

**Concept
Programmabegroting 2011-2014
Enschede Doet**

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Leeswijzer	5
1. Vertrouwen in de Koers	7
1.1 Inleiding	7
1.2 Van Kadernota naar Programmabegroting	7
1.3 Programmabegroting 2011-2014: financieel kader en strategie	9
1.4 Innovatieve gemeente	10
1.5 Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie	13
1.6 Duurzaamheid	17
2. Financieel middelenkader	19
2.1 Inleiding	19
2.2 Actualisering van het structurele middelenkader	20
2.2.1 Overzicht Kadernota 2011-2014	20
2.2.2 Mutaties na de Kadernota 2011-2014	20
2.2.3 Totale structurele budgettaire problematiek 2011-2014	22
2.3 Incidenteel middelenkader	23
2.3.1 Mutaties na de kadernota 2011-2014	23
2.4 Tijdelijk gefinancierd beleid, GSB	24
2.5 Gevolgen van de Miljoenennota en van het regeerakkoord	26
2.5.1 Miljoenennota	26
2.5.2 Regeerakkoord	28
2.5.3 Ombuigingsopgave 2012-2015	29
2.6 Actualisering strategisch financieel beleid	30
2.6.1 Beheersing van de uitgaven	30
2.6.2 Gezonde financiële positie	32
2.6.3 Strategisch Sturen Met Programma's	33
3. Ombuigingen	34
3.1 Inleiding	34
3.2 Ombuigingspakket 1: maatregelen per programma	35
3.3 Ombuigingspakket 2: ombuigingsmaatregelen keuzeruimte	40
4. Programma's	44
4.1 Economie & Werk	45
4.2 Opgroeien & Ontwikkelen	55
4.3 Wijkontwikkeling, Zorg & Welzijn	63
4.4 Stedelijke ontwikkeling	73
4.5 Leefomgeving	84
4.6 Dienstverlening	91
4.7 Bestuur & Middelen	96
5. Paragrafen	111
5.1 Bestuurlijke projecten	112

5.2 Grondbeleid	124
5.3 Weerstandsvermogen	134
5.4 Treasury	141
5.5 Onderhoud kapitaalgoederen	146
5.6 Verbonden partijen	151
5.7 Bedrijfsvoering	153
5.8 Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid	158
5.9 Lokale heffingen	166
6. Financiële begroting	171
6.1 Grondslagen	171
6.2 Overzicht van baten en lasten	172
6.3 Uiteenzetting financiële positie	173
7. Bijlagen	183
A. Staat van reserves	184
B. Staat van voorzieningen	188
C. Staat van investeringen	189
D. Verbonden partijen	190
E. Businesscases	203
F. Indicatoren	215
G. Majeure Stedelijke Investerings	228
H. Lijst met afkortingen	237

Voorwoord

Het voorwoord wordt geschreven na het politieke debat in de raad.

Leeswijzer

In de Programmabegroting 2011-2014 worden de begroting voor 2011 en de ramingen voor de drie daar opvolgende jaren gepresenteerd. De programmabegroting 2011 is opgebouwd uit vier delen.

1. Vertrouwen in de koers

In het eerste deel, **de beleidsbrief 'Vertrouwen in de koers'**, schetsen wij hoe we na de behandeling van de Kadernota verder zijn gegaan. Verder geven we kort aan wat het incidentele en structurele middelenkader is en welke ombuigingen zijn opgenomen. Ook belangrijke onderwerpen die gemeentebreed spelen, zoals duurzaamheid, stadsdeelgewijs werken en innovatie en de daarbij behorende businesscases komen aan bod. Deze inleiding biedt daarmee een goed inzicht in de financiële en beleidsmatige situatie van dit moment.

2. De Beleidsbegroting

Het tweede deel betreft **de Beleidsbegroting**. Dit onderdeel bestaat uit het programmaplan en de paragrafen. Het programmaplan bestaat uit zeven begrotingsprogramma's en is opgebouwd conform de nieuwe structuur, zoals afgesproken in de raads werkgroep Strategisch Sturen met Programma's (SSMP). Hierin is het beleid voor de komende jaren geformuleerd, inclusief de daarvoor benodigde budgetten, waarbij de 4 W-vragen centraal staan:

- **Wat** willen we bereiken?
- **Wie** hebben we daarbij nodig?
- **Wat** gaan we daarvoor doen?
- **Wat** mag het kosten?

Bij de vraag "**wat willen we bereiken?**" zijn per programma een hoofddoelstelling met bijbehorende doelstellingen opgenomen. De mate van realisatie van deze doelen kan worden gemeten door de bijbehorende indicatoren. De in deze programmabegroting opgenomen indicatoren zijn niet de definitieve indicatoren. Op dit moment wordt mede door de Rekenkamer gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de indicatoren.

Bij "**wie hebben we daarbij nodig?**" worden de belangrijkste partners weergegeven. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen landelijke, regionale en lokale partners.

Bij "**wat gaan we ervoor doen?**" wordt de nadruk gelegd op de politieke speerpunten. Per doelstelling worden de belangrijkste speerpunten weergegeven. Bij deze speerpunten wordt uitgebreid ingegaan op wat er in 2011 aan wordt gedaan om de doelstelling te behalen. Bij de reguliere werkzaamheden worden uitsluitend de highlights voor het begrotingsjaar aangegeven. Dat kan de start van een project zijn of het maken van een beleidsnota. Er wordt niet ingegaan op beleid dat terug te vinden is in deze beleidsnota's. Via de begroting op internet zijn deze beleidsnota's makkelijk te raadplegen door de verwijzingen die er zijn gemaakt.

Daarnaast zijn door middel van een tabel per product de baten en lasten inzichtelijk gemaakt, bij het onderdeel "**wat mag het kosten**". Een verbeterpunt ten opzichte van voorgaande begrotingen is dat bij de cijfers toelichtingen zijn gegeven over opvallende afwijkingen in de jaarschijven.

Bij zowel de reguliere werkzaamheden als bij de tabel met lasten en baten, worden alle producten weergegeven, conform de uitkomsten van de raads werkgroep SSMP. Dit vanuit het idee dat alle informatie van een programma overzichtelijk bij elkaar staat, zowel qua taken als financiën.

Tenslotte zijn - conform de verplicht gestelde kaders van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) - de paragrafen opgenomen waarin nader wordt ingegaan op een aantal beheersmatige aspecten. Deze aspecten kunnen grote

financiële gevolgen hebben en/of zijn van belang voor het realiseren van de programmadoelstellingen. Het betreft de paragrafen grondbeleid, weerstandsvermogen, treasury, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen, bedrijfsvoering en lokale heffingen. Tevens wordt een paragraaf gewijd aan de onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (213a). Hiermee wordt invulling gegeven aan de 'Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Enschede 2009'. Daarnaast zijn de bestuurlijke projecten overzichtelijk in een paragraaf weergegeven.

3. Financiële begroting

Het derde onderdeel betreft de financiële begroting, waarin de financiële vertaling van het beleid is vastgelegd. Dit bestaat uit een overzicht van de baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie van de gemeente. In deze begroting zijn ter vergelijking ook de begrotingscijfers (na wijzigingen) van 2010 en de realisatie 2009 opgenomen.

4. Bijlagen

Ten slotte bevat deel vier de bijlagen. In de bijlagen is gedetailleerde informatie opgenomen die veelal een nadere uitwerking is van onderwerpen uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. Het betreft onder meer de te verstrekken subsidies 2011, de indicatoren en de risico-inventarisatie. Ook vindt u een volledig overzicht van de businesscases en verbonden partijen.

1. Beleidsbrief | Vertrouwen in de Koers

1.1 Inleiding

Enschede in 2020 is een stad die in Europa naam heeft als Kennisstad. Die het kloppende hart is van het Euregionale gebied dat Netwerkstad Twente en de Duitse steden Münster en Osnabrück verbindt. Een stad ook waar iedereen een betaalde baan heeft en/of zich op een andere wijze inzet voor de gemeenschap. Waar de sociaal-economische verschillen kleiner zijn dan nu, omdat iedereen deelt in groei en welvaart. En een stad die er op tal van plekken beter en mooier uitziet. Een plek waar je je thuis voelt. Waar mensen leven, wonen, werken en recreëren in een omgeving die uitnodigend, leefbaar, duurzaam en groen is.

Dit zijn de hoofdlijnen van de Toekomstvisie Enschede 2020. Een inspirerende horizon die leidend is voor onze ambities van vandaag en morgen zoals die zijn opgenomen in het Coalitieakkoord voor de jaren 2010-2014. 'Vertrouwen in Enschede' is daarbij het motto. We hebben vertrouwen in een krachtige stad vol mogelijkheden en ambities en vertrouwen in de koers die we uitzetten, in het besef dat Enschede staat voor de niet geringe opgave om de sociaal-economische positie van de stad te versterken en wetend dat er de komende jaren financieel zwaar weer op ons afkomt.

Immers, we hebben nog steeds te maken met de gevolgen van de economische recessie, we worden geconfronteerd met de consequenties van de Miljoenennota en het regeerakkoord en we moeten anticiperen op de gevolgen van omvangrijke rijksbezuinigingen van het nieuwe kabinet. Dit heeft forse impact op de financiële moeilijkheden van deze programmabegroting en die van de komende jaren. De uitdaging voor de komende jaren is om met beperkte middelen zoveel mogelijk onze ambities te realiseren. Dit vraagt om slim anticiperen door duurzaam innoveren met een menselijke maat en door meer betrokkenheid van burgers en bedrijven. We kiezen voor een betere dienstverlening en een effectievere slankere overheid door gebruik te maken van nieuwe technologieën en door voorzieningen anders te organiseren. We willen meer ruimte, zeggenschap, sturing en verantwoordelijkheid geven aan bewoners, ondernemers en verenigingen in de wijken.

Leeswijzer

In deze beleidsbrief schetsen we eerst hoe we na de behandeling van de Kadernota op 5 juli van dit jaar verder zijn gegaan met de uitwerking daarvan in deze programmabegroting (1.2). Daarna geven we kort aan hoe het nu staat met ons incidentele en structurele middelenkader en wat dat betekent voor de ombuigingsopgave de komende jaren (paragraaf 1.3). We ontkomen er immers niet aan om structureel te bezuinigen, maar we hebben het vaste vertrouwen dat we onze ambities kunnen realiseren mede door een solide financieel strategisch beleid en door stevig in te zetten op de nieuwe manier van werken langs de thema's 'Innovatieve gemeente' (paragraaf 1.4), 'Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie' (paragraaf 1.5) en 'Duurzaamheid' (paragraaf 1.6). Deze vormen de rode draad door deze programmabegroting en worden uitgelicht in deze beleidsbrief.

1.2 Van Kadernota naar Programmabegroting

Bij de behandeling van de Kadernota

In het voorjaar hebben we gezamenlijk een proces doorgelopen dat heeft geleid tot de bespreking van de Kadernota 'Vertrouwen in Enschede' op 5 juli 2010. In de politieke brief bij deze Kadernota heeft het college van B&W ook een 10-punten programma aangeboden waarin de ambities en gewenste innovatieve manier van werken, samen met de partners in

de stad kort en bondig zijn geformuleerd. De Raad heeft vervolgens kennisgenomen van deze Kadernota als richtinggevend kader voor het opstellen van de Programmabegroting 2011-2014 en het college van B&W opdracht gegeven tot nadere uitwerking van een aantal belangrijke opgaven in deze programmabegroting. Het gaat dan om de thema's innovatieve gemeente en stadsdeelgewijs werken (*zie paragraaf 1.4 en 1.5*), een heroverweging van bestemmingsreserves en voorzieningen ten behoeve van het tekort van 12 miljoen euro op de majeure stedelijke investeringsopgaven, het uitwerken van een aangepaste set indicatoren (*zie programmaplannen en bijlage*) en het uitwerken van strategisch financieel beleid (*paragraaf 2.6*).

Ook heeft de Raad bij de behandeling van de Kadernota ingestemd met de actualisatie van het middelenkader en de voorgestelde ombuigingstaakstelling die opliep van 4,1 miljoen euro in 2011 naar 5,1 miljoen euro in 2014 en latere jaren. Daarbij was de opdracht om bij deze programmabegroting een pakket aan concrete ombuigingsmaatregelen te presenteren. Een pakket ook dat keuzeruimte aan de Raad zou bieden en daarom ook groter moest zijn dan puur noodzakelijk voor het realiseren van een sluitende meerjarenbegroting (*zie Hoofdstukken 2 en 3*).

Naar aanleiding van de discussie in de Raad is ook een aantal moties aangenomen variërend van thema's als social return on investment tot herschikking van bestemmingsreserves en het heroverwegen van de temporisering van Boswinkel Oost. Voor zover mogelijk zijn deze moties verwerkt in deze programmabegroting en wordt daar ook in de hoofdstukken van de desbetreffende programma's naar verwezen.

Na de behandeling van de kadernota: in gesprek met de stad

Wij zijn ons ervan bewust dat onze ambities alleen gerealiseerd kunnen worden door nauwe samenwerking met vertegenwoordigers van vele andere instellingen, ondernemers en burgers in Enschede. Het college van B&W is daarom in aanloop naar deze programmabegroting in gesprek gegaan met partners en ondernemers over de zes business cases. Te weten; groenonderhoud, zorg en Wmo, fysiotherapie Glanerbrug, vitale sportvereniging Rigtersbleek, werkloosheidsvrije wijk Patmos en een duurzame aanpak van de woningvoorraad. Eind september hebben programmadirecteuren, college en raad een informele bijeenkomst gehad om de doelen en ombuigingsrichtingen per programma door te spreken. Daarna hebben gesprekken plaatsgevonden met diverse partners en organisaties over de ambities van het college en het 10-punten programma, innovaties en vernieuwende werkwijze met partners, effecten crisis en rijksbezuinigingen op de gemeentelijke financiën en onderwerpen die door de gesprekspartners zelf zijn aangedragen. Bovendien zijn ook Enschedese burgers uitgenodigd om via het digitale platform te reageren op de uitkomsten van deze gesprekken en om zelf ideeën in te brengen voor deze programmabegroting (www.enschede.nl/ingesprekmet).

Na de behandeling van de kadernota: Miljoenennota en regeerakkoord

Uit de Miljoenennota en het regeerakkoord van het nieuwe kabinet wordt zoals verwacht duidelijk dat het Rijk de komende jaren fors – 18 miljard euro - gaat bezuinigen. De gevolgen van het regeerakkoord op de koopkracht - een verlaging - zal, gezien de sociaal economische positie van veel inwoners van Enschede, gevolgen hebben voor inwoners en bedrijven in de stad. Dit opgeteld met bijvoorbeeld de invoering van een eigen bijdrage in de zorg kan tot gevolg hebben dat er een groter beroep op de overheid als vangnet wordt gedaan. Maar ook maatregelen in de zorg, zoals het korten van de zorgtoeslag met 2,2 miljard en de verhoging van de eigen bijdrage in eerste lijns GGZ en invoering van de eigen bijdrage in de tweede lijns GGZ zullen met name een achteruitgang tot gevolg hebben voor de lage en middeninkomens.

Er komen veel taken en verantwoordelijkheden op de gemeenten af, bijvoorbeeld op het gebied van zorg en jeugd. De ingrijpende maatregelen in het regeerakkoord geven de gemeenten een grotere maatschappelijke rol. Deze decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden past binnen de visie van de gemeente Enschede om overheidstaken zo dicht mogelijk bij de burger te beleggen. Echter, de decentralisatie gaat gepaard met grote

bezuinigingen. Vraag is dan of er wel voldoende beleidsvrijheid en financiële middelen worden toegekend om de decentralisatie waar te kunnen maken.

Voor de huishoudboekjes van gemeenten heeft het Rijk ombuigingen op het gemeentefonds van 1,2 miljard euro in petto en daarnaast nog ombuigingen op de specifieke uitkeringen, zoals op het gebied van inburgering, re-integratie, volwasseneneducatie, kinderopvang, sociale werkvoorziening en werk en bijstand. De ombuiging op het *gemeentefonds* leidt tot een directe daling van onze gemeentelijke inkomsten. Ten aanzien van de verwachte rijksbezuinigingen op de *specifieke uitkeringen* hebben we in het coalitieakkoord en de Kadernota 2011-2014 al aangegeven dat deze in mindering worden gebracht op het gemeentelijke beleidsterrein. In deze programmabegroting geven we wel alvast een eerste beeld van de effecten van de ombuiging op het gemeentefonds en de beëindiging van specifieke uitkeringen (paragraaf 2.5).

De voornemens uit het regeerakkoord en de Miljoenennota moeten door het Rijk nog verder worden uitgewerkt. Daardoor kunnen we de exacte gevolgen voor onze gemeente nog niet geven. De meeste voornemens uit het regeerakkoord en de Miljoenennota hebben betrekking op de jaren na 2011. Dit betekent dat we de consequenties van deze voornemens voor onze gemeente mee zullen nemen in de voorbereiding van de Kadernota 2012-2015. We hoeven daarover in deze Programmabegroting 2011-2014 nog niet te besluiten.

1.3 Programmabegroting 2011-2014: financieel kader en strategie

Structurele middelenkader en ombuigingen

Bij de Kadernota 2011-2014 hebben we geconstateerd dat er sprake is van een structureel tekort van 4,1 miljoen euro in 2011 oplopend naar structureel 5,1 miljoen euro vanaf 2014. Voor dit tekort was bij de Kadernota nog geen dekking aanwezig.. Na de behandeling van Kadernota hebben zich structurele mutaties voorgedaan. Deze mutaties leiden ertoe dat de totale budgettaire problematiek als gevolg van gemeentelijk beleid licht is afgenomen. Op basis van deze actualisatie is er nu een dekkingstekort dat stijgt van 3,0 miljoen euro in 2011 tot 5,5 miljoen euro in 2014. Voor een structureel sluitende begroting dienen we minimaal voor deze problematiek ombuigingsmaatregelen te treffen.

Het ombuigingspakket dat wij bij deze programmabegroting presenteren stijgt dan ook van 3,1 miljoen euro in 2011 naar 6,4 miljoen euro in 2014. Het gaat voor komend jaar met name om efficiëncymaatregelen en maatregelen die te maken hebben met het tegengaan van tekorten (pakket 1). De maatregelen die meer beleidsinhoudelijk van aard zijn en de maatregelen die grotere maatschappelijke effecten hebben, zijn opgenomen in het keuzepakket (pakket 2) en kunnen worden meegenomen in de Kadernota 2012. Dit geldt ook voor effecten als gevolg van het anders inrichten van werkprocessen met onze partners en het intensiever betrekken van inwoners.

Bovenstaande kan als volgt in een tabel worden samengevat:

Bedragen in euro's	2011	2012	2013	2014
Ombuigingsopgave Enschedese problematiek (stand Kadernota 2011-2014)	-4.100.000	-4.700.000	-5.000.000	-5.100.000
Nieuwe mutaties (Enschedese problematiek)	1.100.000	600.000	-100.000	-400.000
Totaal dekkingstekort ombuigingsopgave t.b.v. sluitende begroting	-3.000.000	-4.100.000	-5.100.000	-5.500.000
Ombuigingsvoorstellen (pakket 1)	3.102.000	3.250.000	5.395.000	6.395.000
Begrotingssaldo	102.000	-850.000	295.000	895.000
Keuzeruimte (pakket 2)	2.045.000	1.795.000	1.945.000	1.995.000

Een uitgebreide toelichting op het structurele middelenkader en de concrete ombuigingsmaatregelen is terug te vinden in de Hoofdstukken 2 en 3 van deze programmabegroting.

Incidenteel middelenkader

Als gevolg van de majeure stedelijke investeringsopgaven en de problematiek bij het Grondbedrijf dreigt een fors tekort te ontstaan op het incidentele middelenkader. Door een scherpe heroverweging van de reserves, een herinventarisatie van de risico's en een her-etikettering van reserves ten behoeve van het weerstandsvermogen kunnen we het incidentele tekort afdekken. Met deze operaties is 'alle lucht' uit het incidentele middelenkader. Dit betekent dat we de komende jaren de incidentele uitgaven strak moeten beheersen (zie Hoofdstuk 2).

Strategisch financieel beleid

Zoals hiervoor beschreven zijn de uitdagingen waarvoor we staan buitengewoon groot en complex. Onze gemeentelijke inkomsten dalen als gevolg van rijksbezuinigingen, incidentele tegenvallers opvangen wordt steeds moeilijker en onze financiële positie staat steeds meer onder druk. Majeure ombuigingsoperaties zijn onvermijdelijk voor een gezonde financiële positie, maar de aanpak van de uitdagingen waarvoor we nu staan en het realiseren van onze ambities vragen om een nieuwe en innovatieve rol van de gemeente, verantwoordelijkheid en betrokkenheid van bewoners, instellingen en ondernemers in de stad (zie paragraaf 1.4 en 1.5) en vernieuwende manieren van financiering. Het strategisch financieel beleid moet deze nieuwe aanpak mogelijk maken. Doelstelling van ons strategisch financieel beleid blijft dan ook *"Het zoveel mogelijk realiseren van de gemeentelijke ambities uitgaande van een gezonde financiële positie, met andere woorden het realiseren van een optimaal maatschappelijk rendement"*. In de Programmabegroting 2009-2012 en de Kadernota 2011-2014 zijn de eerste aanzetten hiertoe gegeven. In Hoofdstuk 2 van deze programmabegroting werken we dit verder uit met als belangrijke beleidslijnen 'beheersing van uitgaven' en 'instandhouden van een gezonde financiële positie'.

1.4 Innovatieve gemeente

Om tegemoet te komen aan de problemen waarvoor wij ons als samenleving gesteld zien, is het noodzakelijk dat we blijven zoeken naar innovatieve en duurzame oplossingen. Enschede kent samen met Twente een lange historie van innovatie en ondernemerschap, maar er zijn extra impulsen nodig om de omslag naar een kenniseconomie in volle omvang te realiseren. Bovendien staan we voor een aantal maatschappelijke opgaven die ons ook dwingen innovatief te zijn: het schaarser worden van grondstoffen, klimaatverandering, steeds complexer wordende veiligheidsvraagstukken, toenemende vraag naar zorg met minder beschikbare handen. Oplossingen zijn alleen te vinden als we onze producten, diensten en werkwijzen vernieuwen. Innovatie levert zo een bijdrage aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken en versterkt de economische concurrentiekracht. Dit vraagt een vernieuwende werkwijze van de gemeente waarin de gemeente samen met partners optrekt vanuit gezamenlijke vraagstukken met gelijkwaardige relaties en verantwoordelijkheden.

Innovatie is in essentie de succesvolle introductie van iets nieuws en behelst daarmee vele facetten. In de Kadernota 2011-2014 hebben wij innovatie vertaald naar een viertal dimensies van innovatie waar de gemeente op wil acteren. Voor elk van deze velden hebben we hierna kort de stand van zaken aangegeven en het vervolgproces.

1. Innovatiekracht van de regionale economie

Dit eerste veld richt zich op het voorzien in en faciliteren van een (regionale) infrastructuur voor innovatie. Het bijbehorende hoofddoel is “duurzame innovaties in de Enschedese Economie”. Innovatie is een van de belangrijke pijlers voor de concurrentiekracht van regionale economieën. Door in te zetten op producten en diensten met hoge toegevoegde waarde kan werkgelegenheid worden gecreëerd en behouden. De overheid, gemeente Enschede, heeft daarbij uiteenlopende rollen vaak in de stimulerende, faciliterende sfeer: bestuurlijk leiderschap, lobby, werken aan reputatie, financieren, aanjagen, coördineren en stroomlijnen. Onze inzet is gericht op het versterken van de regionale investeringen in infrastructuur; spoor, weg, water en digitale verbindingen en de toegang hiervan zijn cruciaal voor de (eu)regionale concurrentie positie van Enschede en Twente. Samen met de provincie Overijssel en de Regio Twente, kennisinstellingen zoals UT, Saxion en ROC van Twente en met het regionale bedrijfsleven zetten we in op het motto ‘Hightech concepts for better living’ . Binnen de ‘innovatiedriehoek’ investeren wij in duurzame verbindingen en in kennispark..

2. Systeeminnovaties in diverse beleidsdomeinen

Bij maatschappelijke vraagstukken in bijvoorbeeld de domeinen veiligheid en zorg ligt de uitvoering van publieke diensten vaak bij derden, maar de overheid draagt systeemverantwoordelijkheid van waaruit de gemeente de rol van launching customer op zich neemt. Verder is vaak een andere aanpak nodig in de ketens met de juiste samenhang tussen beleidsvelden. Dit betekent dat we samen met onze partners moeten kijken naar de aanpak van maatschappelijke vraagstukken en wie welke rollen en taken op zich neemt. Onze basisvisie is dat we burgers, bedrijven en instellingen een grotere rol willen geven in de besluitvorming en planontwikkeling. Voor de uitwerking van deze dimensie gaan we werken met maatschappelijke business cases (mBC). Een mBC dient om een investeringsbeslissing te onderbouwen. De kern ervan is een gestructureerde economische en maatschappelijke kosten-baten afweging. Het opstellen van een businesscase is complex en vraagt tijd. In deze begroting wordt een eerste stand van zaken opgenomen. De volledige uitwerking van de businesscases vindt in de volgende fase plaats en de verwachting is dat de resultaten hiervan meegenomen kunnen worden in de Kadernota 2012-2015. De businesscases worden opgesteld in samenspraak met de portefeuillehouder(s) en direct betrokken partners c.q. inwoners van Enschede. In de bijlage treft u een eerste beschrijving aan van de volgende business cases:

- Groenonderhoud: wie voert wat uit tegen welke prijs;
- Zorg en Wmo: hoe zorg je ervoor dat mensen elkaar beter helpen, verplaatste mantelzorg;
- Fysiotherapie Glanerbrug in relatie tot complex verspreide gronden;
- Vitale sportvereniging Rigtersbleek;
- Werkloosheidsvrije wijk Pathmos;
- Een duurzame aanpak van de woningvoorraad.

3. Interactie met burger

Als gemeente willen we de verantwoordelijkheid dichter bij de burger leggen, het zelforganiserend vermogen vergroten en vertrouwen geven. We willen talent (kennis, kunde, vaardigheid, betrokkenheid) van burgers stimuleren en benutten. Dit vraagt om nieuwe werkwijzen, andere houding en inzet van informatie- en communicatietechnologie als social media, web 2.0 toepassingen en internetpanels. Het vergt nog onderzoek en experimenteren om de toegevoegde waarde van deze nieuwe toepassingen te achterhalen en de kansen daarvan te benutten. Zo zijn we onder meer in Stadsdeel Zuid gestart met een experiment om burgers via sociale media te betrekken bij de stadsdeelcommissievergaderingen.

4. Innovatieve gemeentelijke organisatie

Dit betreft vernieuwing en verbetering van gemeentelijke dienstverlening, bedrijfsprocessen en werkwijzen. Daarbij kunnen we een onderscheid maken in enerzijds de modernisering van dienstverlening door introductie van innovatieve technologieën (‘hardware’). Hierbij wordt samenwerking gezocht met regionale kennisinstellingen als Saxion en UT, zo ook met Medialab en ArtEZ. Het kan ook gaan via ondersteuning van partners die bijdragen aan een collectief goed, bijvoorbeeld in de ontwikkeling van een ‘innovatieve bibliotheek’. Anderzijds

gaat het om het verbeteren van interne gemeentelijke (bedrijfs)processen en de wijze waarop wij omgaan met onze partners en klanten ('software'). Hiermee wordt concreet invulling gegeven aan 'de andere overheid'. Als voorbeeld noemen wij het toewerken naar één algemeen klachtenpunt en het experiment alle gemeentelijke diensten voor één stadsdeel in één hand te brengen. Ook het werken volgens het principe van een mBC valt hieronder.

5. Innovatiefonds: 3 miljoen euro

Wij willen het financieel instrumentarium zodanig inrichten dat gewenste ontwikkelingen adequaat kunnen worden ondersteund. Het innovatiebudget speelt daarbij een belangrijke rol. Het college van Enschede heeft in de Kadernota 2011-2014 een structureel innovatiebudget opgenomen van 3,0 miljoen euro per jaar. Er zijn een aantal spelregels geformuleerd die in acht worden genomen bij de inzet van het innovatiebudget. We streven naar zoveel mogelijk projecten met economisch en maatschappelijk effect. Bij maatschappelijke effecten sluiten we enerzijds aan bij onze rol als launching customer en ons gemeentelijk beleid en zullen we anderzijds faciliterend zijn richting maatschappelijke opgaven die niet primair binnen onze verantwoordelijkheid liggen. Bij alle investeringen moet er sprake zijn van kwaliteitsverbetering van gemeentelijke producten, diensten en/of efficiencywinst ten aanzien van de gemeentelijke begroting. Het innovatiebudget wordt voor 80% besteed aan de drie maatschappelijke thema's zorg, veiligheid en duurzaamheid. De overige 20% wordt ingezet voor bredere basisactiviteiten zoals hierboven kort beschreven.

Bij de spelregels wordt vooralsnog uitgegaan van een uitvraag vanuit de eigen organisatie. Vanuit de gedachte dat we projecten en activiteiten ondersteunen die dicht bij de gemeente liggen. Indien derden ook een uitvraag op deze middelen kunnen doen, dan vraagt dat om een uitgewerkte subsidieverordening. Dan is ook de kans van "staatsteun" aanwezig.

6. **Innovatie in de programma's**

In tabelvorm wordt hieronder weergegeven welke initiatieven vanuit de programma's een bijdrage leveren aan de innovatieve gemeente. Tussen haakjes staat vermeld op welk veld de innovatie betrekking heeft; 1: innovatiekracht van de regionale economie, 2: systeeminnovaties in diverse beleidsdomeinen, 3: interactie met de burger, 4: innovatieve gemeentelijke organisatie.

Programma	Innovatieve gemeente
Economie en Werk	- versterken innovatiekracht Twente: stimuleren (van de doorgroei) van innovatieve en duurzame bedrijven (o.a. ondersteunen innovatieve spin-off bedrijven bij bedrijfsactiviteiten) (1) - vernieuwende arbeidsmarktaanpak (werkgevers: pilot loondispensatie, werknemers: gerichte scholing en inzet binnen de Wmo, project Pathmos 'Werkloosheidsvrij' als proeftuin tot vernieuwing) (1, 2) - opstellen economisch actieprogramma innovatie (1)
Opgroeien en Ontwikkelen	- business case vitale sportvereniging Rigtersbleek (2)
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	- business cases voor uitvoering van wonen en zorgdiensten door Wwb'ers (gekoppeld aan Pathmos) en technologische innovaties (zorg en technologie) ten behoeve van mantelzorgers en zorgbehoevenden aan huis (2) - business case Wmo en mobiliteit: onderzoek naar een efficiënt en integraal vervoerssysteem (2) - haalbaarheidsonderzoek (business case) frontlijnsturing - nieuwe bewonersgroepen bereiken via social media. Open podium creëren. Discussies in vorm van Lagerhuis. Vragenhalftuurtje voor bewoners. (3)
Stedelijke ontwikkeling	- verkennen innovatieve bibliotheek met de kennisinstellingen (4)

Programma	Innovatieve gemeente
	- innovatie: koppeling vestiging nieuwe bedrijven, huisvesting van nieuwe bewoners, stimuleren werkgelegenheid door mede met innovatieve nieuwe bedrijven in Enschede te bouwen (1) - bevorderen innovatie in functieconcepten waar woonontwikkelingen spelen (1) - op innovatieve wijze samenwerken met (nieuwe) partners/doelgroepen zoals studenten, corporaties en onderwijsinstellingen om publieksgroei te krijgen (4) - masterclasses culturele innovatie voor instellingen (4) - business case fysiotherapie Glanerbrug in relatie tot complex verspreide gronden (2) - ontwikkeling van inspirerende fysieke vestigingsmilieus voor innovatieve bedrijven (1)
Leefomgeving	- bijdragen aan innovatiekracht lokale bedrijfsleven door stimuleren innovatieve opwekking van duurzame energie of innovatie in energiebesparing in woningbouw (1) - verkennen van maatschappelijke business cases gericht op innovatieve aanpak stedelijke woningvoorraad met bedrijven, woningcorporaties en kennisinstututen als partner (2) - experimenteren met innovatieve projecten bij wegen (bijvoorbeeld rubber in asfalt, toepassen geluidsreducerend asfalt) (1) - business case openbare ruimte: wie voert wat uit tegen welke prijs (2) - Website 'Doe groen. Dat scheelt' wordt vernieuwd en innovatieve, social media technieken worden ontwikkeld. (3)
Dienstverlening	- systeeminnovatie: zelfredzame burger (4) - business case: scanstraat (procesinnovatie) (4) - business case: scherper formuleren opdrachtgever-opdrachtnemer relaties groep MSI (Maatwerk en Systeemintegratie) (4) - business case zaaksgewijs werken (4) - borgen van juiste vastlegging (of niet-vastlegging) van gegevens die voortkomen uit het gebruik van social media (3) - gelegenheid vergroten waarin burger met moderne hulpmiddelen van de ICT kan communiceren met de gemeente (3)
Bestuur en Middelen	- versterken stadsdeelcommissies op terrein van inspraak door o.a. vergroting inzet moderne communicatiemiddelen (3) - uitbouwen elektronische dienstverlening (o.a. Wat stemt mijn Raad) (3) - nieuw werk- en huisvestingsconcept SLIM werken (4) - ontwikkeling beleidskader inzake gebruik social media en crossmediale communicatieconcepten (3) - onderzoeken en implementeren nieuwe media-instrumenten (bijvoorbeeld Twitter en een nieuw internet/intranet) (3) - verdere ontwikkeling EnschedePanel (3) - Technologische oplossingen, efficiëntere werkwijzen, flexibele inzet en delen van verantwoordelijkheden zijn nodig om te komen tot adequate oplossingen op gebied van veiligheid (4)

1.5 Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie

Binnen de stadsdelen staan de thema's leefbaarheid, veiligheid, participatie en activering centraal. Deze hoofdthema's van het stadsdeelgewijs werken kunnen alleen samen met anderen worden gerealiseerd. Binnen de programma's en met burgers en partners in de stad. De taak is om nog meer vanuit bewoners te denken en te handelen, nog beter maatwerk te leveren en bewoners meer zeggenschap te geven over de zaken die hen aangaan, met name in hun directe leefomgeving. Daarnaast zijn er vanuit elk programma initiatieven richting het meer wijk- of stadsdeelgewijs organiseren. De instrumenten voor het stadsdeelgewijs werken (verbinding, activering en participatie, maatwerk en slagkracht) worden op deze wijze door de gehele organisatie gedragen.

Versterking stadsdeelgewijs werken in de organisatie

Organisatorisch kunnen we de gewenste en genoemde veranderingen realiseren door de invloed van het stadsdeelmanagement op de uitvoering van de programma's te versterken, door middel van een sterkere proces- en regierol op terreinen als verkeer, woon- en leefomgeving, wijkwelzijn, accommodaties, communicatie, jeugdbeleid, cultuur etc. Voor de burger moet duidelijk zijn dat de stadsdeelmanager aanspreekbaar is voor zaken die in het stadsdeel spelen. Ook zullen medewerkers uit de gehele organisatie worden gestimuleerd actiever "naar buiten te treden". Ophalen van initiatieven, alternatieven, ideeën, overleggen over probleemoplossingen etc.

Stadsdeelcommissies en burgerparticipatie

De reeds ingezette pilots om de stadsdeelcommissies interactiever te maken, worden voortgezet. Inzet is om op deze wijze de politiek dichterbij de burger te brengen, door mensen meer agendavormend te laten zijn. De stadsdeelcommissie als podium voor participatie en voor het oplossen van specifieke bewonersproblematiek. Bewoners zouden in iedere commissievergadering een groot deel van de vergadering beschikbaar moeten krijgen om door hen aangedragen onderwerpen te bespreken.

Wijkbudgetten en stadsdeelbegroting

Voor het begrotingsjaar 2011 worden de huidige subsidies en budgetten omgevormd tot één wijkbudget. Vervolgens krijgen bewoners meer zeggenschap over de inzet van het wijkbudget voor hun woon- en leefomgeving. Daardoor wordt de verantwoordelijkheid en de betrokkenheid bij de wijk vergroot. Het betreffen hier in eerste instantie budgetten die op dit moment al tot de werkbegroting van het Stadsdeelmanagement behoren (zie tabel). Het totale wijkbudget zal over de verschillende wijken moeten worden verdeeld op basis van een verdeelmodel dat de Raad gaat vaststellen. Begin 2011 ontvangt de Raad daartoe een voorstel, inclusief de wijze van uitvoering en verantwoording. Langs deze weg groeien we naar een stadsdeelbegroting.

Teruggang van het wijkbudget

Door de terugloop van de beschikbare middelen voor het GroteStedenBeleid (GSB), het beëindigen van de strategische opgave Ons Enschede (Sociale Agenda) en het wellicht niet voortzetten van de wijkbudgetten van het ministerie van WWI loopt het beschikbare wijkbudget terug van 1,76 miljoen euro in 2011 naar 0,55 miljoen euro in 2014. Daar komt de voorgestelde korting op het wijkwerk van 0,2 miljoen euro vanaf 2012 nog bovenop.

Het college realiseert zich dat deze teruggang in budgetten kan leiden tot ongewenste beperking van het stadsdeelgewijs werken. Daarom brengen we nu in beeld om welke budgetten en activiteiten het precies gaat. Bij de Kadernota 2012-2015 komen we met voorstellen hoe hier verder mee om te gaan.

Wijkbudgetten	2011	2012	2013	2014
Buurt in Actie	257.500	257.500	257.500	257.500
Buurtinitiatieven	107.500	107.500	107.500	107.500
Bewonersbudgetten WWI	248.000			
Bewonersbudgetten WWI Velve Lindehof	90.000			
Jeugd in Actie	50.000	50.000	50.000	50.000
Leefbaarheid en Veiligheid	140.000	140.000	140.000	140.000
Sociale Agenda: buurtbudgetten	250.000			
Sociale Agenda: welzijnsarrangementen	200.000			
Sociale Agenda: buurtinitiatieven	100.000			
Sociale Agenda: cultuurparticipatie	50.000			
GSB - Leefbaarheid en Veiligheid	136.000	136.000	136.000	
GSB - Bewonersondersteuning	136.000			
Totaal	1.765.000	691.000	691.000	555.000

Versterking stadsdeelgewijs werken in de programma's

In tabelvorm wordt hieronder weergegeven welke initiatieven vanuit de programma's een bijdrage leveren aan de versterking van het stadsdeelgewijs werken.

Programma	Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie
Economie en Werk	- stimuleren wijk economie; - versoepeling mogelijkheden om woon-werklocaties te (ver)bouwen; - stimuleren en begeleiden startende en doorgroeiende bedrijven; - project Pathmos 'Werkloosheidsvrij'.
Opgroeien en Ontwikkelen	- consulenten natuur- en milieueducatie meer verankering in stadsdelen; - inkoop jongerenwerk Alifa vraaggerichter. Efficiëntere inzet van jongerenwerk bij voorkoming vroegtijdige schooluitval en overlast; - pilot vitale sportvereniging Rigtersbleek; - doorontwikkelen Sportboulevard Zuid; - initiatieven voor verbetering verkeersveiligheid rondom scholen.
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	- regierol stadsdeelmanagement versterken; - inzet welzijnswerk via wijkbudgetten; - WMO: versterken eigen kracht; - wijkcoaches; - wijkdiensten.
Stedelijke ontwikkeling	- integrale aansturing van ontwikkeling in gebied Binnenstad/Roombeek; - cultuurparticipatie in de stadsdelen; inzet stedelijke partners op wijk- en buurniveau; - gevolgen woningbouwprioritering voor wijken; - participatie bewoners en betrokkenen bij herstructureringsprojecten; - aanpak verkeersknelpunten met bewoners en betrokkenen.
Leefomgeving	- opstellen wijkbeheerplannen (van inspraak tot opdrachtgeverschap); - Buurt in Groene Actie; - voortzetting pilots 'buurtautonomie'; - pilot m.b.t. vergunningen (aan voorkant proces overleg met aanvrager, buurt, gemeente).
Dienstverlening	- verdere ontwikkeling Gemeentelijk Contact Centrum (GCC); - begrijpelijke (elektronische) formulieren; - verbetering leesbaarheid brieven bewoners; - doorontwikkelen EnschedePanel.

Programma	Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie
B&M	(i.s.m. dienstverlening) Versterken stadsdeelcommissie (optimalisatie inspraakproces burgers)

1.6 Duurzaamheid

Ambities

Duurzaamheid staat hoog op de agenda van college en Raad. Dat wordt zichtbaar in de duurzaamheidsdoelstellingen die dit jaar in het Coalitieakkoord, de Kadernota en het collegeprogramma in 10 punten zijn opgenomen en op de in november 2009 raadsbreed vastgestelde langetermijnvisie 'Nieuwe energie voor Enschede' (NEVE).

Voor de komende periode geven we binnen het thema duurzaamheid prioriteit aan het klimaat- en energiebeleid met de volgende hoofddoelstellingen.

1. In 2020 hebben we in de stad Enschede 30% CO2 bespaard ten opzichte van 1990;
2. In 2020 wekken we 20% van de energiebehoefte op door middel van duurzame energie;
3. In 2015 is de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal;
4. In 2020 zijn alle scholen in Enschede klimaatneutraal;

Deze hoofddoelstellingen zijn ook opgenomen bij het programma Leefomgeving.

Uitvoering: meters maken

Om deze doelen te bereiken moeten we in 2011 en de volgende jaren daadwerkelijk "meters" maken. Het komt nu aan op prioriteit voor duurzaamheid bij de uitvoering, op doen! De uitvoering van de energietransitie vraagt om een programmatische aanpak, waarbij de *regie* op het uitvoeringsprogramma ligt bij het programma Leefomgeving. Vanuit dat programma wordt ook de monitoring opgezet en worden de behaalde resultaten van het duurzaamheidsbeleid getoetst. De *uitvoering* van het duurzaamheidsbeleid gebeurt in de diverse programma's. In de tabel hierna is een samenvattend overzicht opgenomen van de verschillende duurzaamheidsactiviteiten op basis van de thema's die door de raad zijn vastgesteld in de nota 'Nieuwe energie voor Enschede' én de programma's die bij de uitvoering betrokken dan wel verantwoordelijk zijn. Een nadere toelichting van de speerpunten met bijbehorende activiteiten is opgenomen in de desbetreffende programmahoofdstukken. De concrete doelen en indicatoren bij elk van de activiteiten worden opgenomen in de jaarlijkse op te stellen 'routekaart duurzaamheid', waarop ook de monitoring wordt gebaseerd.

Programma	Thema	Speerpunt
Economie en Werk	Thema 1: Bestaande Gebouwde Omgeving	We blijven intensiveren op energiebesparing in de bestaande woningvoorraad (zowel met particuliere eigenaren als met corporaties).
	Thema 4: Duurzame Energieopwekking	Actief initiëren, faciliteren en participeren bij innovatieve opwekking van duurzame (hernieuwbare) energie in de stad en de regio (wind, zon, bio-energie, bodem).
Opgroeien en Ontwikkelen	Thema 1: Bestaande Gebouwde Omgeving	We gaan door met de combinatie van energiebesparingsprojecten, binnenluchtkwaliteit, voorlichting en gedragsverandering gericht op klimaatneutrale en frisse scholen.
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	Thema 1: balans tussen sociale, economische en milieubelangen	Ontwikkeling van een (binnenstad)service
Stedelijke ontwikkeling	Thema 1: Bestaande Gebouwde Omgeving	We blijven intensiveren op energiebesparing in de bestaande woningvoorraad (zowel met particuliere eigenaren als met corporaties).
	Thema 2: Duurzame Gebiedsontwikkeling	Duurzaamheid is een sturend thema bij de (actualisatie van) gebiedsontwikkeling.
	Thema 3: Gemeentelijke Organisatie	In de eigen organisatie sturen op duurzaam inkopen, duurzaam eigen vervoer, energiebesparing eigen gebouwen en duurzame energie op eigen gebouwen.

Programma	Thema	Speerpunt
	Thema 4: Duurzame Energieopwekking	Actief initiëren, faciliteren en participeren bij innovatieve opwekking van duurzame (hernieuwbare) energie in de stad en de regio (wind, zon, bio-energie, bodem).
Leefomgeving	Thema 1: Bestaande Gebouwde Omgeving	We blijven intensiveren op energiebesparing in de bestaande woningvoorraad (zowel met particuliere eigenaren als met corporaties).
	Thema 2: Duurzame Gebiedsontwikkeling	Duurzaamheid is een sturend thema bij de (actualisatie van) gebiedsontwikkeling.
	Thema 3: Gemeentelijke Organisatie	In de eigen organisatie sturen op duurzaam inkopen, duurzaam eigen vervoer, energiebesparing eigen gebouwen en duurzame energie op eigen gebouwen.
	Thema 4: Duurzame Energieopwekking	Actief initiëren, faciliteren en participeren bij innovatieve opwekking van duurzame (hernieuwbare) energie in de stad en de regio (wind, zon, bio-energie, bodem).
	Thema 5: Communicatie en Participatie	De huidige campagne 'Doe groen. Dat scheelt' wordt intensief gericht op de burger met als doel de burger bewust energiebesparend te gaan laten handelen. De website zal worden vernieuwd en innovatieve, social media technieken worden ontwikkeld.
Dienstverlening	Thema 3: gemeentelijke organisatie	In de eigen organisatie aansluiten bij duurzaam inkoopbeleid. Dienstverlening richt zich op een digitaliseringsslag. Intern betekent meer digitaal werken een beperktere papierstroom en een duurzame opslag van gegevens. Naar buiten toe draagt dit bij aan een gedragsverandering onder burgers. De focus op klantgerichtheid moet leiden tot een optimale dienstverlening waarin efficiënt gewerkt wordt en de burger effectief bediend wordt.
Bestuur en Middelen	Thema 1: Bestaande Gebouwde Omgeving	We gaan door met de combinatie van energiebesparingsprojecten, binnenluchtkwaliteit, voorlichting en gedragsverandering gericht op klimaatneutrale en frisse scholen.
	Thema 3: Gemeentelijke Organisatie	In de eigen organisatie sturen op duurzaam inkopen, duurzaam eigen vervoer, energiebesparing eigen gebouwen en duurzame energie op eigen gebouwen.
	Thema 5: Communicatie en Participatie	De huidige campagne 'Doe groen. Dat scheelt' wordt intensief gericht op de burger met als doel de burger bewust energiebesparend te gaan laten handelen. De website zal worden vernieuwd en innovatieve, social media technieken worden ontwikkeld.

Daarnaast gaan we de komende periode uitwerken hoe we een bredere aanpak van het begrip duurzaamheid kunnen waarmaken en welke financiering en personele capaciteit daarvoor nodig zijn. We hebben het dan over verbreding op het gebied van de energiethema's verkeer & vervoer en industrie & bedrijvigheid, en verbreding richting de milieu-onderwerpen afval en water, sociale duurzaamheid en duurzame economische ontwikkeling.

2. Financieel middelenkader

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het financieel middelenkader voor de komende jaren geschetst. Zoals ook in de Kadernota 2011 is aangegeven, verkeert Enschede in zwaar weer en staan we voor een grote opgave, niet alleen in deze programmabegroting, maar ook voor de komende jaren. Aan de ene kant hebben we nog steeds te maken met de gevolgen van de economische recessie, worden we geconfronteerd met de consequenties van de Miljoenennota 2011 en het regeerakkoord. Dit heeft negatieve gevolgen voor onze programmabegroting. Aan de andere kant hebben we te maken met ambities die we willen realiseren. De uitdaging voor de komende jaren is om met beperkte middelen zoveel mogelijk van onze ambities te realiseren.

De Raad heeft bij de behandeling van de Kadernota één wijziging (aangenomen motie) aangebracht in de actualisatie van het middelenkader. Deze wijziging had betrekking op de kostentoerekening van de Regio (168.500 euro). De Raad heeft voorts ingestemd met:

- de omvang van de onvermijdelijke structurele Enschedese knelpunten en tegenvallers;
- de budgettaire effecten van de beleidskeuzes uit het coalitieakkoord;
- de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2009 ten behoeve van de verzachting van de ombuigingsoperatie, dekking van incidentele knelpunten inclusief de kosten voor de aanleg van een kunstgrasveld en herinrichting van het sportpark Achilles;
- de voortzetting van enkele beleidsonderwerpen die tijdelijk zijn gefinancierd en een aantal aanvullende onvermijdelijke knelpunten;
- een technische structurele verhoging van de ozb-opbrengst;
- de raming van de effecten van de rijksbezuinigingen;
- een ombuigingstaakstelling die stijgt van 4,1 miljoen euro in 2011 naar 5,1 miljoen euro in 2014 (het effect van de hierboven genoemde aangenomen motie is daarin verwerkt).

In dit hoofdstuk wordt onderscheid aangebracht in het structurele (paragraaf 2.3) en incidentele (paragraaf 2.4) middelenkader. Dit is van belang voor een sluitende meerjarenbegroting. Structurele uitgaven dienen gefinancierd te worden met structurele middelen en incidentele uitgaven met incidentele (of structurele) middelen.

Voorts schenken we in hoofdlijnen aandacht aan de gevolgen van de Miljoenennota en van het regeerakkoord (paragraaf 2.5). Vanaf 2012 beïnvloeden deze in belangrijke mate het gemeentelijke beleid en onze gemeentebegroting. De exacte consequenties zullen we in de voorbereiding van de Kadernota 2012-2015 meenemen. Wel is op voorhand duidelijk, dat we ook volgend jaar, bij de Kadernota 2012-2015, wederom voor een ombuigingsopgave staan.

De economische ontwikkelingen, maar ook de gevolgen van de Miljoenennota en het regeerakkoord leiden tot een actualisatie van het strategisch financieel beleid. Dit is in de laatste paragraaf opgenomen.

Toezicht provincie

Na vaststelling door de Raad, wordt de programmabegroting door de toezichthouder (provincie) beoordeeld. Om voor het regulier toezichtregime (repressief toezicht) in aanmerking te komen, stelt de wetgever dat de begroting (naar het oordeel van Gedeputeerde Staten) materieel in evenwicht moet zijn, dan wel dat bedoeld evenwicht wordt hersteld uiterlijk in het laatste jaar van de bijbehorende meerjarenraming. Van materieel evenwicht is sprake indien, op basis van het bestaande beleid en het aanvaarde nieuwe beleid, de structurele lasten tenminste worden gedekt door structurele baten en de incidentele baten worden gedekt door incidentele lasten. Daarbij dienen de ramingen volledig en reëel te zijn.

De provincie zal in haar beoordeling over de begroting 2011 de gevolgen van de Miljoenennota en van het regeerakkoord niet meenemen. Dit betekent, dat voor een materieel sluitende begroting 2011-2014 de verwachte effecten van het regeerakkoord en de gevolgen

van de Miljoenennota buiten beschouwing kunnen blijven. Wel is het zaak dat gemeenten in de Programmabegroting 2011 zoveel mogelijk op de verwachte situatie anticiperen. In de Begroting 2012-2015 zullen de gevolgen van de rijksbezuinigingen wel verwerkt moeten zijn.

Met de wijze waarop wij anticiperen op de gevolgen van de Miljoenennota 2011 en het regeerakkoord voldoen we naar onze mening aan de richtlijnen van de toezichthouder.

2.2 Actualisering van het structurele middelenkader

De actualisering van het structurele middelenkader is gebaseerd op de besluitvorming over de kadernota 2011 en de mutaties na de behandeling van de Kadernota 2011. Conform de beleidslijn van de toezichthouder worden de gevolgen van de Miljoenennota en regeerakkoord in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten. Deze worden in beeld gebracht in paragraaf 2.5

2.2.1 Overzicht kadernota 2011-2014

De onderstaande tabel is een samenvatting van de door de Raad geaccordeerde kadernota 2011. In de tabel is bij de omschrijvingen een verwijzing opgenomen naar de kadernota 2011, daarin vindt u een inhoudelijke toelichting.

Bedragen in mln. euro's	2011	2012	2013	2014
Onvermijdelijk structurele Enschedese knelpunten (zie p. 60 kadernota 2011)	4,0	4,0	4,1	2,7
Beleidskeuzes coalitieakkoord (zie p. 38 kadernota 2011)	1,1	1,1	1,1	1,7
Voortzetting tijdelijk gefinancierd beleid, aanvullende knelpunten (zie p. 39, 40 kadernota 2011)	0,9	0,8	0,7	0,7
Subtotaal	6,0	5,9	5,9	5,1
Ozb-opbrengst (zie p. 40 kadernota 2011)	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Junicirculaire (zie p. 40 kadernota 2011)	0,4	0,3	0,4	0,3
Subtotaal	6,1	5,9	6,0	5,1
Verzachting ombuigingsopgave (zie p. 38 kadernota 2011)	2,0	1,2	1,0	0,0
Totaal/ombuigingsopgave Enschedese problematiek	4,1	4,7	5,0	5,1

Voor het tekort van 4,1 miljoen euro oplopend naar structureel 5,1 miljoen euro vanaf 2014 is geen dekking aanwezig.

2.2.2 Mutaties na de Kadernota 2011-2014

Na de kadernota hebben zich de volgende structurele mutaties voorgedaan:

Bedragen in mln. euro's	2011	2012	2013	2014
Loon- en prijsbijstelling	0	0	0	0
Gemeentelijk Belastingkantoor	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
OZB	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Technische correctie	0,2	0,2	0,2	0,2
Brandweer	0,1	0,1	0,1	0,1
Septemercirculaire	0,5	0,5	0,5	0,6
Langdurigheidtoeslag	0,4	0,4	0,4	0,4
Treasury	-1,3	-0,8	-0,1	0,1
Totaal	-1,1	-0,6	0,1	0,4

(- = voordeel, + = nadeel)

Toelichting

Loon- en prijsbijstelling

Loonbijstelling: zoals in de Kadernota 2011 is aangegeven kan het CAO-akkoord voor gemeentelijk personeel worden gedekt uit het budget voor de loonbijstelling. Voorts heeft het ABP als gevolg van een te lage dekkingsgraad besloten de premies incidenteel te verhogen per 1 augustus 2010. Wij houden bij de berekening van de looncompensatie er rekening mee dat deze verhoging ook in 2011 zal worden gehandhaafd. Ook deze verhoging kan uit het budget voor de loonbijstelling worden gedekt.

Prijsbijstelling: de basis voor de bepaling van de prijsontwikkeling is het indexcijfer dat gehanteerd wordt door het ministerie van BZK bij onder meer de verstrekking van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Gelet op de budgettaire problematiek wordt voorgesteld om over de budgetten waarover normaliter een prijscompensatie wordt toegepast dit in 2011 achterwege te laten. Dit geldt ook voor de subsidies die aan de gesubsidieerde instellingen worden toegekend. Per saldo levert het niet toekennen van de prijscompensatie 1,0 miljoen euro op. Dit budget wordt vanaf 2012 gereserveerd voor mogelijke knelpunten bij de implementatie van de generieke taakstelling. Derhalve heeft deze mutatie in loon- en prijsbijstelling geen invloed op het budgettaire beeld.

Belastingkantoor Twente

Vanaf 1 januari 2009 zijn de belastingtaken van de gemeente Enschede, samen met de gemeente Almelo en gemeente Borne, ondergebracht in het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente. Eén van de doelstellingen van de oprichting van dit belastingkantoor is kostenbesparing. Met ingang van 1 januari 2011 kan de eerste kostenbesparing worden ingeboekt. Voor Enschede levert dit een structureel voordeel op van 0,3 miljoen euro.

Ozb

De opbrengsten van de ozb leveren in 2010 een structureel voordeel op van 0,7 miljoen euro. Dit voordeel is het gevolg van meevallende autonome ontwikkelingen (areaaluitbreiding) en waardevermeerdering bij de onderdelen niet woningen. Dit voordeel is in de programmabegroting verwerkt in de meerjarenbegroting.

Technische correctie

Bij het opstellen van de begroting 2010 is een ombuigingsmaatregel met een omvang van 220.000 euro tweemaal ingeboekt. Deze dient vanaf 2011 gecorrigeerd te worden.

Brandweer

De brandweerorganisatie is op basis van de CAO gemeenten 2005-2007 verplicht om de 24 uren medewerkers een tweede loopbaan te faciliteren en te stimuleren. Het betreft een

structureel bedrag van 65.000 euro met ingang van 2011.

Septembercirculaire

De reeks zoals opgenomen in bovenstaande tabel is een saldo van diverse mutaties. De daling van de uitkering uit het gemeentefonds wordt grotendeels veroorzaakt door een uitname uit het gemeentefonds voor de financiering van de nationale inzet krijgsmacht die voorheen middels het indienen van facturen werd geregeld. Daarnaast zijn voor de jaren 2011 en volgende een aantal maatstaven aangepast op basis van recente informatie zoals het aantal inwoners en bijstandontvangers. Voor het overige worden de mutaties veroorzaakt door nieuwe en gewijzigde taakmutaties, integratie- en decentralisatie-uitkeringen. Hieronder is o.a. de korting op de WMO opgenomen. De korting zoals opgenomen in de junicirculaire (1,5 miljoen euro) wordt gedeeltelijk teruggedraaid (naar 0,8 miljoen euro)

Langdurigheidtoeslag (LDT)

Sinds 2009 is de doelgroep van de LDT verruimd met werkenden en zelfstandigen. Het rijksbudget is hiervoor niet aangepast. Dit leidt tot een structureel knelpunt van 0,4 miljoen euro.

Treasury

Het totale batige saldo op treasury is gestegen ten opzichte van de Programmabegroting 2010-2013 door de lager dan eerder ingeschatte rentestanden voor zowel kortlopende als langlopende schulden. Ook heeft de neerwaartse bijstelling van de omvang van de benodigde nieuwe financiering, als gevolg van een gedaald investeringsniveau, een positief effect.

2.2.3 Totale structurele budgettaire problematiek 2011-2014

De totale structurele budgettaire problematiek kan als volgt worden weergegeven.

Bedragen in mln. euro's	2011	2012	2013	2014
Ombuigingsopgave Enschedese problematiek (stand kadernota 2011-2014)	-4,1	-4,7	-5,0	-5,1
Nieuwe mutaties (Enschedese problematiek)	1,1	0,6	-0,1	-0,4
Totaal dekkingstekort, ombuigingsopgave t.b.v. sluitende begroting	-3,0	-4,1	-5,1	-5,5
Ombuigingsvoorstellen (zie hoofdstuk 3, ombuigingspakket 1)	3,1	3,3	5,4	6,4
Saldo	0,1	-0,8	0,3	0,9
Dotatie (-)/onttrekking (+) weerstandsvermogen	-0,1	0,8	-0,3	-0,9
Begrotingssaldo	0	0	0	0
Keuzeruimte (zie hoofdstuk 3, ombuigingspakket 2)	2,0	1,8	1,9	2,0

De budgettaire problematiek als gevolg van gemeentelijk beleid (Enschedese problematiek) was na behandeling van de Kadernota 2011-2014 4,1 miljoen euro in 2011 oplopend naar 5,1 miljoen euro in 2014. De mutaties na de behandeling van de kadernota leiden vervolgens tot een dekkingstekort dat stijgt van 3,0 miljoen euro in 2011 naar 5,5 miljoen euro in 2014. Conform de beleidslijn van de toezichthouder dienen we voor een structureel sluitende begroting voor de betreffende bedragen structurele ombuigingsmaatregelen te treffen. Met het pakket aan ombuigingsmaatregelen dat stijgt van 3,1 miljoen euro in 2011 naar 6,4 miljoen euro in 2014 kunnen we het tekort afdekken en is sprake van een structureel sluitende begroting. De begrotingssaldi over de periode 2011-2014 worden verrekend met de reserve weerstandsvermogen.

2.3 Incidenteel middelenkader

In deze paragraaf wordt de actuele stand van het incidentele middelenkader behandeld. Incidentele middelen hebben vooral betrekking op incidentele inkomsten en uitgaven van uiteenlopende aard, zoals bijvoorbeeld het jaarrekeningresultaat en mogelijk incidentele opbrengsten en tegenvallers.

2.3.1 Mutaties na de kadernota 2011-2014

Bij de behandeling van de kadernota heeft u ingestemd met de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2009 voor incidentele knelpunten (1,0 miljoen euro) en voor de aanleg van een kunstgrasveld en herinrichting van het sportpark Achilles (0,3 miljoen euro). Daarmee is het budget van het incidentele middelenkader volledig bestemd.

Na de behandeling van de kadernota hebben zich de volgende mutaties voorgedaan.

Omschrijving	Bedrag (x € 1 mln.)
<u>Benodigd/tekorten:</u>	
Majeure stedelijke investeringsopgaven	12,1
MPG, verbetering financiële positie Grondbedrijf inclusief afschaffen winstafracht	13,6
Brandweer	0,1
Totale tekort	25,8
<u>Dekking:</u>	
Vrijval heroverweging reserves	17,1
Afoming reserve weerstandsvermogen actualisatie risico's	7,7
Her-etikettering reserves	4,6
Totale dekking	29,4
Saldo, toevoeging aan weerstandsvermogen	3,6

Toelichting

Majeure stedelijke investeringsopgaven (MSI)

In de bijlage is opgenomen dat op de MSI nog een tekort resteert. De dekking van dit tekort zal worden betrokken bij de integrale afweging bij de kadernota 2012. Zoals in paragraaf 2.6 wordt aangegeven is 'alle lucht' uit de reserves. Financiering van het tekort door een nieuwe afoming van reserves biedt geen soelaas. Bij de integrale afweging bij de kadernota 2012 kan een verdere fasering van een enkel MSI-project tot de mogelijkheden behoren.

MPG en afdracht grondbedrijf

Bij de maatregelen ter verbetering van de financiële positie van het grondbedrijf wordt rekening gehouden met een bijdrage uit de algemene middelen van 13 miljoen euro. Daar bovenop wordt een begrote 'winstafdracht aan concern' voor 2011 van 567.000 euro niet afgedragen.

Salarisstijging brandweer

De loonkosten van de brandweer laten een structureel knelpunt zien. Dit structurele knelpunt wordt meegenomen bij de ontvlechting van de brandweer uit de gemeentelijke organisatie of bij de Kadernota 2012. Voor 2011 wordt incidenteel een bedrag van 100.000 euro uit het financieel middelenkader beschikbaar gesteld voor gedeeltelijke compensatie van de loonkosten van de brandweer, inclusief invulling van 1 fte (is nodig om de meest urgente werkzaamheden te kunnen vervullen). Het restant van 61.000 euro wordt door de brandweer zelf opgevangen.

Heroverweging reserves

De heroverwegingsoperatie leidt tot een vrijval van 17,1 miljoen euro (de inhoudelijke toelichting is opgenomen in hoofdstuk 6.3).

Herijking risico's

Periodiek wordt een risico-inventarisatie uitgevoerd om na te gaan of de gemeente Enschede nog voldoende weerstandsvermogen heeft. Na de laatste inventarisatie is zowel het aantal risico's als de omvang van de financiële gevolgen van de risico's per saldo verminderd. Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. Zie hiervoor de paragraaf weerstandsvermogen. Aangezien de reserve weerstandsvermogen ter afdekking van de benodigde weerstandscapaciteit momenteel 22,7 miljoen euro bedraagt, en hiermee de ratio weerstandsvermogen met 1,5 ruim boven 1,0 zit, kan een bedrag van 7,7 miljoen euro van de reserve weerstandsvermogen worden afgeroomd.

Her-etikettering reserves

Daarnaast is gekeken of er nog reserves zijn die wellicht geheel of gedeeltelijk aan de reserve weerstandsvermogen kunnen worden toegevoegd. Hiervoor zijn in ieder geval de volgende reserves beschikbaar:

- Reserve renteververschil FC Twente: In de reserve renteververschil FC Twente wordt de renteopslag van 1,6% gereserveerd. De reserve dient als risicobuffer voor de verstrekte lening aan FC Twente. Gezien het karakter van de reserve, wordt voorgesteld om de reserve (1,1 miljoen euro) onderdeel te laten zijn van de reserve weerstandsvermogen. Zo kunnen de gespaarde gelden worden ingezet ter dekking van de gehele benodigde risicocapaciteit van de gemeente. Wel zal apart inzichtelijk worden gehouden in de administratie welke stortingen ten bate van de lening worden gedaan.
- Reserve Essent: In deze bestemmingsreserve is 3,5 miljoen euro opgenomen om zo het wegvallende dividend vanuit Essent te compenseren. De reserve kan worden ingezet bij de beschikbare weerstandscapaciteit.

Na afroaming van de reserve weerstandsvermogen (7,7 miljoen) en de gedeeltelijke toevoeging (3,6 miljoen euro) van bovenstaande reserves resteert er een ratio weerstandsvermogen van 1,2. De kleine buffer die we hiermee creëren is noodzakelijk voor de consequenties die naar verwachting als gevolg van de Miljoenennota en het regeerakkoord op ons afkomen. Voorzover deze al neerslaan in 2011 proberen we deze zoveel mogelijk met de buffer op te vangen. Ook de onzekerheid omtrent marktontwikkelingen en de mogelijke gevolgen daarvan voor de financiële positie van het Grondbedrijf en de risico's van grote projecten rechtvaardigen deze buffer.

2.4 Tijdelijk gefinancierd beleid, GSB

In de Kadernota 2011-2014 hebben we reeds aangegeven, dat we te maken hebben met beleid, waarvan de financiering in 2011 afloopt. Dit betreft onder meer GSB, beheer openbare ruimte en Enschede promotie/evenementen. Daarbij is de komende periode de vraag aan de orde welk beleid we afbouwen en welk beleid we willen voortzetten. Indien continuering van beleid noodzakelijk is, zal naar andere financiering moeten worden gezocht of er moet hiervoor worden omgebogen. Dit betrekken we bij de voorbereiding van de Kadernota/Programmabegroting 2012-2015.

Invulling van de bezuiniging op GSB uit de programmabegroting 2010-2013

Met ingang van januari van dit jaar is het Grotestedenbeleid (GSB III) beëindigd. De BredeDoelUitkering (BDU) Sociaal, Integratie en Veiligheid (SIV) en de BDU Fysiek/ISV zijn vervangen door een aantal decentralisatie-uitkeringen. De voor het stedenbeleid beschikbare budgetten zijn daarmee onderdeel geworden van het Gemeentefonds (maar nog wel zichtbaar). De BDU Economie is vervallen. Een decentralisatie-uitkering is voor de gemeente vrij te besteden geld, dat tot de algemene middelen van gemeenten behoort. Wel hebben Rijk en gemeenten afspraken gemaakt over de te bereiken doelen, inclusief de wijze van monitoring.

Voor 2010 is ruim 20,5 miljoen euro beschikbaar. Voor de jaren daarna is sprake van een teruggang van 1.158.000 euro. Hierbij gaan we ervan uit dat de decentralisatieuitkeringen voor de vrouwenopvang en het onderwijsachterstandenbeleid, waarvoor dit jaar nieuwe verdeelsleutels worden vastgesteld, ongewijzigd blijven ten opzichte van 2010. De afbouw van GSB-middelen is bij de Programmabegroting 2010-2013 verzacht door middelen voor de periode 2010-2013 ter beschikking te stellen. Met inzet van deze middelen over de periode 2010 t/m 2013 moet per saldo in 2011 558.000 euro bezuinigd worden, oplopend tot 634.000 euro in 2012 en tot 710.000 euro in 2013. Vanaf 2014 zijn deze middelen niet meer beschikbaar en zal er 1.158.000 euro bezuinigd moeten worden.

Uitgangspunten voor de invulling van de bezuiniging

Ons uitgangspunt is dat activiteiten worden gestopt, voor zover daar geen Rijksafspraken tegenover staan of geen budget meer voor is in de decentralisatieuitkering. Bezuinigingen leggen we daarom zoveel mogelijk dáár waar de teruggang in middelen optreedt. De grootste teruggang is bij de thema's Maatschappelijke opvang (-235.000 euro), Veiligheid en leefbaarheid (-636.000 euro) en Voortijdig schoolverlaten (-300.000 euro).

Echter, we willen ook recht doen aan de prioriteiten vanuit het collegeprogramma (actieve en leefbare wijken, zorg op maat, goed en uitdagend onderwijs). Daarnaast zijn we recentelijk een traject 'Terug naar de eenvoud' (wijkcoaches) gestart. Vanuit de GSB-thema's Veiligheid en Leefbaarheid én Voortijdig schoolverlaten is een aantal producten gefinancierd die behoren tot de zorgstructuur (onder meer wijkzorgteams, schoolgericht maatschappelijk werk). Deze bestedingen willen we overeind houden. Daarmee komen we tot het volgende voorstel. Ter vergelijking is in de 1e kolom het totaal budget aangegeven dat nu beschikbaar is.

Voorstellen voor bezuiniging 2011- 2013

Bedragen in euro's	Huidig budget	ombuigingsvoorstellen			
		2011	2012	2013	2014
Maatschappelijke Opvang	7.135.000	235.000	235.000	235.000	235.000
Conform uitkeringsdaling		235.000	235.000	235.000	235.000
Veiligheid en leefbaarheid	2.023.000	198.000	198.000	198.000	520.000
Inzet PUB ploeg centrum					50.000
Veilige leefomgeving		48.000	48.000	48.000	48.000
Veiligheid op scholen		50.000	50.000	50.000	50.000
Bewonersondersteuning					136.000
Leefbaarheid stadsdelen					136.000
Schuldhelpverlening jongeren		100.000	100.000	100.000	100.000
Voortijdig schoolverlaten	1.094.000	125.000	201.000	277.000	277.000
Opvoedondersteuning			76.000	152.000	152.000
RMC		125.000	125.000	125.000	125.000
Totaal bezuiniging		558.000	634.000	710.000	1.032.000
Totaal benodigd		558.000	634.000	710.000	1.158.000
Nog tekort					126.000

Toelichting

De Rijksmiddelen voor de maatschappelijke opvang centrumgemeente Enschede dalen de komende jaren met 235.000 euro. In het geheel van (ambulante) begeleiding, bemoeizorg en ondersteuning voor de doelgroepen van maatschappelijke opvang en verslavingszorg worden afspraken gemaakt de efficiency in de begeleiding te verhogen en toepassing van indicering voor begeleiding.

Het Rijk besteedt de komende jaren tot bijna 600.000 euro minder aan het thema Veiligheid en Leefbaarheid. Zorg en veiligheid blijft echter een belangrijk thema dat verweven is in vele producten en programma's. Ten aanzien van 3 producten willen we op termijn de verantwoordelijkheid meer bij de samenleving leggen: De Pub ploeg, veilige leefomgeving en veiligheid op scholen. Een deel van het budget veilige leefomgeving 200.000 euro wordt ingezet voor cameratoezicht in het centrum, deze houden we in stand. Schuldhulpverlening jongeren is een activiteit die behouden moet blijven en wordt samengevoegd met de algemene activiteiten van de Stadsbank, danwel opgelost in de aanpak van risicojongeren. Voor voortijdig schoolverlaten is bijna 300.000 euro minder aan middelen beschikbaar vanuit het Rijk. In het geheel van budgetten voor de opvoedingsondersteuning willen we deze bezuiniging realiseren, door ook in dit product goede afspraken te maken over efficiency en criteria voor de toegang. Het wegvallen van de GSB-middelen voor RMC wordt deels opgevangen door een bezuiniging in ambtelijke capaciteit en deels door een verschuiving binnen de voor leerplicht en vroegtijdig schoolverlaten beschikbare middelen.

Het resterende tekort is nog niet toegewezen aan een product of thema. Bij de volgende programmabegroting zal een actualisatie van deze ombuigingen worden gegeven en komen we, indien nodig, met aanvullende voorstellen.

2.5 Gevolgen van de Miljoenennota en van het regeerakkoord

In deze paragraaf brengen we globaal de gevolgen van het regeerakkoord en de Miljoenennota in beeld. De voornemens uit het regeerakkoord en de Miljoenennota moeten door het rijk nog verder worden uitgewerkt. Daardoor kunnen we de exacte gevolgen voor onze gemeente nog niet geven. De meeste voornemens uit het regeerakkoord en de Miljoenennota hebben betrekking op de jaren na 2011. Dit betekent dat we de consequenties van deze voornemens voor onze gemeente mee zullen nemen in de voorbereiding van de Kadernota 2012-2015. We hoeven daarover in deze Programmabegroting 2011-2014 nog niet te besluiten.

2.5.1 Miljoenennota

In de Miljoenennota wordt een ombuigingspakket gepresenteerd dat oploopt naar 3,2 miljard euro in 2015. De verwachte budgettaire gevolgen van de Miljoenennota voor onze gemeente zijn in de onderstaande tabel opgenomen. De effecten hebben vooral betrekking op de specifieke uitkeringen van het Rijk aan de gemeenten.

Op basis van de tabel kan geconcludeerd worden dat, indien we het voorzieningenniveau op het huidige niveau willen houden, er een tekort ontstaat van 5,4 miljoen euro in 2011, oplopend naar 10,3 miljoen euro in 2014 en volgende jaren. In de toelichting op de tabel is, met name voor die onderwerpen waarop in 2011 reeds wordt omgebogen, aangegeven wat de beleidsmatige gevolgen zijn c.q. in hoeverre we het betreffende beleid kunnen bijstellen. De ombuigingen op Inburgering en Volwasseneducatie kunnen we naar verwachting redelijk goed opvangen, de ombuiging op de WSW kan mogelijk wel leiden tot een knelpunt bij de DCW in 2011. De gevolgen van Miljoenennota zullen we betrekken bij de Kadernota 2012-2015.

Bedragen in mln.	2011	2012	2013	2014evj
Inburgering	1,0	2,0	2,5	3,5
Volwasseneducatie	0,6	0,6	0,6	0,6
Re-integratie	0,5	2,3	2,3	2,3
Kinderopvang	0	0,6	0,6	0,6
WSW/DCW	3,3	3,3	3,3	3,3
WWB	nmb	nmb	nmb	nmb
Totaal	5,4	8,8	9,3	10,3

Toelichting

Inburgering en volwasseneducatie

In de oktobercirculaire worden de definitieve bedragen van het rijk voor onze gemeente bekend gemaakt. Dan kennen we de exacte bedragen. Maar zowel bij inburgering als volwasseneducatie kunnen we de uitgaven aanpassen aan de inkomsten. Voor 2011 betekent dat we minder nieuwe trajecten inkopen en laten uitvoeren. Mogelijk kunnen er wel wachtlijsten ontstaan.

Re-integratie

De rijksbezuiniging op het re-integratiebudget bedraagt 190 miljoen euro vanaf 2012. Het effect op het budget van Enschede is circa 2,3 miljoen euro. Vanwege wijzigingen van de maatstaven in het verdeelmodel vindt in 2010 en 2011 een korting van 0,5 miljoen plaats op het W-deel.

Kinderopvang

De maatregelen op de kinderopvang leiden naar verwachting tot een reductie van 50% van het huidige rijksbudget. Hierdoor zullen de kosten voor de gemeente (in)direct omhoog kunnen gaan, wat zou kunnen neerkomen op een tekort voor het bedrag van ongeveer 650.000 voor de gemeente met betrekking tot de Kinderopvang.

WSW/DCW

De rijksbezuiniging op de WSW leidt tot een mogelijk knelpunt bij de DCW. De DCW wordt naast de rijksbezuiniging geconfronteerd met een dalende omzet. De DCW gaat maatregelen treffen om deze budgettaire knelpunten zoveel mogelijk te reduceren. Ten aanzien van de maatregelen uit de Miljoenennota is een lobby gestart deze tegen te gaan. Indien deze lobby slaagt, leidt dit tot een verlaging van de bezuiniging.

WWB

Het bijstandsvolume kent achteraf gezien een geringere stijging dan ultimo 2009 werd aangenomen. Op basis hiervan heeft het Rijk het definitieve macrobudget voor 2010 vastgesteld. Na verdeling over alle gemeenten heeft deze lagere vaststelling een beduidend lager budget voor Enschede tot gevolg: 61,4 miljoen euro. Bij ongewijzigd beleid zou ons tekort over 2010 voor aftrek MAU 14,4 miljoen euro bedragen.

De minister heeft naar aanleiding van vragen uit de Tweede Kamer besloten de MAU met terugwerkende kracht tot 1 januari 2009 te wijzigen en te baseren op het lopende tekort en de vastgestelde eigen risico's bij gemeenten tijdelijk - vanwege de economische teruggang - op te hogen met de risico's uit het bestuursakkoord. Een voorstel tot het achterwege laten van de component 'risico's uit het bestuursakkoord' heeft het net niet gehaald. Daarmee staat de

regeling vooreerst vast. Het eerste resultaat van de lobby is daarmee bereikt maar het College zal via een verdergaande lobby trachten in de komende tijd het percentage eigen risico naar beneden bij te stellen. Zoals gezegd komt ons resultaat over 2010 zonder MAU uit op 14,4 miljoen euro tekort. Over 2010 komt het MAU-bedrag uit op 10,3 miljoen (gebaseerd op het nieuwe tekort zoals in punt 1 aangegeven). Ons tekort komt door deze wetwijziging op 4,1 miljoen euro voor 2010. Hiervan is 3,8 miljoen euro reeds gereserveerd. Het MAU-bedrag voor 2011 is nog niet bekend omdat dit gebaseerd wordt op het werkelijke bijstandsvolume van 2011. In de Concernrapportage 2011 kan hier een eerste beeld van worden gegeven.

2.5.2 Regeerakkoord

De bezuinigingen uit het regeerakkoord komen bovenop de bezuinigingen uit de Miljoenennota. In het regeerakkoord wordt gemeenten een grote rol toegedicht in het oplossen van maatschappelijke problemen. Er worden veel taken en verantwoordelijkheden bij de gemeenten gelegd, zoals jeugdzorg, werkgelegenheidstaken en delen van de AWBZ. Deze ontwikkeling juichen wij toe. Echter de taken en verantwoordelijkheden moeten we wel kunnen waarmaken. Hiervoor hebben we bestuurlijke en financiële ruimte nodig om deze taken lokaal invulling te geven zonder stringente opdrachten van het rijk. Uit het regeerakkoord blijkt niet dat gemeenten deze ruimte ook krijgen. Wat we wel zien is dat op de taken die bij de gemeenten worden neergelegd een ombuiging wordt doorgevoerd. Daarnaast zien we dat ook op andere terreinen die de gemeenten direct raken wordt omgebogen. Dit blijkt uit onderstaande tabel, gebaseerd op het regeerakkoord. De tabel geeft een indicatie en is niet uitputtend.

Bedragen in mrd.	2011	2012	2013	2014	2015
Rijksbezuiniging op het Gemeentefonds	0,0	-0,3	-0,7	-1,0	-1,2
Inkomensdeel WWB	0	-0,17	-0,31	-0,41	-0,5
Participatiebudget, reïntegratie*	0	-0,2	-0,29	-0,42	-0,49
Samenvoeging wajong/wwb, verlaging uitkering gedeeltelijk arbeidsongeschikten, beperking nieuwe instroom WSW	0,03	0,01	-0,01	-0,15	-0,29
Schuldhelpverlening		-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
Stopzetten ISV/BLS					-0,23
Vermindering aantal politieke ambt dragers					-0,12
Regionale uitvoeringsdiensten		-0,05	-0,08	-0,1	-0,1
Jeugdzorg naar gemeenten					-0,08
Dagbesteding en begeleiding naar WMO	0,01	0,06	0,04	-0,14	-0,14
Totaal	0,04	-0,67	-1,37	-2,24	-3,17

* dit komt bovenop de bezuiniging van 190 miljoen euro uit de Miljoenennota

Bedragen in mrd.	2011	2012	2013	2014	2015
Rijksbezuiniging op het Gemeentefonds	0,0	-0,3	-0,7	-1,0	-1,2
Inkomensdeel WWB	0	-0,17	-0,31	-0,41	-0,5
Participatiebudget, reïntegratie*	0	-0,2	-0,29	-0,42	-0,49
Samenvoeging wajong/wwb, verlaging uitkering gedeeltelijk arbeidsongeschikten, beperking nieuwe instroom WSW	0,03	0,01	-0,01	-0,15	-0,29
Schuldhelpverlening		-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
Stopzetten ISV/BLS					-0,23
Vermindering aantal politieke ambt dragers					-0,12
Regionale uitvoeringsdiensten		-0,05	-0,08	-0,1	-0,1
Jeugdzorg naar gemeenten					-0,08
Dagbesteding en begeleiding naar WMO	0,01	0,06	0,04	-0,14	-0,14
Totaal	0,04	-0,67	-1,37	-2,24	-3,17

Uit het bovenstaande overzicht blijkt dat het nieuwe kabinet fors bezuinigt op taken die door gemeenten worden uitgevoerd. De bezuiniging loopt op naar ruim 3,0 miljard euro in 2015. Hoe dit de gemeentelijke financiën raakt is nog niet duidelijk. Wel komt het bovenop de bezuinigingen uit de Miljoenennota

Ten aanzien van de rijksbezuiniging kunnen we op één onderdeel uit de tabel, zijnde het gemeentefonds wel een inschatting maken. De rijksbezuiniging op het gemeentefonds leidt voor Enschede tot een bezuiniging van circa 7,3 miljoen euro. Overigens geeft de VNG aan dat tegenover de bezuiniging op het gemeentefonds in het regeerakkoord, een stijging van het fonds staat in de Miljoenennota, waardoor de bezuiniging meer dan gecompenseerd zou worden. Wat dit per saldo voor onze gemeente betekent is nog onduidelijk.

Naar verwachting komt er in december 2010/januari 2011 een extra circulaire, waarin de effecten voor de gemeenten exacter zijn opgenomen. De gemeenten kunnen deze informatie dan gebruiken in de voorbereiding van de Kadernota 2012-2015.

2.5.3 Ombuigingsopgave 2012-2015

De gevolgen van de Miljoenennota en het regeerakkoord bepalen voor een belangrijk deel de ombuigingsopgave waarvoor we volgend jaar bij de Kadernota 2012-2015 staan. Hoewel de exacte gevolgen voor onze gemeente nog niet bekend zijn, kunnen we wel concluderen dat we geconfronteerd zullen worden met ingrijpende rijksbezuinigingen. Alleen de korting op het gemeentefonds kan voor onze gemeente mogelijk al leiden tot een bezuiniging van 7,3 miljoen vanaf 2015.

Voor wat betreft de rijksbezuinigingen op specifieke uitkeringen hebben we in het coalitieakkoord en de Kadernota 2011 reeds aangegeven dat deze in mindering worden gebracht op het gemeentelijke beleidsterrein. Indien het Rijk de geldkraan voor specifieke uitkeringen aan gemeenten dichtdraait, kan van gemeenten niet worden verwacht deze te compenseren met gemeentemiddelen. Dit is simpelweg niet mogelijk.

Naast deze bezuinigingen hebben we ook, zoals geschetst, te maken met beleid waarvan de financiering in 2011 afloopt. Ook hiervan zullen we moeten afwegen of we dit willen voortzetten of beëindigen.

Om de ombuigingsopgave 2012-2015 volledig in te vullen zullen we niet ontkomen aan een meer principiële discussie met de Raad over taken en verantwoordelijkheden van de gemeente. De discussie met de Raad moet uiteindelijk resulteren in een ombuigingspakket op hoofdlijnen in de Kadernota 2012-2015 en een concrete invulling in de Programmabegroting 2012-2015. Zoals reeds is toegezegd, zullen we voorafgaande aan de raadsbehandeling van de Kadernota 2012-2015, de Raad betrekken bij de voorbereidingen.

2.6 Actualisering strategisch financieel beleid

De economische recessie en de in de Beleidsbrief opgenomen ontwikkelingen zoals de gevolgen van de Miljoenennota en het regeerakkoord, de decentralisatie van taken naar de gemeenten hebben directe invloed op onze begroting. De komende jaren zullen we te maken hebben met een daling van de inkomsten. We hebben minder middelen voor onze ambities. Voor een structureel sluitende begroting is het derhalve nodig dat we de structurele uitgaven bijstellen (ombuigen) en de uitgaven vervolgens ook beheersen.

De afgelopen jaren is het ons steeds gelukt om middelen vrij te spelen voor het realiseren van onze ambities in de stad. Vooral de majeure stedelijke investeringsopgaven (MSI) vergen veel geld. Door middel van een scherpe doorlichting van de reserves (zowel vorig jaar als dit jaar) zijn we in staat de (tekorten van) MSI te financieren. Verder worden we geconfronteerd met een verslechtering van de financiële positie van het Grondbedrijf. Door een herijking van de risico's kunnen we ook deze problematiek opvangen.

We zijn nu echter wel op een punt aangekomen dat 'alle lucht' uit de reserves is geperst. Nieuwe tekorten in het incidentele middelenkader zullen niet meer afgedekt kunnen worden

met incidentele middelen. We moeten de komende jaren derhalve waakzaam zijn voor onze financiële positie.

De bovenstaande ontwikkelingen vragen om een actualisatie van het strategisch financieel beleid, maar leiden niet tot een wijziging van de doelstelling, zoals opgenomen in de Programmabegroting 2009-2012, deze blijft onverminderd van kracht:

“Het zoveel mogelijk realiseren van de gemeentelijke ambities uitgaande van een gezonde financiële positie, met andere woorden het realiseren van een optimaal maatschappelijk rendement”

De twee hoofdlijnen voor de actualisatie van het financieel beleid zijn:

1. Beheersing van de uitgaven
2. Instandhouden van een gezonde financiële positie

2.6.1 Beheersing van de uitgaven

‘Nieuw’ geld hoeven we van het Rijk niet te verwachten. Sterker, gelet op de omvangrijke rijksbezuinigingen uit de Miljoenennota en het regeerakkoord houden we rekening met een afname van zowel de algemene uitkering als specifieke uitkeringen. Dit betekent niet alleen dat we moeten bezuinigen als gevolg van minder rijksinkomsten. Nieuw beleid, knelpunten en overschrijdingen moeten we als gemeente zelf oplossen. Dit vraagt om een actualisatie van onze spelregels. Het gaat om:

- Begrotingsdiscipline: Goudt-norm
- Financieren van nieuw beleid/beleidsintensiveringen
- Maatschappelijke business cases
- Rijksbezuinigingen op specifieke uitkeringen
- Efficiënte gemeentelijke organisatie

Goudt-norm

In 2003 is de procedure begrotingsdiscipline, beter bekend als de Goudt-norm, door de Raad vastgesteld. In de Goudt-norm zijn spelregels vastgesteld met als doel een adequaat begrotingsbeheer. De Goudt-norm bepaalt onder welke voorwaarden het college budgettaire afwijkingen mag opvangen binnen het programma zonder dat hiervoor vooraf goedkeuring van de Raad nodig is. Tevens zijn hierin regels opgenomen over het samenspel tussen college en ambtelijke organisatie.

Hoewel sinds 2003 zowel financieel-economisch als organisatorisch zich een aantal ingrijpende ontwikkelingen hebben voorgedaan (zoals het loslaten van dienstenmodel), blijkt de kern van de Goudt-norm nog altijd actueel. Wat de huidige situatie vooral vraagt is een scherpere toepassing van de spelregels die in de Goudt-norm zijn vastgelegd. De bijstelling van de Goudt-norm aan de nieuwe organisatie wordt in een separaat voorstel aan de Raad voorgelegd, gelijktijdig en in samenhang met de wijziging van een aantal ander verordeningen.

Financiering van nieuw beleid/beleidsintensivering

In de Programmabegroting 2009 is onder het strategisch financieel beleid het instrument ‘Interne cofinanciering’ opgenomen. Dit instrument is gericht op medefinanciering met gemeentemiddelen voor nieuwe beleidsvoornemens vanuit een specifiek programma, naast financiering vanuit de algemene middelen. Het betreft hier dus geen medefinanciering door externe partners. Om misverstanden ten aanzien van financiering met gemeentemiddelen en/of met middelen van externe partners te voorkomen, spreken we nu van *financiering van nieuw beleid/beleidsintensiveringen*.

De werking van dit instrument verandert in hoofdlijnen niet. Wel zal, gelet op de zeer beperkte gemeentemiddelen, de volledige financiering van nieuw beleid/beleidsintensiveringen primair binnen het betreffende programma moeten worden gevonden. In de Programmabegroting 2009-2012 was opgenomen dat 50% van het niet gedekte deel van nieuwe beleidsvoornemens uit de algemene middelen zou worden gefinancierd. Omdat we geen vrije beschikbare middelen hebben moet dekking met algemene middelen zoveel mogelijk worden

voorkomen. Dit betekent vervolgens ook dat bij het ontwikkelen van nieuw beleid veel nadrukkelijk in beeld moeten worden gebracht welk beleid niet meer wordt uitgevoerd, welke financiering hierdoor vrijvalt en wat de consequenties hiervan zijn. Voorts zal bij de ontwikkeling en financiering van nieuw beleid veel explicieter gekeken worden naar samenwerking met partners (burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven etc) en naar externe financieringsbronnen (partners in de stad, provincie, rijk etc). Hoewel in de afgelopen jaren ook ingezet is op externe financiering, zullen we dit meer en beter moeten doen. Het college maakt dit bij voorstellen ook expliciet zichtbaar. Voorstellen voor beleidsvoornemens zonder volledige dekking binnen het programma worden voorgelegd aan het college. Deze voorstellen worden bij de integrale afweging bij de Kadernota meegenomen.

Maatschappelijke business cases

Zoals in de beleidsbrief is opgenomen willen we samen met partners maatschappelijke vraagstukken oppakken. Daarbij moeten we kijken wie welke rol en taak op zich neemt waarbij onze visie is dat we burgers, bedrijven en instellingen een grotere rol willen geven. Dit willen we uitwerken in maatschappelijke business cases, waarbij een beleids- of investeringsbesluit gebaseerd is op een gestructureerde economische en maatschappelijke kosten-batenafweging. Vanuit de beheersing van de uitgaven moet deze aanpak ook leiden tot een efficiëntere inzet en besparing van middelen, waardoor langs deze weg (zoals ook reeds opgenomen in het coalitieakkoord) in de komende jaren een bijdrage kan worden geleverd aan de invulling van de bezuinigingen. Het innovatiebudget kan worden ingezet om deze ontwikkeling aan te jagen.

Rijksbezuinigingen op specifieke uitkeringen en decentralisatie van taken

De gemeente voert (rijks)taken uit, waarvoor budget wordt verkregen van het Rijk (specifieke uitkeringen). In de Miljoenennota en het regeerakkoord zijn omvangrijke bezuinigingen op de specifieke uitkeringen aangekondigd. Uitgaande van beheersing van gemeentelijke uitgaven hanteren we het principe (zoals ook reeds opgenomen in het coalitieakkoord) dat rijksbezuinigingen op specifieke uitkeringen in mindering worden gebracht op de betreffende gemeentelijke beleidsterreinen. Dit betekent dat we die betreffende (rijks)taken één op één korten of niet meer uitvoeren.

In het regeerakkoord wordt een verdere decentralisatie van taken naar gemeenten aangekondigd (jeugdzorg en werkgelegenheidstaken, delen van de AWBZ). Daarbij is het van belang dat gemeenten voldoende bestuurlijke, beleidsmatige en financiële ruimte krijgen om deze taken goed uit te voeren. We zullen de consequenties voor onze gemeente nader in beeld moeten brengen. Bovendien maakt deze beweging de gemeente nog gevoeliger voor conjuncturele schommelingen en demografische ontwikkelingen. De decentralisatie van genoemde taken vergt naar verwachting een intensieve discussie met het Rijk. Onze gemeente wil, in samenwerking met andere gemeenten en VNG, actief participeren in deze discussie.

Efficiënte gemeentelijke organisatie

Bij het vaststellen van de Programmabegroting 2010-2013 is op de ambtelijke organisatie een generieke taakstelling gelegd. Vanaf 2010 moet de organisatie 2 miljoen euro efficiënter werken en 4 miljoen van 2012. In het collegeakkoord is een taakstelling toegevoegd waardoor de organisatie vanaf 2014 structureel 6 miljoen euro efficiënter moet werken zonder dat dit gevolgen heeft voor de beleidsoutput. Het realiseren van deze taakstelling vergt behalve versoberingsmaatregelen vooral het zoeken naar en implementeren van innovatieve concepten in onze bedrijfsvoering. Hierbij wordt aangesloten bij Het Nieuwe Werken zoals in de paragraaf Bedrijfsvoering is opgenomen. We gaan de komende jaren de implementatie van maatregelen scherp monitoren, zodat de genoemde taakstellingen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd.

2.6.2 Gezonde financiële positie

De tweede hoofdlijn van het strategisch financieel beleid is het waarborgen van een gezonde financiële positie. Het 'scherp aan de wind zeilen' stelde ons in staat om te blijven investeren in de stad. Echter 'alle lucht' is nu uit de reserves geperst.

Nieuwe tekorten in het incidentele middenkader zullen derhalve niet meer afgedekt kunnen worden met incidentele middelen. Dit betekent dat we de komende jaren de incidentele uitgaven, zoals die voor de majeure stedelijke investeringsopgaven nog beter moeten beheersen en de ontwikkelingen van het Grondbedrijf nadrukkelijker moeten volgen. Ook zullen nieuwe risico's van een dekking moeten worden voorzien. Meer concreet betekent dit het volgende voor de Majeure stedelijke investeringsopgaven, Grondbedrijf en weerstandsvermogen.

Uitgangspunten

- We financieren zo slim mogelijk en met beperkte risico's
- We brengen risico's in beeld en gaan na of deze anders dan via het weerstandsvermogen kunnen worden afgedekt.
- Indien een toevoeging aan het weerstandsvermogen nodig is dan brengen we deze expliciet in beeld en hoe de hiervoor benodigde dekking gevonden kan worden.
- Hoe betalen we investeringen terug en over welke termijn?
- We vormen alleen reserves indien hieraan een concrete doelstelling is verbonden.

Majeure stedelijke investeringsopgaven

De jaarlijkse actualisatie van de majeure stedelijke investeringsopgaven mag niet meer leiden tot nieuwe ongedekte tekorten of negatieve afwijkingen op eerder gemelde tekorten. Het beschikbaar stellen van middelen uit de reserve MSI moet nog meer dan in het verleden een taakstellend karakter krijgen. Nadelen moeten binnen het project worden opgelost. Voordelen moeten terugvloeien in de reserve MSI. Indien uit de jaarlijkse actualisatie dan toch nog tekorten op de projecten blijkt, zal bij de integrale afweging (van alle knelpunten, beleidsvoornemens e.d.) dit expliciet in beeld worden gebracht en bij de integrale afweging betrokken worden.

Grondbedrijf

Met een bijdrage uit de algemene middelen is het Grondbedrijf bijna weer gezond ('code geel'). Om te voorkomen dat het Grondbedrijf terugvalt in 'code oranje' is een effectieve implementatie en borging van de maatregelen, zoals opgenomen in de paragraaf Grondbeleid, van wezenlijk belang. Een scherpe control en toezicht, regelmatige monitoring van de marktontwikkelingen en een strak risicomangement binnen de projecten moeten overschrijding van de financiële kaders van het Grondbedrijf voorkomen.

Weerstandsvermogen

Gelet op de huidige situatie en de beperkte ruimte die er op dit moment bestaat binnen het eigen vermogen dient reeds bij de uitwerking van nieuwe plannen c.q. beleid aandacht te worden gegeven aan het treffen van maatregelen ter afdekking van de aan het project/beleid verbonden risico's. Het past namelijk niet binnen de huidige beleidsafspraken om nieuwe projecten uit te voeren of beleid aan te passen met ongedekte risico's. Ons weerstandsvermogen is ontoereikend om deze onafgedekte risico's af te dekken. Als aan de raad nieuwe voorstellen worden aangeboden waaraan risico's verbonden zijn, dient ook aangegeven te worden wat het effect op de benodigde weerstandscapaciteit is en hoe dit binnen het project/programma wordt opgelost.

Het bovenstaande leidt ertoe dat we bij de integrale afweging bij de Kadernota ook de effecten op het weerstandsvermogen nadrukkelijker gaan betrekken. Indien bijvoorbeeld door een verandering in de omvang of het aantal risico's of het onderbrengen van projecten onder het weerstandsvermogen, het weerstandsvermogen negatief wordt beïnvloed en onder de afgesproken ratio van 1.0 komt, zullen we moeten afwegen of we de beschikbare weerstandscapaciteit gaan aanvullen of bijvoorbeeld accepteren dat de ratio tijdelijk onder de afgesproken 1.0 ligt. Indien we de weerstandscapaciteit aanvullen zullen we hiervoor elders in de begroting incidentele middelen vrij moeten spelen.

De ontwikkelingen bij de MSI en Grondbedrijf leiden er toe dat we de komende periode een set van spelregels/richtlijnen uitwerken langs de lijnen zoals hierboven geschetst, die er nog beter voor moeten zorgen dat afwijkingen/tegenvallers op grote projecten worden voorkomen c.q. tijdig worden gesignaleerd zodat bijsturing mogelijk is. In de uitwerking zal o.a. aandacht worden besteed aan de relatie tussen het gesloten systeem van het Grondbedrijf en het weerstandsvermogen.

Treasury

Om bij te dragen aan een duurzaam gezonde financiële positie van de gemeente wordt het resultaat op treasury realistisch en tegelijkertijd behoedzaam geraamd. Behoedzaamheid is in deze van belang omdat de rente-ontwikkeling door de gemeente niet te beïnvloeden is. Het renteresultaat is sterk afhankelijk van externe factoren.

De uitgangspunten bij de raming van het resultaat op treasury zijn:

- Nieuwe financieringen worden op zodanige wijze ingepast in de bestaande leningenportefeuille dat het langjarige gemiddelde van de portefeuille (in ieder geval voor de komende 10 jaren) onder de omslagrente van momenteel 5% blijft. Zo wordt rust in de meerjarige begroting ingebouwd. Tegelijkertijd kijkt het college bij het aantrekken van nieuwe leningen naar de gehele opbouw van de portefeuille om zo tot een gelijkmatig aflossingspatroon en dus ook gelijkmatig herfinancieringsrisico voor de lange termijn te komen.
- Bij het voorzien in de financieringsbehoefte van de gemeente wordt steeds rekening gehouden met de door de raad vastgestelde norm dat de rentelasten niet meer zullen bedragen dan 5% van het begrotingstotaal. Deze norm is ingesteld in 2009 om te voorkomen dat een te groot deel van de begroting opgaat aan rentebetalingen en de middelen niet beschikbaar zijn voor overige uitgaven. Zoals blijkt uit de treasury paragraaf blijven de rentelasten de komende jaren onder de 5% van het begrotingstotaal.
- Momenteel wordt bezien in hoeverre het mogelijk is om nieuwe financieringsvormen, zoals groenfinancieringen (voor bijvoorbeeld investeringen in duurzaamheid), in te zetten. Voor deze leningen is een lagere rente verschuldigd dan voor reguliere financieringen.
- Ter minimalisering van de risico's voor de gemeente worden leningen en garantie slechts verstrekt door de gemeente als er sprake is van voldoende zekerheden. Inmiddels zijn nagenoeg alle verstrekte leningen en garanties voorzien van zekerheden.

2.6.3 Strategisch Sturen Met Programma's

In opdracht van de Raad is onder de noemer Strategisch Sturen Met Programma's (SSMP) een verbetering gerealiseerd in de gemeentelijke P&C-cyclus en de instrumenten die daarvan onderdeel uitmaken. Belangrijkste doel van SSMP is het beter in positie brengen van de raad bij kaderstelling en controle. Het resultaat van de actualisering van het strategisch financieel beleid slaat neer in de budgettaire producten (zoals kadernota, programmabegroting, jaarrekening e.d.) en zal leiden tot een verdere verbetering en transparantie van deze producten.

De kadernota is, zoals uit voorgaande mag blijken, een belangrijk besluitvormingsmoment, waarbij de raad de budgettaire (structurele en incidentele) kaders bepaald voor de programmabegroting. Gelet op de afnemende budgettaire middelen zullen we, in goede samenwerking met uw Raad, de komende jaren en te beginnen bij de kadernota 2012-2015 veel scherpere en naar verwachting pijnlijker keuzes moeten maken.

3. Ombuigingen

3.1 Inleiding

Bij de behandeling van de Kadernota 2011 in de Raad heeft zij ingestemd met de actualisatie van het middelenkader en de daaruit voortvloeiende ombuigingstaakstellingen. De Raad heeft het college de opdracht gegeven bij de Programmabegroting 2011-2014 een pakket van ombuigingsmaatregelen uit te werken. Dit pakket dient groter te zijn dan noodzakelijk voor een sluitende begroting, zodat de Raad keuzemogelijkheden heeft in de ombuigingsmaatregelen.

In dit hoofdstuk worden per programma de ombuigingsvoorstellen toegelicht. Het totale pakket aan ombuigingsmaatregelen is opgedeeld in twee ombuigingspakketten. Ombuigingspakket 1 bevat ombuigingsmaatregelen waarmee wij u in deze programmabegroting een sluitende meerjarenbegroting voorleggen. Ombuigingspakket 2 bevat de keuzeruimte aan ombuigingsmaatregelen. Deze ombuigingsmaatregelen zijn op zich realiseerbaar, maar hebben een grotere maatschappelijk impact. De ombuigingsmaatregelen (ombuigingspakket 1), waarmee wij u een structureel sluitende begroting voorleggen, zijn in deze programmabegroting verwerkt. Afhankelijk van de ombuigingsmaatregelen die de Raad bij de besluitvorming wel of niet opneemt, wordt de programmabegroting na de behandeling op 15 november in de Raad aangepast.

Bij de keuze van de ombuigingsmaatregelen, die moeten leiden tot een sluitende meerjarenbegroting, zijn wij uitgegaan van de ombuigingstaakstellingen die de raad bij de behandeling van de Kadernota 2011 heeft vastgesteld. Verder zijn de bijeenkomst van de raad en het college op 27 september jl. en de gesprekken met onze partners en gelieerde instellingen van invloed geweest op de definitieve totstandkoming van deze ombuigingsmaatregelen. Een grotere mate van zelfredzaamheid en een grotere eigen verantwoordelijkheid zijn belangrijke uitgangspunten geweest bij het bepalen van ombuigingsmaatregelen. Het voorliggende ombuigingspakket bevat met name efficiencymaatregelen en maatregelen die te maken hebben met het tegengaan van tekorten. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van het resultaat van de ombuigingsmaatregelen per programma. In de volgende paragraaf worden deze maatregelen toegelicht.

Ombuigingen	2011	2012	2013	2014
Programma:				
Economie en Werk	970.000	350.000	350.000	350.000
Opgroeien en Ontwikkelen	53.000	53.000	253.000	253.000
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	1.000.000	2.200.000	2.200.000	2.200.000
Stedelijke Ontwikkeling	125.000	150.000	375.000	375.000
Leefomgeving	397.000	497.000	567.000	567.000
Dienstverlening	200.000	pm	650.000	650.000
Bestuur en Middelen	357.000	pm	1.000.000	2.000.000
Totaal	3.102.000	3.250.000	5.395.000	6.395.000

De maatregelen die meer beleidsinhoudelijk van aard zijn en de maatregelen die grotere maatschappelijke effecten hebben, zijn opgenomen in het ombuigingspakket 2, de keuzeruimte en kunnen worden meegenomen in de Kadernota 2012.. Dit geldt ook voor effecten als gevolg van het anders inrichten van werkprocessen met onze partners en het intensiever betrekken van inwoners (systeeminnovaties).

3.2 Ombuigingspakket 1: maatregelen per programma

In deze paragraaf worden de ombuigingsmaatregelen toegelicht, waarmee een sluitende meerjarenbegroting is gerealiseerd en daartoe verwerkt zijn in de programmabegroting 2011-2014.

Economie en Werk

De ombuigingsmaatregelen binnen het programma Economie en Werk sluiten aan bij de ambities en ontwikkelingen uit het coalitieakkoord: het stimuleren van zelfredzaamheid en eigen (financiële) verantwoordelijkheid waarbij het sociaal vangnet in stand blijft.

Ombuigingen		2011	2012	2013	2014
1	Versoberen Woninginrichting	200.000	200.000	200.000	200.000
2	Meer DCW-kosten eenmalig uit participatiebudget	620.000			
3	Afbouw startersbeleid	150.000	150.000	150.000	150.000
	Totaal ombuigingen	970.000	350.000	350.000	350.000

1. Versoberen Woninginrichting

Meer bijzondere bijstand in de vorm van leenbijstand verstrekken dan om-niet levert een geraamde besparing op van 100.000 euro (waarbij rekening is gehouden met extra incassokosten, gezien het feit dat veel cliënten al bestaande schulden hebben). Daarnaast kan de hoogte van bepaalde vergoedingen worden verlaagd (met gemiddeld circa 25%). Deze verlaging is te verdedigen doordat deze producten de laatste jaren aantoonbaar, door schaalvergroting en tweedehands ruilbeurzen, een stuk goedkoper zijn geworden. Op dit moment wordt tevens een plan uitgewerkt om cliënten te helpen bij het vinden van geschikte tweedehands spullen voor de woninginrichting. Deze hulp zou geboden moeten worden door een team van vrijwilligers cq participatiebanen. Besparing door deze wijzigingen zou eveneens 100.000 euro opleveren.

2. Meer DCW-kosten uit participatiebudget

Het participatiebudget kan voor alle voorzieningen worden ingezet op het gebied van reïntegratie, volwasseneneducatie en inburgering. Dit betekent dat zowel reïntegratievoorzieningen, inburgeringvoorzieningen, taalkennisvoorzieningen en opleidingen volwasseneneducatie, maar ook combinatietrajecten kunnen worden aangeboden. Hieruit blijkt dat het voor de hand ligt om te onderzoeken of via de participatie-/reïntegratievoorziening van de DCW (Workstep) kosten kunnen worden gedeclareerd in het participatiebudget, die nu niet meegenomen worden. Door middel van een andere kostentoe rekeningsmethodiek zien wij, onder voorbehoud van goedbevinden door onze accountant, een mogelijkheid meer DCW-kosten toe te rekenen aan het participatiebudget. Het gaat daarbij om de volgende componenten:

- Middelen via de Inburgeringsvoorziening (Workstep-instrumentarium); 350.000 euro.
- Toerekening aan de overige WWB-trajecten binnen het Workstep-instrumentarium; 270.000 euro.

Gezien de toenemende financiële druk op dat budget is dit een incidentele mogelijkheid.

3. Afbouw startersbeleid

Bij het beëindigen van deze financiering door de gemeente (150.000 euro) ligt de keuze bij het ROZ hiermee te stoppen of door te gaan op basis van vergoeding door de klant zelf (kostprijs of commercieel tarief). Daarbij gaat het om ondernemers die geen uitkering ontvangen. Uitgangspunt hierbij is, dat ondernemers in het runnen van hun onderneming een levensvatbaar bedrijf dienen op te zetten en in stand te houden. Advisering/ondersteuning op de wijze waarop de onderneming gerund wordt komen in principe voor rekening van de ondernemer zelf. Beëindiging van deze vorm van gesubsidieerde dienstverlening en het laten betalen voor deze diensten brengt meer marktwerking in deze sector tot stand en dwingt ROZ mee te concurreren in de markt met bestaande andere dienstverlening. Daarnaast kunnen starters ook terecht bij andere instanties om advies in te winnen en ondersteund te worden, zoals Kamer van Koophandel, MKB-Enschede en de Belastingdienst. Deze vorm van dienstverlening is niet altijd gratis. Dienstverlening van het ROZ is dat wel.

Opgroeien en Ontwikkelen

De ombuigingsmaatregelen zijn efficiency georiënteerd of gericht op meer zelfredzaamheid en in een enkel geval technisch van aard.

Ombuigingen		2011	2012	2013	2014
1	Leerlingenvervoer, meer zelfredzaamheid			100.000	100.000
2	Vervallen nieuwbouw Lammerinkswonner	40.000	40.000	40.000	40.000
3	Efficiencyvoordelen natuureducatie / sportactivering			100.000	100.000
4	Lagere frequentie jeugdmonitor	13.000	13.000	13.000	13.000
Totaal ombuigingen		53.000	53.000	253.000	253.000

1. Leerlingenvervoer, meer zelfredzaamheid

Het bestaande contract met betrekking tot het leerlingenvervoer kent een looptijd tot en met augustus 2012. Vanuit het vergoten van de zelfredzaamheid van leerlingen loopt een kleinschalige pilot om leerlingen die nu gebruik maken van het aangepast vervoer te bewegen om met het openbaar vervoer of de fiets te gaan. De gemiddelde besparing bij een verschuiving van aangepast vervoer naar openbaar vervoer per leerling bedraagt 2.000 euro per jaar. Op basis van de pilotresultaten wordt verwacht dat de beweging van het aangepast vervoer naar het openbaar vervoer/fiets leidt tot een kostenbesparing van 100.000 euro.

2. Vervallen nieuwbouw Lammerinkswonner

Het college heeft reeds besloten de jaren geleden geplande nieuwbouw van natuureducatief Centrum op de Lammerinkswonner niet door te laten gaan en te kiezen voor een alternatieve vorm van huisvesting (verbouw bestaande schuur). De kapitaallasten van de geplande nieuwbouw vallen daarmee vrij.

3. Efficiencyvoordelen Natuureducatie / Sportactivering

Door samenvoeging van de onderdelen natuureducatie en sportactivering en in verbinding met het werk van de brede school regisseurs – zijn naar verwachting efficiencyvoordelen te behalen (verminderde personeelsinzet).

4. Lagere frequentie jeugdmonitor

De Jeugdmonitor verschijnt eenmaal per jaar en bundelt een veelheid aan cijfers en informatie over de Enschedese jeugd. Omdat de cijfers per jaar de afgelopen jaren geen grote schommelingen vertonen wordt de verschijningsfrequentie van Jeugdmonitor teruggebracht van een- naar tweejaarlijks.

Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn

De ombuigingen WZW zijn mede gebaseerd op de hoofddoelstelling van het programma “De burger meer aan zet”. Door een herijking van het (wettelijk verplichte) compensatiebeginsel komt de burger inderdaad meer aan zet: hij moet meer zelf organiseren, wordt gecompenseerd voor een voorziening (in plaats van de voorziening te verstrekken) en er kan een eigen bijdrage worden gevraagd.

Daarnaast denken we door het meer zelf uitvoeren van indicaties te kunnen besparen op de uitvoeringskosten van het CIZ. Deze beleidswijziging rechtvaardigt een bezuiniging.

Ombuigingen		2011	2012	2013	2014
1	Uitvoering WMO, individuele voorzieningen	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
2	Uitvoering WMO, indicering in uren		1.000.000	1.000.000	1.000.000
3	Vermindering uren wijkwerk (Alifa)		200.000	200.000	200.000
Totaal ombuigingen		1.000.000	2.200.000	2.200.000	2.200.000

1. Uitvoering WMO, individuele voorzieningen

Op Individuele voorzieningen (huishoudelijke hulp, scootmobielen, woningaanpassingen etc) wordt een ombuiging gerealiseerd van 1 miljoen euro vanaf 2011.

We denken deze ombuiging te realiseren door aanpassing van het compensatiebeginsel. Dit levert naar verwachting een bedrag op van 1 miljoen euro.

Het aanbieden van compensatie bij beperkingen is een wettelijke taak. Er is geen wettelijke minimum vast te stellen; immers als gemeente moeten we compenseren. Wel is er jurisprudentie die de grenzen aangeeft van wat gecompenseerd moet worden. Op dit moment wordt een nieuwe WMO-verordening voorbereid. Daarin worden maatregelen opgenomen met betrekking tot het vergroten van de eigen (financiële) verantwoordelijkheid. Het streven is de nieuwe verordening in werking te laten treden op 1 januari 2011. De maatregelen gaan alleen gelden voor nieuwe indicaties. Bestaande klanten krijgen wel te maken met de nieuwe richtlijnen wanneer er een herbeoordeling plaatsvindt. De nieuwe verordening leidt tot een verwachte besparing op de uitgaven aan individuele voorzieningen die de komende jaren oploopt tot 1,0 miljoen euro.

2. Uitvoering WMO, indiceren van uren

Daarnaast verwachten we een besparing van circa 1,0 miljoen euro door het indiceren van uren (in plaats van het indiceren in klassen). Leveranciers van Hulp bij het huishouden kunnen nu niet méér uren leveren dan geïndiceerd, terwijl hier door het indiceren in klassen enige ruimte voor was.

3. Vermindering uren Wijkwerk

Door vermindering inkoop wijkwerk Alifa wordt met ingang van 2012 een besparing gerealiseerd van 200.000 euro. Dat betekent minder inkoop door de stadsdeelmanagers van kinderwerk, opbouwwerk, ouderenwerk, vluchtelingen- en migrantenwerk, etc. Dit komt bovenop de korting op de welzijnsarrangementen na 2011.

Stedelijke ontwikkeling

De ombuigingen binnen Stedelijke Ontwikkeling sluiten aan bij de doelstellingen van het programma. Ombuigingen zijn mogelijk door verdere professionalisering van culturele instellingen en intensievere samenwerking in de regio.

Ombuigingen		2011	2012	2013	2014
1	Reductie ruimtelijk beleid	50.000	75.000	100.000	100.000
2	Efficiencymaatregelen Concordia			50.000	50.000
3	Efficiencymaatregelen Bibliotheek			50.000	50.000
4	Bezuinigingstaakstelling partners Muziekkwartier			100.000	100.000
5	Vermindering kosten planschadecommissie	25.000	25.000	25.000	25.000
6	Lagere dotatie planschade aan reserve	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal ombuigingen		125.000	150.000	375.000	375.000

1. Reductie Ruimtelijk Beleid

Vanuit het eindproduct Ruimtelijk beleid wordt beleid en beleidsontwikkeling voor de stad en het buitengebied bekostigd. Voorgesteld wordt hier 100.000 op te bezuinigen. Dit kan worden bereikt door 30.000 materieel budget in te leveren en 70.000 te bezuinigen op advisering voor het stedelijk gebied en buitengebied.

2, 3 en 4. Efficiencymaatregel culturele instellingen

De verdere professionalisering van de culturele instellingen en intensivering van de samenwerking binnen de regio maakt een efficiencytaakstelling mogelijk. Het betreft dan Concordia, Atak, Muziekschool, Twentse Schouwburg en de bibliotheek. Ondanks het feit dat Atak en de Twentse Schouwburg al moeite hebben om de exploitatie rond te krijgen is het voorstel om 100.000 euro te bezuinigen op de gezamenlijke partners Muziekkwartier; Atak, Schouwburg en Muziekschool zouden een gezamenlijke bezuinigingsopdracht moeten krijgen, met name op terrein van bedrijfsvoering en ingaande per 2013. Dit kan een prikkel zijn voor de noodzakelijke samenwerking. De ombuigingstaakstelling is vanaf 2013

opgevoerd, zodat de instellingen de tijd hebben om deze taakstelling gefaseerd door te voeren.

De bezuinigingstaakstelling voor de bibliotheek wordt ingevuld met natuurlijk verloop en de invoering van een nieuwe cao.

5. Vermindering kosten planschadecommissie

Dit betreft een efficiencymaatregel waardoor minder gelden besteed worden aan de onderzoeken en adviezen voor de planschadecommissie. De teruggang in planontwikkeling en bouwactiviteiten leidt ook tot minder claims en daarmee lagere kosten.

6. Lagere dotatie planschades aan reserves

Op dit moment vindt jaarlijks een dotatie van 200.000 euro plaats voor uitkeringen van planschade. De verwachting is, dat het aantal planschadeverzoeken afneemt, als gevolg van de huidige economische conjunctuur. Indien er minder wordt ontwikkeld c.q. gebouwd neemt het verzoek tot planschades ook af. De dotatie wordt teruggebracht tot 100.000 euro per jaar. Het risico is aanwezig dat in enig jaar de uitkeringen aan planschade hoger zijn dan de jaarlijkse dotatie. Op dat moment wordt de afweging gemaakt of de reserve voor planschade incidenteel moet worden aangevuld.

Leefomgeving

De ombuigingen binnen het programma Leefomgeving zijn gebaseerd op het uitgangspunt van verminderde regeldruk en vertrouwen in de burger en ondernemers, het bereikbaar houden van de stad en tenslotte een aantal technische mogelijkheden (afvalstoffenheffing).

Ombuigingen		2011	2012	2013	2014
1	Minder vergunningverlening en handhaving bomen	15.000	15.000	15.000	15.000
2	Minder inzet handhaving op flora en fauna			70.000	70.000
3	Kosten zwerfafval via afvalstoffenheffing	182.000	182.000	182.000	182.000
4	Onderhoud klinkerwegen in woongebieden op lager kwaliteitsniveau	200.000	300.000	300.000	300.000
Totaal ombuigingen		397.000	497.000	567.000	567.000

1. Minder vergunningverlening en handhaving bomen

Met het beperken van de plicht tot de aanvraag van kapvergunningen voor een lijst van beschermingswaardige bomen wordt een bezuiniging op kapvergunningen en – handhaving gerealiseerd. Aanvullend wordt de herplantplicht afgeschaft en in de plaats daarvoor wordt een verplichte storting in een bomenfonds ingevoerd. Vanuit dit bomenfonds kunnen bij het kappen van bomen elders nieuwe bomen worden gepland. Dit levert een besparing op, binnen de handhaving van de herplantplicht.

2. Minder inzet handhaving flora en fauna

Per 1 januari 2010 is de afdeling Handhaving openbare ruimte gestart. Hierin komen parkeerbeheer, handhavingstaken in de openbare ruimte in de stad en flora- en faunawetgeving (met name in het buitengebied) samen. Door deze samenvoeging neemt de effectiviteit en slagvaardigheid van de taakuitvoering op dit gebied toe. In 2011 kan een eerste balans opgemaakt worden van de effecten van deze samenvoeging (zowel financieel als qua productiviteit). En kan ook bezien worden of een verschuiving in focus en intensiteit van de inzet op centrum, wijken en buitengebied mogelijk en wenselijk is

3. Kosten Zwerfafval onderbrengen bij afvalstoffenheffing

Op dit moment is het aandeel van de kosten voor beheer in de openbare ruimte al ruim 710.000 euro. De kosten voor het opruimen van zwerfvuil liggen op circa 772.000 euro. Een deel zou kunnen worden toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Door dit aandeel te bepalen op 23,5%, afgerond 182.000 euro is sprake van een verhoging van de heffing met 1%. Deze verhoging wordt gecompenseerd door de verlaging (eveneens 1%) die voor 2011 was voorzien te laten vervallen.

4 Onderhoud klinkerwegen in bebouwde gebieden op lager kwaliteitsniveau

Op dit moment worden de wegen op kwaliteitsniveau basis onderhouden, waarbij moet worden opgemerkt dat de wegen zich aan de ondergrens van basis bevinden. Voorgesteld wordt de klinkerwegen in de woongebieden op kwaliteitsniveau laag te gaan onderhouden. De klinkerwegen buiten de woongebieden blijven dan wel op kwaliteitsniveau basis. Verlaging van het onderhoudsniveau van de klinkerwegen, zal in de woongebieden leiden tot een afname van het comfort met risico's op meer schades en een toename van de schadeclaims.

Dienstverlening

De ombuigingen binnen het programma Dienstverlening sluiten aan op de ambities uit het coalitieprogramma; meer zelfredzaamheid van inwoners. Daarvoor wordt ingezet op verdergaande digitalisering, efficiëntere processen en het faciliteren van de zelfredzame inwoner.

Ombuigingen		2011	2012	2013	2014
1	Zelfredzame burger			200.000	200.000
2	ICT meer volgend aan de markt			150.000	150.000
3	Zaaksgewijs werken; efficiëntere processen			150.000	150.000
4	Procesinnovatie: scanstraat			150.000	150.000
5	Gemeentelijk Contactcentrum, versnelde efficiëncyvoordelen	200.000			
6	Voordelen uit samenwerkingsverbanden	Pm	Pm	Pm	Pm
	Totaal ombuigingen	200.000		650.000	650.000

1. Zelfredzame burger

'Zelfredzame burger, betrouwbare overheid' is de visie van het programma Dienstverlening. Zelfredzame burgers zullen meer zaken in eigen hand nemen, hetgeen leidt tot een verschuiving in de balans van werkverdeling overheid-burger. Door de burger "slimmer" te betrekken bij dienstverleningsprocessen is uiteindelijk een doelmatigheidsvoordeel binnen de gemeente te bereiken. Daarbij is de gedachte dat investeren in digitalisering moet leiden tot een betere toegankelijkheid van het gemeentelijk systeem voor de burger. Daarnaast moet kanaalsturing leiden tot een verschuiving van het gebruik van dure kanalen door burgers naar relatief goedkopere kanalen (zoals het digitaal loket).

2. ICT meer volgend aan de markt

Binnen de afdeling Informatiemanagement legt de groep MSI (Maatwerk en Systeemintegratie) de verbinding tussen de business en ICT. Binnen het geheel van de activiteiten van MSI wordt in een businesscase worden onderzocht in hoeverre scherper opdrachtgever-opdrachtnemer relaties kunnen worden gedefinieerd. Daarbij worden mogelijkheden van kostenbesparing danwel inkomstenverhoging onderzocht. Door meer de markt te volgen op het gebied van ICT-ontwikkelingen en minder zelf te ontwikkelen zijn besparingen mogelijk.

3. Zaakgewijs werken: efficiëntere processen

Zaakgewijs werken draagt belangrijk bij aan het verbeteren van werkprocessen en het stroomlijnen van informatiestromen in de informatiehuishouding. Dit is van belang voor het goed functioneren van het Gemeentelijk Contactcentrum en gaat leiden tot een vermindering van (overbodige) werkdruk in de vakafdelingen.

4. Procesinnovatie: scanstraat

Het op orde hebben van de dynamische archieven van de gemeente is en blijft voor het functioneren van de dienstverlening van essentieel belang. De transitie van papier naar digitaal verloopt sedert enkele jaren voor grote éénduidige archieven als zorg, bijstand. Dat levert geen directe opbrengst op in de Documentaire Informatievoorziening (DIV). Specifieke/beleidsarchieven waarbij DIV betrokken is, moeten de digitaliseringsslag nog

maken. Het invullen van bedragen kan pas na gericht onderzoek; de inschatting is dat 150.000 euro vanaf 2013 haalbaar zou moeten zijn. De businesscase is onlangs opgestart

5. Gemeentelijk contactcentrum, versnelde efficiencyvoordelen

De taakstelling van 400.000 euro die gekoppeld is aan de vorming van het Gemeentelijk Contactcentrum (GCC) maakt onderdeel uit van de generieke taakstelling (de ombuigingsoperatie 2009) en is ingeboekt vanaf 2012. De vorming van één GCC binnen de gemeente Enschede moet leiden tot schaal- en doelmatigheidsvoordelen. Het is de verwachting dat de GCC-vorming in 2010 al structureel 200.000 euro aan besparingen zal opleveren.

6. Voordelen uit samenwerkingsverbanden

Samenwerkingverbanden met andere gemeenten en instanties (waaronder de gemeente Losser) op het gebied van dienstverlening moeten voordelen opleveren. Er vindt onderzoek plaats naar de omvang van de voordelen die hierbij zullen ontstaan. Vooralsnog is deze post op PM gezet.

Bestuur en Middelen

Ombuigingen		2011	2012	2013	2014
1	Invulling taakstelling op bedrijfsvoering			1.000.000	2.000.000
2	Vrijval budget huisvesting brandweer	357.000	pm		
	Totaal ombuigingen	357.000	pm	1.000.000	2.000.000

1. Invulling taakstelling op bedrijfsvoering

Op de budgetten van het onderdeel Veiligheid en Brandweerbzorg is in 2009 fors bezuinigd. Wij achten het niet verantwoord om daar nu nadere ombuigingen neer te leggen. Voor dit programma zijn twee tranches aan taakstelling opgenomen (1,0 miljoen euro in 2013 en vanaf 2014 2,0 miljoen euro structureel), die worden ingevuld met maatregelen binnen de bedrijfsvoering. Van de taakstellingen op bedrijfsvoering uit de ombuigingsoperatie van 2009 is de eerste 2,0 miljoen euro volledig ingevuld en de andere 2,0 miljoen euro bijna volledig. Na volledige invulling van deze taakstellingen uit 2009 worden de hier opgenomen taakstellingen van 1,0 miljoen euro en 2,0 miljoen euro ingevuld.

2. Vrijval budget huisvesting brandweer

De Raad wordt gevraagd om in november of december 2010 (afhankelijk van agendering) een uitvoeringskrediet beschikbaar te stellen voor de realisatie van de brandweerposten Noord en Boekelo. Het budget dat ter dekking dient van de totale huisvestingskosten (kostendekkende huur inclusief facilitaire kosten) staat al structureel in de meerjarenbegroting. Zolang de brandweerposten Noord en Boekelo niet zijn opgeleverd is dit budget niet nodig. De oplevering staat gepland voor begin 2012. Voor 2011 betekent dit dat een incidenteel bedrag van 357.000 euro kan vrijvallen.

3.3 Ombuigingspakket 2: ombuigingsmaatregelen keuzeruimte

In de voorgaande paragraaf zijn de ombuigingsmaatregelen opgenomen waarmee een sluitende meerjarenbegroting kan worden gerealiseerd. De Raad heeft het college bij de behandeling van de Kadernota 2011 opdracht gegeven om bij de Programmabegroting 2011-2014 een breder pakket aan ombuigingsmaatregelen te presenteren dan noodzakelijk voor een sluitende meerjarenbegroting. In deze paragraaf zijn ombuigingsmaatregelen opgenomen die realiseerbaar zijn, maar grotere maatschappelijk effecten sorteren. De Raad kan uit deze keuzeruimte ombuigingsmaatregelen uitwisselen met de ombuigingsmaatregelen, zoals opgenomen in het ombuigingspakket 1. De keuzeruimte voor de Raad bedraagt structureel 2,0 miljoen euro, alleen in 2012 is de keuzeruimte lager, namelijk 1,8 miljoen euro.

Bij de Kadernota 2012 staat de gemeente Enschede opnieuw voor de opdracht om te bezuinigen, als gevolg van de rijksbezuinigingen. Om de ombuigingsopgave 2012-2015 volledig in te vullen zullen we niet ontkomen aan een meer principiële discussie over taken en verantwoordelijkheden van de gemeente. Deze discussie moet uiteindelijk resulteren in een concrete invulling in de Programmabegroting 2012-2015. De ombuigingsmaatregelen uit de keuzeruimte worden ook in de ombuigingsoperatie 2012-2015 meegenomen.

Programma		Maatregel	2011	2012	2013	2014
Economie en Werk	1	Eenmalige uitkering Gehandicapten	300.000	300.000	300.000	300.000
Economie en Werk	2	Drempelbedrag bijzondere bijstand	300.000	300.000	300.000	300.000
Economie en Werk	3	Draagkrachtbepaling	50.000	50.000	50.000	50.000
Economie en Werk	4	Langdurigheidstoeslag	670.000	670.000	670.000	670.000
Economie en Werk	5	Arbeidsplaatsenregeling	500.000			
Opgroeien en ontwikkelen	6	Vermindering subsidie Expertis		100.000	100.000	100.000
Stedelijke Ontwikkeling	7	Subsidie Ruimtelijke Ontwikkeling		25.000	50.000	100.000
Stedelijke Ontwikkeling	8	Afbouw Groenstructuur Actieplan		125.000	250.000	250.000
Leefomgeving	9	Vermindering kwijtschelding	225.000	225.000	225.000	225.000
Totaal			2.045.000	1.795.000	1.945.000	1.995.000

1. Eenmalige uitkering gehandicapten

Op 1 januari 2009 is de Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten in werking getreden. Deze wet gaat uit van een tegemoetkoming in de meerkosten van chronisch zieken en gehandicapten als gevolg van hun gezondheidsproblemen, waaronder vervoerskosten. De wettelijke regeling treedt in de plaats van het vroegere ingewikkelde stelsel van aftrekposten en betreft een van rijkswege automatische verstrekking, waarbij een keer per jaar belastingvrij 150 euro of 350 euro voor mensen boven de 65 wordt verstrekt, en 300 euro of 500 euro voor mensen onder de 65. Deze uitkering is wat hoogte betreft in de meeste gevallen van hetzelfde niveau of hoger dan onze uitkering en heeft bovendien een breder bereik. Daarom ligt het in de rede onze Regeling eenmalige uitkering volledig te beëindigen. Dat levert een besparing op van 300.000 euro. Een alternatief zou kunnen zijn om de uitkering te verlagen van 150% van de bijstandsnorm naar 100%. Daarbij gaat het dus om chronisch zieken en gehandicapten die meer dan het bijstandsniveau verdienen. Die verlaging treft circa tweederde van de doelgroep (400) en zou een netto besparing opleveren van circa 150.000 euro

2. Drempelbedrag bijzondere bijstand

Gekozen kan worden voor de invoering van een zogenaamd drempelbedrag. De hoogte daarvan is door gemeenten zelf te bepalen, echter is door het Rijk wel gemaximeerd op 120 euro voor 2010. Het gemiddelde aantal unieke cliënten in Enschede bedraagt circa 3.000. Dat betekent een bruto besparing van 360.000 euro. Onder aftrek van extra uitvoeringskosten kan dit een netto bedrag opleveren van maximaal 300.000 euro. Het is een mogelijkheid om bepaalde doelgroepen danwel categorieën van een op te leggen drempel uit te sluiten, zoals chronisch zieken en gehandicapten en kosten in verband met geboorte en kinderopvang. Het drempelbedrag geldt niet voor de aanvragen voor langdurigheidstoeslag.

3. Draagkrachtbepaling

In Enschede wordt gewerkt met de draagkracht van 110% van de bijstandsnorm. Deze norm kan worden bijgesteld naar 100%. Dit levert een besparing op van ongeveer 50.000 euro

4. Langdurigheidstoeslag

De langdurigheidstoeslag (LDT) is een toeslag voor mensen die langdurig een laag inkomen hebben en geen financiële ruimte hebben om te reserveren voor onverwachte uitgaven. Voor de toekenning van langdurigheidstoeslag (LDT) ontvangt de gemeente Enschede een budget van 0,67 miljoen euro van het Rijk. Sinds 2009 is de doelgroep die in aanmerking komt voor LDT verruimd met werkenden en zelfstandigen. Het Rijksbudget hiervoor is echter niet aangepast. Dat heeft er toe geleid dat wij niet meer uit kunnen met de beschikbare middelen en met een structureel knelpunt geconfronteerd worden van circa 0,4 miljoen euro per jaar. De hoogte van de LDT is vanaf 2010 echter niet langer wettelijk vastgesteld. De LDT wordt onderdeel van de bijzondere bijstand en de gemeenteraad dient zelf een invulling te geven aan de begrippen 'langdurig' en 'laag'. Binnen de context van de huidige bezuinigingsopgave is het dus mogelijk de LDT te versoberen. De te varen koers dient dus nu gekozen te worden:

- wij passen de huidige toeslagen niet aan: dat leidt tot een knelpunt van 0,4 miljoen euro;
- wij verlagen de tarieven zodanig aan dat wij precies uitkomen met het budget: dat voorkomt een knelpunt;
- wij verlagen de tarieven verder: dat leidt ertoe dat een bijdrage geleverd kan worden aan de ombuigingsopgave.

Omdat de LDT nu onderdeel uitmaakt van de bijzondere bijstand kan ook op aanvraag, maatwerkgericht en alleen voor de mensen die dit het hardst nodig hebben een financiële bijdrage worden verstrekt voor onverwachte uitgaven. Zoals bij de Programmabegroting 2010-2013 ook is aangegeven blijft het mogelijk om binnen het totale budget voor LDT van 0,67 miljoen euro een bedrag toe te voegen aan de bijzondere bijstand, zodat extra financiële ruimte aanwezig is om de hiervoor genoemde gerichte financiële ondersteuning te bieden voor mensen die dit het hardst nodig hebben. Daarnaast blijft het mogelijk om tot een bedrag van 130.000 euro LDT te blijven verstrekken in de vorm van een "LD-toeslag" van 50 euro per aanvrager per jaar (voor de brede doelgroep, circa 2.500 aanvragers). Benutten van deze twee mogelijkheden beperkt dan uiteraard wel de maximale ombuigingsruimte.

5. Arbeidsplaatsenregeling

De gemeenteraad heeft op 26 april 2010 besloten tot vaststelling van de Subsidieverordening APR Nieuw MKB (APR MKB). De APR nieuw MKB is bedoeld als acquisitie-instrument voor potentieel vestigende MKB bedrijven in Enschede om daarmee het selectieproces ten aanzien van de vestigingslocatie ten gunste van Enschede te beïnvloeden. De regeling keert aan deze werkgevers een premie uit per in dienst genomen NWW-er uit alle categorieën ingeschrevenen bij het Werkplein. Er is een totaalbudget van 500.000 euro mee gemoeid: 440.000 euro voor subsidies, 50.000 euro voor de uitvoering en 10.000 euro voor publiciteit. Er zijn op dit moment nog geen verplichtingen met externen aangegaan, waardoor een politieke heroverweging mogelijk is ten aanzien van de voortzetting van deze regeling.

6. Vermindering subsidie aan Expertis

Expertis is een op de markt opererend onderwijsadviesbedrijf, dat diensten verleent aan voornamelijk scholen (primair en voortgezet) en schoolbesturen, maar ook aan gemeenten en met het onderwijs "gelieerde" instellingen en organisaties zoals het peuterspeelzaalwerk en de samenwerkingsverbanden WSNS. Samen met het onderwijs in Enschede worden in het kader van de Lokale Educatieve Agenda afspraken gemaakt over de inzet (de laatste jaren met name op taalbeleid), over de te bereiken resultaten, over de verantwoording en over welke scholen, c.q. activiteiten prioriteit moeten krijgen (bijv. op basis van kwaliteits- en opbrengstenanalyse van scholen door de schoolbesturen). Concrete activiteiten die Expertis verricht op basis van de totale gemeentelijke subsidie (378.000 euro) zijn:

- schooloverstijgende cursussen / scholing / intervisie bijeenkomsten, voor bv. intern begeleiders, voor onderbouwleerkrachten enz.;
- schoolnabije advisering en ondersteuning (gericht op gehele schoolteams of delen daarvan);

- begeleiding / coaching op de werkvloer van individuele leerkrachten.
Inhoudelijk richtte zich dit de afgelopen voornamelijk op het taalonderwijs, m.n. het technisch lezen en woordenschatontwikkeling, met een behoorlijk accent op de onderbouw basisonderwijs. In overleg met de schoolbesturen is afgesproken dat de focus voor de toekomst komt te liggen op de kwaliteit van het onderwijs in begrijpend lezen (als belangrijke voorwaarde voor succes in het voortgezet onderwijs) en op het rekenen. De gemeentelijke bijdrage voor deze nieuwe inzet/focus stellen wij vanaf 2012 vast op 272.000 euro. Dit betekent t.o.v. 2011 een subsidievermindering van 100.000 euro.

7. Subsidies Ruimtelijke Ontwikkeling

Vanuit de Ruimtelijke Ontwikkeling wordt een beperkt aantal subsidies verstrekt:

- a) STAWEL 42.000 euro, aangevuld met 18.000 euro ILG-middelen. De stichting doet werkzaamheden die bij een bezuiniging voor een deel door de gemeente zullen moeten worden overgenomen.
- b) het Architectuurcentrum 35.000 euro
- c) Groene en Blauwe diensten 68.000 euro.

Voorgesteld is hierop in totaal 100.000 euro te bezuinigen.

8. Afbouw Groenstructuur Actieplan (GRAP)

Met het GRAP worden investeringen in de stedelijke groenstructuur gefinancierd. Voorgesteld wordt het GRAP-budget uit te faseren. Zodoende kunnen in een laatste ronde nog enkele belangrijke groenprojecten, zoals ook benoemd in de Strategische Groenagenda, worden uitgevoerd. Om enig effect te hebben, is het budget nu reeds minimaal. Consequentie van deze ombuiging is dat investeringen in de groenstructuur zullen verminderen. Er is geen budget meer beschikbaar om te investeren in groen in wijken en parken en voor bijdragen aan investeringen in de stadsrandzone. Het GRAP-budget betreft vooral materieel budget, met de aantekening dat voor de realisatie van de groenprojecten ook gebruik wordt gemaakt van Onderhoud Enschede en/of medewerkers van de DCW. De bezuiniging gaat ten koste van hun orderportefeuille. De afbouw van het GRAP-budget en de effecten daarvan, worden meegenomen in de opzet van de businesscase "Openbare Ruimte".

9. Vermindering kwijschelding afvalstoffenheffing

Er kan overwogen worden om de kwijschelding te verlagen van volledig naar een lager niveau, waarbij elke stap van 10% minder kwijschelding leidt tot een verlaging van de afvalstoffenheffing van circa 1,2%. Kwantitatief leidt 10% minder kwijschelding tot een besparing van 225.000 euro binnen de afvalstoffenheffing. Deze maatregel wordt voor de gemeente een ombuiging als tegelijkertijd de OZB met hetzelfde bedrag wordt verhoogd, bij gelijkblijvende lasten voor de inwoners.

4. Programma's

4.1 Economie en Werk

Portefeuillehouder(s): Marijke van Hees, Myra Koomen en Jeroen Hatendoorn
 Programmadirecteur: Marianne Dijcks

Wat willen we bereiken?

Inleiding

'Ondernemend en gedurfd'. Dat is de insteek van het nieuwe coalitieakkoord waar het gaat om economie en arbeidsmarktbeleid. Het huidige economische klimaat vraagt een duidelijke rol en positie van de gemeente bij de duurzame economische ontwikkeling van onze stad en de regio. De huidige arbeidssituatie vraagt om een vernieuwde aanpak van ons arbeidsmarktbeleid onder het motto 'vertrouwen in de ondernemer'. Het programma Economie en Werk richt zich daarbij op het faciliteren van ondernemers in het ontplooiën van hun activiteiten en het verhogen van het rendement van de Enschede arbeidsaanpak door middel van een vernieuwende arbeidsmarkt aanpak.

Hoofddoel: een sociaal en economisch sterk Enschede

Doelstellingen

Doelstelling 1:	Versterken van de economische structuur en de innovatiekracht van Twente
Doelstelling 2:	Werkgevers en gemeente realiseren samen duurzame uitstroom van uitkeringsgerechtigden
Doelstelling 3	Werk en/of participatie voor iedereen

Indicatoren

Indicatoren	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Toename werkgelegenheid kennisintensieve sector	839 wp (1,8%)	Groei 1% hoger dan G-32	Groei 1% hoger dan G-32	Groei 1% hoger dan G-32
Waardering ondernemersklimaat	6,9 (t.o.v. een 6,7 G-32)	6,9	Minimaal 7, top 3 G-32	Minimaal 7, top 3 G-32
Aantal resultaatgerichte plaatsingen bij klein-, midden- en grootbedrijf per jaar			400	400
Percentage Social Return On Investment bij inkoop- en aanbestedingstrajecten > 100.000 euro (* / 1)	-	0,5%	2,5%	5%
Stijging op de participatieladder (* / 1)		0-meting Selectie van cohort van 600 personen	Op de tredes 1 tot en met 5 zijn 300 personen van het cohort minstens 1 trede gestegen. Voor minimaal 200 personen is de stijging na 12 maanden structureel	Op de tredes 1 tot en met 5 zijn 450 personen van het cohort minstens 1 trede gestegen. Voor minimaal 300 personen is de stijging na 12 maanden structureel

Staat van het programma

- Aantal niet werkende werkzoekenden (NWW) per 01-07-2010: 9.852
- Aantal bijstandsgerechtigden (WWB en WIJ) per 01-07-2010: 5.135
- Mutatie arbeidsplaatsen in 2009: 1^e helft 2009 toename +750, 2^e helft 2009 daling
- Mutatie aantal werkzame personen in 2009: +1.171 (+1,5%)
- Aantal starters in 2009: 1.096
- Mutatie aantal vestigingen in 2009: + 437 (+4,7%)
- Aantal bezoekers binnenstad in 2009: per week 235.000

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Ondernemersverenigingen	Regionaal	belangenbehartiger, adviseur
TKT + IKT	Regionaal	belangenbehartiger, adviseur
KvK	Regionaal	adviseur
Oost N.V.	Regionaal	partner,adviseur
Kennispark	Regionaal	partner
MKB	Regionaal	belangenbehartiger,adviseur
VNO, NCW	Regionaal	belangenbehartiger,adviseur
Universiteit Twente	Lokaal/Regionaal/Landelijk	partner,adviseur
Scholingsboulevard	Lokaal	partner, adviseur
Saxion Hogescholen	Regionaal	partner,adviseur
ROC Twente	Regionaal	opdrachtnemer/gever,partner,belangenbehartiger,adviseur
Netwerkstad	Regionaal	partner,belangenbehartiger,adviseur
Vliegwiel Twente Maatschappij	Regionaal	partner
Zorgverzekeraars	Regionaal	partner,adviseur
MST	Lokaal	partner,adviseur
Corporaties	Regionaal	partner
FC Twente	Regionaal	opdrachtnemer/gever,belangenbehartiger
Provincie Overijssel	Regionaal	partner,adviseur
Regio Twente	Regionaal	partner,belangenbehartiger,adviseur
Alifa	Lokaal	opdrachtnemer/gever,partner,belangenbehartiger
UWV	Lokaal/Regionaal/Landelijk	opdrachtnemer/gever,partner,belangenbehartiger
AOC	Lokaal/Regionaal	opdrachtnemer/gever,partner

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Doelstelling 1: Versterken van de economische structuur en de innovatiekracht van Twente		
Versterken innovatiekracht	a. Faciliteren, aanjagen maatschappelijke innovaties met economisch rendement. b. Organiseren programma- en netwerkvorming c. Faciliteren van marktverkenningen en marktstrategieën d. Investeren in meer en betere business cases e. Marketing & acquisitie luchthaven en kennispark gerelateerde bedrijvigheid (zie bestuurlijke projecten)	Economische ontwikkeling kennisintensieve bedrijvigheid
Stimuleren van (doorgroei van) innovatieve en	a. Ondersteunen kennisintensieve en innovatieve spin-off bedrijven b. Stimuleren aantrekken en behouden hoger opgeleiden	Kennisintensieve bedrijvigheid

duurzame bedrijven	c. Ontwikkelen duurzame bedrijventerreinen (o.a. CO-2 neutraal, energiescan, parkmanagement)	Versterking gevestigde bedrijven Stadseconomie Vrijtijdseconomie
Verbeteren vestigingsklimaat en dienstverlening aan ondernemers	a. Bieden van (fysieke) ruimte voor ondernemen (o.a. Oosterveld, Zuiderval, Usseler Es, Havengebied) b. Verder verminderen beleid en regelgeving c. Verder versterken van accountmanagement voor gevestigde en nieuwe bedrijven d. Stimuleren en begeleiden startende en doorgroeende bedrijven e. Maatregelen om samen met partners de binnenstad blijvend te versterken op de functies winkels, cultuur en horeca en het aanpakken van lege plekken in de binnenstad.	Versterking gevestigde bedrijven Stadseconomie Vrijtijdseconomie Economische ontwikkeling Bedrijfsverzamelgebouwen
Doelstelling 2: Werkgevers en gemeente realiseren samen duurzame uitstroom van uitkeringsgerechtigden		
Vernieuwing van de arbeidsmarktaanpak gericht op de werkgever en het onderwijs	Vernieuwing van de arbeidsmarktaanpak gericht op de werkgever en het onderwijs	Vernieuwing van de arbeidsmarktaanpak gericht op de werkgever en het onderwijs
Doelstelling 3: Werk en/of participatie voor iedereen		
Vernieuwing van de arbeidsmarktaanpak gericht op werknemers en maatschappelijke organisaties	a. Realiseren van duurzame uitstroom door te sturen op scholing van uitkeringsgerechtigden die afgestemd is op de vraag uit de markt. b. Ontwikkelen en uitvoeren van initiatieven om mensen met een uitkering in te zetten voor taken die vallen binnen de Wmo c. Uitvoeren pilot Pathmos. Het doel van het project Pathmos 'Werkloosheidsvrij' is om een duurzame verhoogde participatiegraad te bereiken in de wijk Pathmos/Stevenfenne. In 2011 start het project op basis van de uitgewerkte businesscase De Beleidsnota 'Meedoen telt' is op dit moment de meest omvattende beleidsnotitie van Werk & Inkomen. Op basis van dat document wordt de vernieuwende arbeidsmarktaanpak geformuleerd. In het najaar van 2010 wordt de vernieuwende arbeidsmarktaanpak aan de Raad voorgelegd.	Arbeidsmarktparticipatie Uitvoering sociale werkvoorziening Economische ontwikkeling, Kennisintensieve bedrijvigheid

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Regulier werk	Beleidskader/ financieel kader/ majeure ontwikkelingen	Betrokken speerpunt
Versterken van de economische structuur en de innovatiekracht van Twente		
Accountmanagement bedrijven	Bouwen aan ontstaan / verdiepen partnerschappen tussen bedrijfsleven en gemeente. Organiseren ondernemersavond / welkom voor nieuwe ondernemers	Verbeteren vestigingsklimaat en dienstverlening aan ondernemers

Regulier werk	Beleidskader/ financieel kader/ majeure ontwikkelingen	Betrokken speerpunt
Uitgifte werklocaties	Uitgiftebeleid, selectieve gronduitgifte	
Opdrachtgeverschap ROZ/ Advisering in regionale cie zelfstandigen	• Stimulering (door) starters • Startersbeleid (actualisatie 2011) • Bijstandsbesluit Zelfstandigen	Verbeteren vestigingsklimaat en dienstverlening aan ondernemers
Samenwerking ondernemersverenigingen/ intermediairs	• Convenant MKB Enschede • Convenant TechnologieKringTwente (TKT)	Versterken innovatiekracht
Samenwerking regio Twente, netwerkstad	Samenwerking binnen de kaders van de ruimtelijk-economische ontwikkelingsagenda Netwerkstad Twente	Versterken innovatiekracht
Kennisintensieve bedrijvigheid & economische ontwikkeling	• Beleidsnota kansrijk Glas 2.0 • Gebiedsagenda Oost (innovatiedriehoek) • Uitvoeren Economisch Actieprogramma Innovatie (vast te stellen eind 2010/begin 2011) • Participatie binnen Kennispark, herontwikkeling luchthaventerrein en Hart van Zuid • Acquisitie luchtvaartgerelateerde bedrijvigheid, High-tech en R&D, zakelijke dienstverlening, industrie • Marketing Enschedese werklocaties	Versterken innovatiekracht Stimuleren van (doorgroei van) innovatieve en duurzame bedrijven
Vrijtijdseconomie, stadseconomie, ambulante handel	Accountmanagement en uitvoering projecten uit Nota Enschede als Belevenis. Beleidsadvisering op basis van: • Ontwikkelingskader Horeca 2005-2015 • Hotelnota • Detailhandelsstructuurvisie (herijking gereed 2011) • Winkeltijdenverordening • Marktverordening • Standplaatsverordening • Kantorenbeleid (actualisatie gereed 2011) • Beleid bedrijventerreinen (gereed 2011) • Nota Functiemenging • Nota Binnenstedelijke bedrijvigheid Informatieverstrekking /dienstverlening: • Optimaliseren digitaal ondernemersloket • Accountmanagement gevestigde en nieuwe bedrijven • Accountmanagement ten behoeve van kaveluitgifte • Advies over optimale vestigingslocatie voor ondernemer • Uitgifte van bedrijfskavels • Deelname aan Integrale Werkgeversbenadering • (Door)starten ondernemersverenigingen	Verbeteren vestigingsklimaat en dienstverlening aan ondernemers
Marketing en acquisitie	Reguliere marketing & acquisitie, met speciale aandacht voor luchtvaartgerelateerde bedrijvigheid	Versterken innovatiekracht
Bedrijfsverzamelgebouwen	Beheer en exploitatie bedrijfsverzamelgebouwen (bvg), Zie ook onderdeel doelmatigheidsonderzoeken bvg's	Verbeteren vestigingsklimaat en dienstverlening aan ondernemers
Ondernemerscoach	Afhankelijk van evaluatieonderzoek 2010: uitrollen inzet	Verbeteren

Regulier werk	Beleidskader/ financieel kader/ majeure ontwikkelingen	Betrokken speerpunt
	ondernemerscoach in meerdere stadsdelen	vestigingsklimaat en dienstverlening aan ondernemers
Taskforce werk	Verbeteren samenwerking gemeente / UWV (werkplein) en werkgevers	Verbeteren vestigingsklimaat en dienstverlening aan ondernemers
Werkgevers en gemeente realiseren samen duurzame uitstroom van uitkeringsgerechtigden		
Arbeidsmarktparticipatie (werkplein werkgeversbenadering)	d. Resultaatgerichte afspraken met werkgevers over de inzet van de doelgroep e. Intensiveren samenwerking met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Doel: betere match vraag en aanbod f. Uitvoering pilot loondispensatie (= stimuleren en faciliteren moeilijk plaatsbare kandidaten) Het beleid om arbeidsmarktparticipatie te stimuleren is gebaseerd op de Nota 'Meedoen telt'.	Werk en participatie voor iedereen
Uitvoering Sociale Werkvoorziening	Realiseren nieuwe samenwerkingsverbanden met bedrijven waardoor nieuwe plaatsings- en opleidingsmogelijkheden voor de doelgroepen ontstaan	Werk en participatie voor iedereen
Werk en/of participatie voor iedereen		
Inkomensvoorziening / verstrekken van uitkeringen (WIJ/ WWB en BUIG)	a. Het verstrekken van een uitkering voor levensonderhoud door het uitvoering van de wet Werk en Bijstand. b. Het verstrekken van een uitkering aan oudere werkloze werknemers en zelfstandigen. c. Het verlenen van een bedrijfskrediet en het verstrekken van een uitkering voor levensonderhoud aan startende en gevestigde zelfstandigen. d. Het te veel of ten onrechte betaalde uitkeringen aan burgers terugvorderen of verhalen Wijze van uitvoering is vastgelegd in diverse verordeningen en beleidsregels http://cms3.enschede.nl/gemeente/politiekbestuur/regelgeving/regelgevingen/ . Uitvoeringrichtlijnen zijn de vinden in het handboek Schulinc.	Werk en participatie voor iedereen
Individuele bijzondere bijstand.	Het verstrekken van noodzakelijke kosten die niet kunnen worden bekostigd uit de algemene uitkering (WWB). Wijze van uitvoering en richtlijnen: idem inkomensvoorziening / verstrekken van uitkeringen (WIJ/ WWB en BUIG)	Wettelijke taak
Bijzondere inkomensvoorziening.	Het verstrekken van o.a. eenmalige uitkeringen aan zwaar gehandicapten die permanent rolstoel gebonden zijn. Wijze van uitvoering en richtlijnen: idem inkomensvoorziening / verstrekken van uitkeringen (WIJ/ WWB en BUIG)	
Schuldhelpverlening	Het bieden van ondersteuning aan Enschedese burgers om uit een problematische schuld te komen. Het betreft voornamelijk de werkzaamheden van de Stadsbank Oost Nederland . Uitvoering vindt plaats overeenkomstig de door de Raad vastgestelde gemeenschappelijke regeling Stadsbank Oost Nederland 2005. Binnen het product schuldhelpverlening wordt uitvoering gegeven	

Regulier werk	Beleidskader/ financieel kader/ majeure ontwikkelingen	Betrokken speerpunt
	aan de in het coalitieakkoord veronderstelde mogelijkheid gedeeltelijk kosten van de Stadsbank in rekening te brengen bij cliënten die niet meer in de schuldsanering zitten, maar wel hun vaste lasten gedurende lange tijd laten beheren..	
Fraudebestrijding en handhaving	Het voorkomen en opsporen van oneigenlijk gebruik van de diverse uitkeringen die de gemeente verstrekt. Uitvoering overeenkomstig het meerjarig fraudehandhavingsplan en debiteuren beleidsplan	
Arbeidsmarktparticipatie	Het beleid om arbeidsmarktparticipatie te stimuleren is gebaseerd op de Nota 'Meedoen telt'.	Werk en participatie voor iedereen
Inburgering en educatie	De Wet Inburgering (WI) en de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) bepalen grotendeels de beleidsmatige invulling van educatie en inburgering. Beide wetgevingen dienen voornamelijk de bestrijding van taalachterstand en voor de instandhouding van het volwassenenonderwijs. Wijze van uitvoering is vastgelegd in diverse verordeningen en beleidsregels (http://cms3.enschede.nl/gemeente/politiekbestuur/regelgeving/regelgevingen/ . Uitvoeringrichtlijnen zijn te vinden in het handboek Schulinck.	Werk en participatie voor iedereen
Uitvoering sociale werkvoorziening	Het zoveel mogelijk extern plaatsen (dus niet beschut) van personen met een arbeidshandicap door middel van detachering of begeleid werken. Kader hiervoor is de Wet Sociale Werkvoorziening en de verordeningen inzake Persoonsvolgend budget Begeleid Werken en Plaatsingsvolgorde. Realiseren nieuwe samenwerkingsverbanden met bedrijven waardoor nieuwe plaatsing- en opleidingsmogelijkheden voor de doelgroepen ontstaan	Werk en Participatie voor iedereen Werk en participatie voor iedereen

Wat mag het kosten?

	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Lasten					
0.01 Bedrijfsverzamelgebouwen	1.492.327	1.634.012	1.000.712	987.512	991.412
0.02 Bedrijven, kantoren	0	414.384	414.384	414.384	414.384
0.03 Abulante handel	622.000	622.000	622.000	622.000	622.000
0.04 Economische ontwikkeling	1.735.074	342.593	542.593	542.593	542.593
0.05 Kennisintensieve bedrijvigheid	1.327.066	740.511	365.511	240.511	240.511
0.06 Stadseconomie	618.306	545.338	415.206	415.073	414.940
0.07 Stedelijke voorzieningen	19.533.583	216.010	216.010	216.010	216.010
0.08 Versterking gevestigde bedrijven	390.000	393.029	393.029	393.029	393.029
0.09 Vrijetijdseconomie (excl evenementen)	3.616.244	1.061.621	1.310.262	908.903	907.545
0.11 Alg bijstand levensonderhoud	76.941.440	92.399.202	95.289.620	96.571.419	97.865.733
0.12 Bijstandsverlening zelfstandigen	3.539.204	0	0	0	0
0.13 Bijzondere inkomensvoorziening	1.650.132	1.335.082	643.930	623.623	622.432
0.14 Individuele bijzondere bijstand	6.519.611	6.053.570	6.052.930	6.051.650	6.051.716
0.15 Fraudebestrijding	3.094.600	2.305.952	2.305.182	2.303.642	2.303.721
0.16 Inkomensvoorz oudere/arbeidsongesch	1.737.545	0	0	0	0
0.17 Inkomensvoorziening kunstenaars	543.365	0	0	0	0
0.18 Terugvordering en verhaal	12.634	0	0	0	0
0.19 Schuldhulpverlening	2.201.621	1.583.842	1.543.842	1.543.842	1.543.842
0.20 Arbeidsmarktparticipatie	41.867.922	35.848.213	34.120.918	34.003.876	33.085.128
0.21 PB Educatie en inburgering	207.707	60.189	26.439	26.439	26.439
0.23 Uitvoering WSW	69.965.243	67.949.414	66.990.822	66.206.312	65.852.485
Totaal Lasten	237.615.624	213.504.962	212.253.390	212.070.818	212.093.920
Baten					
0.01 Bedrijfsverzamelgebouwen	-1.792.327	-1.080.000	-746.000	-829.800	-895.200
0.03 Abulante handel	-625.000	-625.000	-625.000	-625.000	-625.000
0.04 Economische ontwikkeling	-265.000	0	0	0	0
0.07 Stedelijke voorzieningen	-15.481.820	0	0	0	0
0.11 Alg bijstand levensonderhoud	-64.574.203	-81.621.748	-84.742.748	-86.630.748	-87.924.748
0.12 Bijstandsverlening zelfstandigen	-3.177.977	0	0	0	0
0.14 Individuele bijzondere bijstand	-984.151	-984.151	-984.151	-984.151	-984.151
0.15 Fraudebestrijding	-815.936	2.064	2.064	2.064	2.064
0.16 Inkomensvoorz oudere/arbeidsongesch	-1.538.464	0	0	0	0
0.17 Inkomensvoorziening kunstenaars	-498.320	0	0	0	0
0.19 Schuldhulpverlening	-646.000	-112.375	-112.375	-112.375	-112.375
0.20 Arbeidsmarktparticipatie	-32.186.379	-30.170.190	-27.778.566	-27.667.108	-26.748.093
0.21 PB Educatie en inburgering	-132.200	-20.200	-20.200	-20.200	-20.200
0.23 Uitvoering WSW	-66.417.353	-66.249.079	-65.470.487	-64.685.977	-64.332.150
Totaal Baten	-189.135.130	-180.860.679	-180.477.463	-181.553.295	-181.639.853
Resultaat voor bestemming	48.480.494	32.644.283	31.775.927	30.517.523	30.454.067
Storting in Reserves	441.238	552.000	2.000	2.000	2.000
Onttrekking aan reserves	-10.935.204	-1.730.500	-280.200	-183.200	-121.700
Resultaat na bestemming	37.986.528	31.465.783	31.497.727	30.336.323	30.334.367

Het verschil in de totale lasten van 24 miljoen euro tussen de begroting 2010 en 2011 wordt hoofdzakelijk verklaard door:

- een verlaging bij het product stedelijke voorziening als gevolg van een incidenteel uitvoeringskrediet ten bedrage van 15,1 miljoen euro voor de Hengelosestraat.
- een verlaging bij het product arbeidsmarktparticipatie als gevolg van een lagere rijksbijdrage voor het participatiebudget en een lagere rijkssubsidie voor het plan van aanpak Jeugdwerkloosheid

Het verschil in de totale baten van 8 miljoen euro tussen de begroting 2010 en 2011 wordt hoofdzakelijk verklaard door:

- een lagere opbrengst op het product bedrijfsverzamelgebouw (0,7 miljoen euro) ten gevolge van een technische correctie voor het product in de concernrapportage 2010.
- een verlaging van de incidentele opbrengsten binnen het product stedelijke voorziening voor de Hengelosestraat (13 miljoen euro) en incidentele opbrengsten/doorbelastingen van projecten (2 miljoen euro)

- een verhoging van de opbrengsten (12 miljoen euro) binnen het product algemene levensonderhoud als gevolg van het samenvoegen van de regelingen BUIG en de actualisatie van de inkomsten .
- een verlaging van de opbrengsten voor het product arbeidsmarktparticipatie (2 miljoen euro) ten gevolge van minder rijkssubsidie voor het participatiebudget
- een verminderde bijdrage RIEC (Regionaal Informatie en Expertise georganiseerde Criminaliteit)/RCF (Regionaal Coördinatiepunt Fraudebestrijding) op het product Fraudebestrijding
- een lagere opbrengst op het product Schuldhulpverlening (0,5 miljoen euro) ten gevolge van het nog niet bekende en opgenomen bedrag aan rijkssubsidie.

Bedrijfsverzamelgebouw

Het bedrijfsverzamelgebouw Spinnerij Oosterveld heeft in 2010 te kampen met een afnemende bezettingsgraad voor de verhuur van bedrijfsruimten. Deze afname leidt tot een verwacht exploitatietekort voor de Spinnerij. Voor dit knelpunt is in 2011 éénmalig een extra bijdrage beschikbaar gesteld van 550.000 euro (egaliseringsreserve bedrijfsverzamelgebouw). Daarnaast zal in 2010 een plan van aanpak worden opgesteld voor het exploitatietekort van Spinnerij Oosterveld, met daarin een pakket aan maatregelen. Dit kan leiden tot aanpassingen voor de periode 2011 en verder.

Voor de exploitatie van het Media Art Centre (MAC) wordt in 2011 een incidentele EFRO subsidie ontvangen van 400.000 euro. De ingebruikname van het MAC is voorzien vanaf 2012 waarbij huurkosten en overige kosten alsmede opbrengsten voor het MAC structureel deel gaan uitmaken van het budget van het eindproduct bedrijfsverzamelgebouw.

Economische Ontwikkeling

Bij het eindproduct Economische ontwikkeling was in 2010 naast het structurele budget sprake van incidentele middelen van circa 1,2 miljoen euro ten behoeve van onder meer de Strategische Opgave Enschede Werkt (o.a. stimulering van het ondernemersklimaat en begeleiding doorstart MKB) en werkzaamheden in het kader van G32. De G32 werkzaamheden vervallen met ingang van 2011. Daarnaast is binnen dit eindproduct sprake van een voorgestelde ombuiging voor de arbeidsplaatsenpremieregeling (APR) van 500.000 euro (onderdeel van de Strategische Opgaven) waardoor het budget voor 2011 en verder substantieel zou wijzigen ten opzichte van 2010. Met betrekking tot de incidentele baten kan worden opgemerkt dat de baten voor de G32 komen te vervallen. De baten voor de Provada zijn afhankelijk van de (voortrekkers-) rol die de gemeente Enschede op zich zal nemen in 2011.

Kennisintensieve Bedrijvigheid

In het eindproduct Kennisintensieve Bedrijvigheid was in 2010 sprake van een substantieel incidenteel budget. Het gaat hierbij om middelen voor onder meer de Strategische Opgave Enschede werkt!, financiële middelen voor de Stichting Kennispark met inzet gemeentelijk apparaat en het restant investeringskrediet ruimtelijke kwaliteit Kennispark. Totaal circa 1,1 miljoen euro. Het beleid ten aanzien van de bijdrage aan Stichting Kennispark wordt tot en met 2012 gecontinueerd met een jaarlijks afnemende bijdrage (250.000 euro in 2011 en 125.000 euro in 2012). Het restant investeringskrediet Kennispark maakt vooralsnog geen deel uit van het eindproduct Kennisintensieve Bedrijvigheid in 2011. Dit is mede afhankelijk van de uitvoering, maar verklaart voor 2011 wel de afname van het budget voor dit eindproduct ten opzichte van 2010. Vanuit Enschede werkt! is tot en met 2011 budget beschikbaar gesteld voor formatie Kennis & Innovatie.

Stadseconomie

Binnen het eindproduct Stadseconomie is via de Kadernota voor 2011 structureel budget beschikbaar gesteld voor de ondernemerscoach. Daarnaast is binnen het eindproduct vanaf 2011 sprake van een voorgestelde ombuiging van 150.000 euro ten aanzien van het startersbeleid.

Vrijetijdseconomie

Als gevolg van een hogere bijdrage voor de gemeente aan de Regio voor recreatie en toerisme neemt budget voor vrijetijdseconomie in 2011 structureel toe met 106.000 euro. Daarnaast wordt 42.000 euro extra structureel beschikbaar gesteld voor uitvoering van recreatie en toerisme voor wandel- en fietspaden. Het evenementenbeleid, city & marketing, Enschede promotie en stadsmarketing en promotie zullen vanaf 1 januari 2011 niet langer deel uitmaken van het programma Economie en Werk, maar van het programma Stedelijke Ontwikkeling (1,4 miljoen euro budget wordt overgeheveld). Binnen dit eindproduct waren incidentele middelen aanwezig voor de stimuleringsmaatregelen Binnenstad (circa 1,2 miljoen euro) welke volledig in 2010 middels subsidiebeschikkingen worden uitgekeerd.

Bundeling Uitkering Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG)

Met ingang van de Programmabegroting 2011-2014 zijn de producten Algemene Bijstand (waaronder de WIJ), Inkomensvoorziening ouderen en arbeidsongeschikten, Bijstandverlening Zelfstandigen en Inkomensvoorziening Kunstenaars samengevoegd in één product Inkomensvoorziening. Dit is gedaan omdat het Rijk vanaf 2010 de financiering van bovengenoemde regelingen heeft gebundeld in één financieringsstroom de wet BUIG. In bovenstaande tabel is, vanwege het behoud van vergelijkende cijfers, het totaal voorlopig opgenomen onder het product "algemene bijstand levensonderhoud".

Ten aanzien van het aantal uitkeringen gaan wij ervan uit dat het aantal uitkeringsgerechtigden in 2011 ten opzichte van 2010 nog zal stijgen met naar verwachting 8% (gebaseerd op de prognose van het CPB van juni 2010). Vanaf 2012 is ons uitgangspunt dat het aantal uitkeringsgerechtigden niet verder zal stijgen. Daarnaast is ervoor gekozen om de prijs van een uitkering jaarlijks te laten stijgen met 1,5% ten opzichte van het voorgaande jaar, dit omdat het Rijk jaarlijks de hoogte van de uitkering aanpast. De extra uitgaven voor deze prijsstijging worden afgedekt door een hogere Rijksbijdrage.

In de opgenomen begrotingscijfers is geen rekening gehouden met de recente ontwikkelingen voor wat betreft de forse neerwaartse aanpassing van het macrobudget BUIG met bijna 5 miljoen euro, naar aanleiding van Prinsjesdag. Tevens is ook nog geen rekening gehouden met een mogelijke dempende werking daarop door de MAU (meerjaren aanvullende uitkering). Op het moment van opmaken van de teksten voor de Programmabegroting heeft de Kamer hierover nog geen definitief besluit genomen. Beide ontwikkelingen worden inhoudelijk verder toegelicht in het hoofdstuk Financieel middelenkader verderop in deze Programmabegroting.

Arbeidsmarktparticipatie (Participatiebudget)

Voor dit product, dat bestaat uit de onderdelen Educatie, Inburgering en het Werkdeel van de WWB, verwachten wij op korte termijn grote wijzigingen in de hoogte van de financiering door het Rijk. Hierbij moet gedacht worden aan een verlaging van het Participatiebudget met vele miljoenen. In de miljoenennota is de eerste neerwaartse bijstelling een feit geworden. In het hoofdstuk Financieel Middelenkader wordt dit punt nader toegelicht. Vooralsnog is ervoor gekozen om de reeds aflopende reeks in de Programmabegroting nog niet verder aan te passen, dit omdat op dit moment niet duidelijk is om welke bedragen het zal gaan. Vanaf 2010 zijn de middelen voor educatie opgenomen in het participatiebudget

Individuele Bijzondere Bijstand

Hier speelt het probleem van de financiering van de Langdurigheidstoelage een grote rol. Van het Rijk krijgt de gemeente jaarlijks een bedrag van 0,7 miljoen euro, terwijl de verwachte uitgaven voor de komende jaren rond de 1,1 miljoen euro komen te liggen. De bepaling van de hoogte van de langdurigheidstoelage is sinds kort aan de gemeenten. Als het huidige beleid wordt gecontinueerd dan zal een knelpunt van circa 0,4 miljoen euro opgelost moeten worden. Ook kan gekozen worden de toeslag aan te passen, zodanig dat wij precies met de Rijksmiddelen uit kunnen komen. Tot slot kan er zelfs voor gekozen worden de toeslag geheel af te bouwen. Daarmee vallen er middelen vrij ten gunste van de begroting. Ten aanzien van de bijzondere bijstand vindt in 2011 een benchmark plaats om de Enschedese uitgaven en de hoogte daarvan af te zetten tegen verschillende referentiegemeenten. Over de uitkomsten hiervan zal separaat gerapporteerd worden.

Schuldhelpverlening

Door de grote stijging van het aantal schuldhelpverleningsverzoeken van de afgelopen jaren, de naar verwachting neerwaartse bijstelling van het Participatiebudget en eventuele verdere bezuinigingen op de SZW budgetten kan de uitvoering van dit product zwaar onder druk komen te staan. De komende periode zal dan ook in het teken staan deze ontwikkelingen nauwlettend te volgen en indringend te zoeken naar mogelijkheden om die druk af te wenden.

WSW

In 2011 zal de DCW vanwege het teruglopende W-deel minder opdrachten uitvoeren voor de WWB. Hierdoor dalen de opbrengsten met euro 1,75 miljoen. DCW zet er op in ten opzichte van 2010 euro 1 miljoen extra commerciële omzet voor het SW-deel binnen te halen. In 2010 wordt door het Rijk geen prijscompensatie voor de WSW toegekend (het nadeel is 0,5 miljoen euro). Ook voor 2011 zal dit het geval zijn: het nadeel is 0,7 miljoen euro. Omdat bovendien de dienstreserve aan het einde van 2010 grotendeels uitgeput is en er een incidentele bijdrage uit de algemene reserve wegvalt, zal er ingrijpend bespaard moeten worden. In de begroting is voor 2011 2,6 miljoen euro taakstellend als bijsturing in de kosten opgenomen. DCW werkt de maatregelen nog nader uit in haar dienstplan. Naast het sterk reduceren van alle inhuur wordt in het 1^e jaar ook de ambtelijke formatie eind 2011 met 20 full time plaatsen teruggebracht. Uiteindelijk moet de structurele gemeentelijke bijdrage naar ruim 1,5 miljoen euro, terwijl ook voor de periode 2012 en verder de opbrengsten vanuit de WWB afnemen. In de voorgestelde rijksbegroting wordt naast het niet toekennen van de prijscompensatie voor Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) ook een korting op het macro budget toegepast van 128 miljoen euro. Naar schatting is dit laatste voor Enschede 2,4 miljoen euro minder aan rijkssubsidie. Deze tegenvaller is niet opgenomen in de begroting Uitvoering SW. Ingezet wordt op een lobby om te bewerkstelligen dat deze minder subsidie vertaald mag worden in minder instroom, zodat de loonkosten ook verminderd kunnen worden. Dit is de enige wijze om korte termijn op een verantwoorde manier verder te besparen in het product. Het leidt echter wel tot een toename van de wachttijd en wachtduur.

4.2 Opgroeien en ontwikkelen

Portefeuillehouder(s): Jeroen Hatzenboer, Ed Wallinga, Myra Koomen

Programmadirecteur: Coen Luttkhuis

Wat willen we bereiken?

Inleiding

Het programma Opgroeien & Ontwikkelen richt zich op het opgroeien en ontplooiën van kinderen en jeugd tot volwassen burgers. Enschede wil dat jongeren hun talenten maximaal kunnen ontwikkelen en optimaal worden toegerust voor de arbeidsmarkt.

Preventie is de basis voor het programma Opgroeien & Ontwikkelen. Hoe beter de preventie, hoe minder een beroep wordt gedaan op de professionele zorg. Daarin ligt de programma-overstijgende verbinding met het programma WZW. Door bundeling van verschillende projecten, methodieken en aanpakken verwachten we meer te kunnen bereiken op terreinen die raakvlakken hebben met beide programma's.

Hoofddoelstelling

Alle Enschedeërs (jong en oud) ontwikkelen hun talenten.

Doelstellingen

Doelstelling A:	Bewaken en optimaliseren van talentontwikkeling van Enschedese kinderen
Doelstelling B:	Bevordering van sportdeelname, gezond en duurzaam leven en respect voor elkaar
Doelstelling C:	Versterken van de zelfredzaamheid van jongeren en ouders

Indicatoren	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Aantal beschikbare VVE-plaatsen in kinderopvang en peuterspeelzaalwerk.	945	965	985	Jan
Aantal meldingen van VSV'ers onder 23 jaar	464	400	360	360
Aandeel van de bevolking (6 - 79) dat sport beoefent	81%	80%	80%	80%
Aantal Enschedese zorgaanpakken bij Bureau Jeugdzorg Overijssel	1.205	1.205	1.181	1.169

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Instellingen kinderopvang	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Primair onderwijs	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner
Voortgezet onderwijs en schoolbesturen	Lokaal	partner
Scholingsboulevard	Lokaal	partner
ROC van Twente	Lokaal	partner

Staat van het programma

- 43.938 jeugdigen van 0 t/m 22 jaar
- 48,6% van de peuters gaan naar peuterspeelzaal
- 890 kinderen nemen deel aan de voorschoolse VVE-programma's
- 160 leerlingen nemen deel aan de schakelklassen
- 45% in 3^e leerjaar zit op havo/vwo-niveau
- 1.200 leerlingen maken gebruik van leerlingenvervoer
- JGZ-bereik 1-jarigen is 100%
- In 2009 54.743 bezoeken op www.loes.nl 28% van de Enschedese bevolking heeft een niet-Nederlandse etniciteit
- 84% van de jongeren staat tolerant tegenover homoseksuele vrienden

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Saxion	Lokaal	partner
Universiteit Twente	Lokaal	partner
Student Union	Lokaal	partner, belangenbehartiger
Speciaal onderwijs	Lokaal	partner
Onderwijsondersteunende instellingen en organisaties (o.a. Expertis)	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Samenwerkingsverbanden Weer Samen Naar School	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner
GGD/JGZ	Regionaal	opdrachtgever/nemer
Culturele instellingen	Lokaal	partner
Sportverenigingen	Lokaal	partner
Instellingen actief op sportgebied	Lokaal	adviseur
Ministerie van Jeugd en Gezin	Landelijk	opdrachtgever/nemer, partner
Ministerie VWS	Landelijk	opdrachtgever/nemer, partner
Ministerie OCW	Landelijk	opdrachtgever/nemer, partner
Ministerie VROM/WWI	Landelijk	opdrachtgever/nemer, partner
Sportbonden	Landelijk	partner
Provincie	Regionaal	partner
Regio Twente	Regionaal	partner
Netwerkstad	Regionaal	partner
Migranten zelforganisaties	Lokaal	belangenbehartiger
COC Twente-Achterhoek	Regionaal	opdrachtgever/nemer, belangenbehartiger
Artikel opdrachtgever/nemer Overijssel	Regionaal	opdrachtgever/nemer
FC Twente	Regionaal	partner
Kennisplatform Integratie en burgerschap	Lokaal	adviseur
SIVE	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Verenigingen in buurt en wijk	Lokaal	partner
Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Enschede-Haaksbergen (SMD)	Regionaal	opdrachtgever/nemer
Alifa	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Humanitas	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Politie	Regionaal	partner
Bureau Halt	Regionaal	opdrachtgever/nemer
Jongerenwerk	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Jarabee	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Tactus	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Mediant	Lokaal	opdrachtgever/nemer
CJG/ Loes	Regionaal	opdrachtgever/nemer, partner

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Doelstelling: Talentontwikkeling		
Voorschoolse voorzieningen, onderwijs en talentontwikkeling, aansluiting arbeidsmarkt	• Verdere kwaliteitsverbetering van de voor- en voerschoolse educatie. Het aantal beschikbare plaatsen gaat de wettelijke minimumnorm met zo'n 500 overstijgen. Eind 2011 hebben de gemeente Enschede en haar veldpartners een visie en realisatieplan gereed over de inrichting van de sector 0-4 jaar en de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de veldpartners; • Versterken van opbrengstgericht werken; • Voortzetting Brede Schoolbeleid als middel voor talentontwikkeling: in 2011 organiseren 14 brede school-samenwerkingsverbanden primair onderwijs en het samenwerkingsverband brede school voortgezet onderwijs diverse activiteiten vorm op het gebied van educatie, kunst, cultuur, recreatie en sport. Leidraad vormt het visiedocument 2010-2015; • Reduceren van schooluitval: mensen in een participatiebaan, die in 2010 op de Scholingsboulevard zijn ingezet voor het tegengaan van ongeoorloofd schoolverzuim, krijgen cursussen over omgang met verzuimende leerlingen en de technische kant van de verzuimregistratie aangeboden. Ook wordt de JGZ ingezet voor het oproepen van leerlingen die veelvuldig afwezig zijn vanwege ziekte; • Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt: in 2011 wordt het plan Bedrijf en Onderwijs op de Scholingsboulevard uitgevoerd. In de leerarrangementen wordt voor leerlingen duidelijk welke technische en sociale vaardigheden ze in hun stage moeten leren om later werk te kunnen vinden. Studenten worden via het plan Meeting Point Twente bekendgemaakt met Twentse werkgevers en de carrièremogelijkheden, zodat ze vaker kiezen voor een carrière in Twente; • Het zorgbeleid op scholen wordt afgestemd op het CJG en op de stedelijke structuur zorg en veiligheid. In 2011 verwachten we een wettelijke borging van de wet Zorg in en om school (ZIOS) en daarmee van de Zorgadviesteams en de preventieve inzet van hulp en zorg op school; • In 2011 wordt de nieuwe LEA vastgesteld, waarin afspraken met schoolbesturen worden vastgelegd, evenals taken en verantwoordelijkheden van gemeente en schoolbesturen. Belangrijkste thema's in de LEA zijn VVE, opbrengstgericht werken, brede school, passend onderwijs, aansluiting met de arbeidsmarkt en zorg.	Aansluiting school-werk Basis, brede scholen Kinderopvang Leerlingenvervoer Leerplicht/RMC Peuterspeelzaalwerk Onderwijskwaliteit Onderwijshuisvesting Zorgstructuur jeugd
Doelstelling: Sport, leefstijl		
Sportdeelname, gezond en duurzaam leven, respect voor elkaar, vitale sportverenigingen (Rigtersbleek)	• In 2011 wordt de businesscase Rigtersbleek uitgevoerd; zowel de sociaal-maatschappelijke activiteiten als de aanpassing van de accommodatie (zie ook bestuurlijk project); • Initiatieven van sportverenigingen worden ondersteund, zodat zij sociaal-maatschappelijke activiteiten kunnen opstarten en	Beleid sport en recreatie Zwemonderwijs Recreatievoorzieningen Sportactivering Natuureducatie Jeugdgezondheidszorg

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
	uitvoeren. In 2011 is de website hiertoe gemoderniseerd en is de gemeentelijke organisatie hierop toegesneden; •Position Paper gezondheid, duurzaamheid & leefstijlbeïnvloeding: met een aantal partners worden interventies gedaan op het gebied van gezondheid (o.a. alcoholgebruik, leefstijl); •Euregionaal project 'Gezonde Kinderen in de Wesselerbrink': groepen 3 en 4 krijgen gedurende 4 jaar extra les bewegingsonderwijs en gezondheidsvoorlichting. Op deze manier worden 73 kinderen bereikt. Ouders en buurt worden betrokken in de integrale aanpak onderwijs-sport-gezondheid; •Wijkgerichte Sport/fitheidstesten: in het kader van het Nationaal Actieplan Sport&Bewegen worden fittesten uitgevoerd in aandachtswijken voor 25-65 jarigen, evenals interventies voor inactieven; •Het nieuwe vakwerkplan bewegingsonderwijs Enschede is gereed en wordt geïmplementeerd; tevens wordt het LVS (leerlingvolgsysteem) ingevoerd; •Natuureducatie: in de Kadernota 2012 worden alternatieven uitgewerkt voor een toekomstig profiel voor natuur- en milieueducatie; •Er volgt een tussentijdse evaluatie van de uitvoering van de Nota Integratie en burgerschap. De raad wordt in de eerste helft van 2011 geïnformeerd. In 2011 worden de uitkomsten van het onderzoek naar behoefte en toegankelijkheid van de zorg voor allochtone mantelzorgers gepresenteerd; •Emancipatie: 2011 is het laatste jaar van de koplopersovereenkomst 'homo-emancipatie' en de koplopersovereenkomst 'emancipatie allochtone vrouwen'. In 2011 wordt met name aandacht besteed aan homoseksuele allochtone jongeren, ouderen en veiligheid op scholen.	
Doelstelling: Zelfredzaamheid versterken		
Investeren in jeugd: opvoedondersteuning, preventief jeugdbeleid, opgroeien in een veilige omgeving	•Opvoedondersteuning: Het CJG voor jongeren krijgt in 2011 vorm vanuit dezelfde uitgangspunten als het Loes-concept. Het Loes-loket voor ouders wordt interactiever, zodat het huidige aantal websitebezoekers van 2000 per maand verder zal stijgen. De regionale samenwerking wordt gebruikt om inhoudelijke en efficiency-verbeteringen te bereiken. De oriëntatie ligt op de verschuiving van Jeugdzorgtaken van provincie naar gemeente (zie ook Perspectiefschets CJG/ B&W-besluit 29 juni). •Vanuit de provincie (Investeringsprogramma Essentgelden en Agenda van Twente) is voor een periode van twee jaar een forse incidentele subsidie van 3,4 miljoen beschikbaar gesteld voor preventie, zorg en aanpak van risicojongeren. Hierdoor krijgen deze jongeren betere kansen en stromen zij minder in in zwaardere vormen van zorg	Aansluiting school-werk Opvoedondersteuning Zorgstructuur jeugd Jeugdgezondheidszorg Jeugdveiligheid

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Doelstelling: Talentontwikkeling		
Aansluiting school-werk	Zie politieke speerpunten.	Onderwijskwaliteit
Basis, brede scholen	Zie politieke speerpunten.	Onderwijskwaliteit
Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk	Zie politieke speerpunten.	Onderwijskwaliteit
Leerlingenvervoer	Eind 2011 loopt een pilot af, waarvan het doel is om 30 tot 40 leerlingen met OV te laten reizen i.p.v. met aangepast vervoer. Dit leidt tot een aanzienlijke besparing op het leerlingenvervoer. Om te oefenen met openbaar vervoer krijgen de ouders van de betreffende leerlingen tijdelijk een begeleidingskaart (beschikbaar gesteld door Connexxion).	Onderwijskwaliteit
Leerplicht / RMC	Zie politieke speerpunten.	Onderwijskwaliteit
Onderwijskwaliteit	Zie politieke speerpunten.	Onderwijskwaliteit
Onderwijshuisvesting	In 2011 is het integraal huisvestingsplan 2011-2015 gereed. In december wordt de raad geïnformeerd. Er wordt verder gewerkt aan de realisatie van de vier brede scholen (Bothoven, Lares, Stroinkslanden-Zuid en Velde-Lindenhof).	Onderwijskwaliteit
Doelstelling: Sport, leefstijl		
Beleid sport en recreatie	Het subsidiestelsel sport wordt in 2011 vormgegeven. Daarbij worden de uitkomsten van de evaluatie (die in de eerste helft van 2011 aan de raad wordt aangeboden) van het stelsel meegenomen. Topsport krijgt een rol als inspiratiebron, daarbij is ook aandacht voor de aansluiting met het Olympisch Plan.	Activerend exploitatiebeleid, vitale sportverenigingen
Recreatievoorzieningen	De NV Enschedese zwembaden maakt de plannen voor de renovatie van het Slagman af. De raad wordt uiterlijk begin 2011 geïnformeerd. In 2011 wordt het netwerk van beleef- en beweegpaden (Enschede Buitensporig) met extra middelen uit het Investeringsbudget Landelijk gebied verder uitgebreid. Dit wordt in 2012 afgerond.	Activerend exploitatiebeleid, vitale sportverenigingen
Zwemonderwijs	In 2011 nemen leerlingen van de groepen 6 van het primair onderwijs deel aan lessen zwemonderwijs.	Geen
Integratie	Zie politieke speerpunten.	Geen
Speelvoorzieningen	Jaarlijks, dus ook in 2011, worden de Jeugdvida en de straatspeeldag georganiseerd.	Geen
Doelstelling: Accommodatiebeleid		
Binnensportvoorziening	Zie politieke speerpunten.	Activerend exploitatiebeleid
Buitensportvoorziening	Zie politieke speerpunten.	Activerend exploitatiebeleid
Kinderboerderij	Zie politieke speerpunten.	Activerend exploitatiebeleid
Doelstelling: Zelfredzaamheid versterken		
Opvoedondersteuning	Zie politieke speerpunten.	Investeren in jeugd
Zorgstructuur jeugd	Zie politieke speerpunten.	Investeren in jeugd
Jeugdgezondheidszorg	Na de organisatorische samenvoeging van JGZ 0-4 en 4-12 in 2010, wordt in 2011 de verdere inhoudelijke samenwerking van de twee JGZ-onderdelen verder vormgegeven, o.a. door het formeren van wijkgerichte teams 0-19 jaar, door te werken met het digitaal dossier en	Investeren in jeugd

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
	door de huisvesting van consultatiebureaus. Voor de huisvesting van de JGZ (waaronder de consultatiebureaus) wordt een meerjaren huisvestingsplan opgesteld.	
Jeugdveiligheid	In relatie met Veiligheid wordt ingezet op het beperken van overlast en het ontstaan van criminele carrières. De overlast van ongeveer 11 hinderlijke jeugdgroepen in stadsdeel Zuid vermindert in 2011 door inzet van straatcoaches en activiteiten. De nazorg voor jongeren 18- die uit detentie komen, wordt uitgevoerd door het CIMOT die reeds de nazorg voor 18+ uitvoert. Na de opstartfase in 2010 werken we in 2011 aan verbetering van de werkwijze die een jaar geleden is ingevoerd.	Investeren in jeugd
Jongerenwerk	De afspraken met het jongerenwerk staan in het BGF 2011. Het jongerenwerk richt zich op zowel groepen als op individuen, op straat en in accommodaties.	Investeren in jeugd
Preventie gezondheid (excl. JGZ)	Op basis van de evaluatie in 2010 wordt de regionale en lokale Nota Gezondheidsbeleid geactualiseerd. De GGZ-preventietaken worden geïntensiveerd met externe middelen.	Investeren in jeugd

Opgroeien & Ontwikkelen en duurzaamheid

Binnen het programma Opgroeien & Ontwikkelen is op het gebied van duurzaamheid al jarenlang geïnvesteerd. Bij sportaccommodaties zijn reeds diverse maatregelen genomen: isolatie, energiezuinige armaturen, aan gebruik gekoppelde sturing van verlichting en temperatuurregeling, clustering van gebruik, reductie bemesting enzovoorts. Bij nieuwe aanleg of grootschalige renovatie maakt duurzaamheid onderdeel uit van het programma van eisen, zodat hiermee in het ontwerp en het realisatieproces reeds rekening wordt gehouden. Bij wijkcentra, die sinds 2010 ook tot het programma behoren, wordt dit beleid ook toegepast.

Voor 2011 wordt gefocust op nieuwe technologieën als ledverlichting, toepassing van zonnecollectoren en andere ontwikkelingen. Inzet daarbij is met name nog afhankelijk van de beschikbaarheid en toepasbaarheid voor de accommodaties.

De 'zonnepanelenspaarcampagne' voor basisscholen, die in het schooljaar 2009-2010 is opgestart, wordt gecontinueerd. Deze campagne heeft tot doel duurzaam gedrag op school en thuis te stimuleren.

Wat mag het kosten?

	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Lasten					
0.25 Aansluiting school-werk	132.573	174.871	190.270	169.231	165.232
0.26 Basis, brede scholen	1.509.006	1.504.655	1.416.937	1.416.520	1.416.532
0.27 Consent	500.000	0	0	0	0
0.28 Het Stedelijk Lyceum	140.000	140.000	140.000	0	0
0.29 Integratie	665.871	555.603	515.049	514.905	514.910
0.30 Kinderopvang	1.494.921	1.547.884	1.547.818	1.547.683	1.547.687
0.31 Leerlingenvervoer	2.576.581	2.628.922	2.675.648	2.575.345	2.088.352
0.32 Leerplicht/rmc	1.653.729	1.568.451	1.568.016	1.567.147	1.567.169
0.33 Peuterspeelzaalwerk	2.334.037	2.153.827	2.113.783	2.051.117	2.051.122
0.34 Onderwijskwaliteit	4.617.000	1.450.664	636.110	635.833	635.841
0.35 Onderwijshuisvesting	24.307.974	25.443.266	25.785.242	26.076.975	24.869.202
0.36 Opvoedondersteuning	1.018.159	740.394	288.255	287.978	287.986
0.37 Zorgstructuur jeugd	912.812	913.846	323.839	323.824	323.824
0.38 Jeugdgezondheidszorg	4.118.511	4.658.337	1.241.180	1.241.161	1.241.161
0.39 Jeugdveiligheid	551.003	453.685	67.685	67.685	67.685
0.40 Jongerenwerk	1.326.737	1.225.575	1.225.542	1.225.475	1.225.477
0.42 Preventie gezondheid (excl JGZ)	2.252.455	2.256.154	2.256.089	2.255.960	2.255.964
0.43 Vrijwilligerswerk	533.194	586.730	587.187	587.148	587.149
0.44 Beleid sport en recreatie	1.662.318	1.572.116	1.523.674	1.524.142	1.524.155
0.45 Binnensportvoorziening	5.663.197	5.453.051	5.452.377	5.451.031	5.451.091
0.46 Buitensportvoorziening	3.255.776	3.426.905	3.630.086	3.630.573	3.609.335
0.47 Zwemonderwijs	288.307	286.154	279.276	279.270	279.270
0.48 Recreatievoorzieningen	1.585.074	1.592.508	1.592.508	1.592.508	1.592.508
0.49 Speelvoorzieningen	103.370	103.832	103.832	103.832	103.832
0.50 Natuureducatie	888.045	880.362	880.362	830.362	830.362
0.51 Kinderboerderij	381.000	377.642	377.642	377.642	377.642
0.58 Preventie geestelijke gezondheidszorg	577.631	331.683	331.673	331.654	331.654
1.49 SGW Sportactivering	0	816.900	816.900	766.900	766.900
<i>Totaal Lasten</i>	<i>65.049.281</i>	<i>62.844.017</i>	<i>57.566.980</i>	<i>57.431.901</i>	<i>55.712.042</i>
Baten					
0.26 Basis, brede scholen	-250.000	-247.000	0	0	0
0.31 Leerlingenvervoer	-41.082	-41.082	-41.082	-41.082	-41.082
0.32 Leerplicht/rmc	-1.024.354	-1.024.354	-1.024.354	-1.024.354	-1.024.354
0.35 Onderwijshuisvesting	-9.388.896	-7.388.896	-7.388.896	-7.388.896	-7.388.896
0.36 Opvoedondersteuning	-275.224	0	0	0	0
0.38 Jeugdgezondheidszorg	-3.107.402	-3.417.147	0	0	0
0.42 Preventie gezondheid (excl JGZ)	-10.560	-10.560	-10.560	-10.560	-10.560
0.43 Vrijwilligerswerk	-3.362	-3.362	-3.362	-3.362	-3.362
0.44 Beleid sport en recreatie	-55.800	-9.100	-9.100	-9.100	-9.100
0.45 Binnensportvoorziening	-2.817.587	-2.817.587	-2.817.587	-2.817.587	-2.817.587
0.46 Buitensportvoorziening	-520.120	-520.120	-520.120	-520.120	-520.120
0.48 Recreatievoorzieningen	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
0.50 Natuureducatie	-209.480	-209.000	-209.000	-209.000	-209.000
0.51 Kinderboerderij	-6.000	0	0	0	0
0.58 Preventie geestelijke gezondheidszorg	-250.000	0	0	0	0
1.49 SGW Sportactivering	0	-347.500	-347.500	-347.500	-347.500
<i>Totaal Baten</i>	<i>-17.979.867</i>	<i>-16.055.708</i>	<i>-12.391.561</i>	<i>-12.391.561</i>	<i>-12.391.561</i>
Resultaat voor bestemming	47.069.414	46.868.309	45.175.419	45.040.340	43.320.481
Storting in Reserves	1.450.000	0	0	0	0
Ottrekking aan reserves	-1.226.185	-1.317.515	-473.086	-442.566	-415.048

Resultaat na bestemming	47.293.229	45.470.794	44.702.333	44.597.774	42.905.433

Lasten

De totale lasten van het programma nemen in 2012 af met een bedrag van bijna 5,3 miljoen euro, ten opzichte van de 2011.

De belangrijkste afwijkingen:

De nieuwe Wet OKE (Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie) die met ingang van 1-1-2011 in de plaats komt van het onderwijsachterstandenbeleid, wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Het is op dit moment onzeker hoeveel de gemeente Enschede vanaf 2011 ontvangt.

In 2012 loopt de strategische opgave af, totaal gaat het in dit programma om een verlaging van 0,7 miljoen euro.

De decentralisatie-uitkeringen leefbaarheid en veiligheid, voortijdig schoolverlaten maken deel uit van het gemeentefonds. Omtrent de hoogte van het bedrag bestaat vanaf 2012 nog geen zekerheid. Daarom is een bedrag van 1,4 miljoen euro vanaf 2012 nog niet in de begroting opgenomen.

De specifieke uitkering Centra voor Jeugd en Gezin vervalt met ingang van 2012. De middelen zullen naar verwachting naar het gemeentefonds worden overgeheveld. Hierbij gaat het om een bedrag van 3,4 miljoen euro.

Tegenover deze verlagingen staan ook andere verlagingen en verhogingen, per saldo gaat het om een verhoging van 0,2 miljoen euro.

Baten

De totale baten van dit programma dalen in 2012 ten opzicht van 2011 met een bedrag van 3,7 miljoen euro.

De specifieke uitkering Centra voor Jeugd en Gezin vervalt met ingang van 2012. Verwacht wordt dat de middelen van 3,4 miljoen euro worden toegevoegd aan het gemeentefonds.

Overige verlagingen in het programma 0,3 miljoen euro.

4.3 Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn

Portefeuillehouder: Ed Wallinga

Programmadirecteur: Hans Weggemans

Inleiding

Het programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn bestaat uit de beleidsvelden stadsdeelgewijs werken, maatschappelijke ondersteuning, individuele voorzieningen, zorg en opvang kwetsbare burgers. Belangrijk onderdeel van het programma is uitvoering geven aan de prestatievelden uit de Wmo.

Hoofddoelstelling:

Burgers meer aan zet in hun eigen leefomgeving

Staat van het programma

Aanvragen Zorgloket:	11.000
Klantcontacten Zorgloket	34.000
Verstrekking individuele voorzieningen (excl. Taxipasjes)	10.000
Bezoekers inloopvoorzieningen maatschappelijk opvang:	100 per dag
Ondersteunde mantelzorgers	848
Klanten SMD (kortdurende trajecten)	1260
Incidenten huiselijk geweld	1382
Daklozen	191
Thuislozen	229
Thuisloze jongeren	158
Zwerfjongeren	102
Trajecten nazorg detentie	511
Vrouwen in de opvang	524
Trajecten ondersteunende begeleiding - ontredderde gezinnen	29
Vrijwilligers bij	
• speeltuinen	1000
• dierenopvangcentrum	120
• Alifa (wijkwelzijn)	947
BIA + /Bewonersinitiatieven totaal	873

Doelstelling A:	Bevorderen van de leefbaarheid en veiligheid van de wijk
Doelstelling B:	Versterken stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie
Doelstelling C:	Versterken van de zelfredzaamheid en participatie van burgers
Doelstelling D	Het bieden van effectieve en efficiënte maatschappelijke ondersteuning aan die mensen die het alleen en met hun sociale netwerk niet redden.

Stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie

De missie en visie van stadsdeelmanagement is - ten behoeve van die zelfredzaamheid - te zorgen voor goede verbindingen tussen burgers, politiek en organisaties. Daarmee werken we aan een overheid die meer faciliterend is aan bewonersinitiatieven en haar inzet mede laat bepalen door de bereidheid van burgers om coproductent te zijn.

De vijf Enschedese stadsdelen zorgen gezamenlijk voor:

- *Verbinding*: zorgen voor *samenhang* tussen de activiteiten van gemeentelijke programma's, instellingen, corporaties, maatschappelijke organisaties, bedrijven en groepen bewoners in de stadsdelen.
- *Activering en participatie*: zorgen voor een grotere *inbreng* van bewoners bij het maken en uitvoeren van plannen en beleid en zorgen voor een grotere maatschappelijke participatie.
- *Maatwerk*: zorgen dat aangeboden diensten en producten goed *aansluiten* bij de vraag van de bewoners, instellingen, bedrijven en organisaties in het stadsdeel.
- *Slagkracht*: zorgen dat problemen snel worden *opgelost*.

Inhoudelijk staan de thema's leefbaarheid, veiligheid, participatie en activering centraal.

Zorg en welzijn

Missie en visie van zorg en welzijn is een effectieve en efficiënte ondersteuning bieden aan mensen die (tijdelijk) niet zelfredzaam zijn.

De gemeente probeert op verschillende 'niveaus' de zelfredzaamheid en participatie van de Enschedeërs te versterken. Naast de professionele ondersteuning, voor zij die dat echt nodig hebben, investeren we ook in algemene en preventieve voorzieningen die bijdragen aan de zelfredzaamheid en de sociale samenhang. Soms vanuit de hypothese dat het bijdraagt aan een kleiner beroep op zwaardere zorg of ondersteuning achteraf (preventie). Soms omdat bepaalde voorzieningen in zichzelf waardevol zijn. Maar zij die het echt niet redden, kunnen rekenen op adequate ondersteuning van de overheid. Daaronder zijn mensen die deze steun misschien hun hele leven nodig hebben. Hen moeten we niet loslaten. Maatwerk is hierbij het belangrijkste uitgangspunt.

Het totale beleid is gericht op het creëren van een veiligere stad waarin het prettig samenleven is, waar mensen niet worden uitgesloten en waar zorg is voor elkaar. Daardoor en doordat problemen vroegtijdig worden gesignaleerd en er passend wordt ingegrepen, wordt er op termijn een kleiner beroep gedaan op zwaardere (en duurdere) professionele zorg.

Indicatoren

Indicatoren	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Mate van tevredenheid inwoners over hun leefomgeving	6,3	6,6	6,8	7,0
Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt	15%	15%	15%	15%
Percentage huishoudens met ondersteuning uit de AWBZ en Wmo - Alleen Wmo - Wmo en AWBZ	21% 23%	21% 23%	Nntb	Nntb
Mate waarin wordt voldaan aan de maximale verblijfsduur maatschappelijke opvang van 9 maanden		25%	20%	5%

Toelichting:

De omvang en consequenties van de pakketmaatregelen zoals die in het huidige regeerakkoord zijn vastgelegd (overheveling van de functie dagbesteding en begeleiding) zijn nog niet goed in beeld. Een prognose over de consequenties daarvan voor verschuiving van de ondersteuning vanuit de AWBZ naar ondersteuning vanuit de Wmo is daarmee nog niet te geven. Om die reden kan er voor de indicator "Percentage huishoudens met ondersteuning uit de Wmo en AWBZ" nu nog geen ambitie voor 2011 en 2014 worden afgegeven. In het komende jaar zal de ambitie nader worden geanalyseerd, waarbij tevens de definitie van de indicator wordt heroverwogen om de opbouw van de indicator te optimaliseren en benchmark beter mogelijk te maken.

Het percentage overschrijding van de maximale verblijfsduur in de maatschappelijke opvang is gebaseerd op een ervaringscijfer (25%), de monitoringsgegevens worden komend jaar aangepast om een exacte uitkomst te kunnen rapporteren.

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Gesubsidieerde instellingen	Lokaal, regionaal	opdrachtgever/nemer
Politie	Lokaal, regionaal	partner
Zorgaanbieders	Lokaal, regionaal	opdrachtgever/nemer, partner
Wijk- en dorpsraden	Lokaal	partner, adviseur
Justitie	Landelijk, regionaal, lokaal	partner
Zorgkantoor	Regionaal, lokaal	partner
Centrum indicatiestelling Zorg	Landelijk, regionaal	opdrachtgever/nemer, partner
Centraal Administratiekantoor	Landelijk	opdrachtgever/nemer
Burgercomités	Lokaal	partner en belangenbehartiger
Bureau Jeugdzorg	Landelijk, regionaal, lokaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Leveranciers hulpmiddelen	Lokaal, regionaal	opdrachtgever/nemer
Regiogemeenten	Regionaal	partner
Woningcorporaties	Lokaal, regionaal	partner
Rijk/ Provincie	Landelijk, regionaal	opdrachtgever/nemer, partner
Cliëntenorganisaties	Lokaal	partner, belangenbehartiger
Levensbeschouwelijke organisaties	Lokaal	partner, belangenbehartiger

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Bevorderen van de leefbaarheid en veiligheid van de wijk/ Versterken stadsdeelgewijs werken en burgerparticipatie		
Bevorderen burgerparticipatie door wijkbudgetten en stadsdeelbegroting	Intern bepalen welke budgetten geschikt zijn voor samenvoeging en in kaart brengen welke aanpassingen gewenst zijn. Scenario's schetsen voor criteria, verdeling, bevoegdheden enzovoorts. Kaders stellen.	BIA BIN/BIA Ons Enschede Jeugd in Actie Bewonersbudgetten Leefbaarheid en Veiligheid
Doorontwikkeling stadsdeelgewijs werken	Inzetten op mentale kanteling. Vanuit programma's bewegingen richting het wijk- of stadsdeelgewijs organiseren van inhoudelijke opgaven. Lijst samenstellen met onderwerpen die onder regie van de stadsdeelmanager komen.	Diverse producten over alle programma's heen
Actieve en leefbare wijken	Inzet op werkloosheidsvrije wijk Pathmos en Vitale sportvereniging Rigtersbleek (zie businesscase) Zeggenschap over eigen leefomgeving vergroten door buurtbudgetten Voorzetting reguliere taken Stadsdeelmanagement	Diverse producten over alle programma's heen

Versterken van de zelfredzaamheid en participatie van Enschedeërs Bieden van effectieve en efficiënte maatschappelijke ondersteuning aan die mensen die het alleen en met hun sociale netwerk niet redden		
Terugdringen professionele zorg (zorg op maat, betaalbaar en bereikbaar)	Compensatiebeginsel Kanteling naar het meer aanspreken van eigen (financiële) verantwoordelijkheid van burgers door implementatie nieuwe verordening en nieuwe werkwijze consultants. Wijkgerichte diensten Twee experimenten zijn gestart in 2010 (onze buurtonline, en hartverwarmend). Vervolg bepalen op basis van evaluatie. Richten van welzijn op de benodigde functies per wijk en een businesscase voor uitvoering van wonen en zorgdiensten door Wwb'ers (gekoppeld aan Pathmos) en diensten ten behoeve van mantelzorgers en zorgbehoevenden aan huis. Mobiliteit Onderzoek naar een efficiënt en integraal vervoerssysteem. Er bestaan nu verschillende vervoerssystemen, vanuit verschillende financieringssystemen. Doel: betere benutting vervoerscapaciteit, vergroting mobiliteit en lagere totale kosten.	Individuele voorzieningen, Informele zorg, Welzijn ouderen, gehandicapten en kwetsbare groepen
Integrale maatschappelijke ondersteuning (zorg op maat, betaalbaar en bereikbaar)	Op basis van een haalbaarheidsonderzoek (businesscase) frontlijnsturing wordt in 2011 nader vorm gegeven aan de coördinatie van zorg en veiligheid. Mede in relatie tot ontwikkelingen Centrum Jeugd en Gezin en het Veiligheidshuis en de decentralisatie Jeugdzorg	Wijkzorgteams en wijkcoaches

Detailering stadsdeelgewijs werken - reguliere werkzaamheden

De reguliere werkzaamheden staan in algemene termen beschreven in onderstaande tabel. De activiteiten en projecten die voortvloeien uit de doelstellingen, worden uitgewerkt in de jaarplannen van de verschillende stadsdelen. Hier staat op detailniveau wat er in de wijken gebeurt. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Product 'Stadsdeelmanagement'		
Stadsdeelteam, functionarissenoverleg,	Samenwerking met partners en instellingen in de wijk op verschillende niveaus. Organisaties bereiken die nu nog weinig participeren.	Actieve en leefbare wijken
Overleg wijk- en dorpsraden stadsdeelniveau	Afstemming wijk- en dorpsraden over stadsdeelspecifieke onderwerpen. Vertaling stedelijke kaders naar buurtniveau.	Actieve en leefbare wijken Bevorderen burgerparticipatie
Arbeidsparticipatie	Meedenken met ontwikkelingen op arbeidsmarkt op wijkniveau. Mede ontwikkeling van projecten om mensen op participatieladder te laten stijgen.	Actieve en leefbare wijken
Ontwikkeling Power/talentcentra	Meedenken en meewerken aan verdere ontwikkeling van de talentcentra	Actieve en leefbare wijken
Stimuleren en faciliteren KVO	Keurmerk Veilig Ondernemen. Aanjagen projectgroepen, faciliteren en informeren van ondernemers over keurmerk.	Veilige wijken
Huisvesting kwetsbare groepen	Coördinatie. Rol in nieuwe proces van vroegtijdig bespreken in de wijken.	Veilige wijken
Welzijnswerk/wijkgericht werken	Welzijnswerk in alle stadsdelen. Resultaatafspraken met Alifa. Kader: Kadernota Wijkwelzijn	Actieve en leefbare wijken
Wijkeconomie stimuleren	Nauw contact met ondernemerscoach. Wijkeconomie aanjagen.	Actieve en leefbare wijken
Vernieuwing stadsdeelcommissies	Nieuwe bewonersgroepen bereiken via sociale media. Open podium creëren. Discussies in vorm van Lagerhuis. Vragenhalfuurtje voor bewoners	Doorontwikkeling stadsdeelgewijs werken
Samenwerking programma's	Koppeling stadsdeelmanagers aan programmadirecteuren. In vroeg stadium doorspreken wat projecten betekenen voor bewoners. (burgergerichte organisatie)	Doorontwikkeling stadsdeelgewijs werken
Masterclasses burgerparticipatie	Via Enschedese school voortrekkersrol op gebied van stadsdeelgewijs werken uitzetten binnen organisatie. Casuïstiek als voertuig	Doorontwikkeling stadsdeelgewijs werken

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Product 'Leefbaarheid en veiligheid'		
Vitale sportverenigingen	Gezonde leefstijl, activeren diverse doelgroepen.	Actieve en leefbare wijken Bevorderen burgerparticipatie
Seniorenproof	Uitwerking van plannen Seniorenproof.	Actieve en leefbare wijken
Opzetten en inbedding activiteiten op sport- spel- en ontmoetingsplaatsen	Ontwikkeling vitale sportverenigingen. Wijk sportcentra uitbouwen tot ontmoetingsplaatsen. Samenwerking met programma O&O Sportactivering.	Actieve en leefbare wijken
Voorzieningenniveau wijk	Bewaken dat voorzieningenniveau in wijk op peil blijft. Inbreng bij detailhandelstructuurvisie. Zie ook 'stimuleren wijkeconomie'.	Actieve en leefbare wijken
Tegengaan van overlast, criminaliteit	Overleg met politie en andere partners. Structureel overleg met wijkagent voor sluimerende problematiek.	Veilige wijken
Coördinatie en/of ondersteuning van het Convenant Veilig Uitgaan (stadsdeel Centrum/Binnenstad en Noord/Go Planet)	Deelprojecten m.b.t. horecaverbod, Keurmerk Veilig Uitgaan, PUB-ploeg Binnenstad, taxi-beleid.	Veilige wijken
Herstructurering	Meedenken bij herstructureringsprojecten vanuit oogpunt van veiligheid.	Veilige wijken
Woonoverlast	Nieuw op te starten methodiek 'Buurtbemiddeling' vanuit kracht in de wijken zelf. Nauwe samenwerking met woningcorporaties.	Veilige wijken
Jongerenproblematiek	Structureel inzet jongerenwerk. Maatwerkprojecten als problematiek daar om vraagt. Werken vanuit shortlistmethode. VB integrale aanpak stadsdeel Zuid m.b.t. jongerengroepen	Veilige wijken
Herstructurering	Inzet op sociale infrastructuur in herstructureringswijken.	Actieve en leefbare wijken

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Product 'Wijkbudgetten'		
Buurt in Actie + WWI-budgetten inzetten	Ondersteunen Buurt in Actie-projectteams. Stimuleren van bewonersinitiatieven. WWI-budgetten volgens BIA-methodiek wegzetten in buurten	Actieve en leefbare wijken Bevorderen burgerparticipatie
Cultuurparticipatie	Stimuleren cultuurparticipatie op wijk- en buurtniveau. Gebruik maken van kennis en kunde op cultuurgebied in de wijken.	Actieve en leefbare wijken
Schone wijken/buurten	Opruimacties in samenwerking met Stadsdeelbeheer. Vanuit Buurt in Actie stimuleren	Actieve en leefbare wijken
Verfraaiing openbare ruimte dmv participatietrajecten	Buurt in Groene Actie. Inzet bewoners in openbare ruimte. Herinrichting speelplaatsen in samenspraak met bewoners.	Actieve en leefbare wijken
Wijkschouwen m.b.t. leefomgeving	Per stadsdeel cyclus bepalen met wijken om wijkschouwen te organiseren. Samenwerking met programma Leefomgeving.	Actieve en leefbare wijken
Wijkschouwen (m.b.t. verkeer)	Cyclus van scannen wijk op gebied van verkeersveiligheid. Coördinatie verkeersvraagstukken.	Veilige wijken
Betrokkenheid bij de buurt	Faciliteren bewonersinitiatieven gericht op betrokkenheid bij de buurt.	Actieve en leefbare wijken
Sociale binding creëren	Afstemming en communicatie sociale activiteiten. Stimuleren van bewonersinitiatieven gericht op sociale binding.	Actieve en leefbare wijken
Wijkbudgetten	Bewoners meer zeggenschap geven over publiek geld. Zie 'wijkbudgetten' bij politieke speerpunten	Bevorderen burgerparticipatie

Reguliere werkzaamheden Zorg en Welzijn

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Algemeen kader: Wet maatschappelijke ondersteuning, Wmo-verordening, Besluit Wmo		
Informele zorg	Invullen basisfuncties VWS: ondersteuning vrijwilligers en mantelzorgers Kader: Nota Informele zorg Iedereen kan meedoen	Terugdringen professionele zorg
Maatschappelijke dienstverlening	Algemeen maatschappelijk werk Sociaal Raadsliedenwerk Juridisch Loket Thuisadministratie Budgetbeheer Bewindvoering Kader: Terug naar de Eenvoud	Integrale maatschappelijke Ondersteuning
Welzijnswerk/ wijkgericht werken	Welzijnswerk in alle stadsdelen. Resultaatafspraken met Alifa Kader: Kadernota Wijkwelzijn	Terugdringen professionele zorg
Dierenwelzijn	Opvang van zwerfdieren Regionale samenwerking en schaalvergroting	Actieve en leefbare wijken
Speeltuinwerk	Partner in wijkwelzijn	Actieven en leefbare wijken
Jeugdzorg	Met ingang van 2010 is dit beleidsterrein aan de bevoegdheden van de gemeenten toegevoegd. Hiervoor is het belangrijk om als provincie, gemeente en Bureau Jeugdzorg afspraken te maken over de preventieve aanpak en ondersteuningstaken van de gemeente op het gebied van jeugdbeleid en aanpak risicogezinnen. De pilot wijkeraanpak Jeugdzorg vormt hiervoor een aanzet.	Terugdringen professionele zorg
Welzijn ouderen, gehandicapten en kwetsbare groepen	Ontwikkeling wijkdiensten met • buurtkamers (ontmoetingsfunctie) • consultatiefunctie (signalering) • heroriëntatie maaltijdvoorziening Onze buurtonline (zorg en technologie ter ondersteuning) Begeleiding en dagopvang (zie ook derde blok) Kader: Iedereen kan meedoen, Visie op ouderen en Kader Welzijn	Wijkgerichte diensten
Kader: Wet maatschappelijke ondersteuning, Beleidsplan Iedereen kan meedoen, Een leven lang wonen		
Individuele voorzieningen	Vraagverheldering op basis van implementatie compensatiebeginsel (nieuwe werkwijze consulenten) en implementatie nieuwe Wmo-verordening	Terugdringen professionele zorg
Indicatiestelling	Vergroten aantal eigen indicaties	Terugdringen professionele zorg
Kaders voor onderstaande producten: Convenant Lokale Driehoek, Convenant Zorg en Veiligheid, Regionaal Kompas, Van Opvang naar Wonen, Subsidieverordening opvang en begeleiding kwetsbare burgers, Plan van aanpak huiselijk geweld centrumgemeente Enschede		
Verslavingszorg	Formaliseren samenwerking tussen centrumgemeente en regiogemeenten Uitvoering subsidieverordening Opvang en begeleiding Kwetsbare burgers	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Opvang dak- en thuislozen	Moderniseren huidige, sterk verouderde opvangvoorzieningen, verkleinen opvangcapaciteit Vergroten woonmogelijkheden Creëren nieuwe vormen van wonen voor jong, oud, en zonderling Opzetten van een speciaal woonverdeelsysteem: Woonkans	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Ondersteunende begeleiding	Ontwikkelen en implementeren beleid t.a.v. ondersteuning Sinds 2009 een nieuwe taak	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Preventie maatschappelijke opvang	Formaliseren samenwerking tussen centrumgemeente en regiogemeenten Afspraken over inzet regiogemeenten	Integrale maatschappelijk ondersteuning

Ambulante begeleiding	Invoeren van een beoordelingssystematiek, gekoppeld aan de Centrale Intake Maatschappelijke Opvang (CIMOT)	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Zorg- en zorgtoeleiding	Inzet van bemoeizorg vanuit verschillende disciplines, voor verschillende groepen jong, oud en bijzonder	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Opvang en woonbegeleiding	Opstellen en uitvoeren individuele trajectplannen	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Inloopvoorziening gebruikersruimte	Bieden van laagdrempelige inlooptmogelijkheden voor mensen die gebruiken en mensen die nergens welkom zijn	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Dagbesteding en activering	Activeren van bezoekers om te participeren, eigen leven vorm te geven, deelnemen aan de samenleving, iets betekenen voor anderen.	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Huiselijk geweld	Uitvoering Wet tijdelijk huisverbod 'Let op de kleintjes' programma voor kinderen die te maken hebben met relationeel geweld. Implementatie Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling Kader: Aanpak huiselijk geweld Wet tijdelijk huisverbod	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Vrouwenopvang	Crisisopvang voor vrouwen, preventie aanpak loverboys, hulpverlening slachtoffers mensenhandel Regierol als centrumgemeente	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Wijkzorgteams	Regie toevoegen aan multiproblematiek met ontbrekende of onvoldoende regie of toekomstperspectief, mede in het licht van frontlijnsturing (zie politiek speerpunt)	Integrale maatschappelijk ondersteuning
Nazorg detentie	Ambitie Rijk en gemeenten: minimaal 80 % van de ex-gedetineerden beschikt bij ontslag over de noodzakelijke basisvoorzieningen.	Integrale maatschappelijk ondersteuning
CIMOT	Centrale Intake Maatschappelijke Opvang Twente Opstellen van plan van aanpak voor cliënten, in de toekomst woonruimteverdeling met een plus (bureau Woonkans)	Integrale maatschappelijk ondersteuning

Duurzaamheid

Duurzaamheid binnen stadsdeelgewijs werken ziet onder meer toe op een balans tussen sociale, economische en milieubelangen bij de (gewenste) ontwikkelingen binnen de stadsdelen en stadsbreed. Een voorbeeld is de ontwikkeling van een (binnenstad)service, waarbij het aantal vervoersbewegingen in de binnenstad wordt beperkt. Dit door aan- en afvoer naar ondernemers centraal te regelen en geclusterd uit te voeren met kleinere voertuigen.

Tevens zet stadsdeelmanagement via bewonersinitiatieven in op een informerende en faciliterende rol rondom duurzaamheid. Door bewonersinitiatieven als een klimaatstraatfeest, klimaatmarkten en duurzaamheidspakketten te stimuleren, wordt geprobeerd bewoners van wijken te informeren over duurzaamheid en energiebesparing in en rondom het huis.

Bij de aanbesteding van individuele voorzieningen worden ook eisen wanneer het gaat om duurzaamheid meegenomen. Daarbij is te denken aan het milieuvriendelijk afvoeren van hulpmiddelen, milieueisen aan vervoersvoorzieningen of de eis dat een leverancier over een milieuzorgsysteem moet beschikken.

In de algemene subsidieverordening is duurzaam milieubeleid opgenomen als voorwaarde voor instellingen die de gemeente subsidieert.

Wat mag het kosten?

	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Lasten					
0.52 Dierenwelzijn	283.635	287.102	287.095	287.080	287.080
0.53 Mantelzorg/vrijwilligers in de zorg	2.465.238	1.818.246	1.818.189	1.818.075	1.818.078
0.54 Huiselijk geweld	368.711	373.155	273.077	272.917	272.922
0.55 Individuele voorzieningen	35.219.770	35.910.380	34.908.009	34.903.265	34.903.388
0.56 Maatschappelijke dienstverlening	3.054.494	2.602.371	2.337.285	2.337.114	2.337.119
0.57 Maatschappelijke opvang	11.437.445	9.393.294	8.919.745	8.919.077	8.919.097
0.59 toegang tot de zorg/wmo	961.042	978.172	978.110	977.987	977.990
0.60 Verslavingszorg	100.000	0	0	0	0
0.61 Vrouwenopvang	2.603.800	2.534.271	2.534.254	2.534.220	2.534.221
0.62 Welzijn oud, gehand en kwetsb groepen	752.127	712.749	712.684	712.555	712.559
0.63 Welzijnswerk/wijkgericht werken	3.962.494	3.933.306	3.597.105	3.596.704	3.596.716
0.64 Wijkzorgteams	2.303.150	1.992.447	741.028	740.189	740.211
0.65 Speeltuinwerk	917.688	927.719	927.719	927.719	927.719
0.66 Stadsdelen	6.163.007	4.382.372	3.942.372	3.942.372	3.942.372
<i>Totaal Lasten</i>	<i>70.592.601</i>	<i>65.845.584</i>	<i>61.976.672</i>	<i>61.969.274</i>	<i>61.969.472</i>
Baten					
0.54 Huiselijk geweld	-116.364	0	-116.364	-116.364	-116.364
0.55 Individuele voorzieningen	-2.243.782	-2.243.782	-2.243.782	-2.243.782	-2.243.782
0.57 Maatschappelijke opvang	-2.324.145	-625.102	-525.102	-525.102	-525.102
0.60 Verslavingszorg	-100.000	0	0	0	0
0.61 Vrouwenopvang	-2.485.966	0	-2.485.966	-2.485.966	-2.485.966
0.62 Welzijn oud, gehand en kwetsb groepen	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000
0.66 Stadsdelen	-1.539.157	-608.400	-603.400	-603.400	-603.400
<i>Totaal Baten</i>	<i>-8.818.414</i>	<i>-3.486.284</i>	<i>-5.983.614</i>	<i>-5.983.614</i>	<i>-5.983.614</i>
Resultaat voor bestemming	61.774.187	62.359.300	55.993.058	55.985.660	55.985.858
Storting in Reserves	118.000	123.000	123.000	123.000	123.000
Onttrekking aan reserves	-1.812.300	-718.000	-123.000	-123.000	-123.000
Resultaat na bestemming	60.079.887	61.764.300	55.993.058	55.985.660	55.985.858

Vergelijking 2011 met 2010

De begrotingscijfers 2010 zijn gebaseerd op de bijgestelde begroting 2010 (incl. begrotingswijzigingen t/m oktober 2010) en laten zich daardoor niet goed "1 op 1" vergelijken met de ramingen van 2011. Daarnaast is met ingang van 2011 de specifieke uitkering Vrouwenopvang ad 2,6 miljoen euro overgeheveld van het programma WZW naar het gemeentefonds. Per saldo is er voor bestemming reserves een toename van het nadelig saldo van ca. 0,6 miljoen euro. Dit verschil is grotendeels te verklaren door een ophoging van 2,1 miljoen euro uit de Kadernota (enschedese problemematiek Individuele Voorzieningen) en de voorgestelde ombuiging van 1,0 mln. euro hierop.

Vergelijking 2011 met 2012

De totale lasten van het programma nemen in 2012, ten opzichte van de 2011, af met een bedrag van bijna 3,9 miljoen euro. De belangrijkste afwijkingen:
 Bij Individuele voorzieningen is rekening gehouden met de ombuiging 2012 van 1,0 mln. Verder maken de decentralisatie-uitkeringen leefbaarheid en veiligheid, voortijdig schoolverlaten weer deel uit van het gemeentefonds. Over de hoogte van het bedrag bestaat vanaf 2012 nog geen zekerheid. Daarom is een bedrag van 1,6 miljoen euro vanaf 2012 nog niet in de begroting opgenomen.
 Tot slot komen de uitgaven voor de strategische opgave met ingang van 2012 te vervallen, totaal gaat het in dit programma om een bedrag van 0,7 miljoen euro. Dit bedrag wordt ook minder onttrokken aan de reserves.

4.4 Stedelijke Ontwikkeling

Portefeuillehouder(s): Jeroen Hatenboer,
Marijke van Hees, Hans van Agteren,
Peter den Oudsten
Programmadirecteur: Leo van der Ree

Wat willen we bereiken?

Inleiding

Vanuit het programma Stedelijk Ontwikkeling wordt de programmering van de ruimtelijke en culturele ontwikkelingen vorm gegeven. De grootste inzet van het programma is gericht op realisatie in de stadsdelen en daarnaast wordt een beperkt, maar noodzakelijk aantal beleidskaders ontwikkeld. Het programma omvat de thema's cultuur, evenementen en citymarketing, wonen, verkeer & parkeren, ruimtelijk beleid en ontwerp, grondzaken en bestemmingsplannen. Vanuit dit programma wordt de ontwikkeling van het gebied Binnenstad/Roombeek integraal aangestuurd.

Staat van het programma

Aantal gesubsidieerde publieksgerichte instellingen: 14
Aantal evenementen (5000+ bezoekers): 50
Waarvan gesubsidieerd.: 20

Aantal woningen: 74.186 (tot januari 2009)
Waarvan corporatiebezit: 29960 (tot januari 2009)

Aandeel fiets- en ov-gebruik: 42,1% - 2,6%
Aantal betaalde parkeeruren: 306.208 (t/m aug. 2010)

Waarderingscijfer buitengebied: 7,5

Hoofddoelstelling: Versterken van Enschede als dé stad van het Oosten

Doelstellingen

Doelstelling A:	Het vergroten van de aantrekkingskracht van de binnenstad, Roombeek en het gebruik van de culturele voorzieningen
Doelstelling B:	Het versterken van het imago van de stad (citymarketing).
Doelstelling C:	Tenminste op peil houden van de bereikbaarheid van Enschede-West en Enschede-Centrum
Doelstelling D:	Vergroten van de ruimtelijke kwaliteit en hoogwaardige architectuur
Doelstelling E:	Creëren van aantrekkelijke woonmilieus en vergroten van het aantal duurzame en levensloopbestendige woningen
Doelstelling F:	Versterken van ons vitaal en beleefbaar buitengebied

De binnenstad en Roombeek hebben een centrale functie met betrekking tot de hoofddoelstelling. De binnenstad is het bruisende, kloppende hart van de stad. Daar zijn de topvoorzieningen en daar heerst een klimaat dat past bij de stedelijke allure van Enschede. Roombeek heeft door de hoogwaardige architectonische en culturele invulling eveneens een grote aantrekkingskracht gekregen. Behoud van de voorzieningen en de goede bereikbaarheid en betaalbaarheid van die voorzieningen zijn essentieel voor onze rol als centrumstad. De aantrekkingskracht op bezoekers zowel van binnen als van buiten de stad moet blijvend groot zijn. Daartoe gaan we de functies van winkels, cultuur, horeca en informatie versterken. Grote variatie, dat is het doel! Sfeer en gezelligheid op veelsoortige pleintjes die als een magneet op de bezoekers werken. En de binnenstad moet ook steeds meer in trek komen als interessante woonplek. We willen middelmaat en een gebrek aan herkenbaarheid voorkomen, maar werken aan een gevarieerde binnenstad waarin alle burgers zich kunnen herkennen. Met de ontwikkeling van de Spoorzone zal de kracht van de binnenstad en Roombeek nog verder worden versterkt en verbonden.

Culturele voorzieningen en evenementen horen bij een grootstedelijk klimaat. Zij dragen bij aan persoonlijke ontwikkeling, maatschappelijke participatie, leefbaarheid, economie en innovatie. Daarnaast trekken voorzieningen en evenementen bezoekers naar de stad en vergroten zij de naamsbekendheid op regionaal, nationaal en internationaal niveau. Daarbij hoort ook een gerichte citymarketing: het met partners uitdragen van de unique selling points van onze stad zorgt voor een grotere bekendheid en een beter imago.

In lijn met de centrale doelstelling richt de inzet zich op het gebied van mobiliteit primair op het verbeteren van de externe bereikbaarheid van het centrum en daarbij de belangrijkste economische functies in Enschede-West. Onze focus ligt op verbetering van de doorstroming op de invalswegen ('radialen') en het ruimte bieden aan het openbaar vervoer en de fiets als zoveel mogelijk gelijkwaardig vervoermiddel ten opzichte van de auto.

Hoogwaardige architectuur hoort eveneens bij een grootstedelijk klimaat. In de afgelopen jaren zijn er op verschillende plekken in Enschede opvallende en spraakmakende gebouwen gerealiseerd. De ontwikkelingen zijn de komende jaren beperkter en kleinschaliger, maar het blijft ons doel om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en op de juiste plekken opvallende en hoogwaardige architectuur te realiseren. Wat er het afgelopen decennium geleerd is op dat gebied, bijvoorbeeld in Roombeek, zetten we om in nieuwe projecten. Naast vernieuwing willen we met grote zorg omgaan met de cultuurhistorie in de stad en het buitengebied. Monumenten, archeologische objecten en vindplaatsen maar ook oude structuren in landschap en stad zullen de juiste zorg krijgen en tot inspiratie dienen bij nieuwe plannen.

Het realiseren van aantrekkelijke en duurzame wijken en woonmilieus draagt rechtstreeks bij aan het imago en de aantrekkingskracht van de stad. Mensen willen goed werk en een fijne, bij hun leefstijl passende woonomgeving. Daarmee houd je mensen vast en trek je mensen van buiten de stad naar Enschede. De laatste jaren is er al veel gebeurd in de stad in de wijken, de komende jaren wordt hier aan doorgewerkt met een verhoogde aandacht voor de woonmilieus en woonkwaliteit die past bij de vraag van de woonconsumenten. Daarmee wordt de stad aantrekkelijker en verstevigt het haar concurrentiepositie.

Een belangrijke kwaliteit en aantrekkingskracht van Enschede is het aantrekkelijke en hoog gewaardeerde buitengebied. Dé stad van het Oosten ligt in een prachtige groene omgeving. Dit kan alleen in stand blijven door in goede samenwerking met bewoners, (agrarische) ondernemers, natuur- en landbouworganisaties en andere betrokkenen aan het onderhoud van het buitengebied te werken. Om het buitengebied nog aantrekkelijker en toegankelijker te maken voor de stedelingen wordt gewerkt aan bereikbaarheid (bijvoorbeeld rondje stad) en beleefbaarheid. Het buitengebied als uniek onderdeel van de gemeente wordt zo ook ingezet om Enschede in z'n geheel aantrekkelijker te maken.

Vanuit dit programma wordt maximaal ingezet om aan te sluiten bij de vraag. Dat kunnen vragen zijn vanuit bijvoorbeeld bewoners, bezoekers, ouderen en ondernemers. Aansluiting bij de vraag leidt ertoe dat de doelstellingen van dit programma sneller worden bereikt en tevens leiden tot meer draagvlak en betrokkenheid van mensen in de raad. Daarnaast speelt bij alle activiteiten duurzaamheid een prominente rol. Bij de realisatie van deze doelstellingen worden de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen geïntegreerd. Met name de inzet op energiebesparing in de bestaande woningvoorraad, duurzame gebiedsontwikkeling en het initiëren, faciliteren en participeren bij innovatieve opwekking van duurzame energie in stad en regio krijgen prioriteit. Zowel vraaggerichtheid als duurzaamheid vragen om continue innovatie van aanpak en instrumenten.

Indicatoren

Indicatoren doelstellingen A en B	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Bezoekersaantallen binnenstad	225.000 p.w.	225.000 p.w.	225.000 p.w.	225.000 p.w.
Imago				Pm
Indicatoren doelstelling C	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Gemiddelde reistijd Enschede-Centrum / Enschede-West *	n.b.	100	100	100
Indicator D	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Waardering voor stedelijke ruimtelijke kwaliteit	6,9	7,0	7,1	7,2

* Nader te bepalen indexcijfer, te meten met in 2010 beschikbaar te komen apparatuur voor automatische monitoring doorstroming (kentekencamera's, VRI-data)

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
provincie Overijssel	regionaal	partner
Waterschap Regge en Dinkel	regionaal	partner
Netwerkstad/Regio Twente	regionaal	partner
Corporaties	lokaal/regionaal	partner, adviseur
Ministerie EZ/VROM/LNV	landelijk	partner
woningbouwcorporaties	regionaal	partner, adviseur
stichting Enschede promotie	lokaal	opdrachtgever/nemer, adviseur
ontwikkellende/bouwende partijen	landelijk/regionaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
bewoners/wijkraden	lokaal	partner
(centrum)ondernemers	lokaal	partner
MST	lokaal	partner
onderwijspartners	lokaal	partner
culturele partners	lokaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
vastgoedeigenaren	landelijk/lokaal/regionaal	partner
politie	regionaal/lokaal	partner, adviseur
zorgpartijen	landelijk/regionaal/lokaal	partner
Landinrichtingscommissie	lokaal	opdrachtgever/nemer
natuur- en milieuorganisaties	lokaal	belanghebbende, adviseur
STAWEL	lokaal	belanghebbende, adviseur
Architectuurcentrum Twente	lokaal/regionaal	belanghebbende, adviseur

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Doelstelling A: Het vergroten van de aantrekkingskracht van de binnenstad, Roombeek en het gebruik van de culturele voorzieningen		
Verdere invulling stadscentrum	Binnenstadskern Vaststellen en uitvoeren (diverse deelprojecten van) actieplan binnenstad Stadsweide Verkennen innovatieve bibliotheek met de kennisinstellingen Vaststellen bestemmingsplan, verlenen bouwvergunning en start bouw MST Verdere inhoudelijke en programmatische uitwerking concept Kennis Technologie & Zorg Spoorzone start 1e fase ontwikkeling Middengebied start ontwikkeling Boddenkamp Roombeek Roombeek verbinden met Spoorzone / Boddenkamp	Roombeek Eindproduct volkshuis-vesting en cultuur Eindproduct economie en werk
Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat	Onderzoek naar de rol van de gemeente als verhuurder van ateliers aan Enschedese kunstenaars Stimuleren evenementen bezoek en acquisitie beeldbepalende, nationaal bekende evenementen	Citymarketing Musea Beeldende kunst Manifestaties/ evenementen
Doelstelling B: Het versterken van het imago van de stad (citymarketing)		
Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat	Uitvoering van de citymarketingstrategie, onder andere door het creëren van nieuwe partnerschappen met private partijen	Manifestaties/ evenementen
Doelstelling C: Tenminste op peil houden van de bereikbaarheid van Enschede-West en Enschede-Centrum		
Goede bereikbaarheid en doorstroming	Inhoudelijk en financieel uitwerken van de vier verkeersknelpunten zoals genoemd in het coalitieakkoord Onderzoek naar Noordelijke Ontsluiting Kennispark en A-1 aansluiting Uitvoering verdubbeling Auke Vleerstraat Verdere voorbereiding N18 (Ontwerp Tracébesluit) Ontwikkelen systeem en informatie gedragsbeïnvloeding Enschede-West (I-zone) Studie en maatregelen verkeerscirculatie centrum en MST in relatie tot omliggende wegennet	Verkeersinfrastructuur en beleid
Doelstelling D: Vergroten van de ruimtelijke kwaliteit en hoogwaardige architectuur		

Herstructurering en verbetering woonwijken Majeure projecten	• Uitvoering lopende duurzame herstructureringsprojecten via intensieve participatie bewoners en betrokkenen (Velve, Laares, Stroinkslanden, Wesselerbrink en Boswinkel-Oost) Vergroten van ruimtelijke kwaliteit en voorzieningen: • Ontwikkeling Luchthaven: uitwerking structuurvisies, start aanbesteding, • Kennispark: uitvoering Hengelosestraat • Actieve lobby & middelenwerving regionaal, provinciaal, landelijk en internationaal	Eindproduct volkshuisvesting / woningen Majeure projecten Ruimtelijk beleid
Doelstelling E: Creëren van aantrekkelijke woonmilieus en vergroten van het aantal duurzame en levensloopbestendige woningen		
Prioriteitsstelling woningbouw	• Monitoren van kwaliteit en planning van het programma, bijstellen bij veranderingen in productie of marktvraag	Eindproduct volkshuisvesting
Investeren in maatschappelijke innovatie en duurzaamheid	• Uitvoering business case duurzaamheid: koppeling vestiging nieuwe bedrijven, huisvesting van nieuwe bewoners, stimuleren werkgelegenheid door mede met innovatieve nieuwe bedrijven in Enschede te bouwen.	Eindproduct volkshuisvesting
Maximaal inzetten op kaververkoop	• Stimuleren en inbrengen particulier opdrachtgeverschap in projecten	Volkshuisvesting / grondbeleid
Structurele maatregelen doorvoeren om met het MPG in code groen te komen en te blijven	• Uitwerking en uitvoering van voorstellen die zowel direct als op (middel)lange termijn er voor zorgen dat het weerstandsvermogen van het grondbedrijf code groen krijgt en houdt	Grondbeleid
Doelstelling G: Versterken van ons vitaal en beleefbaar buitengebied		
Buitengebied koesteren	• Definiëring stadsrand • Doorontwikkeling Loket Buitengebied • Stimuleren ontwikkeling pleisterplaatsen Rondje Enschede	Eindproduct ruimtelijk beleid

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Doelstelling A: Het vergroten van de aantrekkingskracht van de binnenstad, Roombeek en het gebruik van de culturele voorzieningen		
Financieel addendum reservering binnenstad en versnellingsbudget strategische opgave	Realiseren van bebouwing ten behoeve van vestiging nieuwe functies: • Realiseren tenminste vier deelprojecten in gebied Walstraat Zuiderhagen Pijpenstraat • Start tweetal deelprojecten wonen boven winkels • Start verbouw voormalige schouwburg • Start verbouw ATAK tot jeugdhotel • Start bouw winkels/woningen Wilminkplein Actief werven van nieuwe ondernemingen • Start uitvoering Plan van aanpak acquisitie bijzondere kleine winkeltjes Opstarten van uitvoering actieplan binnenstad • Start nader te bepalen aantal sociale, fysieke, economische en culturele deelprojecten uit actieplan (vierde kwartaal 2010 samen met partners te bepalen)	Verdere invulling stadscentrum
Beeldende kunst	Verdere invulling cultuurmijl	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Muziek	Uitvoeren van de <u>muziekvisie (bijlage a)</u> i.s.m. culturele partners	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Kunstzinnige vorming	Realisatie Fabrieksschool	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Alle	Op innovatieve wijze samenwerken met (nieuwe) partners/doelgroepen zoals studenten, corporaties en onderwijsinstellingen om publieksgroei te krijgen: • Ontwikkeling en uitvoering <u>visie op cultuureducatie (bijlage b)</u> met onderwijspartners, sociale partners en de amateursector • Opzetten community-art en volkscultuur programma's • Stimuleren educatie- en participatiebeleid instellingen via uitvoeringsovereenkomsten	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Beeldende kunst & podiumkunsten	Verdere professionalisering van de culturele instellingen en regionale samenwerking: • Ondersteunen instellingen, o.a. door masterclasses culturele innovatie • Ontwikkeling kwalitatieve programmering, o.a. door uitvoeringsovereenkomsten	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Beeldende kunst & Podiumkunsten	Versterken van de schakels in de keten van educatieve, producerende, programmerende en presenterende instellingen van muziek en beeldende kunst: • Roombeek: vestiging Medialab, de Vrije Ruimte (Tetem 1) en verhuizing van de AKI (Tetem2). Start van het Cremer in het Balengebouw en de mogelijke komst van culturele opleidingen van het ROC. • Binnenstad: totstandkoming van jeugdtheater met een aantal culturele voorzieningen in de Fabrieksschool.	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat

Musea	Ondersteunen van TwentseWelle om deze een kans te geven op een duurzaam gezonde exploitatie. Uit (financieel) onderzoek is gebleken dat het tekort van TwentseWelle aansluit bij het tekort van 600.000 euro zoals dat eerder dit jaar in de financiële foto is gepresenteerd. Het voorstel is dan ook om de subsidie aan TwentseWelle structureel te verhogen met 600.000 euro met ingang van 2011.	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Manifestaties/evenementen	Een evenementenprogramma dat aansluit op de strategische visie citymarketing, met jaarlijks een of meerdere nationaal aansprekende evenementen, heldere subsidieverstrekking en meer ruimte voor grensverleggende evenementen.	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Doelstelling B: Het versterken van het imago van de stad (citymarketing).		
Citymarketing	Enschede Promotie: een professionele organisatie met uitstekende contacten met de stakeholders, die uitvoering geeft aan de visie op citymarketing, toeristische en culturele informatie, websites ontwikkelt en onderhoudt en evenementen faciliteert, initieert en promoot Uitvoering van de citymarketingstrategie in de domeinen bezoekers, bedrijven, bewoners en bollebozen.	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Citymarketing	Een actieve groep Enschede partners die tezamen met Enschede Promotie en de gemeente inhoud geeft aan de citymarketing.	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Citymarketing	Ondanks de recessie maximaal inzetten op het verwerven van bijdragen van derden.	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Citymarketing	Gemeentelijke programma's die maximaal bijdragen aan het versterken van het profiel van Enschede.	Cultuur, musea en muziek dragen het vestigingsklimaat
Doelstelling C: Tenminste op peil houden van de bereikbaarheid van Enschede-West en Enschede-Centrum		
Verkeer, infrastructuur en beleid	Maatregelen in het kader van duurzaam veilig, gedragsbeïnvloeding door middel van educatie, waaronder samenwerking met scholen. <u>Enschede-Veilig Vooruit – Verkeerseilighedsplan 2010-2014 (bijlage c)</u>	Goede bereikbaarheid en doorstroming
Projecten en mobiliteitsfonds	Uitvoering van onder meer reconstructie Parkweg, realisatie HOV Noord (Boddenkamp) en HOV Midden, in gebruikname Dynamische Route Informatiepanelen RW 35, uitwerking raamcontract MST inzake parkeeroplossing Van Heekgarage, implementatie parkeergarage Brouwerij. <u>RO-Mobiliteitsvisie (bijlage d)</u>	Goede bereikbaarheid en doorstroming
Verkeer, infrastructuur en beleid	Opstellen Parkeervisie, Fietsbeleid. <u>RO-Mobiliteitsvisie (bijlage d)</u>	Goede bereikbaarheid en doorstroming
Verkeer, infrastructuur en beleid	Doorzetten van inspanningen om additionele Europese, Rijks en/of andere middelen te verwerven.	Goede bereikbaarheid en doorstroming

Verkeer, infrastructuur en beleid	Actief betrekken van partners, bewoners en belanghebbenden bij planvorming.	Goede bereikbaarheid en doorstroming
Verkeer, infrastructuur en beleid	Verzamelen en analyseren van gegevens met betrekking tot doorstroming en bereikbaarheid, beheer van geautomatiseerde systemen.	Goede bereikbaarheid en doorstroming
Doelstelling D: Vergroting van ruimtelijke kwaliteit en hoogwaardige architectuur		
Eindproduct ruimtelijk beleid	We werken de <u>Atlas SV (bijlage e)</u> samen met partners op Stadsdeelniveau uit. Hiermee komen we tot een nadere richting en planning voor de gebieden uit de Atlas. In opdracht van de raad evalueren we de <u>Welstandsnota (bijlage f)</u>. Vanwege de nauwe relatie en toenemende vraag hiernaar onderzoeken we de kansen om beschermde stadsgezichten aan te wijzen. We leren van de ervaringen in Roombeek en passen deze toe en ontwikkelen deze verder in onze nieuwe projecten.	Innovatie
Eindproduct ruimtelijk beleid	De huidige, technische watervisie heeft een beleidmatige uitwerking om bij projecten tot een kwalitatief goede sturing te kunnen komen. De structuurvisie wordt op de onderdelen economie, wonen, groen en milieu nog uitgewerkt en vastgesteld in 2011.	
Stedelijke vernieuwing	• Het uitwerken, monitoren en verantwoorden van de prestatiedoelstellingen (kwaliteit en differentiatie woningvoorraad, kwaliteit leefomgeving en een gezonde, duurzame leefomgeving) • Inzet van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing voor het behalen van de prestatiedoelstellingen • Nadere invulling van het partnerschap met het Rijk op gebied van stedelijke vernieuwing	
Ruimtelijke regelgeving	Vanuit de wettelijke taak worden volgens planning meerdere bestemmingsplannen geactualiseerd. Daarnaast worden majeure ontwikkelingen van een adequaat planologisch regime voorzien.	
Doelstelling E: Creëren van aantrekkelijke woonmilieus en vergroten van het aantal duurzame en levensloopbestendige woningen		
Eindproduct volkshuisvesting	Met in- en externe partners overeenstemming krijgen over de kwaliteit van het wonen in Enschede gelet op de samenhang in de beleidsuitgangspunten (duurzaamheid, zorg, milieu, inkomensopbouw, werkgelegenheid). Resultierend in een nieuwe woonvisie en prestatieafspraken.	Prioriteitstelling woningbouw
Eindproduct volkshuisvesting	•Gerichte marketing op niches in de woonmarkt. •Stimuleren en subsidiëren particuliere woningverbetering	innovatie
Eindproduct ruimtelijke beleid	•Monitoren prestatieafspraken met de provincie Overijssel •Periodiek overleg met de provincie Overijssel	
Grondbeleid	•Opstellen Nota Realisatiestrategieën •Actualiseren Beheersverordening (bijlage g)	

	•Opstellen Nota Erfpacht •Opstellen Nota Alternatieve uitgiftedvormen (Zie verder algemene toelichting Grondbeleid in hoofdstuk 5.2 van de begroting)	
Doelstelling F: Versterken van ons vitaal en beleefbaar buitengebied		
Eindproduct ruimtelijk beleid	•SURF: deelname Europees programma gericht op kennisuitwisseling over stadsranden •Deelname aan het opstellen Beheerplan Aamsveen en Lonnekermeer door de provincie Overijssel •Deelname aan provinciale en landelijke fora om Enschede op de kaart te zetten, informatie-uitwisseling en promotie van de stad in het groen. •Faciliteren van particuliere initiatieven in het buitengebied, via het Loket Buitengebied.	
Eindproduct ruimtelijk beleid Buitengebied koesteren	Uitwerking van Module Stadsrand en Lonnekermarke in Landinrichting Enschede-Noord inclusief molenbiotop Lonnekermolen. •Uitwerken Module Boekelo Tweekelo in Landinrichting Enschede-Zuid •Realiseren deel Rondje Enschede onder Helmerhoek. •Afronden/implementeren uitkomsten Pilot bestuurlijke overdracht gemeente Enschede	

Wat mag het kosten?

	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Lasten					
0.67 Ruimtelijk beleid	2.844.933	2.311.016	2.294.026	1.992.659	1.674.721
0.68 Ruimtelijke regelgeving	1.925.920	1.739.094	1.739.094	1.739.094	1.739.094
0.69 Stedelijke vernieuwing	706.220	687.276	584.070	559.562	537.086
0.70 Verkeersinfrastructuur en beleid	12.249.446	10.131.045	10.631.045	8.265.515	7.631.045
0.71 Volkshuisvesting	3.260.200	3.236.242	3.206.242	3.176.242	3.146.242
0.73 Beeldende kunst	1.825.754	1.787.445	1.787.176	1.786.640	1.786.656
0.74 Kunstzinnige vorming	4.094.249	4.121.760	4.121.652	4.012.624	4.012.617
0.75 Literatuur	3.581.433	3.608.589	3.608.544	3.572.076	3.572.079
0.76 Musea	1.498.770	2.115.383	2.115.325	2.115.209	2.115.212
0.77 Podiumkunsten	7.542.446	7.694.571	7.677.873	7.397.599	7.395.400
0.78 Manifestaties/evenementen	1.902.146	3.370.104	1.820.017	1.645.283	1.645.288
0.79 Wederopbouw	19.974.019	7.948.008	2.159.451	1.427.133	9.112.695
0.80 Parkeerbeheer	8.694.649	9.175.522	9.557.103	9.490.252	9.861.030
0.81 Grondbedrijf	2.129.158	981.185	977.922	977.922	977.922
0.82 Woningen	3.941.066	785.320	685.320	685.320	685.320
1.42 Monumenten	0	25.800	25.800	25.800	25.800
1.48 Stedelijke voorzieningen SO	0	757.098	741.642	726.187	710.731
<i>Totaal Lasten</i>	<i>76.170.409</i>	<i>60.475.458</i>	<i>53.732.302</i>	<i>49.595.117</i>	<i>56.628.938</i>
Baten					
0.67 Ruimtelijk beleid	-2.050.934	-13.000	-13.000	-13.000	-13.000
0.68 Ruimtelijke regelgeving	-123.920	0	0	0	0
0.70 Verkeersinfrastructuur en beleid	-2.779.630	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
0.71 Volkshuisvesting	-1.731.000	-1.731.000	-1.731.000	-1.731.000	-1.731.000
0.73 Beeldende kunst	-110.314	-122.882	-108.688	-105.028	-108.242
0.74 Kunstzinnige vorming	-58.824	-58.824	-58.824	0	0
0.75 Literatuur	-16.084	-16.084	-16.084	-16.084	-16.084
0.76 Musea	0	-600.000	-600.000	-600.000	0
0.77 Podiumkunsten	-7.226	-7.226	-7.226	-7.226	-7.226
0.79 Wederopbouw	-14.674.019	-5.723.008	-1.534.451	-802.133	-8.487.695
0.80 Parkeerbeheer	-8.752.649	-9.233.522	-9.615.103	-9.656.253	-10.071.030
0.81 Grondbedrijf	-554.984	-1.858.977	-552.223	-370.565	-966.826
0.82 Woningen	-2.363.976	0	0	0	0
<i>Totaal Baten</i>	<i>-33.223.560</i>	<i>-19.404.523</i>	<i>-14.276.599</i>	<i>-13.341.289</i>	<i>-21.441.103</i>
Resultaat voor bestemming	42.946.849	41.070.935	39.455.703	36.253.828	35.187.835
Storting in Reserves	-633.237	3.873.420	3.105.629	2.674.831	3.782.817
Onttrekking aan reserves	-10.306.058	-10.256.611	-8.574.515	-5.799.138	-5.331.241
Resultaat na bestemming	32.007.554	34.687.744	33.986.817	33.129.521	33.639.411

De verschillen in lasten (16 miljoen euro lager) en baten (14 miljoen lager) op het programma stedelijke ontwikkeling is in hoofdzaak als volgt te verklaren.

Daling lasten in hoofdlijnen:

- * Wederopbouw (afronding Roombeek) 12 miljoen euro lager
- * Verkeersinfrastructuur en beleid 2 miljoen euro lager
- * Woningen 3 miljoen euro lager

Daling baten:

- * Wederopbouw (afronding Roombeek) 9 miljoen euro lager
- * Ruimtelijk beleid 2 miljoen euro lager
- * Verkeersinfrastructuur en beleid 2, 8 miljoen euro lager
- * Woningen 2,3 miljoen euro lager

Daarnaast zijn de volgende posten aan de begroting toegevoegd:

Avondopenstelling fietsenstalling de Graaf	100.000 euro
Openbaar vervoer ouderen	300.000 euro
Bijdrage Twentse Welle	600.000 euro

Verder is een bedrag aan ombuigingen voor 2011 van 125.000 euro verwerkt.

4.5 Leefomgeving

Portefeuillehouder(s): Hans van Agteren, Ed Wallinga
Programmadirecteur: Djoerd de Vos-Koelink

Wat willen we bereiken?

Inleiding

In het programma Leefomgeving wordt samen met inwoners, bedrijven en instellingen gewerkt aan fysieke en sociale aspecten van onze woon- en leefomgeving. Denk aan het onderhoud van groen, wegen en straatmeubilair in de stad en het buitengebied. Verder behoren onder andere het verstrekken van bouw- en milieuvergunningen en de handhaving van activiteiten tot dit programma. Bovendien worden vanuit dit programma onze ambitie en inzet op het thema Duurzaamheid gecoördineerd.

Staat van het programma

Organisatie

Aantal DCW/WIW/Surplus medewerkers: 158
Samenwerking met 125 part-medewerkers

Areaal (wat te onderhouden)

- Wegen: circa 850 km binnen de bebouwde kom
- Infrastructurele kunstwerken: 75 stuks, waaronder 5 tunnels en 5 viaducten
- Havens: ruim 6300 m damwanden in 2 havenarmen
- Riolering en water: circa 800 km riool en 170 ha binnenwater
- Groen: circa 590 ha openbaar groen
- Openbare verlichting: circa 31.000 lichtpunten
- 73.000 ton (huishoudelijk) afval per jaar op te halen

Wettelijke taken

- 950 bouw aanvragen per jaar
 - Ca. 2200 controles op deze bouw aanvragen
 - Ca. 1100 controles bij 2975 milieuvergunning/ meldingsplichtige bedrijven
- Na invoering Omgevingsvergunning
- 2011 ca 1600 aanvragen omgevingsvergunning en ca 2000 aanvragen andere vergunning, verklaringen of ontheffingen

Duurzaamheid

- Aantal energetisch gesaneerde woningen (i.s.m. gemeente) in 2009-2010: 296 (67.000 woningen: 60% particulier; 40% corporaties)
- Aantal scholen spaaractie zonnepanelen: 30
- Aantal zonnepanelen Stadskantoor: 146 (ca. 190 m²; ongeveer 50.000 kWh)
- Inkoop elektriciteit gemeentelijke organisatie: 100% 'groen'

Hoofddoelstelling: 'Leefomgeving, het visitekaartje van Enschede'

Doelstellingen

Doelstelling A:	Het samen met burgers, bedrijven en instellingen beheren en onderhouden van de openbare ruimte.
Doelstelling B:	Het voeren van regie op en uitvoeren van delen van de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.
Doelstelling C:	Het borgen van een hoge kwaliteit van het milieu, de gebouwde omgeving en (externe) veiligheid.

Toelichting doelstellingen

- Het op de afgesproken kwaliteitsniveaus beheren en onderhouden van de openbare ruimte, waarbij we op basis van medeverantwoordelijkheid burgers, bedrijven en instellingen betrekken. Daarmee leveren we een structurele bijdrage aan een duurzaam en leefbaar woon-, werk- en vestigingsklimaat.
- Het voeren van regie op en uitvoering van delen van de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities: 30% minder CO₂-uitstoot in 2020 t.o.v. 1990 voor de hele stad. In 2020 komt één vijfde van de gebruikte energie uit hernieuwbare bronnen (zon, wind, biomassa, bodem). In 2015 is de gemeentelijke organisatie klimaatneutraal. (Nota Nieuwe energie voor Enschede)
- Het borgen van een hoge milieukwaliteit / kwaliteit gebouwde omgeving en niveau van (externe) veiligheid door het opstellen van integraal beleid ten

aanzien van VROM-taken en het op adequaat niveau uitvoeren van deze wettelijke taken.

Indicatoren

Indicatoren	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Schouwresultaten Schoon Heel Veilig			Binnenstad en hoofdstructuren Roombeek hoog. Rest van de stad basis. <i>Wordt 'vertaald' naar rapportcijfers</i>	
Waardering voor het openbaar groen in buurt en wijk (te verbreden naar 'waardering onderhoud openbare ruimte')*	X	6,8	6,9	7,0
<i>Eigen organisatie:</i> Gerealiseerd percentage CO ₂ reductie per jaar in de gemeentelijke organisatie en stadsbreed	0	-5%	-20%	-80%
(*) Percentage bewoners dat daadwerkelijk actief deelneemt aan beheer en onderhoud van de openbare ruimte				
Doorlooptijd (bouwgerelateerde) vergunningen	73 dagen	64 dagen	56 dagen	50 dagen
Naleefgedrag milieugerelateerde handhaving	71%	74%	76%	77%

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Wijk- en dorpsraden	Lokaal	partner, belangenbehartiger, adviseur
Twente Milieu / Twence	Regionaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Stichting Natuur- en Milieuraad Enschede	Lokaal	belangenbehartiger, adviseur
DCW / Surplus / Partwerk	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner
(Binnenstad)ondernemers; ondernemersverenigingen	Lokaal	belangenbehartiger, adviseur
Parkmanagement / parkstichtingen	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner
Rijk / provincie Overijssel / Waterschap / Inspectie VROM	Landelijk, regionaal	partner, adviseur
Regio Twente / Netwerkstad Twente	Regionaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Kennisinstellingen (Saxion, UT, Pioneering)	Lokaal	partner, adviseur
Bouwers, vastgoedontwikkelaars, Pioneering	Lokaal, regionaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Schoolbesturen	lokaal	opdrachtgever/nemer, partner
Inwoners van Enschede	Lokaal	partner, belangenbehartiger, adviseur

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Doelstelling A Het samen met burgers, bedrijven en instellingen beheren en onderhouden van de openbare ruimte.		
Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen	• Uitwerking pilots Burgerparticipatie/ buurtautonomie. • Uitvoering collegespeerpunt 7: actieve en leefbare wijken. • Bijdragen aan experiment "Alle gemeentelijke diensten in één stadsdeel in één hand" (Stadsdeel Oost). • Uitvoering van de motie 'Partners in de openbare ruimte'. • Realisatie 'Buurt in groene actie'. • Prioritering bij handhaving i.o.m. buurt • Wijkbeheerplannen opstellen met bewoners	Stadsdeelbeheer
Inzetten van arbeidsmarkttoeleiding bij het beheren en onderhouden van de openbare ruimte.	• Inzetten DCW/WIW/Surplus • Inzetten Social Return On Investment	Stadsdeelbeheer Begraafplaatsen
Doelstelling B Het voeren van regie op en uitvoeren van delen van de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.		
Onderzoek naar verbreding thematiek duurzaamheid (Kadernota)	Uitwerken wat er nodig is om verbreding waar te maken richting: • Industrie en bedrijvigheid • Verkeer en vervoer • Duurzame economische ontwikkeling • Afval en water	Regie en monitoring gemeentebreed duurzaamheidsbeleid
Toetsing duurzaamheidsbeleid aan behaalde resultaten (motie Jaarrekening 2009)	We stellen met de 'Focusgroep Duurzaamheid' van de gemeenteraad (effect)indicatoren op om de voortgang te monitoren en de uitvoering te evalueren.	Regie en monitoring gemeentebreed duurzaamheidsbeleid
Invoeren Sustainability Return On Investment (motie 10 Kadernota)	Om integratie en verweving in alle beleidsterreinen te bevorderen, om zo nog meer 'meters' te maken, werken we een Sustainability Return On Investment-principe uit. We doen dit met de 'Focusgroep Duurzaamheid' van de gemeenteraad.	Regie en monitoring gemeentebreed duurzaamheidsbeleid
Investeren in maatschappelijke innovatie en duurzaamheid. (Kadernota Collegeprogramma punt 5)	Verkennen van maatschappelijke businesscases gericht op innovatieve aanpak stedelijke woningvoorraad met bedrijven, woningcorporaties en kennisinstellingen als partner.	Uitvoering duurzaamheid binnen LO (samen met programma Economie & Werk)
Doelstelling C: Het borgen van een hoge kwaliteit van het milieu, de gebouwde omgeving en (externe) veiligheid.		
Terugdringen huishoudelijk en groen afval	• Het opvoeren van het percentage bronscheiding naar 53 procent in 2011 • Uitvoering van de motie Inzamelen huishoudelijk afval • Realisatie gratis brengen groenafval in maart/oktober. • Realisatie ruimere openingstijden afvalbrengpunten	Afvalstoffen
Invoering Wabo/omgevingsvergunning	Uitvoering collegespeerpunt 3: dienstverlening door de gemeente krijgt goede waardering.	
Regionalisering	• Verkenning naar een virtuele uitvoeringsdienst • Onderzoek naar regionaal ingenieursbureau	

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Reguliere werk	Beleidskader/ financieel kader/ majeure ontwikkelingen	Betrokken speerpunt
Doelstelling A: Het samen met burgers, bedrijven en instellingen beheren en onderhouden van de openbare ruimte.		
Beheer wegen en weginrichting	Beleidskader: Wegenbeleidsplan 2010-2014 Financieel kader: Beheersysteem wegen Majeure ontwikkeling: Uitvoering Jaarschijf 2011;	Bijdrage leveren aan de bereikbaarheid van de stad (politieke brief, punt 8)
Gladheidsbestrijding	Beleidskader/ financieel kader: Gladheidsbestrijdingsplan	Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen
Havens	• Beleidskader/ financieel kader: • Inspectierapport & Arcadisonderzoek • Blauwe Nota Onderhoud openbare ruimte	Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen
Infrastructurele kunstwerken	- Inspectierapport. - Inhaalslag onderhoud infrastructuur kunstwerken.	Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen
Openbare verlichting	Beleidskader: Beleidsplan openbare verlichting 2010-2014 Financieel kader: beheersysteem openbare verlichting	Voorbeeldfunctie vervullen op gebied van duurzaamheid en energiebesparing
Reclame op openbare terreinen	Contracten en contractbeheer	Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen
Riolering	• GRP 2009-2013 • Watervisie Enschede (2002) • Majeure ontwikkeling: uitvoering jaarschijf 2011, in het bijzonder project Tweekelerzoom, gebiedsgericht grondwaterbeheer, verordening rioolheffing, hemelwaterverordening . • Waterloket.	Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen
Stadsdeelbeheer	Beleidskader: • Kwaliteitscatalogus openbare ruimte (2002) • Financieel kader • Blauwe Nota Onderhoud openbare ruimte • Onderzoek Arcadis naar kosten beheer en onderhoud openbare ruimte • Beheersysteem Openbare Ruimte Majeure ontwikkeling: wijkbeheerplannen, verdere uitvoering moties burgerparticipatie.	Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen Inzetten van arbeidsmarkttoeleiding bij het beheren en onderhouden van de openbare ruimte
Afvalstoffen	Afvalstoffenverordening	Terugdringen huishoudelijk en groen afval Met cofinanciering corporaties ondergronds brengen blokcontainers
Handhaving openbare ruimte	Professioneel handhaven 2008-2012	Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen
Begraafplaatsen	• Wet op de Lijkbezorging • Beleidsregel: inrichting bijzondere begraafplaatsen	Inzetten van arbeidsmarkttoeleiding bij het beheren en onderhouden van de openbare ruimte
Dienstverlening aan derden		Onderhouden van de stad in samenwerking met burgers en instellingen

Reguliere werk	Beleidskader/ financieel kade/ majeure ontwikkelingen	Betrokken speerpunt
Doelstelling B: Het voeren van regie op en uitvoeren van delen van de realisatie van de gemeentelijke duurzaamheidsambities.		
Regie en monitoring Gemeentebreed duurzaamheidsbeleid	Langetermijnvisie Nieuwe energie voor Enschede (2009). Motie Jaarrekening 2009 Toetsing duurzaamheidsbeleid aan behaalde resultaten. De voortgang wordt door een bestuurlijk/ambtelijke regiegroep en de gemeenteraad gemonitord.	Regisseren van de uitvoering van plannen. Opstellen uitvoeringsprogramma voor alle energithema's;
Uitvoering gemeentebreed duurzaamheidsbeleid: Advies en ondersteuning (door Kernteam duurzaamheid)	Langetermijnvisie Nieuwe energie voor Enschede (2009), Milieustreefbeelden, Structuurvisie (in ontwikkeling 2010). Herstructurering Bijvak-'t Lang, Boswinkel Oost, Stroinkslanden; Ontwikkeling Spoorzone, Kennispark, Usseler Es, Binnenhaven en Luchthaven.	Energieprojecten gebouwde omgeving incl. nieuwbouw; Klimaatneutrale scholen; Ontwikkeling van duurzame energie
Duurzaamheid binnen uitvoering Leefomgeving <i>Naast de regie en coördinatie van het gemeentebrede duurzaamheidsbeleid, wordt bij de uitvoering van reguliere taken binnen het programma Leefomgeving ook duurzaam gewerkt en worden diverse projecten in het kader van energieaanpak uitgevoerd. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste:</i>		
Duurzaamheid binnen uitvoering milieubeleid	• Ontwikkelen milieustreefbeelden: borging energie-normen bouw, koppeling structuurvisie; • Loket bodem: advies bodemwarmte en warmtekuudeopslag; • Afval: advies biomassa en vergisting; • Vergunningverlening en handhaving: warmtecamera's, energiebesparing bedrijven, covenant supermarkten, warmtegordeijnen en terrasverwarmers, energienormen bouwbesluit, besparing dienstreiskilometers/alternatieve brandstoffen.	
Duurzaamheid binnen beheer openbare ruimte	Stadsdeelbeheer: • Zoveel mogelijk beperken van de toepassing van gif bij onkruidbestrijding door ons te houden aan de landelijke regelgeving Duurzaam Onkruidbestrijding (DOB) • Waar (technisch) mogelijk rijden voertuigen op aardgas • Onderzoek naar weren van verontreinigende auto's door milieuzonering binnenstad. Riolering • Warmte-terugwinning Tweekelerzoom • Zoveel mogelijk beperken van overstort van rioolwater op oppervlaktewater door afkoppelen van hemelwater • Op een duurzame manier met water omgaan door gescheiden rioolstelsels aan te brengen Wegen • Experimenteren met innovatieve projecten bij wegen (bijvoorbeeld rubber in asfalt, toepassen geluidsreducerend asfalt) Openbare verlichting • Te vervangen lampen vervangen door energiezuinige lampen • Op bepaalde plekken experimenteren met dimmen van openbare verlichting Gladheidsbestrijding • Zoveel mogelijk beperken van de hoeveelheid zout door natzout toe te passen	
Doelstelling C Het borgen van een hoge kwaliteit van het milieu, de gebouwde omgeving en (externe) veiligheid.		
Vergunningen	• Welstandsnota, • Bouwverordening	Wettelijke taken
Handhaving inrichting gebonden	• Handhavingsbeleid 'Handhaven doen we zo' 2010-2013	Wettelijke taken
Handhaving openbare ruimte	• Professioneel handhaven 2008-2012 • Handhavingsbeleid 'Handhaven doen we zo' 2010-2013	Wettelijke taken
Strategisch milieubeleid	• Bodemprogramma 2010-2014 • Beleidsvisie externe veiligheid (2007) • Geluidbeleid (2009)	Wettelijke taken

Wat mag het kosten?

	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Leefomgeving					
Lasten					
0.85 Begraafplaatsen	1.178.467	1.183.157	1.181.756	1.180.355	1.178.954
0.86 Beheer wegen	11.033.555	10.016.603	9.916.603	9.916.603	9.916.603
0.87 Beheer weginrichting	552.000	3.211	3.211	3.211	3.211
0.88 Gladheidsbestrijding	690.000	690.210	690.210	690.210	690.210
0.89 Havens	115.000	115.654	115.654	115.654	115.654
0.90 Infrastructurele kunstwerken	318.000	187.210	43.210	43.210	43.210
0.91 Openbare verlichting	1.989.951	2.347.906	2.499.698	2.650.420	2.709.881
0.92 Reclame op openbare terreinen	39.000	39.339	39.339	39.339	39.339
0.93 Stadsdeelbeheer	13.394.165	13.958.381	13.953.381	13.388.381	13.524.381
0.96 Vergunningen	6.470.025	6.182.671	6.082.671	6.082.671	6.082.671
0.98 Woonwagencentrum	110.861	108.866	106.869	104.872	102.876
0.99 Afvalstoffen	18.137.720	19.824.119	18.324.120	18.324.119	18.324.120
1.00 Beleid en uitvoering milieu	4.146.949	1.857.529	1.568.930	1.568.930	1.568.930
1.02 Dienstverlening aan derden	477.117	388.000	388.000	388.000	388.000
1.03 Riolering	21.634.747	10.110.075	9.999.932	10.133.830	10.327.553
1.05 Handhaving IG	2.716.604	2.787.529	2.788.156	2.801.339	2.801.339
1.06 Handhaving OR	2.300.818	1.995.061	2.106.434	2.023.251	2.023.251
<i>Totaal Lasten</i>	<i>85.304.979</i>	<i>71.795.521</i>	<i>69.808.174</i>	<i>69.454.395</i>	<i>69.840.183</i>
Baten					
0.85 Begraafplaatsen	-509.967	-508.566	-507.166	-580.765	-579.364
0.86 Beheer wegen	-378.000	-378.000	-378.000	-378.000	-378.000
0.89 Havens	-41.000	-41.000	-41.000	-41.000	-41.000
0.92 Reclame op openbare terreinen	-681.000	-681.000	-681.000	-681.000	-681.000
0.93 Stadsdeelbeheer	-1.676.000	-1.253.000	-1.253.000	-1.253.000	-1.253.000
0.96 Vergunningen	-4.897.800	-4.897.800	-4.897.800	-4.897.800	-4.897.800
0.99 Afvalstoffen	-17.776.120	-18.003.120	-18.003.120	-18.003.120	-18.003.120
1.00 Beleid en uitvoering milieu	-325.000	-315.000	-315.000	-315.000	-315.000
1.02 Dienstverlening aan derden	-492.117	-403.000	-403.000	-403.000	-403.000
1.03 Riolering	-12.230.488	-9.610.000	-9.848.000	-10.129.000	-10.311.000
1.05 Handhaving IG	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000	-300.000
1.06 Handhaving OR	-1.128.205	-752.760	-752.760	-752.760	-752.760
<i>Totaal Baten</i>	<i>-40.435.697</i>	<i>-37.143.246</i>	<i>-37.379.846</i>	<i>-37.734.445</i>	<i>-37.915.044</i>
Resultaat voor bestemming	44.869.282	34.652.275	32.428.328	31.719.950	31.925.139
Storting in Reserves	-1.761.866	9.761	5.307	29.355	-10.478
Onttrekking aan reserves	-11.639.444	-2.703.836	-337.238	-214.184	-186.075
Resultaat na bestemming	31.467.972	31.958.200	32.096.397	31.535.121	31.728.586

Gesloten systemen Afvalstoffen en Riolering

De grootste wijzigingen tussen de begroting 2010 en 2011 vinden plaats in de "gesloten systemen" afvalstoffenheffing en riolering.

Met betrekking tot riolering zijn de acties uit het Gemeentelijk rioleringsplan (vastgesteld op 3 maart 2009), en de besluiten uit de ombuigingen in de Programmabegroting 2010 verwerkt in de administratie. Het lastenbudget van Riolering daalt met 11,5 miljoen euro naar 10,1 miljoen euro, het batenbudget daalt met 2,6 miljoen euro naar 9,6 miljoen euro. Het verschil van 0,5 miljoen euro wordt onttrokken uit de reserve.

In 2011 was een verlaging van de afvalstoffenheffing met 1% voorzien. Door het deels onderbrengen van de kosten voor zwerfafval onder de afvalstoffenheffing (zie ombuigingen), is de heffing voor 2011 ongeveer gelijk aan die van 2010. In 2011 wordt incidenteel circa 1,7 miljoen euro meer uitgegeven voor de plaatsing van minicontainers voor papierinzameling. De kosten worden gedekt via een onttrekking uit de reserve afvalstoffen.

Beheer wegen (inclusief weginrichting)

De producten Beheer wegen en Weginrichting zijn per 2011 samengevoegd in het product Beheer wegen. De werkzaamheden zijn nauw met elkaar verbonden. Door deze samenvoeging zijn de sturingsmogelijkheden vergroot. In 2011 is het budget voor het product Beheer wegen circa 1 miljoen euro lager. In deze daling zit het effect van de ombuigingen op het product (zie ombuigingen). Daarnaast is er in 2010 incidenteel 700.000 euro extra beschikbaar vanuit de 2^e nota van wijziging 2009 (uitvoeringsplanning loopt over de jaargrens) en de jaarrekening 2009 (vorstschade).

Stadsdeelbeheer

In verband met de areaaluitbreiding stijgt het lastenbudget stadsdeelbeheer (564.000 euro). Door het onderbrengen van een deel van de kosten voor zwerfafval (182.000 euro) onder de afvalstoffheffing, stijgt het structurele batenbudget van het product stadsdeelbeheer. Dit is niet als stijging zichtbaar door de incidentele baten in 2010 (423.000 euro).

Beleid en uitvoering milieu

Het lastenbudget van het product Beleid en uitvoering milieu wordt circa 2,3 miljoen euro lager, omdat op dit product in 2010 incidenteel geld is toegevoegd voor duurzaamheid. In 2011 en verdere jaren is dit bedrag niet meer opgenomen.

4.6 Dienstverlening

Portefeuillehouder(s): Jeroen Hatendoer
Marijke van Hees
Programmadirecteur: Christel Koman

Staat van het programma

Wat willen we bereiken?

Inleiding

Programma Dienstverlening gaat over publieksdienstverlening en over gemeentelijke informatiehuishouding (zie Inrichtingsplan Dienstverlening (2010)). Het motto is *zelfredzame burger, betrouwbare overheid*.

Eenzijds wordt binnen het programma productie geleverd met de feitelijke afgifte van producten en diensten (paspoorten, rijbewijzen, e.a.) en met het beheer en onderhoud van noodzakelijke

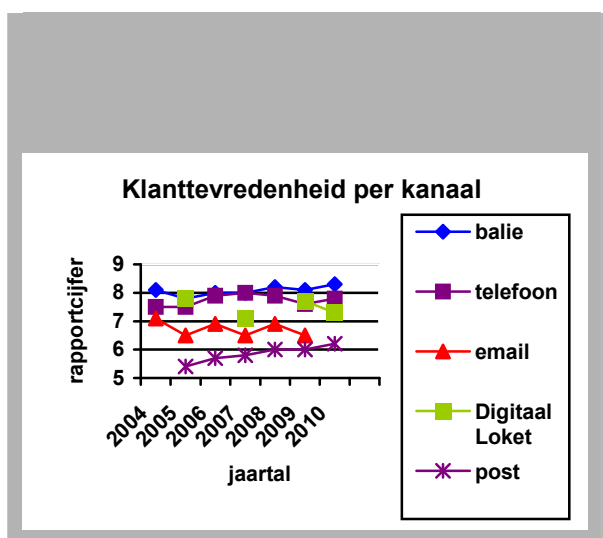
gemeentelijke *software*. Anderzijds richt het programma zich op ontwikkeling en verbetering van de dienstverlening aan bewoners, instellingen, bedrijven, door bundelen van dienstverlening in één *Gemeentelijk Contact Centrum (GCC, speerpunt)*). Het programma bouwt voort aan het steeds beter op orde brengen van de informatiehuishouding voor de dienstverlening en voor intern gemeentelijke informatieprocessen; centraal staat hier de invoering van het landelijke *Stelsel van Basisregistraties (speerpunt)*. In toenemende mate "woont bijna iedereen aan de digitale (snel)weg". Dit perspectief biedt voor burger en gemeente heel veel kansen van onderlinge gegevensuitwisseling. In dat opzicht zijn de banken ons al lang voorgedaan.

Kenmerkend voor het programma is de nauwe afstemming met de andere programma's.

Hoofddoelstelling:

"Zo snel en doelmatig mogelijk afhandelen van publieksvragen"

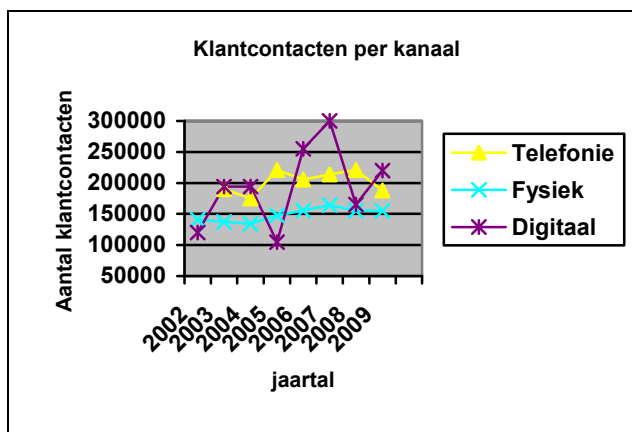
- Het gaat over producten en diensten die direct in de relatie tussen burger en gemeente kunnen worden afgedaan aan de balie, per telefoon, digitaal of per post (de kanalen). Volgens vooraf gestelde normen van doorlooptijd, snelheid afdoening, wachttijd, bezoek op afspraak in en door het *Gemeentelijk ContactCentrum (GCC)*;
- Langs de weg van heldere producten, leesbare formulieren en brieven, snelle communicatie;
- Gebruikmakend van een doelmatig en doeltreffend ingerichte gegevenshuishouding volgens het *Stelsel van Basisregistraties* waarbij gegevens bij de bron worden gehaald (ook bij burger, bedrijf, instelling);
- Gericht op toegankelijkheid van gegevens en van samenhang van de informatie;
- En met gebruikmaking van moderne inzichten van *social media*.

Indicatoren

Het Programma Dienstverlening met haar doelstellingen komt uit op de ene krachtige indicator van de *klanttevredenheid per kanaal van dienstverlening*. Deze indicator is een samenstel van enquête, meting van wachttijden, directe afdoening bij eerste contact, e.a.

Indicatoren	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
<i>Klanttevredenheid per kanaal:</i>				
Balie	8.1	8.0	8.0	8.0
Telefoon	7.6	7.8	8.0	8.0
Digitaal e-mail	6.5	6.5	6.7	6.5
Internet	7.7*	7.5	7.5	8.0
Post	6.0	6.2	6.5	7.0
* in 2009 1 ^{ste} in benchmark VNG				

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Regio Twente	Regionaal	partner
buurgemeenten Lossler, Haaksbergen	Regionaal	opdrachtgever/nemer, partner
Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING van VNG)	Landelijk	belangenbehartiger, adviseur
gemeenten in D!mpact	Landelijk	partner, belangenbehartiger
ondernemersverenigingen	Lokaal	partner, adviseur
woningcorporaties, notarissen, e.a. die gegevens van burgers registreren die ook de gemeente bijhoudt	Lokaal	partner, adviseur
Rijk / Provincie Overijssel	Landelijk, regionaal	partner, adviseur
kennisinstellingen (Saxion, UT, Novay)	Lokaal	partner, adviseur
inwoners van Enschede	Lokaal	partner, belangenbehartiger, adviseur

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Zo snel en doelmatig mogelijk afhandelen van publieksvragen <i>Het programma Dienstverlening kenmerkt zich door een programma-overstijgende werkwijze voor zowel de informatiehuishouding als de dienstverlening. Dienstverlening is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.</i>		
GCC	- Inbedding van inhoudelijke werkzaamheden van andere programma's in het programma van dienstverlening om dienstverlening zoveel mogelijk naar de "voorkant" te brengen om snelle en terzake goede dienstverlening te realiseren (vergelijk het concept van Antwoord©) ▪ Verder optimaliseren van dienstverlening aan de burger vanuit de 1-loketgedachte	Burgerzaken IDV: Informatiemanagement GBA
Stelsel van Basisregistraties	- Het mogelijk maken van de zelfredzaamheid van de burger door het inzichtelijk presenteren van voor de burger relevante informatie en te volgen werkwijzen Bundelen en centraliseren van basisregistraties ter uitvoering van landelijke regelgeving. Dit moet leiden tot een hogere kwaliteit van de basisregistraties. Borgen van de juiste vastlegging (of niet-vastlegging) van gegevens die voortkomen uit het gebruik van social media.	Basisregistratie Vastgoed Gemeentearchief IDV: Documentaire Informatievoorziening
Verkiezingen	Op 2 maart 2011 worden de verkiezingen voor de Regionale Staten gehouden. Deze worden door de gemeente Enschede georganiseerd.	Verkiezingen

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Regulier werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Burgerzaken	Dienstverlening naar bewoners, instellingen en bedrijven; het beleidskader is de wetgever en de vorming van het GCC is direct besloten in de essentie van het programma zelf en in de uitgangspunten van het Nationaal Uitvoerings Programma Dienstverlening (NUP: http://e-overheid.nl/onderwerpen/over-het-nup) Vaste activiteit is de procesoptimalisatie en herinrichting van ketens.	GCC
GBA	Zorgvuldige en betrouwbare en vertrouwelijke bijhouding van de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (conform wet GBA als beleidskader)	Stelsel van Basisregistraties

Regulier werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Verkiezingen	Organiseren van verkiezingen	Verkiezingen
Gemeentearchief	Opstellen van en inzage geven in het historisch stadsarchief Enschede; beleidskader ligt in de Archiefwet en het bereiken van digitale duurzaamheid	-
IDV: Informatiemanagement	Beheer en onderhoud van informatiesystemen en gegevensverzamelingen; het beleidskader ligt in de reguliere bedrijfsvoering van de gemeente - zaakgericht werken - ondersteunen en adviseren aan de processen bij het product Burgerzaken - inrichten van het adequate gegevens "pakhuis" in de midoffice. Landelijk beleidskader is het NUP, de Nota Informatiebeleid 2007 en de Nota Kansrijk Glas 2.0 (breedband samen met EZ)	- GCC
Basisregistratie Vastgoed	Op orde houden en verder moderniseren van de vastgoed- en gebouwen registraties volgens de daarvoor geldende wet- en regelgeving (Wetgeving VROM; Kadasterwet)	Stelsel van Basisregistraties
IDV: Documentaire Informatievoorziening	Op orde houden en verder moderniseren (digitaliseren) van de documentaire huishouding, rekening houdend met de uitgangspunten van de Archiefwet	stelsel van basisregistraties
Burgerzaken en Informatie-management en Documentaire Informatievoorziening	Gelegenheid vergroten waarin de burger met moderne hulpmiddelen van de ICT kan communiceren met de gemeente en er daarbij aan werken dat de burger zelf vooraf veel vastlegt, waarmee in de gemeentelijke werkwijze verder kan worden gewerkt. Partnerrelaties uitbouwen. Het beleidskader ligt in het Programmaplan Dienstverlening zelf. De samenleving "informatiseert" in hoog tempo; de gemeente springt daarop in.	GCC en Stelsel van Basisregistraties

Wat mag het kosten?

	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Dienstverlening					
Lasten					
1.09 GBA	1.037.500	1.062.300	1.062.300	1.062.300	1.062.300
1.10 Burgerzaken	4.671.006	4.342.441	4.542.441	4.342.441	4.342.441
1.11 Gemeentearchief	865.491	905.300	803.300	647.300	647.300
1.12 Verkiezingen	559.200	542.200	132.200	132.200	132.200
1.13 Basisregistratie vastgoed	528.125	827.771	827.771	827.771	827.771
<i>Totaal Lasten</i>	<i>7.661.322</i>	<i>7.680.012</i>	<i>7.368.012</i>	<i>7.012.012</i>	<i>7.012.012</i>
Baten					
1.10 Burgerzaken	-3.178.500	-3.017.300	-3.017.300	-3.017.300	-3.017.300
1.11 Gemeentearchief	-246.191	-8.700	-8.700	-8.700	-8.700
1.13 Basisregistratie vastgoed	-79.000	-79.000	-79.000	-79.000	-79.000
<i>Totaal Baten</i>	<i>-3.503.691</i>	<i>-3.105.000</i>	<i>-3.105.000</i>	<i>-3.105.000</i>	<i>-3.105.000</i>
Resultaat voor bestemming	4.157.631	4.575.012	4.263.012	3.907.012	3.907.012
Onttrekking aan reserves	0	-258.000	-156.000	0	0
Resultaat na bestemming	4.157.631	4.317.012	4.107.012	3.907.012	3.907.012

Toelichting

Burgerzaken

Vergeleken met de begroting van 2010, is in 2011 een pakket aan taakstellingen en ombuigingen van 300.000 euro opgenomen. Daarvan komt het grootste deel, 200.000 euro, uit de vorming van het Gemeentelijk Contactcentrum (GCC) in 2011. Vanaf 2012 bedraagt de GCC-taakstelling structureel 400.000 euro. Deze is verwerkt in de begroting van BMO. Vanaf 2013 is een structurele bezuiniging van 200.000 euro verwerkt onder de ombuigingsmaatregel *systeeminnovatie: zelfredzame burger* (zie ook overzicht Ombuigingsmaatregelen). Dit is een uitwerking van het coalitieakkoord, waarin in totaal 1,0 miljoen euro aan bezuinigingen voor Dienstverlening is opgenomen. Andere maatregelen zijn opgenomen in het programma BMO.

Verkiezingen

In 2011 is in de meerjarige begroting rekening gehouden met twee verkiezingen: Provinciale Staten en Tweede Kamer. Zoals bekend waren er vervroegde Tweede Kamer verkiezingen in 2010. Dit betekent dat er geen Tweede Kamer verkiezingen gehouden hoeven te worden in 2011 en dat een voordeel van 205.000 euro op het product Verkiezingen zal resteren.

Basisregistratie Vastgoed

De begroting van 2010 was te laag geraamd. Deze verkeerde raming is administratief-technisch hersteld bij Concernrapportage 2010 en de juiste raming is opgenomen in 2011.

Interne Dienstverlening: Postregistratie en Informatiemanagement

Naast de hierboven genoemde externe producten, vallen de werkzaamheden van de producten Postregistratie en Informatiemanagement eveneens onder het programma Dienstverlening. De baten en lasten van deze producten zijn opgenomen in de begroting van BMO.

4.7 Bestuur en Middelen

Coördinerend Portefeuillehouder: Marijke van Hees
Programmadirecteur: Fridse Mobach

Inleiding

Het programma Bestuur & Middelen is opgebouwd uit een vijftal afzonderlijke onderdelen en wijkt daarmee qua opzet af van de andere programma's. Het programma bevat de directe activiteiten van het bestuur (raad, college), veiligheid, brandweezorg en regionale samenwerking. De 'middelenkant' van het programma bevat de ondersteunende activiteiten ten behoeve van het primaire proces (bedrijfsvoering) en de algemene financiële dekkingsmiddelen (zoals belastingen). Het programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Veiligheid en Brandweezorg;
- Bestuur;
- Regionale samenwerking;
- Bedrijfs- en managementondersteuning;
- Algemene dekkingsmiddelen.

Per onderdeel wordt ingegaan op de onderdelen 'wat willen we bereiken?', 'wat gaan we daarvoor doen?' en 'wie hebben we daarbij nodig?'

Het onderdeel 'wat mag het kosten?' is voor het gehele programma opgenomen en per onderdeel is daar een financiële toelichting opgenomen.

Staat van het programma	
<u>Veiligheid en brandweezorg</u>	
Aantal uitrukken 2009:	1.724
Opkomsttijd:	95%
<u>Regionale samenwerking</u>	
Gemeentelijke bijdrage regio	€ 7.000.000
<u>BMO</u>	
M ² beheer huisvesting	22.500
Aantal werkplekken	1.800
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>	
Omvang algemene uitkering	€ 194.877.578
OZB	€ 36.034.292

Veiligheid en Brandweezorg

Portefeuillehouder: Peter den Oudsten

Ambtelijk verantw.: Stephan Wevers (Brandweer), Herman Meuleman (Veiligheid)

Inleiding

Het onderdeel Veiligheid en Brandweezorg heeft betrekking op openbare orde, criminaliteit en overlast, verkeersveiligheid, leefbaarheid, brandweezorg en hulpverlening, externe veiligheid van bedrijven, crisisbeheersing en handhaving. Dit onderdeel heeft een relatie met andere programma's, zoals Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn (preventieve aanpak leefbaarheid en overlast), Opgroeien en Ontwikkelen (Jeugd en veiligheid) en Leefomgeving (handhaving, externe veiligheid).

Wat willen we bereiken?

Doelstellingen

Doelstelling A:	Enschede blijft in Nederland tot de top 3 van de veiligste steden met meer dan 150.000 inwoners behoren. Het is er veilig om naar school te gaan, te werken, uit te gaan en te recreëren.
Doelstelling B:	Het percentage inwoners dat zich veilig voelt in de buurt behouden op minimaal 85%.
Doelstelling C:	Een brandbestrijding en hulpverlening voor de burgers en bedrijven in Enschede binnen de hiervoor geldende landelijke en gemeentelijke afspraken.

Indicatoren	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt.*	15 %**	15 %	15 %	15 %
Positie veiligheid van Enschede ten opzichte van de overige elf gemeenten met meer dan 150.000 inwoners***.			Top-3	Top-3
Opkomstpercentage waarbij de Brandweer na een melding tijdig ter plaatse is	95%	≥90%	≥90%	≥90%
Percentage hercontroles dat de Brandweer verricht na het constateren van ernstige overtredingen.	33%	≤30%	≤30%	≤30%
Aantal loze alarmen ten opzichte van het aantal instellingen/bedrijven aangesloten op automatische brandmeldsysteem.	4,2	3,7	3,5	3,3

* Deze indicator wordt ook gebruikt in het programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn. De nadruk in het programma WZW ligt op de preventieve aanpak, de nadruk in de activiteiten van veiligheid ligt op repressie en het zorgen voor de samenhang in de preventieve en repressieve aanpak.

** Meting leefbaarheid en veiligheidsonderzoek uit 2008. Meting wordt in 2011 herhaald.

*** Momenteel is er geen goede benchmark waarmee deze indicator gemeten kan worden. Vanaf 2011 is dit weer mogelijk door deelname aan de Landelijke Veiligheidsmonitor.

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Regio Twente	Regionaal	partner
Veiligheidshuis Enschede	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner, belangenbehartiger, adviseur
Regiopolitie Twente	Regionaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Ministerie van Justitie (Openbaar Ministerie, reclassering)	Landelijk	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Stichting Criminaliteitspreventie	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner
Tactus, Mediant en overige zorginstellingen	Landelijk, regionaal en lokaal	opdrachtgever/nemer, partner, belangenbehartiger, adviseur
ROVO	Landelijk, regionaal	opdrachtgever/nemer, partner
Veilig Verkeer Nederland (regionale afdeling)	Landelijk, lokaal	belangenbehartiger, adviseur
Woningcorporaties	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Jeugd- en Jongerenwerk (Alifa, Jarabee)	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner, adviseur
Geüniformeerd toezicht- en handhavingsteam	Lokaal	opdrachtgever/nemer
Scholen	Lokaal	partner
Gemeente Haaksbergen (Cluster Oost)	Lokaal	partner
Twente Milieu	Lokaal	opdrachtgever/nemer, partner

Wat gaan we ervoor doen?

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Veilige stad, beperken onveiligheidsgevoel en bevorderen samenwerking		
Ondersteuning College en directie (Convenant lokale driehoek)	In 2008 is het lokaal veiligheidsbeleid vastgesteld door de gemeenteraad. In 2009 is het Convenant lokale driehoek 2009 – 2011 vastgesteld. In 2011 wordt gestart met het formuleren van het nieuwe veiligheidsbeleid voor 2012 en verder. Hierin speelt het wetsvoorstel 'Versteving regierol gemeenten t.a.v. veiligheid' naar verwachting een belangrijke rol. Ook wordt een nieuw convenant afgesloten met politie en Openbaar Ministerie waarin prestatieafspraken worden vastgelegd.	
Ondersteuning college en directie (Bestuurlijke bevoegdheden)	De burgemeester heeft op grond van onder andere de Gemeentewet een aantal bevoegdheden voor het bewaken van de openbare orde: ▪ Inzet cameratoezicht ter bevordering van de signalering van (dreigende) verstoring van de openbare orde; ▪ Sluiten van panden waarvan bewezen is dat van daaruit harddrugs wordt verhandeld; ▪ Uitvoeren Wet tijdelijk huisverbod; ▪ Toepassen van de wet Bestrijding Voetbalvandalisme en ernstige overlast. De wet maakt mogelijk om overlast door voetbal aan te pakken, maar ook om voor meer situaties gebiedsverboden op te leggen. Daarnaast biedt de wet ruimte voor een bestuurlijke aanpak van overlast door 12-minners.	
Ondersteuning college en directie (Rampenbestrijding)	De Wet veiligheidsregio (1 oktober 2010) heeft gevolgen voor de inrichting van de rampenbestrijding in Enschede aangezien de wet op een aantal punten afwijkt van de Wet Rampen en Zware ongevallen. Organisatie veiligheidsregio in 2011, incl. definitieve besluitvorming omtrent de organisatievorm. In een eerder besluit is al wel richting gegeven aan de organisatievorm van de Brandweer, namelijk clustersamenwerking. In 2011 wordt de clustersamenwerking verder vorm gegeven door meer activiteiten gezamenlijk op te pakken en het geheel aan activiteiten in te richten volgens een regionale clusterblauwdruk. Aansluitend wordt in 2012 een evaluatie van de huidige samenwerkingsvorm uitgevoerd en een besluit over verdere regionalisering genomen. Aanpassen organisatie van de gemeentelijke kolom in de veiligheidsregio.	
Ondersteuning college en directie (Veiligheidshuis)	Doorontwikkeling veiligheidshuis ▪ Nader vorm geven aan de thema's binnen het veiligheidshuis zoals die landelijk zijn bepaald: Huiselijk geweld, Veelplegers, Nazorg detentie, jeugd en multiprobleem situaties. Dit in afstemming met het Centrum voor Jeugd en Gezin en de zorgstructuur. ▪ Vanaf 2011 komt de regie in handen van de gemeente. De gemeente wordt daarmee verantwoordelijk voor het maken van afspraken over	

	doelstellingen en uitvoering tussen gemeente, politie en Openbaar Ministerie en hun ketenpartners. In 2009 zijn ook Hengelo en Almelo gestart met een veiligheidshuis en is het veiligheidshuis Enschede uitgebreid met Haaksbergen. Met de andere veiligheidshuizen en de gemeente Haaksbergen worden beleid, activiteiten en communicatie afgestemd.	
Een brandbestrijding en hulpverlening binnen de geldende afspraken.		
Repressie paraatheid Brandweer, Preparatie Brandweer	Zorgdragen voor opgeleid en geoefend personeel, dat de beschikking heeft over adequate voertuigen en materiaal, en dat een continue bezetting levert over de vier kazernes binnen Enschede. Inzet bij meldingen vindt plaats binnen de afgesproken opkomsttijd. Ten behoeve van de continuïteit van de werkzaamheden in de voertuigenwerkplaats van de brandweer is samenwerking gezocht met Twente Milieu. In 2011 wordt de definitieve vorm van samenwerking vastgesteld en ingericht. Op de voormalige Vliegbasis Twente is een start gemaakt met de inrichting van een opleiding- en oefencentrum voor brandweerkorpsen (Troned). De locatie biedt de mogelijkheid om deze activiteiten uit te breiden tot een centrum voor realistische hulpverleningsoefeningen binnen de regio.	
Een brandbestrijding en hulpverlening binnen de geldende afspraken.		
Pro-actie advisering, Preventie Brandweer	Kennis verhogen bij de burgers en bedrijven om brand en calamiteiten te voorkomen en beter voorbereid te zijn op deze situaties indien deze voorkomen. Middelen die hiervoor worden ingezet zijn (adviesing op) vergunningverlening, (adviesing op) handhaving en controle en voorlichtingsactiviteiten (waaronder gezamenlijke oefeningen). Doorontwikkelen Brandveilig leven (voorheen Meer Rood Op Straat), door actieve samenwerking met relevante partners in de stad.	
Een brandbestrijding en hulpverlening binnen de geldende afspraken.		
Preventie Brandweer, Repressie paraatheid Brandweer	Voeren van een actief beleid op terugdringing van loze meldingen. Dit beleid is in eerste instantie gericht op voorlichting en, indien dit niet tot de gewenste resultaten leidt, op handhaving. Inzet tot nu toe heeft tot een aanzienlijke reductie geleid.	

Bestuur

Portefeuillehouder: Peter den Oudsten

Ambtelijk verantw.: Marcel Meijs (Concernstaf), Rolf Jongedijk (Raadsgriffie)

Dit onderdeel bestaat bevat de werkzaamheden van de raad en het college van B&W, de Griffie en de ondersteuning van college en directie door de Concernstaf. De geformuleerde doelstellingen gaan echter veel breder en zijn van toepassing op de gehele organisatie.

Wat willen we bereiken?

Doelstelling

Doelstelling A:	Versterken van het contact tussen burgers en partners in de stad met gemeentebestuur (relatie thema "Besturen doe je samen" vanuit Coalitieakkoord 2010-2014)
Doelstelling B:	Vertrouwen in Enschede: in de rol van het dagelijks bestuur van de gemeente verwerft het College van B&W het vertrouwen van bewoners, ondernemers, ambtelijke organisatie, instellingen en de gemeenteraad.
Doelstelling C:	Een organisatie die door innovatie en ondernemerschap er in slaagt het maatschappelijk rendement voor burgers te verhogen.

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Vereniging Nederlandse Gemeenten, Gpartner7/G32	Landelijk	belangenbehartiger

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Versterken van het contact tussen burgers en partners in de stad met raadsleden en gemeentebestuur (relatie thema "Besturen doe je samen" vanuit Coalitieakkoord 2010-2014)		
Versterken stadsdeelcommissies	Het doel van het nieuwe College en Raad is om meer betrokkenheid en zeggenschap van de burger te verkrijgen. De opgave voor de Raad en stadsdeelcommissies is om beter in te spelen op situaties waarbij insprekende burgers alleen pleiten voor hun eigenbelang. Om dit te realiseren wordt in 2011 o.a. invulling aan onderstaande speerpunten gegeven: ▪ Aanpassing vergaderstructuur;▪ Meer samenspel met de burger te organiseren;▪ In een eerder stadium debatten met burgers organiseren.▪ Optimalisatie inspraakproces burger▪ Vergroting inzet moderne communicatiemiddelen	Raad- en raadscommissies
'Vertrouwen in Enschede'		
College van B&W	Realiseren van het coalitieakkoord door samen met de Raad het gesprek aan te gaan met burgers,	College van B&W

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
	ondernemers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties om zo de innovatieambitie en burgerparticipatie te vertalen in concrete activiteiten en projecten.	

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Raad- en raadscommissies	Het product Raad en Raadscommissies is gericht op de logistieke ondersteuning van de Raad en richt zich op de volgende werkzaamheden / activiteiten 2011: ▪ Organiseren van raads- en commissievergaderingen; ▪ Faciliteren en ondersteunen van werkzaamheden gemeenteraadsleden; ▪ Uitbouwen elektronische dienstverlening (o.a. 'Wat stemt mijn Raad'); ▪ Ontwikkelen managementinfo m.b.t. processen Raadsgriffie.	Versterken stadsdeelcommissies
College van B&W	Het college van B&W is verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de gemeente Enschede. Naast het speerpunt "vertrouwen in Enschede" zijn voor 2011 de volgende prioriteiten benoemd: ▪ ontwikkeling werkstijl; ▪ werkbezoeken; ▪ het verder ontwikkelen van de A-portefeuille.	Vertrouwen in Enschede
Ondersteuning College en directie	Het product Ondersteuning College en directie bevat de werkzaamheden die verricht worden door de Concernstaf. ▪ Kaderstelling (Financieel, Juridisch); ▪ Processturing (IPC-cyclus, systeeminnovaties, businesscases, indicatoren); ▪ Bestuurlijke en strategische advisering (Luchthaven, Innovatie, Businesscases).	

Regionale & Internationale Samenwerking

Portefeuillehouder: Hans van Agteren, Peter den Oudsten
Ambtelijk verantw.: Marcel Meijs

Regio Twente

De Regio Twente is het samenwerkingsverband van de 14 Twentse gemeenten. De Regio Twente voert namens en voor de aangesloten gemeenten, waaronder Enschede, een groot aantal taken uit op een heel breed gebied: verkeer en vervoer, volksgezondheid, veiligheid en recreatie en toerisme. Daarnaast voert de regio coördinerende taken uit op het gebied van volkshuisvesting en ruimtelijke kwaliteit, economische zaken en milieu (zie hiervoor ook de betreffende programma's). Netwerkstad Twente is het stedelijk gebied in Twente en fungeert als economische motor van de regionale samenwerking in Twente. In Netwerkstad werken vijf gemeenten concreet aan een gezamenlijk grondbeleid, woningbouwprogrammering,

programmering bedrijfsterreinen en kantoren. Vanuit Enschede gaan wij actief sturen op de samenwerking voor de innovatiedriehoek met de drie strategische Netwerkstadprojecten:

- Kennispark
- Hart van Zuid (in Hengelo)
- Herontwikkeling luchthaventerrein

Euregio/MONT

De samenwerking met MONT (Munster, Osnabruck, Netwerkstad Twente) wordt in 2011 voortgezet. De ambities van Twente als innovatieve topregio en Enschede als ondernemende kennisstad bieden goede aanknopingspunten voor deze samenwerking. Door de samenwerking wordt meer "massa" gecreeërd waardoor de zichtbaarheid van stad en regio op de Europese kaart wordt vergroot. MONT-projecten waaraan gewerkt wordt zijn o.m. verbetering van de oost-west verbindingen per auto en spoor met het doel de reistijd tussen de stedelijke centra te bekorten en versterking van de samenwerking tussen de universiteiten en hogescholen, onder meer op het gebied van nanotechnologie. 2011 is een belangrijk jaar in de voorbereiding van de nieuwe structuurfondsen voor de periode 2014-2020. Enschede zal er in samenwerking met MONT, provincie Overijssel en Euregio voor ijveren dat de nieuwe INTERREG-programma's voor grensoverschrijdende samenwerking voldoende aanknopingspunten bieden voor samenwerkingsprojecten van Enschede met MONT en met de Duitse buurgemeenten van Enschede.

Internationale Samenwerking

Enschede heeft op het gebied van onderwijs, innovatie, architectuur en cultuur een reputatie die mondiaal meetelt. Een goede reputatie in Europees en internationaal perspectief is essentieel voor een aantrekkelijk innovatie- en vestigingsklimaat. Onderdeel van die reputatie is de verbondenheid van Enschede via haar stedenbanden met de innovatieve en economische centra van de wereld. Door de internationale economische samenwerking met Palo Alto (Silicon Valley, VS) en Dalian (China) dragen we bij aan de economische ontwikkeling van stad en regio. Niet alleen als overheid ook samen met de bedrijven en kennisinstellingen in onze stad die wereldwijd zaken doen of vestigingen hebben in andere delen van de wereld, streven we naar een lange termijn strategie om niet alleen opdrachten binnen te halen maar ook om het onderwijs en arbeidsmarkt te laten aansluiten op wat het bedrijfsleven vraagt. Innovatie in combinatie met de maatschappelijke toepassingen in zorg, veiligheid en duurzaamheid (Cleantech) zijn de sectoren waarin Enschede sterk is en die aansluiten op de behoeften uit het buitenland. De gemeente Enschede draagt via haar overheidsrelaties en bedrijevnetwerk bij in het organiseren van ontmoetingen, het realiseren van uitwisselingen en het versnellen van zaken doen.

Bedrijfs- en Managementondersteuning

Portefeuillehouders: Marijke van Hees (Middelen), Jeroen Hatendoer (Communicatie), Ed Wallinga (Vastgoed)

Ambtelijk verantw.: René van Kuilenburg

Inleiding

Het onderdeel Bedrijfs- en Managementondersteuning is gericht op de ondersteunende activiteiten ten behoeve van het primaire proces:

- Facilitaire activiteiten: ICT, Huisvesting&Services en Vastgoedbedrijf;
- Concernbrede ondersteunende activiteiten: Financiën, Personeel&Organisatie, Inkoop, Juridische Zaken, Communicatie en Subsidies&Contracten.

Het doel van BMO is om de programma's te ondersteunen en daarnaast concernbrede kaders te ontwikkelen. Hierbij wordt met name gefocust op "operational excellence". Hiermee bedoelen we dat de focus ligt op de kosten en kwaliteit van de bedrijfsprocessen en op een hoge mate van standaardisatie van dienstverlening.

De werkzaamheden van BMO zijn gericht op de facilitaire- en administratieve ondersteuning van de primaire organisatie. Een verdere uitwerking van de koers van BMO is opgenomen in de daarvoor bestemde paragraaf Bedrijfsvoering. In dit programmaonderdeel is een korte

toelichting opgenomen van de speerpunten en eindproducten zoals deze voor BMO in de huidige situatie van toepassing zijn.

Wat willen we bereiken?

Doelstelling

Doelstelling A:	Het realiseren en instandhouden van een solide en innovatieve bedrijfsvoering die recht doet aan het vakkundig, betrouwbaar en dienstvaardig ondersteunen van de programma-organisatie. <i>(relatie thema "financieel solide" en "nieuwe media" vanuit Coalitieakkoord 2010-2014)</i>
Doelstelling B:	Het bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen alle geledingen van de bedrijfsvoering. <i>(relatie thema "duurzaamheid" vanuit Coalitieakkoord 2010-2014 en thema "Groen en duurzaam" vanuit Toekomstvisie 2020)</i>
Doelstelling C:	Uitbreiden van - en nieuwe vormen van samenwerking in de regio <i>(relatie thema "regionale samenwerking" vanuit Coalitieakkoord 2010-2014 en thema "Nieuwe vormen van partnerschap" vanuit Toekomstvisie 2020)</i>

Indicatoren

Indicatoren	Score 2009	Streven 2010	Streven 2011	Streven 2014
Score duurzaam inkopen / aanbesteden conform landelijke criteria (AgentschapNL)	80%	100%	100%	100%

Naast bovengenoemde indicator wordt binnen BMO gestuurd op bedrijfsvoeringsindicatoren. De huidige set van bedrijfsvoeringsindicatoren wordt, op basis van de geschetste ontwikkelingen in de paragraaf Bedrijfsvoering, aangepast en krijgt een plaats in de Planning & Control-producten.

Wie hebben we daarbij nodig?

In onderstaand overzicht staan de externe betrokken instellingen, ondernemers, burgers en overheden genoemd die de komende periode een bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelstellingen van dit programma. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt in landelijke, regionale en lokale partners en zo mogelijk aangegeven wat hun voornaamste rol is (opdrachtgever/opdrachtnemer, partner, belangenbehartiger, adviseur).

Organisatie	Schaalniveau	Rol
Regio Twente & Netwerkstad	Regionaal	opdrachtgever/nemer, partner
Agentschap.nl	Landelijk	adviseur
Kennisinstellingen (Novay, UT, Saxion)	Lokaal	partner, adviseur

BMO richt zich met haar dienstverlening op de ondersteuning van de programma-organisatie. Zij ziet derhalve de primaire organisatie als haar belangrijkste klant. BMO ziet daarnaast kansen in het Twentse perspectief van het samenbrengen van de ondersteunende diensten in één Regionaal Shared Service Center. Van belang daarbij is dat er voor het bedrijf zélf én met name voor klanten een robuuste formule wordt gevonden waarbij het perspectief van klanten en een eenvoudig dienstverleningsconcept met een simpele berekeningssystematiek en collectief eigenaarschap van deelnemende partijen centraal staat.

Wat gaan we ervoor doen?

Politieke speerpunten

De politieke speerpunten in onderstaande tabel kennen hun oorsprong in de Toekomstvisie, het Coalitieakkoord of het 10-punten programma. We geven hier puntsgewijs aan welke activiteiten we het komende jaar gaan uitvoeren in het kader van het genoemde speerpunt en

welke producten daarbij betrokken zijn en aan welke programmadoelstelling daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Politiek speerpunt	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken producten
Het realiseren en instandhouden van een solide en innovatieve bedrijfsvoering die recht doet aan het vakkundig, betrouwbaar en dienstvaardig ondersteunen van de primaire programma-organisatie		
Een nieuw werk- en huisvestingsconcept (SLIM)	Het project Slim Werken is in het voorjaar van 2009 onder de titel Slim Huisvesten gestart. Het project beoogt eind 2011, begin 2012, een innovatief en duurzaam nieuw werk- en huisvestingsconcept in te voeren dat medewerkers van de gemeente Enschede faciliteert, stimuleert en uitnodigt om te werken in een sterk veranderende omgeving. Daarbij is het doel om de structurele huisvestingslasten naar beneden te brengen. Het jaar 2011 staat in het teken van de keuze voor, en de implementatie van het nieuwe werk- en huisvestingsconcept.	Interne dienstverlening
Nieuw internet / intranet	In het najaar van 2010 is de visie op en strategie voor het internetgebruik van de gemeente (intern en extern) vastgesteld. In 2011 gaan we deze visie en strategie implementeren. Ontwikkeling van een beleidskader inzake gebruik van social media en crossmediale communicatieconcepten. Implementeren van een externe digitale nieuwsbrief op basis van de geuite wens van ten minste 60% van de leden van het EnschedePanel.	Communicatie & representatie Bestuur
Het bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen alle geledingen van de bedrijfsvoering		
Strategische Vastgoednota	Met de strategische vastgoednota beogen we de bestaande rol van het Vastgoedbedrijf Enschede (VBE) als beheerder/manager verder te ontwikkelen naar een pro-actieve regisseursfunctie. Maatschappelijk vastgoed wordt steeds vaker multifunctioneel ingezet (bijv. brede scholen). Enerzijds ingegeven door kostenbesparing en anderzijds door inhoudelijke synergie (kloppend hart in de wijk). Om de vastgoed-portefeuille strategischer te kunnen managen, moet VBE zich in haar strategie gaan onderscheiden door proactief in te spelen op stedelijke ontwikkelingen en het accommodatiebeleid van de programma's. Onder meer zal hiervoor vanuit de huidige kostengedreven werkwijze, ook meer opbrengstgericht worden gewerkt. Dit vraagt van medewerkers dat zij risico-bewust moeten kunnen handelen. Daarnaast wordt aansluiting gezocht bij de gemeentelijke ambities zoals geformuleerd in de nota 'Nieuwe Energie voor Enschede' (NEVE), zie hiervoor ook de paragraaf Duurzaamheid . Hiervoor wordt momenteel een plan van aanpak voor de komende jaren (2011 – 2015) opgesteld. De benodigde middelen komen uit de vastgoedexploitatie (onderhoud) of verhoging van de huur (energiebesparende maatregelen).	Stelposten (Vastgoedbedrijf Enschede)

Social return	De verantwoordelijkheid voor een juiste invulling van Social Return on Investment (SROI) ligt bij de programma's. Vanuit het gemeentelijke P&O-beleid wordt toegezien op de werkgeversrol van de Gemeente Enschede op het gebied van arbeidsmarktbeleid. Vanuit de inkoopfunctie wordt de realisatie van SROI gemeten. Hiervoor wordt in 2011 een managementrapportage gemaakt. In 2011 wordt de aanbesteding van de gemeentelijke catering en schoonmaak afgerond. Deze is volledig gericht op inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (concreet is ingezet op 50% deelname van medewerkers met een sociale werkvoorziening - indicatie).	Interne dienstverlening
Uitbreiden van - en nieuwe vormen voor regionale samenwerking		
Samenwerking Losser	In 2010 zijn besprekingen tussen Losser en Enschede gestart om bedrijfsvoeringsonderdelen samen te voegen. Deze verkenning rechtvaardigt de verwachting dat samenvoeging van taken leidt tot meer continuïteit, met minimaal dezelfde kwaliteit met lagere structurele kosten voor de gemeenten Losser en Enschede. Concreet worden de volgende doelen beoogd: ▪ verhoging van effectiviteit en efficiëntie, die zich moet vertalen in lagere kosten voor beide partijen; ▪ verhoging van de kwaliteit van de dienstverlening; ▪ waarborging van de continuïteit van de bedrijfsvoering binnen de gemeente Losser; ▪ het bieden van meer mogelijkheden/kansen voor functiemobiliteit voor medewerkers. In 2011 wordt gestart met de gefaseerde overdracht van bedrijfsvoeringstaken van de Gemeente Losser aan de Gemeente Enschede.	Interne dienstverlening

Reguliere werkzaamheden

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de reguliere werkzaamheden in dit programma en geeft per doelstelling aan welk product daar een bijdrage aan levert en welke ontwikkelingen of welke highlights er komend jaar te verwachten zijn. Indien aanwezig wordt voor een nadere toelichting op het product verwezen naar beleidsnota's.

Reguliere werk	Uitwerking begrotingsjaar	Betrokken speerpunt
Interne Dienstverlening	Het product Interne Dienstverlening omvat een groot deel van de facilitaire- en administratieve activiteiten van de gemeente en richt zich op de ondersteuning van de primaire organisatie. Doel hiervan is om de primaire organisatie zich volledig te kunnen laten richten op de te bereiken doelen in de Stad. Voor de komende jaren staat interne dienstverlening voor aanzienlijke taakstellingen. Hiervoor lopen diverse trajecten die op alle onderdelen invloed hebben: ▪ een nieuw werk- en huisvestingsconcept (SLIM werken); ▪ schaalvergroting door regionale samenwerking met gemeenten en andere partners; ▪ verdere concentratie van ondersteunende functies en uniformering van de dienstverlening.	

Communicatie & Representatie bestuur	Het product Communicatie & Representatie bestuur richt zich op de interne en externe communicatie van de gemeentelijke organisatie en de inhoudelijke ondersteuning van het College in haar representatieve activiteiten. In 2011 ligt het speerpunt op het communicatiever maken van de organisatie (hoe zorgen we er voor dat we de buitenwereld blijvend “binnen halen” en zo beleid ontwikkelen dat we goed kunnen uitleggen aan de burgers en ondernemers), het onderzoeken en implementeren van nieuwe communicatiekanalen (bijvoorbeeld Twitter en een nieuw internet) en een doelmatig gebruik van onze communicatiemiddelen (door onder meer opnieuw aanbesteden van communicatiemiddelen en het inrichten van een centrale redactie voor alle gemeentebrede in- en externe communicatie-instrumenten.)	-
Bezwaar & Beroep	Het product Bezwaar en Beroep omvat de juridische afwikkeling van bezwaar- en beroepsprocedures. In 2010 zijn deze activiteiten samengevoegd met de juridische bedrijfsvoeringsactiviteiten in de eenheid Juridische Zaken. In 2011 wordt met name ingezet op de verbreding van mediation vaardigheden (gericht op het voorkomen en/of intrekken van bezwaren) en de implementatie van een centraal klachtenloket.	-
Stelposten	Het product Stelposten bestaat naast een aantal centrale stelposten en voorzieningen voor de dienst DPGO uit het Vastgoedbedrijf Enschede. Het VBE richt zich in 2011 op de implementatie van de nieuwe strategische Vastgoednota.	-
Genereren Middelen	Het 'Bureau Subsidies' is gericht op verwerving, beheer en afhandeling van Europese, landelijke en regionale subsidies ten behoeve van projecten die met name door de gemeente worden uitgevoerd. Het jaar 2011 staat in het teken van het centraliseren van alle gemeentelijke subsidieverwervingsactiviteiten.	-
Stedelijk Hart Enschede (SHE) programmamanagement	Het programma Stedelijk Hart Enschede is onderdeel van een stimuleringsprogramma van de Europese Unie. Via dit programma zijn aan negen steden in Nederland gelden beschikbaar gesteld om de economische en fysieke verbeteringen in stedelijke achterstandsgebieden mede te stimuleren. Het programma bevindt zich in de fase van afwikkeling en verantwoording. In 2011 houdt dit onderdeel binnen bureau subsidies op te bestaan.	

Algemene dekkingsmiddelen

Portefeuillehouders: Marijke van Hees
Ambtelijk verantw.: Fridse Mobach

Inleiding

Algemene dekkingsmiddelen betreffen de inkomsten van de gemeente die vrij besteedbaar zijn. Over ontwikkelingen en beleid ten aanzien van de algemene dekkingsmiddelen wordt op diverse plaatsten in deze begroting stilgestaan:

- Gemeentefonds (zie actualisatie middelenkader);

- Lokale belastingen (zie paragraaf lokale heffingen);
- Rente & Treasury (zie paragraaf treasury).

Naast bovenstaande onderwerpen vallen ook de *Stelposten Concern* onder het onderdeel algemene dekkingsmiddelen. Deze post wordt onder mee gebruikt voor het (tijdelijk) stallen en/of doorgeven van geldbedragen waarvan nog niet exact bekend is waar ze in de begroting moeten worden opgenomen. Dit kunnen nog in te vullen bezuinigingen zijn (taakstellingen) maar ook taakmutaties in het Gemeentefonds.

Een nadere (financiële) analyse op de algemene dekkingsmiddelen staat in het hieronder opgenomen onderdeel 'wat mag het kosten?'.

Wat mag het kosten?

	Begroting 2010	Begroting 2011	Begroting 2012	Begroting 2013	Begroting 2014
Bestuur en Middelen					
Lasten					
0.22 SHE programmamanagement	172.000	9.000	9.000	9.000	9.000
0.24 Genereren middelen	487.000	492.594	492.594	492.594	492.594
1.15 College van B&W	1.164.333	1.888.500	1.888.500	1.888.500	1.888.500
1.16 Euregionale samenwerking	7.017.196	7.001.541	7.001.541	7.001.541	7.001.541
1.17 Hondenbelasting	194.500	196.200	196.200	196.200	196.200
1.19 Ondersteuning college en CMT	5.548.600	5.489.200	5.184.200	5.204.200	5.204.200
1.20 Communicatie & repr. bestuur	2.999.567	2.794.099	2.794.099	2.794.099	2.794.099
1.21 Bezwaar en beroep	1.855.690	1.791.303	1.791.303	1.791.303	1.791.303
1.22 Precariobelasting	122.000	123.200	123.200	123.200	123.200
1.23 Preventie Brandweer	1.247.079	1.228.817	1.210.667	1.210.667	1.210.667
1.24 Pro actie advisering	65.880	66.683	64.203	64.203	64.203
1.25 Raad en commissies	2.329.333	2.255.074	2.235.074	2.235.074	2.235.074
1.26 Rente & Treasury	3.524.106	2.119.061	1.856.554	1.712.716	1.826.787
1.27 Reparatie Brandweer	3.802.965	3.887.927	3.628.161	3.627.276	3.626.391
1.28 Repressie paraath Brandweer	7.309.965	7.588.836	7.368.346	7.368.346	7.368.346
1.29 Restposten concern	389.526	0	0	0	0
1.30 Restposten DSOB	3.813.256	449.920	-375.080	-375.080	-375.080
1.31 Stelposten concern	1.264.871	7.337.653	7.074.364	9.574.166	10.081.721
1.32 Stelposten concernstaf	-316.090	-228.945	-248.945	-248.945	-248.945
1.33 Stelposten DMO	1.124.905	1.371	-240.000	-540.000	-540.000
1.34 Stelposten DPGO	9.323.561	9.380.531	8.399.131	8.045.131	7.762.131
1.35 WOZ	2.138.848	1.847.048	1.847.048	1.847.048	1.847.048
1.36 OZB	805.400	813.300	813.300	813.300	813.300
1.37 Interne Dienstverlening DPGO	33.636.925	33.781.972	33.433.372	31.851.372	30.870.372
<i>Totaal Lasten</i>	<i>90.021.416</i>	<i>90.314.885</i>	<i>86.546.832</i>	<i>86.685.911</i>	<i>86.042.652</i>
Baten					
0.22 SHE programmamanagement	-223.000	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
0.24 Genereren middelen	-369.000	-369.000	-369.000	-369.000	-369.000
1.14 Algemene uitkering	-194.780.609	-194.877.578	-189.340.589	-190.532.353	-190.306.559
1.16 Euregionale samenwerking	-6.228.900	-6.214.245	-6.214.245	-6.214.245	-6.214.245
1.17 Hondenbelasting	-715.000	-715.000	-715.000	-715.000	-715.000
1.20 Communicatie & repr. bestuur	-1.755.000	-1.634.000	-1.634.000	-1.634.000	-1.634.000
1.21 Bezwaar en beroep	-103.900	0	0	0	0
1.22 Precariobelasting	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000	-250.000
1.23 Preventie Brandweer	-168.100	-168.100	-168.100	-168.100	-168.100
1.26 Rente & Treasury	-13.175.967	-14.071.504	-12.469.084	-11.148.743	-11.071.969
1.27 Reparatie Brandweer	-246.500	-246.500	-246.500	-246.500	-246.500
1.30 Restposten DSOB	-623.000	-191.225	376.000	376.000	376.000
1.31 Stelposten concern	-4.583.421	-4.037.218	-4.041.218	-4.070.218	-4.034.218
1.34 Stelposten DPGO	-4.362.374	-5.094.185	-4.781.185	-4.801.785	-5.013.683
1.36 OZB	-34.720.404	-36.034.292	-36.384.969	-36.739.151	-36.739.151
1.37 Interne Dienstverlening DPGO	-33.754.735	-33.143.687	-33.233.187	-33.343.187	-33.462.187
<i>Totaal Baten</i>	<i>-296.059.910</i>	<i>-297.056.534</i>	<i>-289.481.077</i>	<i>-289.866.282</i>	<i>-289.858.612</i>
Resultaat voor bestemming	-	-	-	-	-
	206.038.494	206.741.649	202.934.245	203.180.371	203.815.960
Storting in Reserves	18.685.239	19.875.503	15.314.205	15.187.722	15.310.274
Onttrekking aan reserves	-25.639.546	-22.797.687	-14.763.304	-11.498.762	-9.994.981
Resultaat na bestemming	-	-	-	-	-
	212.992.801	209.663.833	202.383.344	199.491.411	198.500.667

Toelichting

Algemeen

Het resultaat na bestemming van dit programma neemt ten opzichte van 2010 gedurende de jaren 2011 - 2014 af met 14 miljoen euro. De belangrijkste oorzaak hiervan is een toename van lasten op de Stelposten Concern, een teruglopende Algemene Uitkering en een teruglopend resultaat op Rente & Treasury. Daarnaast wordt per saldo ook minder onttrokken aan de reserves.

Veiligheid en Brandweezorg

Vanaf 2012 wordt er aan de brandweer een taakstelling opgelegd van 330.000 euro, in het kader van de verwachte regionalisering (in verband met de wet op de Veiligheidsregio's) vanaf dat jaar.

Voor openbare orde en veiligheid en crisisbeheersing lopen in 2011 en 2012 de beschikbare middelen met bijna 50% terug (zie product Ondersteuning College en Directie). Over de gevolgen hiervan voor de geformuleerde doelstellingen wordt nader ingegaan in de Kadernota 2012.

Bestuur

De producten van dit onderdeel maken de kosten voor het bestuur van de gemeente zichtbaar. Daarnaast zijn ook de primaire ondersteunende onderdelen (Griffie en Concernstaf) hier opgenomen. Het verschil met 2010 wordt met name verklaard door het feit dat kosten voor pensioenen en wachtgeld nu in de begroting zijn verwerkt zoals in de Kadernota 2011 opgenomen.

Regionale samenwerking

Op dit product wordt zichtbaar welke bijdrage de gemeente Enschede aan de Regio afdraagt. De inkomsten op dit product zijn afkomstig van de programma's.

Bedrijfs- en Managementondersteuning (BMO)

Het product interne dienstverlening omvat de budgetten voor een groot deel van de ondersteunende functies zoals ICT, Huisvesting, Financiën en Personeel&Organisatie. Dit product is ook het onderdeel in de begroting waar de generieke taakstelling en de ombuigingen op de gemeentelijke bedrijfsvoering vanuit het Coalitieakkoord financieel zichtbaar zijn gemaakt (In 2012 vindt een verlaging van het budget met 540.000 euro plaats die betrekking heeft op de 2e tranche generieke taakstelling, in 2013 één miljoen euro en oplopend in 2014 naar cumulatief twee miljoen euro). Voor een volledige opbouw en toelichting van de bezuinigingen op de bedrijfsvoering wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.

Binnen het product interne dienstverlening worden ook de beoogde maatregelen voor de ombuigingen op het programma Dienstverlening verantwoord, 450.000 euro ingaande 2013. Dat is het gevolg van het feit dat onder interne dienstverlening een groot deel van de ondersteunende activiteiten is geconcentreerd waaronder taken die vanaf 2011 uitgevoerd worden door het programma Dienstverlening. Bij het opstellen van de werkbegroting 2011 worden deze financieel toegewezen aan het programma Dienstverlening.

De implementatie van de ombuigingen op de gemeentelijke bedrijfsvoering -die vanuit BMO plaatsvindt- kan uiteindelijk ook effect hebben op de overige programma's.

De samenvoeging van de bedrijfsvoering vanuit Losser bevindt zich in een stadium die een financiële vertaling nog niet mogelijk maakt. Een ontwikkeling die vanuit BMO in gang is gezet, is een nieuwe systematiek van toedelen van alle bedrijfsvoeringskosten naar de programma's. Deze ontwikkeling gaat ertoe leiden dat het product interne dienstverlening in de toekomst niet meer zichtbaar is. De paragraaf Bedrijfsvoering gaat in de toekomst inzicht in deze kosten geven.

Het product Stelposten DPGO is een post in de begroting waar restposten staan gereserveerd en waar de verrekening van de reserves van het Vastgoedbedrijf Enschede plaats vinden (budgettair neutraal).

Algemene dekkingsmiddelen

Belastingen: WOZ/OZB, Hondenbelasting en precariobelasting

Voor een nadere onderbouwing van de belastingen wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen in deze begroting.

Algemene uitkering

Per saldo daalt de algemene uitkering met 500.000 euro wat grotendeels wordt veroorzaakt door een uitname uit het gemeentefonds voor de financiering van de nationale inzet krijgsmacht. Daarnaast is voor de jaren 2011 en volgende jaren een aantal maatstaven aangepast op basis van recente informatie zoals het aantal inwoners en bijstandontvangers. Voor het overige worden de mutaties veroorzaakt door nieuwe en gewijzigde taakmutaties, integratie- en decentralisatie-uitkeringen. Hieronder is onder meer de korting op de WMO opgenomen. De korting zoals opgenomen in de junicirculaire (1,5 miljoen euro) wordt gedeeltelijk teruggedraaid (naar 800.000 euro). Zie ook Stelposten Concern.

Rente & Treasury

Het totale batige saldo op treasury is gestegen ten opzichte van de programmabegroting 2010-2013 door de lager dan eerder ingeschatte rentestanden voor zowel kortlopende als langlopende schulden. Ook heeft de neerwaartse bijstelling van de omvang van de benodigde nieuwe financiering, als gevolg van een gedaald investeringsniveau, een positief effect. Voor een verdere onderbouwing van dit product wordt verwezen naar de paragraaf treasury.

Stelposten Concern

Op het product concernstelposten staan de taakmutaties begroot uit het Gemeentefonds uit de Septembercirculaire 2010 en nog een aantal mutaties uit vorige circulaire. Deze taakmutaties worden in 2011 ingezet op de diverse taakvelden.

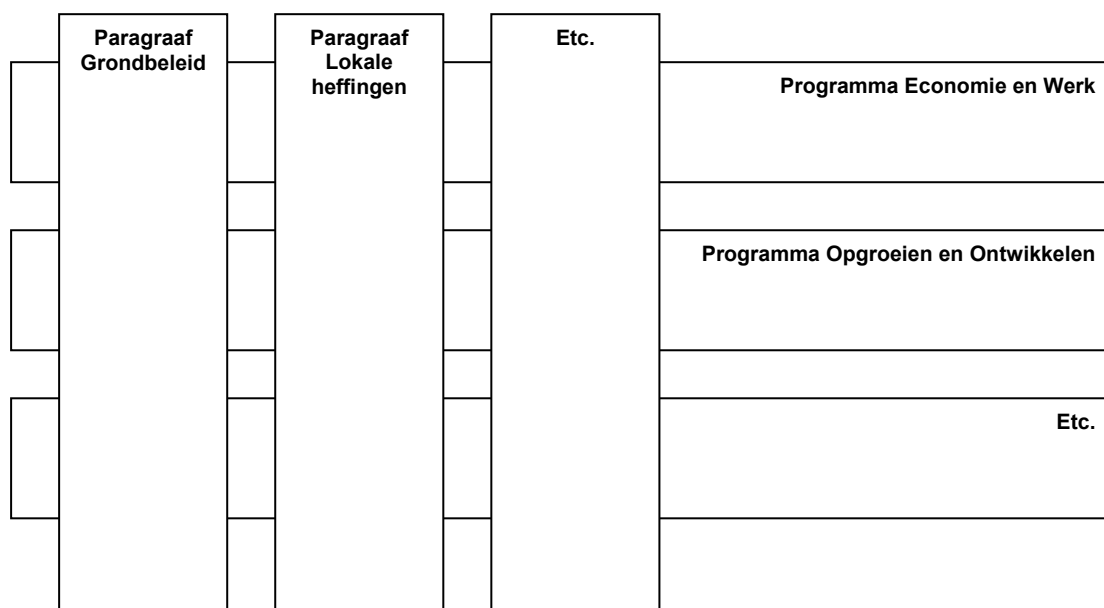
Daarnaast staat op de concernstelposten de bijdrage uit de ombuigingen gereserveerd. Na besluitvorming door de Raad wordt deze ingezet op de diverse knelpunten en in de programma's verwerkt.

Algemene notie

De producten Restposten DSOB, Stelposten DMO, Stelposten Concernstaf en Stelposten DPGO komen voort uit het dienstenmodel dat vanaf 1 januari 2011 wordt losgelaten voor de programmaorganisatie. De transitie naar dit nieuwe organisatiemodel betekent ook een grote verandering in de administratie. In 2011 wordt een begrotingswijziging aan de Raad voorgelegd waarin de hiervoor genoemde producten opgaan in de nieuwe productindeling. Het product Stelposten Concern zoals onder algemene dekkingsmiddelen toegelicht, zal blijven bestaan.

5. Paragrafen

De paragrafen bij de begroting en de jaarstukken geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten gezien vanuit een bepaald perspectief. Het gaat daarbij om onderdelen van de financiële functie die mogelijk een grote financiële impact kennen, een grote politieke betekenis hebben en/of van belang zijn voor de uitvoering van de programma's. De informatie over deze onderwerpen is veelal versnipperd in de begroting opgenomen. Het is noodzakelijk dat de Raad beschikt over een overzicht van deze onderwerpen voor de uitvoering van de kaderstellende en controlerende taak. Daartoe dienen de paragrafen.

De mate waarin een onderwerp zowel in de paragraaf als in een programma terugkomt, hangt mede af van het politieke gewicht van het onderwerp. Onderscheid is dat de programma's direct gericht zijn op burgers en de paragrafen indirect: het zijn kaders die de Raad voor het college stelt voor het beheer en de uitvoering.

Er zijn zeven verplichte paragrafen, te weten:

- Grondbeleid
- Weerstandsvermogen
- Treasury
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Verbonden partijen
- Bedrijfsvoering
- Lokale heffingen

Daarnaast zijn de volgende paragrafen toegevoegd:

- Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid
- Bestuurlijke projecten

5.1 Bestuurlijke projecten

Bestuurlijk project	UsselerEs
Programma	Economie en Werk
Bestuurlijk opdrachtgever	Jeroen Hatenboer
Ambtelijk Opdrachtgever	Marianne Dijcks
Beoogd doel en maatschappelijk effect	Het einddoel is een modern gemengd bedrijventerrein van maximaal 60 hectare netto (=uitgeefbaar) met minimaal 50 arbeidsplaatsen per netto hectare, dat qua inrichting maximaal aan gebruikerswensen tegemoet is gekomen en hoogwaardig is ingepast in zijn omgeving (duurzaam). Duurzaamheid krijgt ook vorm middels de energievoorziening en het parkmanagement. Daarbij wordt het bedrijvenpark gefaseerd ontwikkeld cq. uitgegeven. Met dit bedrijventerrein wordt met name lokale bedrijvigheid gefaciliteerd om door te kunnen groeien en daarmee bij te dragen aan de werkgelegenheid in Enschede.
Beoogd resultaat in 2011	Uitgaand van een door de Raad vastgesteld bestemmingsplan in 2011 zal naar verwachting nog een beroepsperiode Raad van State moeten worden doorlopen ten behoeve van een onherroepelijk BP 2012. In dit geval kan aan de hand van het deelbestek voor de zuidoosthoek/Oostkrans dan het bouwrijp maken van deze 1 ^e fase starten.
Periode van de opdracht	De uitgifteperiode zal 10 jaar duren tot medio 2022
Te betrekken partners	Duurzame energievoorziening vindt plaats in samenspraak met nog nader te bepalen (energie)leveranciers. De verdere uitvoering wordt geregeld afgestemd met bewoners en betrokken organisaties (bijv. contactgroep). De Gemeente Enschede verzorgt zelf de kaveluitgifte en stemt daartoe af met bedrijfsmakelaars/ondernemersorganisaties. Vwb duurzame inrichting van de kranen wordt overlegd met natuurorganisatie (Landschap Overijssel).

Bestuurlijk project	Kennispark
Programma	Economie en Werk
Bestuurlijk opdrachtgever	Marijke van Hees
Ambtelijk Opdrachtgever	Marianne Dijcks
Beoogd doel en maatschappelijk effect	Kennispark heeft als missie een optimale omgeving in de regio te creëren voor innovatie en ondernemerschap ten behoeve van Twente en Nederland, op basis van de kennis en het talent rond de Universiteit Twente. Het resultaat daarvan is de realisatie van 10.000 extra hoogwaardige arbeidsplaatsen in de regio tussen 2005 en 2025. Daarbij kent Kennispark drie pijlers: • Starters en Groeiers: meer en betere business cases en ondernemers.

	• Innovatief Ondernemen: een betere interactie tussen kennisintensieve bedrijven en kennisinstellingen ten behoeve van innovatie. • Inspirerend Vestigingsklimaat: een aantrekkelijke vestigingsomgeving gericht op kennistransfer. Kennispark is een van de drie projecten binnen de Innovatiedriehoek samen met Hart van Zuid/Centraal Station Twente en de gebiedsontwikkeling Luchthaven. Gezamenlijk zijn deze drie projecten op regionaal, provinciaal en rijksniveau aangewezen als de belangrijkste opgave van Twente voor de versterking van de economische structuur in Twente.
Beoogd resultaat in 2011	Realisatie van de Hengelosestraat vindt plaats in 2011. Met de realisatie is de ruimtelijke barrière tussen het B&S-park en de UT opgeheven en is voldaan aan de belangrijkste fysieke ingreep die het Masterplan voorstelt om tot een succesvol Kennispark te komen. De belangrijkste ontwikkelingen die daarnaast in de komende periode staan gepland zijn de start van de bouw van The Gallery (gebouw Langezijds) en de opwaardering van de omgeving van NS station Drienerlo. In de planvorming en gebiedsontwikkeling is het thema duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt.
Periode van de opdracht	De uitvoering van het masterplan is opgedeeld in 4 fasen: - Fase 1: loopt van 2009 t/m 2011 - Fase 2: van 2012 t/m 2015 - Fase 3: van 2016-2023 - Fase 4: daarna
Te betrekken partners	Kennispark Twente is een samenwerkingsverband van de Gemeente Enschede, Universiteit Twente en Provincie Overijssel. Daarnaast wordt er vanuit de stichting Kennispark met verschillende partners samengewerkt waaronder: Netwerkstad Twente, Saxion Hogeschool en Bedrijfsleven waaronder ontwikkelende partijen zoals Kondor Wessels en daaraan gelieerde partijen. Door verschillende partijen worden bijdragen geleverd aan de ontwikkeling van Kennispark. Zowel aan de gebiedsontwikkeling als aan de economische ontwikkeling worden door vele partners aanzienlijke bijdragen gegeven. De partijen die financieel bijdragen aan het succes van Kennispark zijn onder andere: provincie Overijssel, Ministeries van Economische Zaken en VROM, Regio Twente, gemeente Enschede, Universiteit Twente etc.

Bestuurlijk project	Werkloosheidsvrije wijk Pathmos
Programma	Economie en Werk
Bestuurlijk opdrachtgever	Myra Koomen
Ambtelijk Opdrachtgever	Marianne Dijcks
Beoogd doel en maatschappelijk effect	Pathmos en Stevenfenne zijn wijken die zich kenmerken door een lage participatiegraad. Het doel van het project Pathmos 'Werkloosheidsvrij' is om dit structureel te doorbreken en daarmee te zorgen voor een duurzame verhoogde participatiegraad. Het doel van het bereiken van deze hogere participatiegraad is om doorstroom naar regulier werk te bevorderen. Als dat permanent of tijdelijk niet kan, is een baan met loonkostensubsidie dan wel loonkostendispensatie of een functie als vrijwilliger met maatschappelijk nuttige taken een optie.

	Nagegaan wordt of het thema duurzaamheid (energiebesparing bestaande woningvoorraad) daarbij perspectief biedt.
Beoogd resultaat in 2011	Het project start begin 2011. De beoogde resultaten zijn geformuleerd voor 2012. • Van de doelgroep zit binnen 2 jaar de ene helft op trede 4 of hoger van de participatieladder. • De andere helft is tenminste één trede gestegen op de participatieladder. • Na 2 á 3 jaar is de doelgroep nog steeds actief op dezelfde of op een hogere trede van de participatieladder; met andere woorden er is sprake van duurzame participatie. • Het resultaat moet zijn dat meer mensen vanuit de bijstand werkervaring opdoen en banen vinden in wijk servicediensten, persoonlijke zorg, huishoudelijke hulp, buurt- en burendiensten.
Periode van de opdracht	Tot 1 januari 2014
Te betrekken partners	Zorgverzekeraars Ondernemers Pathmos Zorginstellingen Buurt- en wijkverenigingen Woningcorporaties Scholengemeenschappen

Bestuurlijk project	Havengebied (onderdeel Binnenhaven en omgeving)
Programma	Economie en Werk
Bestuurlijk opdrachtgever	Marijke van Hees
Ambtelijk Opdrachtgever	Marianne Dijcks
Beoogd doel en maatschappelijk effect	Het project Herstructurering Havengebied is opgesplitst in deelprojecten, waarvan een aantal (Handelskade, Ossenboer, woonboten) al opgestart en (grotendeels) afgerond zijn. Het huidige deelproject betreft de gebiedsontwikkeling Binnenhaven en omgeving (grootschalige herstructurering). De kwaliteit aan de Binnenhaven laat op dit moment te wensen over. Hiervoor zijn diverse oorzaken aan te wijzen, zoals veroudering, veranderende eisen van bedrijven en kwaliteitsverval en verloedering van de openbare en private ruimte. Als niet ingegrepen wordt, zal de kwaliteit van de Binnenhaven (en het Havengebied) verder worden aangetast, wat zal leiden tot negatieve ontwikkelingen, zoals vertrekkende bedrijven en een verlies aan werkgelegenheid. Doelstellingen: • vergroten (en/of behouden) van de werkgelegenheid; • beter/efficiënter ruimtegebruik van de gronden; • kwaliteitsverbetering en verhoging functionaliteit van de openbare ruimte (weg

	en kades / beschoeiingen) • stimuleren van watergebonden bedrijvigheid (aan-/afvoer). Momenteel worden de volgende herstructureringswerkzaamheden voorbereid: • herverkaveling en facilitering/stimuleren investeringen private partijen; • forse verbetering van de openbare ruimte (weg, aanleg van laad- en loskade); • het uitvoeren van achterstallig onderhoud/baggeren. Bij de ontwikkeling van de plannen is duurzaamheid een belangrijk thema. Onder meer worden voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een grote windmolen in het gebied. Het overall effect is de totstandkoming van een concurrerend (haven)bedrijventerrein voor de komende 30 jaar.
Beoogd resultaat in 2011	Afgerond ontwikkelingsplan voor de Binnenhaven (hierin staat o.a. welke projecten opgestart (kunnen) worden en hoe), waarmee de Raad heeft ingestemd en budget voor beschikbaar heeft gesteld, zodat investeringen gedaan kunnen worden. De investeringen gebeuren in de openbare ruimte, namelijk de aanpak van de openbare weg aan de Binnenhaven, evenals baggerwerkzaamheden (achterstallig onderhoud) en gedeeltelijke aanleg van kades.
Periode van de opdracht	2005 – 2015
Te betrekken partners	▪ Private partijen zoals de ondernemers/grondeigenaren ▪ Belangenvereniging ondernemers Havengebied (BOH) ▪ Herstructureringsmaatschappij Overijssel (HMO) ▪ Provincie Overijssel, Regio Twente, Ministerie van EZ, van VenW en VROM, Europese Unie ▪ Rijkswaterstaat ▪ N.V. Oost/ Kamer van Koophandel

Bestuurlijk project	Luchthaven
Programma	Stedelijke ontwikkeling
Bestuurlijk opdrachtgever	Jeroen Hatenboer / Marijke van Hees
Ambtelijk Opdrachtgever	Tjerk Wassenaar
Beoogd doel en maatschappelijk effect	Na de sluiting van de luchtmachtbasis door Defensie is gezocht naar een nieuwe invulling van het vrijgekomen gebied. De gebiedsontwikkeling luchthaven Twente e.o. wordt een complexe opgave waarin provincie Overijssel en gemeente Enschede nauw moeten samenwerken en belangen, verantwoordelijkheid en risico's delen. Bovendien zijn beide overheden samen de grootste grondeigenaar in het gebied. Voor de gebiedsontwikkeling moet daarom een samenwerkingsorganisatie in het leven worden geroepen die de dagelijkse verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling kan dragen en aan de gebiedsontwikkeling uitvoering kan geven.

	Provincie- en gemeentebestuur willen actief sturing blijven geven aan de gebiedsontwikkeling. Voor beide zijn er grote belangen mee gemoeid, zowel beleidsmatig als in financieel en juridisch opzicht. Ten behoeve van samenwerking wordt een Gemeenschappelijke Regeling opgericht. De gebiedsontwikkeling heeft een motorfunctie voor de economie van Twente en staat tevens in het teken van duurzaamheid. De gebiedsontwikkeling combineert de ontwikkeling van een luchthaven van nationale betekenis met ontwikkeling van natuur, waterhuishouding en landschap als onderdeel van de Economische Hoofdstructuur (EHS), maar ook woningbouw, bedrijventerrein en leisure. Aan de gebiedsontwikkeling worden hoge kwaliteitseisen gesteld. Tevens dient de gebiedsontwikkeling Luchthaven e.o. te worden gezien in samenhang met en als onderdeel van de Innovatiedriehoek (samen met Kennispark en Hart van Zuid). Deze drie dicht bij elkaar gelegen toplocaties in Twente vormen de basis voor de nieuwe duurzame economische structuurversterking van Twente. De Gemeenschappelijke Regeling zal naar verwachting met het uitvoeren van structuurvisie B en de provinciale omgevingsvisie tussen 2600 en 2700 nieuwe banen scheppen. Dit zijn zowel banen voor lager opgeleiden als banen voor hoger opgeleiden. In de KBA is aangegeven dat ruim 400 van deze nieuwe banen zullen worden ingevuld door laag opgeleide mensen die nu in een uitkeringssituatie verkeren. De nieuwe banen voor hoger opgeleiden hebben een betekenis voor de sociaal-economische structuur van de gemeente en de regio en het tegengaan van de zogenaamde braindrain.
Beoogd resultaat in 2011	Uitwerken van de structuurvisie B en de provinciale omgevingsvisie naar ontwikkelprogramma's per deelgebied/project gevolgd door een herziening van de grondexploitatie. Het opstarten en uitvoeren van het aanbestedingstraject voor een exploitant van de luchthaven.
Periode van de opdracht	De uitvoering van het project neemt daarna ca. 5 - 10 jaar in beslag. Afhankelijk van het verloop van de aanbesteding kan in 2012 of in 2013 het vliegveld weer in gebruik worden genomen.
Te betrekken partners	Primair vindt samenwerking plaats met de provincie Overijssel. Daarnaast is het Rijk een belangrijke partner, met name het ministerie van Verkeer en Waterstaat (bevoegd ten aanzien van de luchtvaart) en het Rijksontwikkel- en vastgoedbedrijf. • Daarnaast is bij de planontwikkeling een groot aantal maatschappelijke organisaties en buurgemeenten betrokken, waaronder: Gemeente Hengelo, Gemeente Oldenzaal, Gemeente Dinkelland, Gemeente Losser, Waterschap Regge en Dinkel, Kamer van Koophandel, Stichting Lonnekerland, Stichting Alternatieven Vliegveld Twente, Landschap Overijssel, Natuurmonumenten, Vereniging Omwonenden Luchthaven Twente, Bewonersbelangen Groot Driene, Dorpsraad Lonneker, Dorpsraad Deurningen en een aantal Duitse gemeenten, met name de gemeenten Nordhorn en Bad Bentheim en de Kreis Grafschaft Bentheim

Bestuurlijk project	Spoorzone
Programma	Stedelijke Ontwikkeling
Bestuurlijk opdrachtgever	Marijke Koomen
Ambtelijk Opdrachtgever	Jan Blok

Beoogd doel en maatschappelijk effect	Aan de noordzijde van de binnenstad ligt het omvangrijke plangebied Spoorzone dat gekenmerkt wordt door open/braakliggende plekken en verlaten bedrijfsgebieden. De gemeente heeft vanaf 2000 grondposities verworven en zij heeft de ambitie een ruimtelijke kwaliteitssprong te maken in dit gebied: 1. Vergroten van de historische binnenstad. Het gaat daarbij niet primair om het vergroten van het winkelcentrum, maar om het vormgeven van een stationsomgeving en om het aaneensmeden van Roombeek en binnenstad langs de 'Cultuurmijl' en Deurningerstraat. Daarbij worden begrippen gehanteerd als 'binnenstadsstruimilieu' en wordt aangesloten bij de ambitie voor het invullen van de 'Cultuurmijl'. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om het toevoegen van woningbouw en, in de nabijheid van het station, om stationsgerelateerde kantoorfuncties. In zeer beperkte mate zullen andere functies worden toegevoegd. De gebouwen in de te vergroten binnenstad zullen op de begane grond transformeerbaar zijn, zodat er in de toekomst ook andere functies desgewenst gehuisvest kunnen worden. 2. Transformeren van verlaten bedrijfsgebieden naar aantrekkelijke woongebieden, waarbij de nabije ligging tot de binnenstad wordt benut om een specifiek binnenstadsrand woonmilieu te ontwikkelen. Het totale project Spoorzone omvat globaal het gebied tussen het Polaroid terrein en Schuttersveld. De Spoorzone als totaalproject betreft circa 74 hectare waarvan op lange termijn circa 45 hectare in aanmerking komt voor herontwikkeling, herstructurering, transformatie of revitalisering. Het project kan in delen en fasen uiteen worden gelegd, waardoor de mogelijkheid ontstaat om stap voor stap het plan tot realisering te brengen. Gestart wordt in de deelgebieden waar de gemeente nu over (rentedragende) grondposities beschikt, zoals het Middengebied, en die plandelen waarvoor qua subsidie of cofinanciering concrete toezeggingen voorliggen (Middengebied en Spoortunnel).
Beoogd resultaat in 2011	Start Realisatie 1^e fase Middengebied 3^e kwartaal 2011. Start uitgifte kavels Boddenkamp oktober 2011.
Periode van de opdracht	Tot na 2020.
Te betrekken partners	• NS Poort: realiseren tunnel en stationsgerelateerde (kantoor)functies en voorzieningen. • Prorail: realiseren tunnel en stationsgerelateerde voorzieningen • Centra voor Wonen, Zorg en Welzijn (Leger des Heils) • Provincie Overijssel en het Rijk: stimuleringsregelingen en subsidies • Eén of meerdere private partijen; o.a beleggers, corporaties en andere toegelaten instellingen • Proper Stok als ontwikkelaar voor het Middengebied en eventueel andere delen in de Spoorzone • De Woonplaats en Domijn als corporaties • Klankbordgroep (vertegenwoordiging bewoners/gebruikers van het gebied)

Bestuurlijk project	Stadsweide voor Kennis Technologie en Zorg (vh Kop van Boulevard/ MST Ariënsplein)
Programma	Stedelijke Ontwikkeling
Bestuurlijk opdrachtgever	Marijke van Hees
Ambtelijk Opdrachtgever	Jan Blok
Beoogd doel en maatschappelijk effect	Aan de Zuidwestkant van de Enschedese binnenstad ontwikkelt de Gemeente Enschede, gezamenlijk met o.a. Medisch Spectrum Twente, Saxion Hogeschool en de Universiteit Twente de 'Stadsweide voor Kennis, Technologie, & Zorg'. Binnen dit gebied wordt de komende jaren grootschalig geïnvesteerd in gebouwen, voorzieningen en ontwikkelingen op het gebied van Kennis, Technologie & Zorg. De strategische keuze voor vernieuwing en concentratie van het ziekenhuis van Medisch Spectrum Twente (MST) in de binnenstad van Enschede is in overeenstemming met de ambities en beleidsuitgangspunten van de Toekomstvisie, de RO-visie en de binnenstadsvisie. Gestreefd wordt naar een zeer sterke centrumpositie voor Enschede in de Euregio met grootstedelijke allure. Deze doelstelling wordt bereikt door functionele vernieuwing, vergroting van de ruimtelijke kwaliteit, realisering van hoogwaardige architectuur en vergroting van de binnenstad door het MST en de stadscampus van Saxion met de binnenstad te verbinden en daar in te integreren. De plannen van het MST voor de nieuwbouw van een themaziekenhuis, en de recente en komende uitbreidingen van de stadscampus Saxion versterken die centrumpositie nadrukkelijk.
Beoogd resultaat in 2011	Definitieve vaststelling bestemmingsplan MST. Verlenen bouwvergunning en start bouw. Procedure aanpassing bestemmingsplan Saxion. Verdere inhoudelijke en programmatische uitwerking concept Kennis, Technologie & Zorg.
Periode van de opdracht	Nieuwbouw Medisch Spectrum Twente (MST): Uitvoering tussen 2011-2015 Locatie Ariënsplein: De locatie zal in 2015/2016 geheel vrij zijn voor herontwikkeling. Nieuwbouw Saxion op Locatie Natuurmuseum: Uitvoering tussen 2011 en 2013 Gebied Noordzijde Boulevard: Voor de Noordzijde van de Boulevard geldt dat de verwachting dat hier vanaf 2015 mogelijk de eerste plannen in ontwikkeling worden genomen. Gebied ter plekke van het huidige postkantoor: Voor de locatie postkantoor en omgeving geldt een verwachting die nog wat verder in de toekomst ligt. Ná 2015.
Te betrekken partners	• Nieuwbouw MST locatie Haaksbergerstraat • Nieuwbouw van het ziekenhuis: MST • Parkeren: MST en gemeente

	• Aanpassing openbare ruimte: gemeente Enschede • Aanpassing Haaksbergerstraat: gemeente Enschede • Uitbreiding Stadscampus Saxion: Saxion Hogeschool. • MST locatie Ariënsplein: MST, gemeente en een nog onbekende ontwikkelaar • Dish hotel: situatie nog onbekend. • Gebied Noordzijde Boulevard: gemeente, bibliotheek en nog onbekende ontwikkelaar, ING bank, eigenaar Zuidmolen • Locatie postkantoor: partners nog onbekend

Bestuurlijk project	Auke Vleerstraat (Bereikbaarheid Enschede West) - Ontsluiting kanaalzone
Programma	Stedelijke Ontwikkeling
Bestuurlijk opdrachtgever	Hans van Agteren
Ambtelijk Opdrachtgever	Tjerk Wassenaar
Beoogd doel en maatschappelijk effect	Het realiseren van een verbreding van de Auke Vleerstraat naar 2 x 2 rijstroken, waardoor de bereikbaarheid van zowel Enschede-West en –Noord verbeterd wordt. Het project is hierbij onderverdeeld in 3 fasen. Het project is een investeringsproject met als belangrijkste indirecte opbrengst een goede verkeersdoorstroming en bereikbaarheid en daarmee een duurzaam investeringsklimaat voor ondernemers. Dit geldt voor zowel Enschede West (Havengebied) als Noord (waaronder tevens het Kennispark valt).
Beoogd resultaat in 2011	<u>Fase 1</u> De aannemer is in beperkte mate gestart met de uitvoering van de werken. De bezwaren tegen het vrijstellingsbesluit en de verleende kapvergunningen zijn inmiddels ingetrokken. Een nieuwe planning wordt momenteel opgesteld. De werkzaamheden dienen in 2011 volledig afgerond te zijn. <u>3^e ontsluiting kanaalzone</u> De start van de uitvoering is gepland direct na de zomervakantie; naar verwachting zijn de werkzaamheden medio november afgerond. <u>Fase 2</u> De notitie aan het college met daarin het voorstel voor een keuze van een variant is nagenoeg gereed. <u>Vorbereiding fase 3</u> Hiervoor zijn geen middelen beschikbaar. De voorbereiding vindt dan ook niet plaats.
Periode van de opdracht	3 Fase 1: realisatiefase; gereed 31-12-2010; *) 4 Fase 2A: ontwerpfase (realisatie is afhankelijk van de beschikbaarheid van benodigde middelen)

	5 3^e ontsluitingsweg Kanaalzone: realisatiefase; gereed 01-11-2010; 6 Fase 2B: na 2018 (e.e.a. afhankelijk van beschikbaarheid benodigde middelen) 7 Fase 3: na 2018 (e.e.a. afhankelijk van beschikbaarheid benodigde middelen) <i>*) afhankelijk van de gerechtelijke procedure kan deze datum doorschuiven naar juli 2011</i>
Te betrekken partners	In de omgeving wordt samengewerkt/overlegd met de BOH (belangenvereniging ondernemers havengebied), individuele bedrijven/grondeigenaren grenzend aan de Auke Vleerstraat en bewoners van de Auke Vleerstraat eo. Daarnaast wordt vooruitlopend op de volgende fase samengewerkt met partners Kennispark, Waterschap Regge en Dinkel betreffende de ontsluiting van de Kanaalzone en Rijkswaterstaat betreffende de brug over het Twentekanaal. In 2009 is de aftrap verricht voor een brede klankbordgroep om het verkeersmanagement tijdens de aanleg van de verdubbeling te organiseren. Hierbij worden tevens geplande projecten als HOV-west, riolering Tweekelerveld, Onderhoud Parkweg, etc betrokken. Regio, gemeente Hengelo, Rijkswaterstaat, FC Twente, dorpsraad Boekelo en anderen zijn hierin partners. Cofinanciering:- Regio Twente, Rijk en Provincie Overijssel

Bestuurlijk project	Eschmarke
Programma	Stedelijke Ontwikkeling
Bestuurlijk opdrachtgever	Jeroen Hatenboer
Ambtelijk Opdrachtgever	Tjerk Wassenaar
Beoogd doel en maatschappelijk effect	In het Ontwikkelingsplan Eschmarke 2009 is uitgegaan van het afbouwen van de wijk Eschmarke met in totaal circa 2000 woningen tot 2020. Op dit moment zijn er in project de Eschmarke circa 2.700 gerealiseerd inclusief openbare ruimten, een winkelcentrum, scholen, ecologische verbindingzones en andere voorzieningen. Er wordt gemeentebreed gekeken naar de prioritering van de woningbouwprojecten. Ook voor de Eschmarke betekent dit dat per deelproject bezien wordt wat de consequenties zijn van verdere uitfasering en welke ontwikkelingskansen er zijn om toch te komen tot een spoedige uitgifte van kansrijke deelprojecten (bijv. Leuriks-Oost met circa 100 kavels). Voor enkele deelprojecten vindt een heroriëntatie plaats om beter te kunnen aansluiten bij de huidige marktvaart naar suburbane milieus in Enschede (bijv. Eschmarkerveld).
Beoogd resultaat in 2011	De uitgifteraming wordt herzien in het kader van de actualisatie van het ontwikkelingsplan Eschmarke en de gemeentelijke woningbouwprioritering. In het Ontwikkelingsplan 2009 werd voor 2011 uitgegaan van de bouw van ca. 200 woningen en de uitgifte van ca. 48.300 m2 bouwgrond. Naar verwachting wordt dit aantal naar beneden bijgesteld.
Periode van de opdracht	1995-2020
Te betrekken partners	Ontwikkelcombinatie E 2000, De Eschmarke VOF, wijkraden.

Bestuurlijk project	Boswinkel
Programma	Stedelijke Ontwikkeling
Bestuurlijk opdrachtgever	Myra Koomen / Jeroen Hatenboer
Ambtelijk Opdrachtgever	Tjerk Wassenaar
Beoogd doel en maatschappelijk effect	De opgave voor Oost Boswinkel is een leefbare wijk die als geheel beter scoort op de sociaal economische indicatoren en om bewoners van Boswinkel kansen te bieden op de sociaal maatschappelijke ladder. Voor de gehele wijk Boswinkel is er een Toekomstvisie opgesteld waarin de herstructureringsopgave voor Oost Boswinkel is ingebed.
Beoogd resultaat in 2011	• Opzetten van een actief (vernieuwend) participatieproces met bewoners vanaf 2^e helft 2010 – 1^e helft 2011 waaruit een stedenbouwkundige invulling voor dient te komen. • Bestemmingsplan opstellen en procedure (vaststelling 2012). • Vergunningentraject (2011/2012 en volgend). • Bestek tot en met opdrachtverstrekking (sloop, bouwrijp maken, woonrijp maken) (2011/2012 en volgend).
Periode van de opdracht	Tot en met 2016.
Te betrekken partners	Het project is een coproductie tussen de woningcorporaties Ons Huis, Domijn, De Woonplaats en de gemeente Enschede: • Ons Huis: visieontwikkeling en projectprogramma geheel Boswinkel / herstructurering Oost Boswinkel; • De Woonplaats: visieontwikkeling en projectprogramma geheel Boswinkel / herstructurering Oost Boswinkel; • Domijn: visieontwikkeling en projectprogramma geheel Boswinkel Belangrijke elementen in alle fases in dit proces zijn participatie en communicatie. Bewoners, investeerders, beleidsmakers, bestuurders en anderen zijn in het allervroegste stadium betrokken, zodat zij zich verantwoordelijk voelen en co-makers worden.

Bestuurlijk project	Stadsrandzones
Programma	Stedelijke Ontwikkeling
Bestuurlijk opdrachtgever	Hans van Agteren
Ambtelijk Opdrachtgever	Hans Koier
Beoogd doel en maatschappelijk effect	De stadsrandzones hebben een belangrijke rol in de gemeentelijke ambitie om de beleefbaarheid van het buitengebied te versterken. Door de stadsrandzones te ontwikkelen voor toerisme, beleving en recreatie worden bewoners en

Bestuurlijk project	Stadsrandzones
	bezoekers meer geprikkeld gebruik te maken van het fraaie Enschedese buitengebied en wordt voorkomen dat de stadsrandzone een rommelige overgangszone tussen stad en platteland is. Het thema heeft inmiddels regionaal, nationaal en Europees de nodige aandacht, getuige onder meer de uitwerking van een stadsrandvisie op Netwerkstad-niveau en de deelname in het Europese samenwerkingsproject SURF op het gebied van stadsranden.
Beoogd resultaat in 2011	De belangrijkste activiteiten maken deel uit van de landinrichtingen Enschede-Noord en Enschede-Zuid. In Enschede-Noord wordt in 2011 gestart met de aanleg van een fiets- en wandelpad, in combinatie met het verleggen van de Vanekerbeek. Dit vormt onderdeel van het Rondje Enschede. Risicofactoren zijn het verloop van de nog te starten bestemmingsplanprocedure en het proces van ruilverkaveling en zogenoemde "korting" van gronden die benodigd zijn. Parallel aan de realisatie van de fiets- en wandelpaden is het de bedoeling een deel van het gebied in te richten voor recreatie. De realisatie hiervan is afhankelijk van de mogelijkheden tot verwerving of ruil van benodigde gronden en de beschikbaarheid van middelen (provinciale middelen in het kader van Investeren in Overijssel zijn wel toegezegd, maar nog niet definitief beschikbaar gesteld). In Enschede-Noord wordt in 2011 ook de eerste fase van de ecozone Kristalbad afgerond; de start van de werkzaamheden is in oktober 2010. Dit project is het gebied tussen Enschede en Hengelo combineert een ecozone met waterretentie en (beperkt) recreatief medegebruik. Het project wordt uitgevoerd door het Waterschap; de gemeente is medefinancier. In Enschede-Zuid zal in 2011 nog vooral worden gewerkt aan een planherziening voor het gebied Tweekelo. Daarmee wordt de basis gelegd voor de invulling van het Rondje Enschede in dat gedeelte van de stadsrand. Verder zullen het ontwerp worden gemaakt en de planologische procedures worden gestart voor de realisatie van een fiets-wandelpad ten zuiden van de Helmerhoek, enigszins vergelijkbaar met de reeds gerealiseerde strook in het Brunink. Buiten de Landinrichtingen zal voor de stadsrandzone in 2011 gestart worden met een kunst- en activiteitenprogramma, de invulling van beeldtaal (markering) langs het Rondje Enschede en de verdere invulling van pleisterplaatsen. Eén en ander is ook hier afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende budget (beoogd vanuit middelen Investeren in Overijssel, EFRO-subsidie en GRAP-gelden).
Periode van de opdracht	2015
Te betrekken partners	Provincie Overijssel, Waterschap Regge en Dinkel, Landinrichtingscommissies Enschede-Noord en Enschede-Zuid, Landschap Overijssel.

Bestuurlijk project	Vitale sportverenigingen: Rigtersbleek
Programma	Opgroeien en ontwikkelen
Bestuurlijk opdrachtgever	Ed Wallinga
Ambtelijk Opdrachtgever	Coen Luttkhuis
Beoogd doel en maatschappelijk	Bij dit project is sprake van een bijzondere inzet van een sportvereniging op een breder maatschappelijk vlak.

Bestuurlijk project	Vitale sportverenigingen: Rigtersbleek
effect	Er wordt gebruik gemaakt van de centrale plek die de vereniging al inneemt in de wijken en van de accommodaties die met een (relatief) beperkte investering voor veel meer doeleinden te gebruiken zijn. De betrokkenheid van vrijwilligers wordt als gevolg van dit project verder aangezwengeld en er bestaat een goede kans dat de investeringen in dit project zich terugverdienen doordat de druk op de zwaardere professionele inzet afneemt. Het is de insteek om de ervaringen van Rigtersbleek regionaal en provinciaal te delen.
Beoogd resultaat in 2011	Beoogd resultaat t/m juli 2012: Het kernpunt is synergie: verbindingen leggen tussen sport, activeren, onderwijs en welzijn. Deze activiteiten en investeringen zijn een eerste stap om de sportvereniging een veel omvattender rol te laten spelen voor de wijk. Het project voorziet in een doelgerichte en op de wijkbehoefte gebaseerde uitbreiding van (sport)activiteiten, met als hoofdthema's de ontwikkeling van kinderen/jongeren, gezonde leefstijlen en participatie (in arbeid, in activiteiten en als vrijwilliger).
Periode van de opdracht	Fase 1 : t/m 1 december 2010 (ontwikkeling businesscase): - Definitief ontwerp voor aanpassing van de accommodaties gereed. - Start van de activiteiten. Fase 2 : 1 dec 2010 t/m 1 juli 2012 (uitwerking): - Aanbesteding, uitvoering en afronden van aanpassingen in de accommodaties. - Uitvoering en intensivering van activiteiten, mogelijkheid tot verdere intensivering van activiteiten bezien.
Te betrekken partners	VV Rigtersbleek, Domijn, de Woonplaats, Provincie Overijssel (kernpartners). Via de inhoud van het project: Alifa, Kinderdagopvang Hebbes, Speeltuinvereniging / SES, Saxion Hogeschool, ROC van Twente/CIOS, Het Werkplein, Jarabee Jeugdzorg, Polman Fysiotherapie, Gezondheidscentrum de Hoed, elf basisscholen in de wijk, Wijkraad, Prismare, Spinnerij Oosterveld, Menzis en diverse buurtverenigingen (waaronder Rigtersbleek korfbal, boksvvereniging, muziekvereniging). De gemeente kiest in het project de rol van "faciliterende partner" en is geen eigenaar van het project. De gemeente stimuleert zoveel mogelijk het initiatief van de maatschappelijke partners Rigtersbleek en de woningcorporaties.

5.2 Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf gaan wij in op het te voeren grondbeleid in de periode 2011 – 2014 en de verwachte resultaten. Conform artikel 16 BBV bevat deze paragraaf:

1. een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen zoals opgenomen in de verschillende relevante programma's;
2. een aanduiding van de wijze waarop het grondbeleid zal worden uitgevoerd;
3. een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie
4. een onderbouwing van de (te verwachten) winstneming
5. de beleidsuitgangspunten over de reserve grondzaken in relatie tot de risico's van grondzaken

5.2.1 Grondbeleid: visie en uitvoering

Visie

In februari 2010 is de Nota Grondbeleid door de raad van Enschede vastgesteld. De aanbevelingen uit het rekenkamercommissie rapport "Aan grond gebonden" (2009), waarin het Enschedese grondbeleid in de periode 2003 – 2008 is geëvalueerd, zijn hier meegenomen. De Nota Grondbeleid is het document waarin de kaders voor het grondbeleid zijn vastgelegd die nader worden uitgewerkt in diverse nota's. Een groot aantal van deze uitwerkingsnota's is al eerder opgesteld en zal de komende jaren worden geactualiseerd (zie ook programma Stedelijke Ontwikkeling).

In de Nota Grondbeleid 2010 – 2013 is vastgelegd dat wordt ingezet op een actief grondbeleid. Echter minder vanzelfsprekend dan voorheen en op basis van een per project op te stellen realisatiestrategie ("situationeel grondbeleid"). Een zorgvuldig strategisch verwervingsbeleid is daar onderdeel van. Basis daarvoor is de begin 2011 nog vast te stellen Nota Realisatiestrategieën.

Naast het zelf actief realiseren van een nieuwe bestemming in het kader van het actieve grondbeleid – de gemeentelijke grondexploitaties -, is de gemeente ook financieel betrokken bij particuliere grondexploitaties, PPS constructies of (regionale) samenwerkingsverbanden.

In de Nota Grondbeleid staan drie beleidslijnen centraal (speerpunten):

- Een positieve reserve grondbedrijf / het vergroten van de verdien capaciteit
- Een transparant afwegingsproces voor inzet grondbeleidsinstrumentarium
- Inzetten op alternatieve uitgiftedvormen

Het grondbeleid is ondersteunend aan het realiseren van de gewenste doelen en effecten uit de programma's Stedelijke Ontwikkeling, Economie en Werk en Leefomgeving. Op basis van de Toekomstvisie en de in 2009 (herijkte) Ruimtelijke Ontwikkelingsvisie.

Het Grondbedrijf streeft in algemene zin niet naar winst of het behalen van een vooraf bepaald totaal financieel rendement. Geld verdienen is geen doel op zich, maar slechts een middel om andere doelstellingen te kunnen verwezenlijken. Het Grondbedrijf faciliteert de gewenste maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen. Het Grondbedrijf kent een zogenaamd gesloten systeem. Dat wil zeggen dat het Grondbedrijf winsten en verliezen uit grondexploitaties met elkaar verevent en haar "eigen broek ophoudt".

Uitvoering

MPG 2010, prioriteringsmodel woningbouw en bijstellen prognose uitgifte bedrijventerreinen

In het Meerjaren Perspectief Grondbedrijf (MPG) rapporteert het Grondbedrijf jaarlijks over de behaalde resultaten, de toekomstige ontwikkelingen en de financiële positie in het MPG (Meerjaren Perspectief Grondbedrijf). Op 28 juni 2010 is het MPG 2010 door de raad vastgesteld. In het MPG 2010 is aangegeven dat er wat betreft het weerstandsvermogen sprake is van een code oranje. Op basis daarvan heeft de raad aan B&W opdracht gegeven om, conform de nota weerstandsvermogen grondbedrijf, binnen drie maanden een plan van aanpak op te stellen met voorstellen om weer in groen te komen (traject "Van oranje naar groen").

Daarnaast is er naar aanleiding van de marktontwikkelingen (o.a. teruglopende verkopen) ten aanzien van de woningbouw een prioriteringsmodel opgesteld dat maximaal aansluit bij de marktvrage en tegelijkertijd kwaliteit voor de stad realiseert, in het bijzonder de stedelijke vernieuwing van wijken en buurten. Tevens is de verwachte uitgifte bedrijventerreinen naar beneden bijgesteld. De financiële consequenties van deze trajecten zijn in beeld gebracht. De financiële gevolgen van de prioritering woningbouw en het bijstellen van de uitgifteprognose voor bedrijventerreinen zijn dusdanig dat het Grondbedrijf zonder maatregelen ver in code rood beland. Dat betekent dat een fors maatregelenpakket noodzakelijk is om een gezond Grondbedrijf te behouden.

Te nemen maatregelen

Er is uitvoerig onderzocht welke maatregelen op korte en iets langere termijn mogelijk zijn om de financiële problemen in het Grondbedrijf het hoofd te kunnen bieden. De raad is hierover begin oktober 2010 door middel van een brief (d.d. 6 oktober 2010) met betrekking tot de woningbouwprioritering en de effecten op het MPG geïnformeerd. Vandaar dat hier volstaan wordt met het kort benoemen van de te treffen maatregelen.

- a) De rekenrente in het MPG voor de komende 8 jaar op 5,0 % stellen.
- b) Vanaf 1/1/2013 de opbrengstenstijging op 2% zetten. Vanwege de recessie voor de jaren 2011 en 2012 uit te gaan van respectievelijk 0% en 1%.
- c) Dit jaar de grondexploitatie Spoorzone Middengebied openen.
- d) De grondexploitaties van Roombeek, Boddenkamp en 1e fase Middengebied samenbrengen en onderbrengen in het Grondbedrijf.
- e) Een bedrag van 5 miljoen euro uit de ISV middelen bestemmen als bijdrage aan projecten in het Grondbedrijf
- f) De financiële verplichtingen uit de "oude" afdrachtregeling van het Grondbedrijf aan het Concern per direct beëindigen. Daarnaast de nieuwe afdrachtenregeling (m.i.v. 2009), waarin staat dat het Grondbedrijf afdraagt aan het concern zodra het Grondbedrijf zich in groen bevindt, de komende vijf jaar niet toepassen en in 2014 herijken.
- g) Een bijdrage van het parkeerbedrijf als vergoeding voor de exploitatie van parkeerterreinen in eigendom van het Grondbedrijf.
- h) De afdracht kunst vanuit de grondexploitaties per direct beëindigen.
- i) Het verkopen van een aantal gronden / objecten uit het complex strategische gronden CVG)
- j) Het verlagen / stopzetten van diverse posten in het overig functioneel complex in het MPG.
- k) Het optimaliseren van een aantal lopende projecten
- l) De kosten VTU in de grondexploitaties verlagen

Toelichting

ad a) Het Concern berekent ter dekking van de financieringskosten van de projecten in het Grondbedrijf een (omslag)rente. Vervolgens rekent het Grondbedrijf met een (reken)rente die een half procent hoger ligt. Dit als marge voor eventuele stijging van de omslagrente. Omdat de omslagrente op dit moment 5% is berekent het Grondbedrijf 5,5% in haar grondexploitaties. Door de rekenrente voor de komende 8 jaar op 5,0 % te stellen verdwijnt er wel een financiële buffer uit de grondexploitaties om (rente)tegenvallers op de lange termijn op te kunnen vangen.

Ad b) Het Grondbedrijf neemt of (kleine) risico's op in de grondexploitaties of kwantificeert deze in de risicoanalyses. Deze zijn onderdeel van de weerstandscapaciteit. Terwijl de werkelijke opbrengstenstijging de afgelopen jaren gemiddeld hoger is geweest dan 1% is altijd reëel behoudend begroot en deze 1% gehanteerd. Hiermee werd een buffer gecreëerd in de grondexploitaties om eventuele tegenvallers op te vangen. Door deze buffer uit de grondexploitaties te halen en de opbrengstenstijging vanaf 1/1/2013 op 2% te zetten verbeterd het resultaat van de grondexploitaties. Dit is naar verwachting een reële inschatting. Veel corporaties en andere gemeenten hanteren dit percentage. Vanwege de recessie wordt voor de jaren 2011 en 2012 voorzichtigheidshalve uitgegaan van respectievelijk 0% en 1% opbrengstenstijging. Deze maatregel brengt een verhoogd risico op tegenvallers in de opbrengsten(stijging)met zich mee. Dit vertaalt zich in een hoger risicoprofiel en een verhoging van de vereiste weerstandscapaciteit in het risicoprofiel. De buffer wordt nu gevormd binnen het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf.

Ad c) De gebiedsontwikkeling voor de Spoorzone is één van de projecten die onderdeel uitmaakt van de majeure stedelijke investeringsopgaven. Deze resterende tekorten van deze projecten worden gedekt vanuit de reserve MSI (Majeure Stedelijke Investerings). Op het moment dat de grondexploitatie is geopend kunnen de gronden en opstallen (o.a. de Sanders Locatie), die nu nog in het CVG zijn ondergebracht, worden overgeboekt. Als gevolg hiervan wordt de voorziening voor het CVG verlaagd, waardoor de reserve Grondbedrijf verbetert. Ná de vaststelling van de Programmabegroting, en daarmee de besluitvorming over de omvang van de reserve MSI, zal aan de raad het besluit tot openen van de grondexploitatie worden voorgelegd, tegelijk met de kaders.

Ad d) Roombeek wordt de komende vier jaar afgerond. De huisvesting aan de Voortsweg wordt per 1 januari a.s. beëindigd. De verdere activiteiten die door de projectorganisatie worden uitgevoerd zullen worden samengevoegd in de projectorganisatie voor Boddenkamp en 1e fase Middengebied. Daarmee ontstaat ook een goede basis om de aansluiting van Roombeek op het omliggende gebied en de Binnenstad te waarborgen. De HOV-noordas, de Deurningerstraat en de Cultuurmijl zijn daarin belangrijke verbindingen. De grondexploitaties van de genoemde deelgebieden zullen worden samengebracht en worden ondergebracht in het Grondbedrijf. Dit levert voordelen op voor het Grondbedrijf voor de risicovoorziening en het weerstandsvermogen. Deze samenvoeging heeft geen gevolgen voor alle afgesproken ambities en resultaten in Roombeek.

Ad e) In totaal ontvangt de gemeente Enschede in het kader van ISV-III 11,2 miljoen euro. Door een bedrag van 5 miljoen euro te bestemmen uit de ISV middelen als bijdrage aan projecten in het Grondbedrijf vermindert het tekort in het Grondbedrijf. Dit betekent dat de reeds toegezegde middelen voor de lopende herstructureringsprojecten (Velve, Bijvank/'t Lang, Stroinkslanden en Stadsveld) voor een deel verlaagd moeten worden. Hierover zijn gesprekken gestart met de corporaties. Er resteert vervolgens geen vrije ruimte meer voor andere ISV-projecten in deze periode.

Ad f) In de periode 1998 t/m 2009 heeft het Grondbedrijf 15,3 miljoen euro (NCW) afgedragen aan het concern. In 2008 is bij vaststelling van het MPG de bestaande afdrachtregeling geactualiseerd en vervangen door een nieuwe winstafhankelijke afdrachtregeling waarbij is afgesproken dat de oude regeling per 1/1/2012 zou eindigen. Vanuit het oogpunt van de huidige financiële situatie van het Grondbedrijf is het een voor de hand liggende maatregel om de oude afdrachtregeling per direct te beëindigen. Daarnaast zal de nieuwe afdrachtenregeling, waarin staat dat het Grondbedrijf afdraagt aan het concern zodra het Grondbedrijf zich in groen bevindt, de komende vijf jaar niet worden toegepast en in 2014 worden herijkt.

Ad g) Het Grondbedrijf heeft nu 3 parkeerterreinen in eigendom. Deze parkeerterreinen worden geëxploiteerd door het parkeerbedrijf. Aan het parkeerbedrijf zal een vergoeding worden gevraagd die gerelateerd is aan de omzet van het parkeerterrein. Hierover dient nog

overleg te worden gevoerd met het parkeerbedrijf. Daarom is deze nu nog als Pm post opgenomen.

Ad h) Op dit moment wordt vanuit de grondexploitaties een afdracht voor kunst gedaan. Dit is bestuurlijk vastgelegd in de verordening percentageregeling beeldende kunst 2007. Daarin staat dat 1% van de kosten voor sloop, bouw- en woonrijp maken afgedragen moet worden aan de reserve Stadsverfraaiing. Dit geldt voor zowel gemeentelijke grondexploitaties als particuliere grondexploitaties. Per direct wordt de afdrachtregeling opgeschort tot tenminste 2014.

Ad i) In het complex verspreide gronden zijn gronden en opstallen ondergebracht ten behoeve van toekomstige ontwikkelingen. Voor een deel van deze percelen is de werkelijke waarde hoger dan de boekwaarde, de zogenaamde stille reserve. Een aantal courante gronden en opstallen van de totale stille reserve zullen in de komende 3 jaar te gelde worden gemaakt.

Ad j) Binnen het Grondbedrijf is er een "overig functioneel complex". Het gaat hier om algemene, niet projectgerelateerde onderzoekskosten. Hierin staan de kosten die niet direct toe te rekenen zijn aan individuele grondexploitaties. Een aantal van deze voorzieningen wordt verlaagd of beëindigd.

Ad k) Alle lopende grondexploitaties zijn doorlopen om te beoordelen in welke projecten nog een optimalisatieslag kan worden gemaakt waardoor het rendement wordt verhoogd. Er wordt een taakstelling neergelegd van in totaal 0,5 miljoen euro.

Ad l) Er wordt aangestuurd op een verdere verlaging van de VTU-kosten (voorbereidings- en uitvoeringskosten). Eerder werd rekening gehouden met extra kosten van 4 miljoen euro. VTU door de aanzienlijke langere looptijd van een flink aantal projecten. Tegelijk wordt gestuurd op een vermindering van deze kosten. De laatste jaren heeft dat al gestalte gekregen: de VTU-kosten zijn gedaald van 6,5 miljoen euro in 2008, naar 5,5 miljoen euro in 2009 en naar verwachting 5,3 miljoen euro in 2010. Momenteel worden de VTU-kosten herijkt, waarbij ook aan een verdere efficiëntie in projecten wordt gewerkt. In het kader van de lopende efficiëntietaakstellingen is al een eerste slag gemaakt.

Naast bovengenoemde maatregelen zullen ook nog maatregelen worden uitgewerkt welke op de lange termijn een positief effect kunnen hebben op de reserve van het Grondbedrijf. Omdat dit meer complexe en moeilijk in geld uit te drukken maatregelen zijn, is meer tijd nodig om hier onderzoek naar te doen. In het MPG 2011 zal hier nader op worden ingegaan.

Tenslotte is, om de huidige reserve op een acceptabel nivo te krijgen, een incidentele bijdrage ineens vanuit de algemene middelen nodig. In de berekeningen is uitgegaan van een incidentele bijdrage van 13 miljoen euro.

Prognose van de te verwachten resultaten

In het kader van deze programmabegroting zal – rekening houdend met de BBV eisen – allereerst kort worden ingegaan op de uitkomsten van het op 28 juni 2010 vastgestelde MPG 2010. Vervolgens zullen de financiële effecten van de woningbouwprioritering en het naar beneden bijstellen van uitgifte bedrijventerreinen worden aangegeven. Tenslotte wordt ingegaan op de financiële consequenties van de maatregelen op het MPG.

MPG 2010 (vastgesteld 28 juni 2010)

Lopende grondexploitaties

Per 1 januari 2010 waren in het MPG 43 lopende grondexploitaties opgenomen. Het totale financiële resultaat van alle 19 winstgevende en 24 verlieslatende grondexploitaties tezamen werd in het vastgestelde MPG 2010 begroot op een tekort van 39,7 miljoen euro. Voor het dekken van dit begrote tekort is een voorziening getroffen. Deze is ten laste gebracht van de reserve van het grondbedrijf.

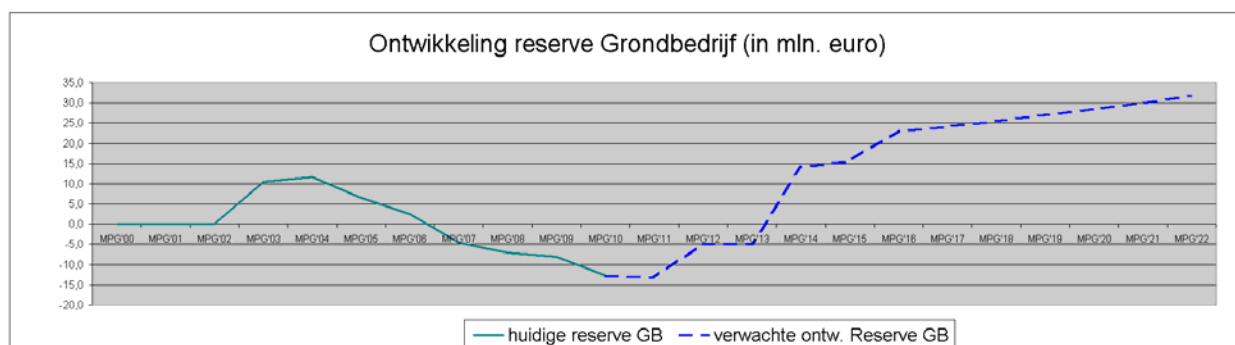
Reserve Grondbedrijf

De Reserve Grondbedrijf wordt bepaald door de (in het verleden) behaalde winsten en de getroffen voorzieningen voor verliesgevende projectgebonden complexen (grondexploitaties) en functionele complexen. De Reserve Grondbedrijf was per 1 januari 2010 -/- 12,7 miljoen (negatief). Als gevolg van de ontwikkelingen bij de diverse complexen was de vermogenspositie van het Grondbedrijf per 1 januari 2010 als volgt:

	MPG '10 In mln. Euro's en op ncw '10
Reserve GB	-12,7
- nog te realiseren opbrengsten	29,4
Toekomstige Reserve GB	16,7
- Bestemm. Reserve Afdrachten algemene middelen	1,1
- Bestemm. Reserve Toekomstige projecten	1,0
Algemene Reserve GB	14,6

Tabel 1: ontwikkeling reserve Grondbedrijf MPG 2010

Op grond van de inzichten zoals die opgenomen waren in het vastgestelde MPG 2010 ontwikkelde de Reserve van het Grondbedrijf zich als volgt:

Financiële effecten woningbouwprioritering en bijstellen uitgiftetempo bedrijventerreinen op MPG

De verslechtering van de Toekomstige Reserve Grondbedrijf als gevolg van de bijgestelde programmering woningen en bedrijventerreinen is berekend op 52 miljoen euro op Netto Contante Waarde. Dit is de algemene reserve nadat alle grondexploitaties zijn afgerond, gerekend naar geld van nu.

De 52 miljoen euro verslechtering van de Toekomstige Reserve (zie tabel 3) is als volgt opgebouwd.

Woningbouw	25 mln.
Bedrijventerreinen	11 mln.
Extra VTU door uitsfasering	4 mln.
Herprogrammering Eschmarke	8 mln.
Herprogrammering Boddenkamp	3 mln.
Juridisch kosten	1 mln.
Herziening MPG	PM *
Totaal	52 mln.

Tabel 2: verslechtering MPG door prioritering

*) In kader MPG 2011 zullen de financiële consequenties nader inzichtelijk worden gemaakt. Bij de jaarlijkse actualisatie van het MPG zullen ook de planinhoudelijke wijzigingen worden meegenomen.

De Reserve Grondbedrijf per 1 januari 2010 komt daarmee nu uit op 57 miljoen euro negatief (zie tabel 3). Omdat een deel van de risico's, namelijk het risico op planvertraging, nu is doorvertaald in de grondexploitaties (uitsfaseren), is de vereiste weerstandscapaciteit gezakt van 18,4 miljoen euro in het vastgestelde MPG 2010 naar 9,9 miljoen euro. Op basis van deze uitkomsten is het weerstandsvermogen uit te drukken in een code rood. Daarnaast is het zonder maatregelen niet mogelijk om in de toekomst weer een positieve Toekomstige Reserve te krijgen.

Het MPG ziet er na de prioritering en in vergelijking met het vastgestelde MPG 2010 als volgt uit:

	MPG '10	MPG '10 (na prioritering)
	op ncw '10	op ncw '10
Reserve GB	-12,7	-57,3
- nog te realiseren opbrengsten	29,4	22,1
Toekomstige Reserve GB	16,7	-35,2
- Bestemm. Reserve Afdrachten algemene middelen	1,1	1,1
- Bestemm. Reserve Toekomstige projecten	1,0	1,0
Algemene Reserve GB	14,6	-37,3

Tabel 3: ontwikkeling reserve Grondbedrijf na prioritering

Financiële effecten van de maatregelen op MPG

Door de maatregelen wijzigen de grondexploitaties en daarmee de reserve t.o.v. van het vastgestelde MPG 2010 als volgt.

Lopende grondexploitaties

Per 1 januari 2010 zijn in het MPG 42 lopende grondexploitaties opgenomen. Er is 1 project minder opgenomen dan eerder genoemd. Dit betreft het project Boddenkamp welke onderdeel gaat uitmaken van het project Roombeek Middengebied Boddenkamp. Deze maakt hierdoor geen onderdeel meer uit van het lopende MPG en vormt samen met Roombeek Middengebied Boddenkamp een "gesloten vat" binnen het MPG.

Het totale financiële resultaat van alle 15 winstgevende en 27 verlieslatende grondexploitaties tezamen wordt begroot op een tekort van 64,0 miljoen euro. Dit bedrag heeft alleen betrekking op de lopende grondexploitaties en moet gezien worden als saldo van winstgevende en verlieslatende grondexploitaties op nette contante waarde. Het bedrag staat derhalve op zichzelf. De wijziging van dit saldo maakt samen met die uit de functionele complexen onderdeel uit van de 52 miljoen euro verslechtering van de toekomstige reserve. Voor het dekken van dit begrote tekort is een voorziening getroffen. Deze is ten laste gebracht van de reserve van het grondbedrijf.

Reserve Grondbedrijf

De Reserve Grondbedrijf wordt bepaald door de (in het verleden) behaalde winsten en de getroffen voorzieningen voor verliesgevende projectgebonden complexen (grondexploitaties) en functionele complexen. De Reserve Grondbedrijf komt door de maatregelen per 1-1-2010 uit op -/ 7,7 miljoen (negatief). Ondanks deze negatieve reserve blijft het Grondbedrijf voor de lopende projecten gezond.

Bijdrage vanuit de algemene middelen

Uit de berekeningen die zijn gemaakt, blijkt dat door een bijdrage vanuit de algemene middelen van 13 miljoen euro een acceptabele weliswaar nog negatieve reserve ontstaat en dat er voldoende weerstandscapaciteit in het Grondbedrijf aanwezig is (code geel, dichtbij groen (zie 4)).

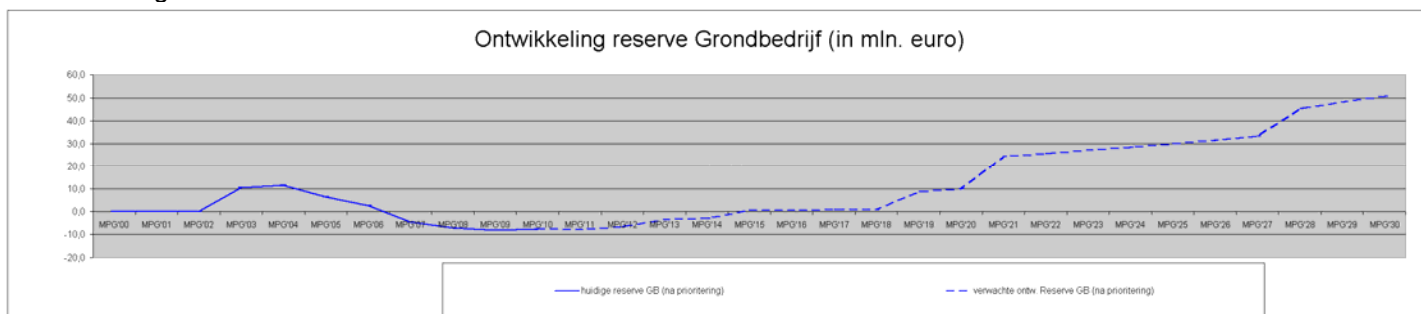
In de laatste kolom in de volgende tabel wordt het effect van de maatregelen op de reserve grondbedrijf weergegeven.

	MPG '10 op ncw '10	MPG '10 (na prioritering) op ncw '10	MPG '10 (na prioritering + maatregelen) op ncw '10
Reserve GB	-12,7	-57,3	-7,7
- nog te realiseren opbrengsten	29,4	22,1	26,5
Toekomstige Reserve GB	16,7	-35,2	18,8
- Bestemm. Reserve Afdrachten algemene middelen	1,1	1,1	0,0
- Bestemm. Reserve Toekomstige projecten	1,0	1,0	1,1
Algemene Reserve GB	14,6	-37,3	17,7

Tabel 4: ontwikkeling reserve Grondbedrijf na prioritering en getroffen maatregelen t.o.v. MPG 2010

Noot: in de tabel is te zien dat de nog te realiseren opbrengsten lager zijn als gevolg van de prioritering. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat een deel van de opbrengsten later wordt gerealiseerd en teruggerekend naar geld van nu (Netto Contante Waarde). De hogere opbrengsten na de maatregelen is voor een groot deel te verklaren door de opbrengstenstijging van 1% naar 2%.

De nieuwe huidige reserve Grondbedrijf bedraagt 7,7 miljoen euro negatief. Op grond de meest recente inzichten ontwikkelt de Reserve van het Grondbedrijf zich als volgt:

Deze reserve zal naar verwachting in 2015 weer positief zijn

Onderbouwing winstneming

Op basis van de uitkomsten van de projectgebonden complexen en functionele complexen worden de voorzieningen op het benodigde niveau gebracht en wordt er voortijdig winst genomen m.b.t. die complexen waar (een deel van) de begrote winst als zeker bestempeld

mag worden. Daarnaast worden er winstnemingen gestort in de reserve en voorzieningen getroffen ten laste van de reserve.

Er wordt binnen het MPG winstgenomen indien de gemaakte kosten én ook de geraamde nog te maken kosten geheel zijn gedekt door de gerealiseerde verkopen. Elke volgende verkoop wordt dan gezien als gerealiseerde winst.

Na de maatregelen komt de nog te realiseren winst van 26,5 miljoen euro naar verwachting uit de grondexploitaties van de volgende projecten.

Woningbouw:

-	A Geesinkweg Bijvank	€ 0,2 mln.	2013
-	B Het Diekman	€ 2,9 mln. (€ 1,4 mln. van de winst à € 4,3 mln. is al genomen)	2012
-	C Vaneker, 't	€ 0,2 mln.	2028
-	D Het Brunink	€ 8,1 mln.	2020
-	E Rosinkweg, Usselo	€ 0,4 mln.	2019

Bedrijventerreinen:

-	1 Marssteden	€ 2,6 mln. (€ 19,8 mln. van de winst à € 22,3 mln. is al genomen)	2014
-	2 B&S park 1	€ 1,4 mln. (€ 1,4 mln. van de winst à € 2,8 mln. is al genomen)	2011
-	3 B&S Park	€ 5,6 mln. (€ 0,2 mln. van de winst à € 5,8 mln. is al genomen)	2018
-	4 Westerval	€ 0,3 mln.	2013
-	5 Euregiopark 2	€ 4,3 mln.	2027

Overig:

-	Overige grondexploitaties	€ 0,5 mln.	

Het aangegeven jaartal betreft de einddatum wanneer de winst naar verwachting kan worden toegevoegd aan de reserve. Wanneer de winst exact wordt genomen is afhankelijk van de voortgang van het project en de markt.

Risico's in relatie tot de reservepositie

Gehanteerde parameters

De volgende parameters worden gehanteerd:

- rekenrente 5,0 % (vanaf 2011), 5,5 % (vanaf 2019)
- kostenstijging 2,5 %
- opbrengstenstijging 2,0 % (vanaf 2013)

Weerstandsvermogen

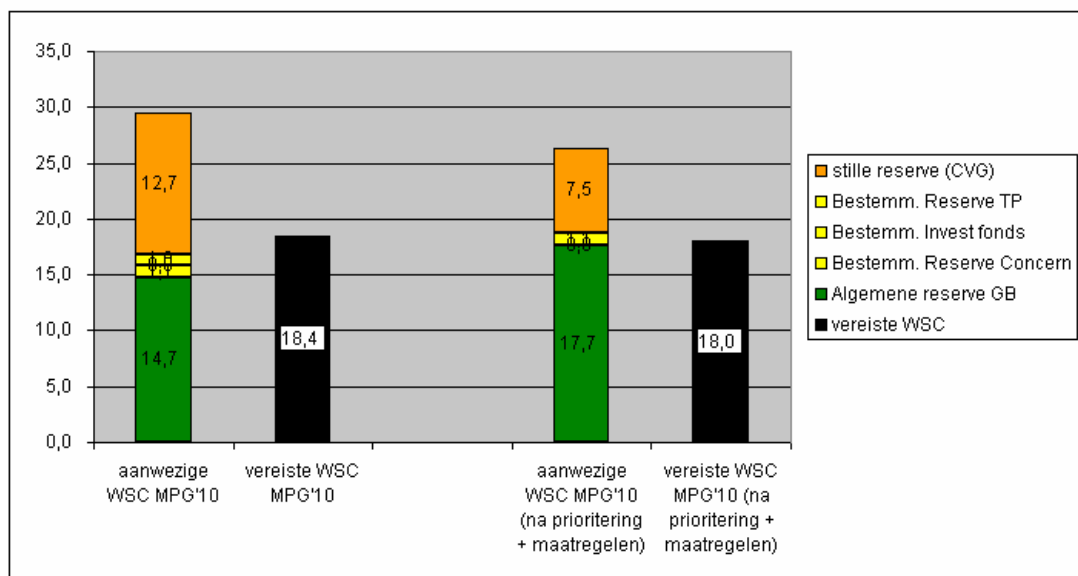
Om inzicht te krijgen in het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf wordt de aanwezige weerstandscapaciteit afgezet tegen de vereiste weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf wordt uitgedrukt in een kleurcodering, die kan variëren van groen via geel en oranje naar rood.

Door de woningbouwprioritering en het bijstellen van de prognose uitgifte bedrijventerreinen zijn de risico's omgezet in concrete verslechtingen in de grondexploitaties. Dit heeft een direct effect op de reserve Grondbedrijf. De vereiste weerstandscapaciteit gaat daardoor naar beneden, naar 9,9 miljoen euro (zie ook paragraaf 3.2). Door de noodzakelijke maatregelen (zie paragraaf 2.2.) is het risicoprofiel echter toegenomen. Dit heeft tot gevolg dat de vereiste weerstandscapaciteit hoger wordt (zie hierna).

De aanwezige weerstandscapaciteit na de maatregelen – gevormd door de Toekomstige reserve van 18,8 miljoen euro en de stille reserve van 7,5 miljoen- bedraagt 26,3 miljoen

euro. Op basis van de uitgevoerde risicoanalyses voor de lopende grondexploitaties en de functionele complexen is de vereiste weerstandscapaciteit berekend op 18,0 miljoen euro. Omdat de vereiste weerstandscapaciteit groter is dan de algemene reserve grondbedrijf van 17,7 miljoen euro maar kleiner dan de toekomstige reserve grondbedrijf van 18,8 miljoen euro wordt de financiële positie van het Grondbedrijf geduid als een 'code geel situatie'.

Dit betekent dat de weerstandscapaciteit weer voldoende is om de lopende grondexploitaties te kunnen afdekken en om de risico's die zich voor kunnen doen op te vangen, maar dat voor de realisatie van een deel van de toekomstige projecten (dit zijn enkele kleinere projecten, anders dan de MSI-projecten, waarvoor aankopen zijn gedaan in het Complex Verspreide Gronden (CVG) het weerstandsvermogen onvoldoende is.

Het weerstandsvermogen van het Grondbedrijf bevindt zich na de maatregelen in "code geel". De afstand tot "code groen" én "code oranje" is echter zeer gering. De marges zijn dun. Door de maatregelen is de financiële ruimte die tot heden nog op een aantal onderdelen in de grondexploitaties aanwezig was verdwenen. Onvoorziene ontwikkelingen zullen sneller leiden tot gebruik van de risicovoorzieningen.

Bijzonder alert zijn en blijven en zeer scherp aan de wind varen zal nodig zijn.

Dit betekent onder andere dat

- *in alle projecten de efficiëntie verder wordt vergroot;*
- *nog méér aansluiting zal worden gezocht bij de marktvraag;*
- *de eerste jaren géén projecten meer zullen worden toegevoegd voegen met een negatieve grondexploitatie;*
- *het risicomanagement in de projecten verder zal worden geïntensiveerd (bijvoorbeeld door benoemde risico's (bijvoorbeeld verwachte bodemverontreiniging) sneller te onderzoeken en maatregelen te treffen);*
- *de monitoring van de marktontwikkelingen zal worden uitgebreid. Ook zal jaarlijks, voorafgaand aan de Kadernota, de marktontwikkelingen en de geactualiseerde woningbouw- en uitgifteprogramma voor bedrijfsterreinen in beeld worden gebracht en worden vastgesteld.*

De komende maanden wordt gewerkt aan de implementatie van alle maatregelen en zullen de maatregelen voor de wat langere termijn worden geconcretiseerd. Verder worden zoals gebruikelijk alle lopende grondexploitaties en het CVG geactualiseerd per peildatum 1 januari 2011. In het MPG 2011 zal over deze onderwerpen worden gerapporteerd.

Conclusie:

De economische recessie en de rijksoverheidsmaatregelen hebben in onze stad effect op veel mensen en op veel terreinen waaronder onze woningbouw en uitgifte van bedrijfsterreinen. De financiële consequenties voor het Grondbedrijf zijn enorm. Zonder ingrijpende maatregelen verslechtert de financiële positie van het Grondbedrijf met 52 miljoen euro

Door een groot aantal maatregelen en een incidentele dotatie vanuit de algemene middelen kan de financiële positie van het Grondbedrijf zodanig verbeteren, dat sprake is van een voldoende gezonde situatie. Alhoewel de marktontwikkelingen niet zijn te voorspellen en er nog veel onzekerheden zijn, is de verwachting dat het Grondbedrijf over 5 tot 10 jaar weer zo gezond is, dat opnieuw sprake kan zijn van afdrachten aan de algemene middelen.

5.3 Weerstandsvermogen

Achtergronden weerstandsvermogen

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit leidt tot ombuigingen van bestaand beleid. In technische zin geeft het weerstandsvermogen de relatie weer tussen:

- a. De middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken (de beschikbare weerstandscapaciteit);
- b. Alle risico's waarvoor geen dekkingsmaatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie (vereiste weerstandscapaciteit).

Relevante Wetgeving en gemeentelijke beleid

De wetgeving en het gemeentelijk beleid voor het weerstandsvermogen zijn vastgelegd in:

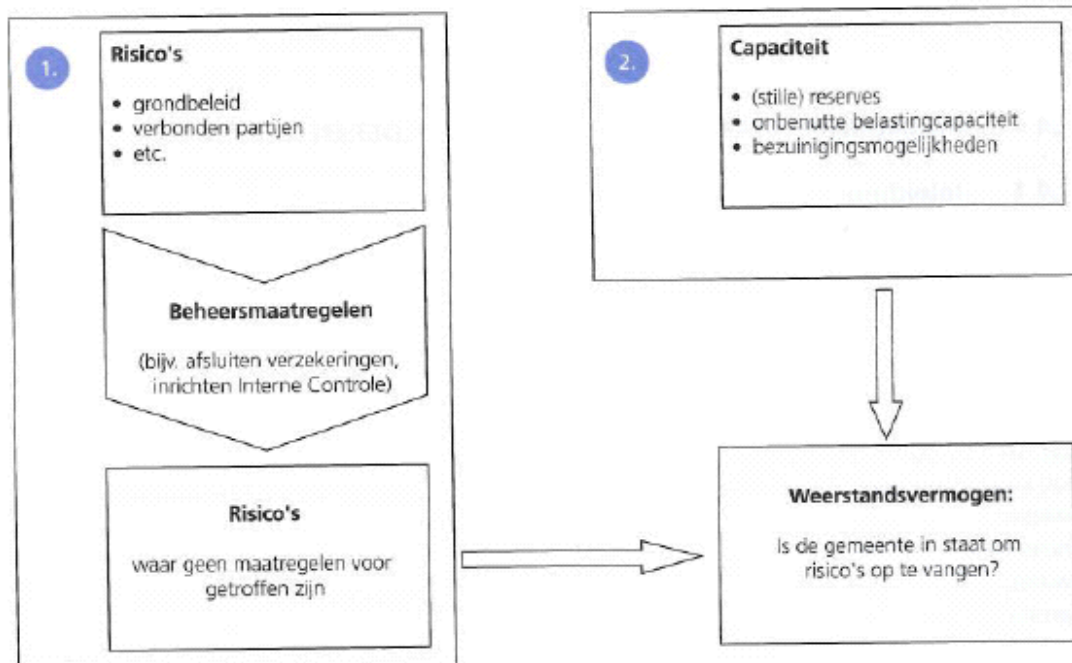
- Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten 2003 (art. 9, 11 en 26);
- Financiële verordening gemeente Enschede 2009 (art. 15);
- Nota weerstandsvermogen en Risicomanagement 2009;

Voor het Grondbedrijf is het beleid vastgelegd in een aparte nota Weerstandsvermogen Grondbedrijf 2004-2008. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Model en weergave

De kerngedachte van het door de gemeente Enschede gehanteerde model is dat niet alle onderkende risico's zich in de volle omvang voordoen en al helemaal niet tegelijkertijd. Er hoeft dan ook financieel minder te worden opgevangen. Met dat gegeven is een model ontwikkeld dat is gebaseerd op het weerstandsvermogen van de gemeente.

Risico's, weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de risicosimulatie die wordt uitgevoerd met het systeem NARIS kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. De input voor deze risicosimulatie zijn de risico's zoals ze door de gemeente Enschede zijn gedefinieerd.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Binnen de gemeentelijke reserves is een specifieke reserve weerstandsvermogen gevormd. De omvang van deze reserve bedraagt 22,7 miljoen euro. Dit is een beperkt deel van het totale vermogen van 170 miljoen euro.

Theoretisch gezien kan de beschikbare weerstandscapaciteit daarnaast ook nog bestaan uit bezuinigingsmogelijkheden, onbenutte belastingcapaciteit en stille reserves. Hiervoor is voorzichtigheidshalve niet gekozen.

Het verschil tussen de *benodigde* en *beschikbare* weerstandscapaciteit geeft vervolgens inzicht in het weerstandsvermogen van de gemeente. Hiervoor is een norm gedefinieerd die de ratio van het weerstandsvermogen wordt genoemd en als volgt wordt berekend:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

De gemeente streeft hierbij een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 na.

Ontwikkelingen in weerstandsvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

Periodiek wordt een risico-inventarisatie uitgevoerd om na te gaan of de gemeente Enschede nog voldoende weerstandsvermogen heeft. In 2009 is met name de focus gelegd op het inzicht verkrijgen in de mogelijke risico's en de weging. Risico's die meegenomen worden in de berekening betreffen incidentele gebeurtenissen die niet of zeer moeilijk zijn te beïnvloeden met beleid. Indien sprake is van rijksbezuinigingen dient dit te leiden tot beleidsaanpassingen en niet tot beslaglegging via de weerstandscapaciteit. In 2010 heeft de nadruk gelegen op de analyse van deze risico's en de weerstandscapaciteit van het Grondbedrijf.

Na de laatste inventarisatie is zowel het aantal risico's als de omvang van de financiële gevolgen van de risico's per saldo verminderd. Er heeft een actualisatie van de risico's plaatsgevonden en daarnaast zijn er maatregelen getroffen die diverse risico's neerwaarts bijstellen. Zo is bijvoorbeeld het risico op (gewaarborgde) leningen bijgesteld doordat alsnog (aanvullende) zekerheden zijn verkregen.

Dit maakt dat de benodigde weerstandscapaciteit uiteindelijk van 18,8 miljoen euro daalt naar 15 miljoen euro.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat, op basis van door u genomen raadsbesluiten over 3 van de 10 Majeure Stedelijke Investeringsprojecten (MSI), de met deze 3 projecten samenhangende risico's in de berekening van de vereiste weerstandscapaciteit zijn meegenomen. Dit zijn de risico's voor de fase zoals beschreven in de actualisatie MSI. Indien mocht blijken dat er gedurende het komende verslagjaar aanvullende MSI projecten gaan starten, zullen ook deze meegenomen moeten worden. Hierdoor zal de benodigde weerstandscapaciteit verder toenemen. Bij de verdere besluitvorming over de MSI zal een gedegen doorlichting van de risico's nodig zijn en zal de benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente mogelijk niet voldoende zijn. Hiervoor zal dan een oplossing moeten komen. Mede hierdoor blijft de beheersing en verdere beperking van de risico's een belangrijk aandachtspunt.

In de Risico-inventarisatie, die aan het eind van deze paragraaf is opgenomen, zijn de voornaamste risico's opgenomen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandsvermogen heeft een omvang van 22,7 miljoen euro. Bij de heroverweging reserves is gebleken dat een tweetal reserves voor een bedrag van 3,6 miljoen euro aan de reserve weerstandsvermogen kan worden toegevoegd. Dit zijn de reserve renteverskil FC Twente en de reserve Essent..

Als gevolg van de Miljoenennota en het regeerakkoord is de verwachting dat nog de nodige ontwikkelingen op ons afkomen (o.a. DCW, inkomensoverdrachten, re-integratiebudgetten).

Voorzover deze consequenties reeds in 2011 neerslaan en niet direct via beleidsaanpassingen kunnen worden omgebogen, proberen we deze met de reserve weerstandsvermogen op te vangen.

Rekening houdend met bovenstaande verwachting, de onzekerheid omtrent marktontwikkelingen en de mogelijke gevolgen daarvan voor de financiële positie van het Grondbedrijf en de risico's van grote projecten, is afroaming van de reserve weerstandsvermogen voor een bedrag van 7,7 miljoen euro gerechtvaardigd. Per saldo resteert hiermee een weerstandscapaciteit van 18,6 miljoen euro. Hiermee verwachten we dat de gemeente in staat is om toekomstige substantiële tegenvallers op te vangen.

Ratio weerstandsvermogen

18,6 miljoen euro

Ratio 1,2 = -----

15 miljoen euro

De afgelopen jaren heeft de ratio zich ontwikkeld naar en rond de ondergrens van 1,0. Bovenstaande ontwikkelingen en aannames leiden tot een ratio van het weerstandsvermogen van 1,2, die zich daarmee bevindt binnen de door de raad vastgestelde wenselijke bandbreedte van 1,0-1,4.

Hieronder is de ontwikkeling van de ratio over de afgelopen jaren weergegeven

	2008	2009	2010	2011 (e.v.)
Programmabegroting	1,8	1,3	1,0	1,2
Jaarrekening	1,1	0,9		

Bij lezing van bovenstaande weergave van de ontwikkeling van de ratio, is het goed om te beseffen dat de uitkomst van de ratio bij de jaarrekening over het voorgaande jaar steeds beschikbaar is voor de programmabegroting van het eerstvolgende jaar.

Communicatie risico's

In het beleid is voorzien dat inhoudelijke communicatie over de risico's met uw Raad plaatsvindt in de planning & control producten (begroting, (concern)rapportage en jaarrekening). Door de koppeling van het risicomanagement aan de P&C-cyclus worden de risico's periodiek onder uw aandacht gebracht.

Gelet op de huidige situatie en de beperkte ruimte die er op dit moment bestaat binnen het eigen vermogen dient reeds bij de uitwerking van nieuwe plannen c.q. beleid aandacht te worden gegeven aan het treffen van maatregelen ter afdekking van de aan het project/beleid verbonden risico's.

Het past namelijk niet binnen de huidige beleidsafspraken om nieuwe projecten uit te voeren of beleid aan te passen met ongedekte risico's, waardoor de ratio onder de 1,0 komt. Wanneer nieuwe voorstellen ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd moeten de risico's in een risicoparagraaf worden opgenomen, waarbij het effect op de benodigde weerstandscapaciteit is aangegeven en hoe in de dekking wordt voorzien.

Risico inventarisatie

Toelichting De gevolgschade wordt ingedeeld in bovenstaande vijf klassen. Afhankelijk van het ingeschatte financiële gevolg van het betreffende risico, wordt daar de bijbehorende klasse aangekoppeld.		Klasse bandbreedte 0 Geen geldgevolgen 1 < 1 25.000 2 € 25.000 < x > € 100.000 3 € 100.000 < x > € 500.000 4 € 500.000 < x > € 1.000.000 5 > € 1.000.000	Kans 1 Zeer onwaarschijnlijk, komt niet voor in de branche, voor zover bekend 2 Niet waarschijnlijk maar mogelijk, is binnen andere gemeenten wel eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar) 3 Komt zelden voor maar is wel al eens voorgekomen (in de afgelopen 5 jaar) 4 Is verscheidene malen voorgekomen (3 x of vaker in de afgelopen 5 jaar) 5 Komt met enige regelmaat voor (1 of meerdere keren per jaar)			
Nr.	Onderwerp	Risico	Financieel	Gevolg	Kans	Maatregelen
1.	Overige onvoorziene risico's	Overige onvoorziene risico's die leiden tot financiële schade, waaronder de projectrisico's (exclusief MSI). Risico's op het gebied van aanbesteding, planning, bezwaarprocedures, prijsstijgingen, rente effecten etc.	€ 0 - € 8.000.000	5	4	
2.	Conjunctuur invloeden en daarmee samenhangende incidentele effecten	Als gevolg van schommelingen in de conjunctuur kunnen zowel aan de kosten als de opbrengstenkant onvoorziene nadelige incidentele effecten optreden.	€ 0 - € 6.4000.000	5	5	
3.	Majeure stedelijke investeringsopgaven (MSI)	Risico's van de gestarte door de raad geaccordeerde projecten MSI. Dit betreft een optelsom van de financieel gekwantificeerde risico's.	€ 0 - € 2.363.000	5	5	
4.	Haven	Indien de haven niet tijdig wordt uitgebaggerd of onvoldoende onderhoud aan de kades en oevervoorzieningen wordt gepleegd, neemt de kans op het ontstaan van ernstiger schade en daarmee hogere herstelkosten toe.	€ 0 - € 2.200.000	5	3	Uitvoeren onderhoud
5.	Open einde regelingen	Door het bestaan van open einde regelingen bestaat de kans dat de uitvraag hoger is dan de begrote middelen. Hetgeen niet bij te sturen is door aanpassen van beleid.	€ 0 - € 2.800.000	5	3	
6.	Calamiteit	Calamiteit binnen de gemeente wat leidt tot extra uitgaven.	€ 0 - € 5.000.000	5	1	Voorlichting intensiveren (mondeling / schriftelijk)

Nr.	Onderwerp	Risico	Financieel	Gevolg	Kans	Maatregelen
7.	WWB	Wegvallen van de dekking uitvoeringskosten door minder WWB-trajecten	€ 0 - € 1.000.000	4	3	
8.	Gewaarborgde geldleningen	Gemeente wordt door geldverstrekker als borg aangesproken i.v.m onvoldoende zekerheden	€ 0 - € 1.400.000	5	2	
9.	Aan derden verstrekte leningen worden niet afgelost	Afboeken van verstrekte leningen	€ 0 - € 1.300.000	5	2	
10.	Onvoorziene (weers) omstandigheden die niet zijn verzekerd	Extra kosten als gevolg van onvoorziene extreme weersinvloeden	€ 0 - € 300.000	3	5	

5.4 Treasury

Rentebaten

De rentebaten, die als algemene dekkingsmiddelen zijn opgenomen in deze begroting voor 2011, bedragen 8,5 miljoen euro. Dit blijkt uit het batig saldo van het product Rente en treasury. Het totale batige saldo van dit product is 9,8 miljoen euro. De overige baten vloeien voort uit de deelnemingen en beleggingen die in dit product zijn opgenomen.

Het totale batige saldo op treasury is gestegen ten opzichte van de jaarschijf 2011 uit de Programmabegroting 2010-2013 door de lager dan eerder ingeschatte rentestanden voor zowel kortlopende als langlopende schulden. Ook heeft de neerwaartse bijstelling van de omvang van de benodigde nieuwe financiering, als gevolg van een gedaald investeringsniveau, een positief effect.

Financiering

De renteontwikkelingen lijken in rustiger vaarwater terecht te zijn gekomen sinds het begin van de financiële crisis. De korte rente is nog steeds relatief laag. De renteanalisten menen dat de korte rente eind 2011 een niveau van ongeveer 1,5% heeft. Voor de langlopende leningen is sinds het begin van 2010 de risico-opslag voor de gemeente gedaald. Ook is de 10-jaars rente op staatsobligaties lager dan eind 2009. In totaliteit is de lange rente gedaald ten opzichte van het niveau in 2009. Naar verwachting stijgt de lange rente licht naar rond de 4% per eind 2011.

Voor het jaar 2011 wordt het renteomslagpercentage gehandhaafd op 5%. De nog steeds redelijk lage rentestanden op de kapitaal- en geldmarkten maken het mogelijk om het omslagpercentage op deze lage stand te handhaven. De huidige gemiddelde rente van de opgenomen geldleningenportefeuille bedraagt ongeveer 4,6%. Het lange termijn beleid is om het gemiddelde onder de 5% te houden, zodat de omslagrente langjarig kan worden gefixeerd om rust in de begroting te verkrijgen.

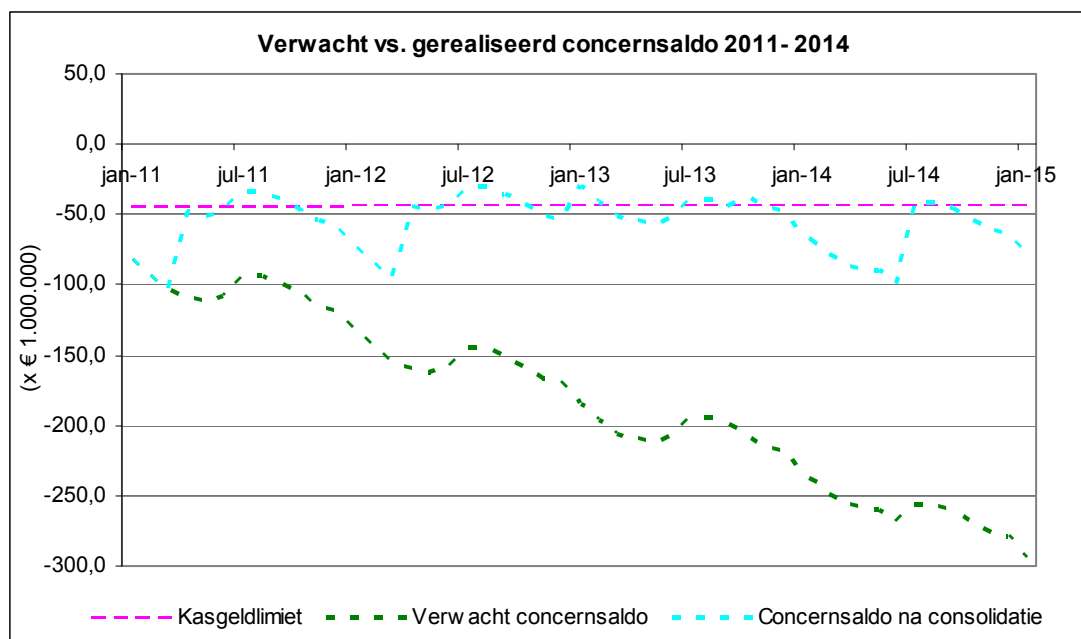
Het verschil tussen de omslagrente van 5% en de daadwerkelijke rentelasten uit de bestaande geldleningenportefeuille (ongeveer 4,6%) plus de nieuw op te nemen leningen (tegen naar verwachting 4%), is zichtbaar in het batige saldo op rente en treasury.

De kasgeldlimiet voor de jaren 2011 tot en met 2014 wordt begroot op:

Berekening kasgeldlimiet (x € 1.000)	2011	2012	2013	2014
1. Begrotingstotaal (grondslag van berekening kasgeldlimiet)	572.425	549.252	544.219	549.299
2. Vastgesteld percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3. Kasgeldlimiet (1.x 2.)	48.656	46.686	46.259	46.690

Deze kasgeldlimiet geeft voor de gemeente de maximale toegestane omvang van de kortlopende schuld (met looptijd korter dan 1 jaar) aan. Wettelijk moet worden overgegaan tot omzetting naar langlopende schulden zodra de limiet meer dan twee achtereenvolgende kwartalen wordt overschreden.

In de volgende grafiek staat de verwachte ontwikkeling van de liquiditeitspositie ten opzichte van de kasgeldlimiet aangegeven en de daaruit voortvloeiende verwachte financiering:

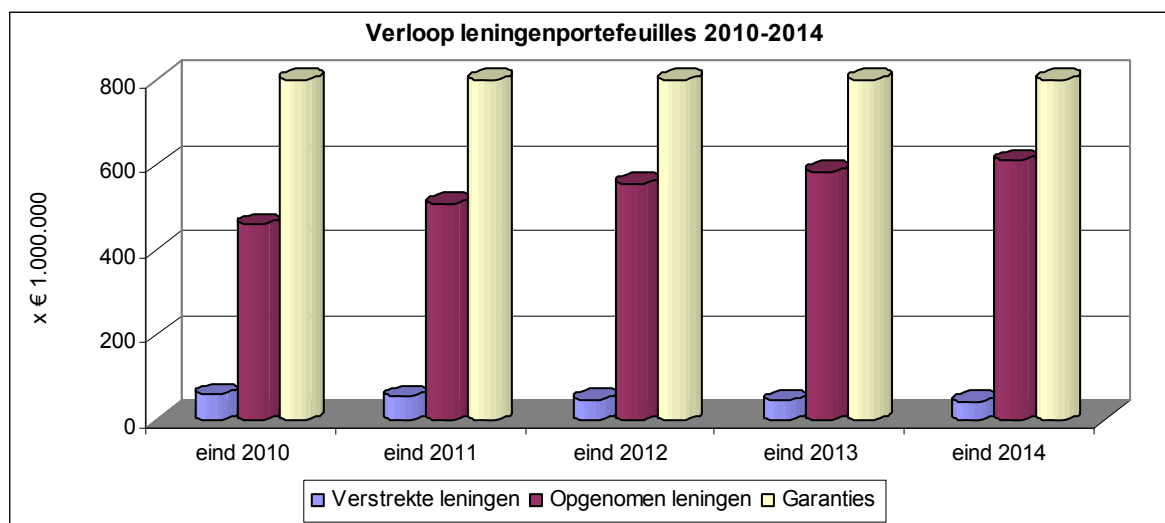
De hoofdlijn van de financieringspolitiek van de Gemeente Enschede is dat pas tot omzetting van kortlopende schulden naar een langlopende financiering wordt overgegaan als de kasgeldlimiet meer dan twee kwartalen wordt overschreden. Zo kan optimaal gebruik worden gemaakt van de korte rente die doorgaans lager is dan de rente op langlopende leningen. Op basis van de in de grafiek getoonde meerjarenliquiditeitsplanning moet naar verwachting in 2011 ongeveer 60 miljoen euro langlopend worden geleend. In 2012 en 2013 zal vervolgens 55 miljoen euro benodigd zijn. En in 2014 moet 45 miljoen euro langlopend worden geleend.

Ontwikkeling leningenportefeuilles

In de tabel is een samenvatting opgenomen van de ontwikkelingen in 2011 in de leningenportefeuilles:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Hoofdsom per 01-01-2011	Hoofdsom per 31-12-2011	Rente 2011
<u>Opgenomen geldleningen:</u>			
Bij binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen	23.253	22.761	1.018
Bij binnenlandse banken	436.646	486.173	20.903
Totaal	459.899	508.934	21.921
<u>Verstrekte leningen:</u>			
WSW-leningen aan corporaties	31.106	26.813	1.326
Deelnemingen	1.962	1.832	96
Verbonden partijen	6.575	6.372	222
Overige	20.924	20.201	804
Totaal	60.567	55.218	2.448
<u>Garanties:</u>			
WSW-garanties aan corporaties	1.004.798	999.407	
Overige garanties	42.811	40.928	
Totaal	1.047.609	1.040.335	

Het verloop van de leningenportefeuilles, inclusief de verwachte aan te trekken financiering in de jaren 2010 tot en met 2014, ziet er als volgt uit:

Renterisiconorm

De renterisiconorm geeft het kader aan voor de spreiding van looptijden in de leningenportefeuille. Het doel is om overmatige renterisico's op de vaste schuld te vermijden. Uit de onderstaande tabel blijkt dat in de komende jaren op basis van de huidige beschikbare gegevens inclusief de verwachte nieuw aan te trekken financiering aan de renterisiconorm wordt voldaan.

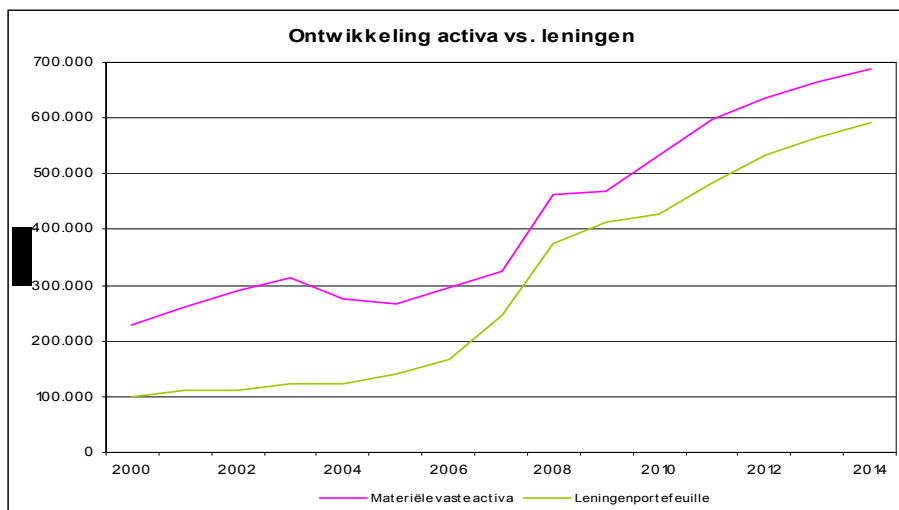
Berekening renterisiconorm (x € 1 miljoen)	2011	2012	2013	2014
1. Begrotingstotaal	572.425	549.252	544.219	549.299
2. Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
3. Renterisiconorm (1. x 2. /100)	114.485	109.850	108.844	109.860
4. Aflossingen	10.965	8.155	27.152	18.954
5. Ruimte onder renterisiconorm (3. - 4.)	103.520	101.695	81.692	90.906

Bij het aantrekken van nieuwe leningen wordt rekening gehouden met de spreiding van looptijden in de bestaande leningenportefeuille zodat de renterisiconorm ook in komende jaren niet wordt overschreden.

Grenzen treasurybeleid

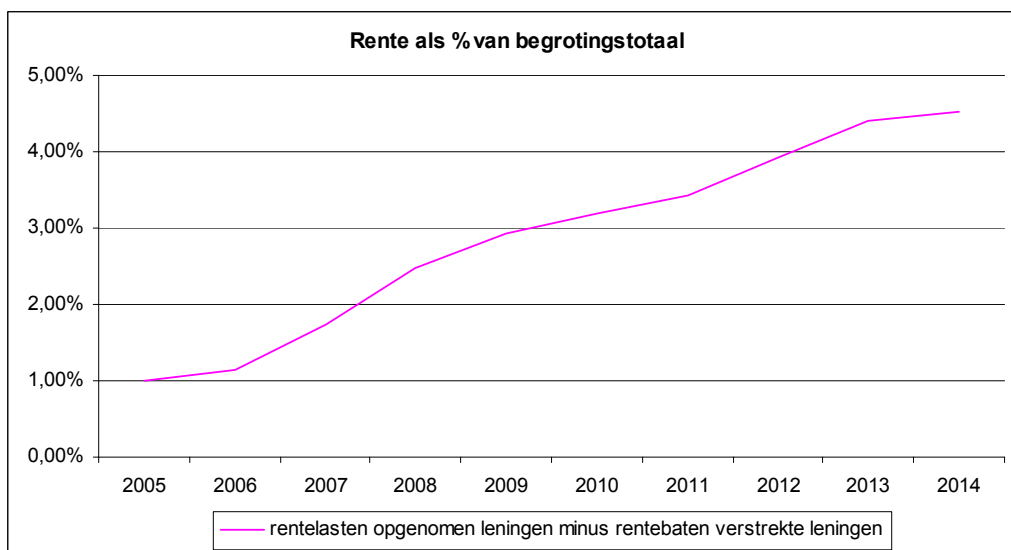
In het Treasurystatuut 2009 is opgenomen dat jaarlijks in de treasuryparagraaf gerapporteerd wordt of aan de gestelde spelregels voor de grenzen aan de omvang van de leningenportefeuille met opgenomen geldleningen wordt voldaan. En of de signaalwaarde van maximaal 5% rentelasten van het begrotingstotaal wordt bereikt.

De eerste spelregel stelt dat nieuwe leningen slechts worden aangetrokken voor te activeren leningen. De tweede spelregel vloeit hieruit voort en luidt dat de omvang van de leningenportefeuille kleiner moet zijn dan de balanswaarde van de materiële vaste activa. In de onderstaande grafiek is de ontwikkeling te zien:

De schattingen voor de jaren 2011 tot en met 2014 zijn gebaseerd op de meest recente investeringsplanningen en de hieruit voortvloeiende meerjarenliquiditeitsplanning. Naar verwachting wordt de opgenomen leningenportefeuille in deze planperiode niet groter dan het totaal van materiële vaste activa op de balans van de gemeente.

Dit betekent nog niet automatisch dat niet de signaalwaarde van maximaal 5% rentelasten van het begrotingstotaal ook niet wordt bereikt. De onderstaande grafiek geeft het totaal van de rentelasten versus het begrotingstotaal aan:

Zoals uit de grafiek is op te maken, zijn de rentelasten van de opgenomen geldleningen minus de rentebaten van de verstrekte leningen gestaag gestegen van 1% van het begrotingstotaal in 2005 naar een verwachte stand van ongeveer 4,5% in 2014. Rond 2005 was de omvang van totale portefeuille met opgenomen geldleningen minimaal omdat sinds eind jaren '90 vrijwel geen leningen zijn aangetrokken. Er waren geen leningen nodig vanwege de beschikbaarheid van gelden uit onder meer de verkoop van het kabelbedrijf, de verkoop van de aandelen Bouwfonds en de rijksbijdragen aan de wederopbouw van Roombeek. Vanaf 2006 is de gemeente weer gaan lenen ter bekostiging van de investeringen. Met de stijging van de omvang van de leningenportefeuille stijgen tegelijkertijd ook de rentelasten.

Overigens hebben de leningen die verstrekt worden door de gemeente Enschede geen negatief effect op het bereiken van de signaalwaarde van 5%. De rentebaten uit de verstrekte leningen worden in mindering gebracht op de rentelasten van de opgenomen leningen. Indien door de gemeente voor grote leningen, zoals bijvoorbeeld de toekomstige lening aan het MST, wordt geleend dan stijgen de rentelasten maar ook de rentebaten vanuit de verstrekte lening.

Uit de grafiek kan geconcludeerd worden dat in de planperiode tot en met 2014 de signaalwaarde van 5% niet wordt bereikt. Uit de prognose tot en met 2019 blijkt dat, op basis van de huidige gegevens, de grenswaarde niet worden overschreden.

Beleidsvoornemens treasuryfunctie

De meest belangrijke beleidsvoornemens van de treasuryfunctie voor het begrotingsjaar 2011 zijn:

- In 2011 zullen naar verwachting de eerste financieringen daadwerkelijk aangetrokken vanuit bijzondere financieringsmogelijkheden. In 2010 is gestart met het onderzoeken van de mogelijkheden om de financieringsbehoefte van de Gemeente Enschede met andere dan de reguliere financieringsmogelijkheden onder voorwaarden in te zetten. Zo wordt uitgebreid gesproken met diverse partijen over het inzetten van groenfinancieringen met als doel het verkrijgen van lagere rentelasten. Ook andere vormen van projectfinancieringen worden nader bestudeerd;
- Een aanzet geven tot het verbeteren van de gemeentebrede liquiditeitsprognoses. Kwalitatief betere en dus meer betrouwbare liquiditeitsprognoses stellen het rentecomité in staat om de juiste financieringsbeslissingen te nemen. Momenteel is zowel de kortlopende als de langlopende rente relatief laag. In toekomstige jaren, als het renteniveau weer aanzienlijk hoger zal zijn, is het nemen van de goede financieringsbeslissingen van nog groter belang om de rentelasten te minimaliseren;
- Om de gemiddelde rentelasten van de gemeente nog verder te laten dalen, zal het rentecomité in 2011 de mogelijkheden van het inzetten van derivaten onderzoeken. De inzet van derivaten zal slechts gebeuren binnen de kader van de wet fido (financiering decentrale overheden) en de door de Raad gestelde kaders in het Treasurystatuut 2009.

Limieten 2011

Conform artikel 17 van de Financiële Verordening worden jaarlijks de limieten voor het opnemen van kredieten in rekening-courant, het uitzetten van tijdelijk overtollige geldmiddelen en het aantrekken van langlopende geldleningen vastgesteld in de treasuryparagraaf.

De limieten voor 2011 zullen zijn:

- Limiet opnemen krediet in rekening-courant bedraagt 110% van de kasgeldlimiet (48,7 miljoen euro voor 2011) en is derhalve 53,6 miljoen euro groot;
- Limiet voor uitzetten tijdelijk overtollige middelen wordt gehandhaafd op 50 miljoen euro voor het jaar 2011;
- Limiet aantrekken langlopende leningen wordt vastgesteld op 85 miljoen euro voor het jaar 2011. Hiermee kan de ingeschatte 60 miljoen euro voor 2011 aan langlopende leningen worden aangetrokken en de eventueel benodigde financiering voor de, na instemming door de Raad, te verstrekken leningen aan onder meer het MST en FC Twente.

5.5 Onderhoud kapitaalgoederen

Dit onderdeel gaat met name in op de onderhoudstoestand en de kosten van wegen, riolering, gebouwen, infrastructurele kunstwerken en dergelijke. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is daarom van belang voor een juist inzicht in de financiële positie.

In relatie tot het beheer van de openbare ruimte is een aantal categorieën van kapitaalgoederen te onderkennen waarop onderhoud van toepassing is. Te weten:

- Wegen: circa 850 km binnen de bebouwde kom;
- Infrastructurele kunstwerken: 75 stuks, waaronder 5 tunnels en 5 viaducten;
- Havens: ruim 6300 m damwanden in 2 havenarmen;
- Riolering en water: circa 800 km riool en 170 ha binnenwater;
- Groen: circa 590 ha openbaar groen;
- Openbare verlichting: circa 31.000 lichtpunten;
- Vastgoed
- Onderwijsgebouwen
- Sportaccommodaties.

Wegen

Onderhoudsplan

Het onderhoudsplan is vastgelegd in het Wegenbeleidsplan 2009-2013: Vastgesteld door de gemeenteraad op 5 oktober 2009. Jaarlijks wordt in november een werkboek opgesteld voor de onderhoudsprojecten met betrekking tot wegen en riolering voor het volgende jaar.

Beleidskader

Het doel van het wegenbeheer is om de inwoners, bedrijven en bezoekers in Enschede, nu en in de toekomst, een voldoende veilige en comfortabele en waar nodig hoogwaardige onderhoudstoestand van de verharding garanderen. Dit tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten.

In het wegenbeleidsplan is beschreven wat de afgesproken onderhoudskwaliteit is en welke bijhorende beleidswensen en -eisen ten aanzien van het beheer van de wegen de gemeente Enschede heeft. Het beleid is gebaseerd op de wettelijke eisen, landelijke onderhoudsnormen en financiële dekking. In de hele stad is het onderhoudsniveau gesteld op 'basis', met als uitzondering van het stadserf en de hoofdstructuren van Roombeek op niveau 'hoog'. Een van de beleidsaccenten in de periode 2009-2013 is, onder andere door inzet van een bereikbaarheidscoördinator, de bereikbaarheid van de stad tijdens werkzaamheden te verbeteren.

Programma van het begrotingsjaar

Op basis van technische weginspecties wordt in de jaarschijf aangegeven welke verhardingen dat jaar voor onderhoud gepland staan en wat de begrote kosten daarvan zijn. Het vaststellen van deze jaarschijf gebeurt in nauw overleg met zowel intern als extern betrokkenen. Hierbij worden projecten, wegen-, riolering- en openbare verlichtingswerkzaamheden afgestemd.

Bij de prioritering wordt op vier belangrijke kwaliteitsthema's gelet: ten eerste veiligheid, vervolgens duurzaamheid (technische levensduur van de weg), comfort en aanzien. Het geheel aan onderhoudsprojecten en werkzaamheden aan wegen en riool wordt weergegeven in het Werkboek 2011.

Financieel

Het lastenbudget voor onderhoud aan wegen (inclusief weginrichting zoals belijningen en verkeersborden) is circa 10 miljoen euro, bestaand uit ongeveer 2 miljoen euro aan apparaatskosten, circa 3 miljoen kapitaalslasten en circa 5 miljoen aan kosten voor

(groot)onderhoud. Het jaarlijkse investeringsbedrag voor onderhoud aan wegen is circa 2,5 miljoen euro met een afschrijvingstermijn van 10 jaar.

Infrastructurele kunstwerken

Onderhoudsplan

De gemeente Enschede kent meer dan 100 infrastructurale kunstwerken zoals bruggen, tunnels en viaducten. In 2005 en 2006 is een visuele inspectie uitgevoerd met een noodzakelijke onderhoudsplanning. Geconcludeerd is dat de onderhoudsstaat van de infrastructurale kunstwerken op dat moment in redelijke staat was en dat er op korte termijn alleen herstelacties nodig zijn om de veiligheid te blijven garanderen.

Onderhoudssystematiek

De onderhoudssystematiek is gebaseerd op de visuele inspecties. Na de inhaalslag worden periodieke inspecties uitgevoerd op basis waarvan onderhoudsplanning en prioritering vastgesteld kunnen.

Programma van het begrotingsjaar

In 2011 wordt de inhaalslag van 900.000 euro afgerond en kan met de structurele middelen het reguliere onderhoud uitgevoerd worden.

Financieel

In 2008 is bij de integrale afweging 900.000 euro beschikbaar gesteld om het noodzakelijke onderhoud aan de infrastructurale kunstwerken uit te voeren (uit de reserve strategische opgaven). In 2011 wordt de inhaalslag afgerond.

Havens

Onderhoudsplan

In 2005 is een inspectierapport opgesteld waaruit een grote onderhoudsachterstand bleek. In 2008 is hier een meerjarig onderhoudsplan voor opgesteld door Arcadis.

Beleidskader/onderhoudssystematiek

De onderhoudssystematiek richt zich voornamelijk op het inhalen van de achterstand (baggeren en herstel van kades en oevers) binnen het herstructureren van het havengebied en het uitvoeren van veiligheidsonderhoud. Pas wanneer er na 2014 structurele middelen beschikbaar komen kan het reguliere onderhoud uitgevoerd worden.

Programma van het begrotingsjaar

Er wordt een daadwerkelijke start gemaakt met het uitbaggeren van de haven en het groot onderhoud aan oevers en kades.

Financieel

Voor het grootonderhoud is in 2008 circa 3,8 miljoen euro gereserveerd in de reserve strategische opgaven. In de reserve incidenteel middelenkader is voor 2010 een bedrag van ca 1 miljoen euro geoordeeld voor het grootonderhoud. De minimumvariant voor het groot onderhoud aan de havens kost meer dan 5,8 miljoen euro (prijspijs 2005). Door externe subsidies en het integreren van het onderhoud binnen het project herstructurering havengebied en samenwerking te zoeken met partners wordt getracht voldoende externe middelen te genereren om het noodzakelijke onderhoud uit te voeren vanaf 2011.

Riolering en water

Onderhoudsplan

Het Gemeentelijk Rioleringsplan 2009-2013 (GRP) is in de raadsvergadering van 3 maart 2009 vastgesteld. Hierin zijn zowel de beleidskaders, de onderhoudsplanning als de financieringsbehoefte opgenomen.

Beleidskader/onderhoudssystematiek

Er wordt ingezet op de volgende onderdelen:

- de aanleg van duurzame rioleringsystemen;
- het realiseren van de watervisie (blauwe aders, afvoer van afgekoppeld hemelwater);
- het loskoppelen van afval- en hemelwater;
- het voorkomen van grondwateroverlast;
- het voorkomen van wateroverlast;
- het voorkomen van vuilemissie;
- de tijdige vervanging van bestaande rioleringen;
- het betrekken van burgers en bedrijven.

Programma van het begrotingsjaar

Het GRP wordt ieder jaar vertaald naar een jaarschijf waarin bepaald wordt welke rioleringsmaatregelen (en/of maatregelen ten aanzien van (oppervlakte-) water) in een bepaald jaar genomen worden. Hierbij worden de projecten afgestemd met werkzaamheden aan wegen en de planning van (stedelijke) projecten.

Financieel

In 2011 is circa 10,1 miljoeneuro aan lasten begroot waarvan 4,2 miljoen euro aan kapitaallasten. De verwachte investeringen voor 2011 bedragen circa 24 miljoen euro. Op grond van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) worden investeringen in rioleringen geactiveerd. De bijbehorende afschrijvingstermijnen variëren van 10 jaar voor bijvoorbeeld elektrotechnische installaties van kunstwerken, tot 40 jaar voor de aanleg en vervanging van riolen. De kapitaallasten worden ten laste gebracht van het product 'Riolering'. In totaal bedragen de investeringen in de planperiode 89 miljoen euro, waarvan 39 miljoen euro voor het project Tweekelerzoom.

Groen

Onderhoudsplan

In 2002 is het Kwaliteitsplan 2002 vastgesteld. De kwaliteitniveaus zijn in de programmabegroting 2003-2006 door de raad op 7 oktober 2002 vastgesteld. De Groenagenda is door het college op 5 januari 2010 vastgesteld. Deze beleidskaders zijn vastgelegd in het beheersysteem openbare ruimte. De repeterende werkzaamheden zijn hier genormeerd, gewaardeerd en in periode (frequentie) gezet.

Beleidskader/onderhoudssystematiek

Via de kwaliteitscatalogus (kwaliteitsplan 2002) zijn de onderhoudsniveaus als volgt vastgesteld: voor de hele stad geldt het niveau: "basis", voor het stadserf en de hoofdstructuren Roombeek geldt het niveau "hoog".

De Groenagenda geeft inzicht in het belang van (openbaar) groen en geeft een overzicht van wat er in Enschede op het gebied van groen al gebeurt en nog gaat gebeuren. De Groenagenda geeft daarnaast een aantal nieuwe ideeën ("groene pepers") voor het groen in Enschede.

Programma van het begrotingsjaar

Het onderhoud van de openbare ruimte (groen, spelen, reiniging, straatmeubilair) bestaat uit jaarlijks repeterende werkzaamheden. Naast onderhoud moeten de onderdelen vervangen worden, omdat de technische of economische levensduur verstreken is. Hiermee wordt voorkomen dat onderhoudskosten sterk oplopen en wordt een afglijdend kwaliteitsniveau voorkomen. Bij de kadernota 2012 komt de vraag aan de orde of er in 2014 en verder budget beschikbaar komt voor vervanging. Tot deze tijd wordt er niet planmatig vervangen. Door mee te liften met andere projecten en cofinanciering worden, projectmatig, kleine delen wel vervangen.

Financieel

De jaarlijkse uitgaven zijn begroot op ongeveer 5 miljoen euro voor groen onderhoud

Openbare verlichting

Onderhoudsplan

Voor wat betreft openbare verlichting gelden de beleidslijnen Openbare verlichting 2010-2013 als uitgangspunt. Deze zijn door de gemeenteraad op 8 december 2009 vastgesteld. De actualisatie vindt in 2013 plaats.

Beleidskader/onderhoudssystematiek

De beleidslijnen en het beheer van de openbare verlichting zijn afgestemd op de functie van de openbare verlichting: verkeersveiligheid, leefbaarheid, sociale veiligheid en ruimtelijke kwaliteit. Uitgangspunt zijn de landelijke verlichtingsnormen, Duurzaam Veilig Verkeer en Woonkeur. Op een aantal punten is beargumenteerd afgeweken van deze uitgangspunten. Er is specifieke aandacht voor duurzame en energiebesparende materialen. Het niveau van onderhoud sluit aan bij de kwaliteitsniveaus van het groen en de wegen: hele stad niveau basis, binnenstad en hoofdlijnen Roombeek niveau hoog.

Programma van het begrotingsjaar

Op basis van levensduur en technische inspecties wordt jaarlijks een lijst opgesteld met te vervangen lichtmasten en armaturen en wat de begrote kosten daarvan zijn.

Financieel

Voor openbare verlichting is circa 2,3 miljoen euro begroot, waarvan circa 1 miljoen euro voor kapitaallasten en 700.000 euro voor energiekosten. Jaarlijks wordt voor circa 800.000 euro aan vervangingsinvesteringen begroot.

Vastgoed

Beleidskader/onderhoudssystematiek

VBE werkt met een conditieafhankelijke onderhoudsmethodiek, waarbij conform de onderhoudsnorm NEN 2767 de onderhoudsbehoefte in kaart is gebracht. Deze norm geeft een methode om de technische kwaliteit van bouw- en installatiedelen op objectieve en eenduidige wijze vast te leggen, onafhankelijk van de invloed op de bedrijfsvoering. De meetresultaten helpen het meerjarenonderhoudsplan op te stellen. Op deze wijze kan een beter inzicht worden verschaft in de huidige en toekomstige (gewenste) onderhoudskwaliteit en kunnen keuzes beter worden afgewogen.

Alle gebouwen verkeren in een redelijk tot goede staat van onderhoud. Hierdoor is de onderhoudsbehoefte komende jaren beduidend lager dan in voorgaande jaren en lopen de noodzakelijke uitgaven op incidenteel (=niet gepland) onderhoud terug.

Programma van het begrotingsjaar

Voor 2011 staat in het meerjarenonderhoudsplan 2,1 miljoen euro gepland. Het bedrag wordt onder andere besteed aan vaste onderhoudscontracten (circa 600.000 euro),

luchtbehandeling SH vernieuwen en schilderwerk.

In 2012 bedragen de onderhoudskosten naar schatting 2 miljoen euro.

Financieel

De onderhoudsuitgaven worden bekostigd vanuit de onderhoudsvoorziening waarin jaarlijks 1,2% van de herbouwwaarde wordt gestort die beschikbaar komt vanuit de huur. Deze voorziening loopt de komende jaren flink aangezien de uitgaven lager zijn dan de jaarlijkse dotatie (de genoemde 1,2%). Na 2023 neem deze voorziening weer snel af door onder meer grotere vervangingsuitgaven in de periode 2023-2033 voor het Muziekkwartier en gemeentelijke kantoren (Stadskantoor, Stadhuis, Servicecentrum Noord en de Noordmolen).

Onderwijsgebouwen

Onderhoudsplan

Het onderhoudsplan Planon is in 2010 geactualiseerd voor de periode 2011-2015. In 2015 wordt een nieuwe planning opgesteld voor de volgende jaren.

Beleidskader/onderhoudssystematiek

De verordening Onderwijshuisvesting vormt de leidraad. Deze dateert uit 2004 en wordt op dit moment geactualiseerd.

Programma van het begrotingsjaar

In 2011 worden vanuit het reguliere budget kosten gedekt als huur, kapitaallasten, verzekeringen, onderhoud, onroerende zaakbelasting. Voor zaken als uitbreiding, aanpassing en renovatie worden kredieten aangevraagd. Hiervoor geldt een investeringsplafond van 6 miljoen euro.

Financieel

Dekking: rijksbijdrage gemeentefonds.

Sportaccommodaties

Onderhoudsplan

Onderhoud vindt plaats op basis van het 'Beeldkwaliteitsplan sportparken' waarbij het onderhoudsniveau is vastgesteld.

Beleidskader/onderhoudssystematiek

De Raad heeft vastgesteld (zie ook Sportnota 2015) dat de sportvoorziening op een sobere en doelmatige wijze wordt onderhouden (niveau "basis").

Programma van het begrotingsjaar

Op basis van het vervangingsinvesteringschema en het beeldkwaliteitsplan worden onderhoud en vervanging/renovatie uitgevoerd. In 2011 worden 3 tot 4 velden gerenoveerd, 2000 meter hekwerk, lichtmasten en sportinventaris in sporthallen vervangen. Daarnaast onderhoudswerkzaamheden aan divers materieel (onder andere maaimachines).

Financieel

Dekking vindt plaats vanuit beschikbare budgetten in de gemeentebegroting.

5.6 Verbonden partijen

Beleid verbonden partijen

Op 15 februari 2010 heeft de raad ingestemd met het beleidskader verbonden partijen Enschede 2010. Onder een verbonden partij wordt verstaan een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Enschede een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Een verbonden partij vereist dus de combinatie van een bestuurlijk én een financieel belang. Partijen waaraan alleen een financieel risico kleeft, als bijvoorbeeld een door de gemeente gesubsidieerde instelling, vallen hier niet onder. Dat geldt ook voor leningen en garantstellingen: daar haalt de gemeente juridisch verhaal als de partij failliet gaat.

In de nota is ook de standaardopzet van de paragraaf verbonden partijen vastgelegd. Het in de nota vermelde format is gevuld met de informatie van alle verbonden partijen van de Gemeente Enschede. De formats zijn in bijlage D bij deze programmabegroting opgenomen.

Beheer verbonden partijen

Onderdeel van de nota is dat er een adequaat beheersinstrumentarium moet worden ontwikkeld om de regierol van de gemeente ten aanzien van haar verbonden partijen naar behoren te kunnen vervullen. Ondertussen is hier een eerste stap in de goede richting genomen door de aanschaf van een beheerssysteem voor verbonden partijen in het kader van het risicomanagement, genaamd Risicoscope. De Risicoscope is onderdeel van het al in gebruik zijnde pakket Naris voor risicobeheer. Met het pakket krijgt de gemeente inzicht in de risicoprofielen van onze verbonden partijen en gesubsidieerde instellingen. Dit maakt het mogelijk de juiste prioriteiten te stellen in uw toezichthoudende rol. Er kan worden vastgesteld welke organisaties extra aandacht nodig hebben en wellicht onder extra toezicht moeten worden gesteld. Per organisatie of op portefeuilleniveau kan ook eenvoudig het benodigde weerstandsvermogen worden bepaald.

Momenteel wordt de Risicoscope gevuld met de benodigde data. Na afronding hiervan zal worden gewerkt aan een verdere uitwerking van de toezichtregimes en hoe deze eventueel moeten c.q. kunnen worden aangescherpt ten opzichte van het huidige toezicht.

Overigens is nadrukkelijk gekozen voor een scheiding in het college van de diverse rollen ten aanzien van de verbonden partijen van de gemeente. Zo wordt onderscheid gemaakt tussen de wethouder die de gemeente vertegenwoordigt als aandeelhouder en de inhoudelijke wethouders die doorgaans de rol van opdrachtgever vervullen.

Na de gemeenteraadsverkiezingen is een nieuw college aangetreden. Herziening van de bestuursleden in de diverse verbonden partijen was derhalve nodig. Zo is op 17 mei 2010 ingestemd met de benoemingen van collegeleden in de diverse besturen van de gemeenschappelijke regelingen waarin de gemeente deelnemer is.

Wijzigingen verbonden partijen

Sinds de vaststelling van de begroting 2010 hebben zich een aantal wijzigingen voorgedaan ten aanzien van de verbonden partijen en is een mutatie aanstaande in 2011.

Er zijn een tweetal nieuwe verbonden partijen (in oprichting), te weten:

- Met beoogde ingangsdatum 1 december 2010 wordt de gemeenschappelijke regeling DAX Twente opgericht ten behoeve van de gebiedsontwikkeling luchthaven Twente
 - Per 1 juni 2011 zal het individuele aandeelhouderschap van Twence geëffectueerd zijn.
- Beide partijen staan vermeld in de lijst met verbonden partijen in bijlage ...

De deelneming in de Stichting Green Family Entertainment is (reeds) beëindigd in 2009.

Bij HSL en Consent als stichtingen voor openbaar voortgezet onderwijs resp. openbaar basisonderwijs is een ingrijpende wijziging van de rol van de gemeente in voorbereiding. Op 1 augustus 2010 is wetgeving in werking getreden, waardoor het rijkstoezicht op scholen voor basis en voortgezet onderwijs sterk is uitgebreid. Daarnaast hebben schoolbesturen de opdracht om wettelijk verankerde principes van goed bestuur en toezicht in te voeren. Voor scholen van openbaar onderwijs die de stichtingsvorm met een raad van toezicht hebben (zoals Consent en HSL) schrijft de wet voor dat de rol van de gemeente beperkt is tot benoeming van de leden van de raad van toezicht. De huidige bevoegdheden m.b.t. bestuur, beheer en financiën vervallen. Daarmee vervalt ook het karakter van met de gemeente verbonden partij. Ten tijde van het indienen van deze ontwerp-Programmabegroting wordt de laatste hand gelegd aan het raadsvoorstel tot implementatie van de nieuwe wet, waarbij nieuwe statuten voor beide stichtingen ter goedkeuring worden voorgelegd. Naar verwachting kan dit raadsvoorstel nog in het kalenderjaar 2010 worden behandeld en worden beide stichtingen niet meer opgenomen in deze paragraaf.

5.7 Bedrijfsvoering

Met de organisatieontwikkeling Bouwen aan Versterken en Verbinden is gekozen voor een programmagestuurde organisatie, waarbij nadruk is komen te liggen op de versterking van de uitvoeringskracht en het strategisch vermogen. Alle gemeentelijke bedrijfsvoeringstaken zijn centraal ondergebracht in de organisatie-eenheid Bedrijfs- en Managementondersteuning (BMO).

De belangrijkste opdracht van de BMO is het zo effectief en efficiënt mogelijk ondersteunen van haar belangrijkste klanten: de programma's.

In de paragraaf bedrijfsvoering wordt inzicht gegeven in de sturing en beheersing van de gemeentelijke organisatie en alle primaire en ondersteunende processen die daarbinnen plaats hebben. Deze processen zijn gericht op het realiseren van de beleidsdoelstellingen zoals die in de programma's zijn geformuleerd. Deze paragraaf is opgebouwd uit drie hoofdelementen:

- I. De stijl van het huis;
- II. Bedrijfsvoering: Efficiënt, Flexibel en Resultaatgericht;
- III. (Regionale) gemeentelijke Samenwerking.

I. De stijl van het huis

De gemeente Enschede heeft de ambitie om haar manier van werken verder te verbeteren om op die manier nog meer, maar ook zeker andere en betere, resultaten in de samenleving te boeken.

De stijl van het huis is de gewenste werkstijl voor de komende periode, daarbij zijn *Innovatie, en (maatschappelijk) ondernemend gedrag* de leidende kernwaarden. Op basis van vertrouwen in- en extern samenwerken is daarbij vanzelfsprekend. Deze centrale waarden vragen om een aantal kerncompetenties: *samenwerken, resultaatgerichtheid, flexibiliteit en efficiënt werken*. Cruciaal voor het ontwikkelen en in stand houden van deze werkstijl is het creëren van een leerklimaat waarin ontwikkeling mogelijk is. Ook hier staat de mens centraal. Leren en ontwikkelen zijn basishoudingen, het geven en ontvangen van feedback is de normaal.

Bij de implementatie van Het nieuwe werken wordt gewerkt vanuit drie – nauw met elkaar samenhangende – principes:

- Fysiek
- Virtueel
- Gedrag

Fysiek (Hardware)

SLIM werken: een nieuw huisvestingsconcept

SLIM Werken beoogt eind 2011, begin 2012, een innovatief en duurzaam nieuw werk- en huisvestingsconcept in te voeren dat medewerkers van de gemeente Enschede faciliteert, stimuleert en uitnodigt om te werken in een sterk veranderende omgeving. Het werkconcept beïnvloedt de manier waarop een medewerker zijn werk uitvoert. Het werkconcept omvat de geschreven en ongeschreven afspraken over de manier waarop de buitenwereld (burgers, partners en andere stakeholders) en de medewerkers van de organisatie met elkaar omgaan. Het beschrijft de IT en informatievoorziening (inclusief social media) en de functies en het gebruik van de kantoren en andere werkplekken.

Overigens wordt voor de gedragscomponenten uit het werkconcept ook vaak de term werkstijl gehanteerd. Daarmee raakt dit onderdeel van SLIM andere projecten (bijvoorbeeld werkstijl of competentie management). Het werkconcept gaat nadrukkelijk niet over 'wat voor werk' de medewerker doet (dat is het primaire proces).

Het huisvestingsconcept is de fysieke weerslag van het werkconcept. Het regelt wat fysiek nodig is om het werkconcept uit te kunnen voeren (bureaus, overlegplekken, telefoons, klimaatinstallaties, pc's etc.) en aan welke eisen dat moet voldoen. In 2010 wordt een werk- en huisvestingsconcept vastgesteld.

Duurzaamheid

Naast een belangrijke bedrage aan het hierboven genoemde huisvestingsconcept wordt ook ingezet op het verduurzamen van interne dienstverlening. In 2010 zijn diverse energiebesparende maatregelen in de ambtelijke huisvesting doorgevoerd (onder andere implementatie LED-verlichting, investeren in gebouwenbeheerssystemen voor de servicecentra, plaatsen van "slimme" meters en zonnepanelen op het dak van het Stadskantoor). In 2011 ligt het accent vooral op het adequaat bewaken van de effecten hiervan op het gemeentelijk energieverbruik.

Verder lopen binnen de gemeentelijke bedrijfsvoering de volgende initiatieven op het gebied van duurzaamheid in 2011:

- Verduurzamen van het wagenparkbeheer door het invoeren van innovatieve oplossingen als elektrische scooters voor locatiebeheer en ICT servicemedewerkers;
- De introductie van een nieuw intern afvalconcept;
- De implementatie van het nieuwe contract voor catering en schoonmaak op basis van de gestelde criteria uit social return (50% van de bruto opdrachtwaarde door de aannemende partij wordt geïnvesteerd in de inzet van iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt)
- Het Vastgoedbedrijf werkt aan een nieuwe Vastgoednota waarin ook de duurzaamheidsmaatregelen conform de nota 'Nieuwe Energie voor Enschede' worden vertaald. Doel is om in 2015 als gemeentelijke organisatie klimaatneutraal te zijn.

Virtueel (Software)

Internet

De gemeente Enschede voert in 2011 een wezenlijke innovatie door in het gebruik van internet/ intranet. Enschede is jarenlang koploper en zeer succesvol geweest op internet en is dat nog steeds met digitale dienstverlening. De huidige inzet van internetmogelijkheden biedt echter onvoldoende basis voor belangrijke ambities uit het coalitieakkoord en voor het inspelen op ontwikkelingen in de samenleving. We willen meer ruimte overlaten aan burgers en partners en meer interactie en samenwerking. Internet behoort tot het primaire proces van partners en het dagelijks leven van de inwoners en bedrijven en is dus een cruciaal platform voor informatie, communicatie, dialoog en debat, samenwerking en kennisdeling, co-creatie en actief burgerschap, dienstverlening en stadsmarketing. Wij willen hiervan optimaal gebruik maken om gemeentelijke doelen te realiseren. In 2011 staat er een basisplatform dat kan voldoen aan de hierboven genoemde criteria. Dat platform wordt samen met burgers opgezet.

"Slimmere" interne IT dienstverlening

Door toepassing van vernieuwingen in de IT uitrusting van de ambtenaar streven we er naar gemeentelijke taken beter en efficiënter te laten verlopen. In 2011 wordt met name ingezet op het project SLIM werken waarin nieuwe innovatieve ICT toepassingen moeten leiden tot een bijdrage aan een flexibel en generiek werk- en huisvestingsconcept en een betrouwbare ICT infrastructuur.

Social media (web 2.0)

Nagenoeg ieder huis in Nederland is voorzien van internettoegang, een groot deel van de burgers heeft een mobiele telefoon met internet. Het gevolg van deze directe toegang tot het internet is dat ieder "de wereld bij zich heeft". Kernvraag in komende jaren is hoe we als gemeente in die internetwereld zichtbaar en benaderbaar kunnen en willen zijn. Doen we dat in Youtube, op websites van anderen, met functies als Twitter, Facebook? De gemeente heeft de ambitie die nieuwe mogelijkheden te verkennen en in kansrijke omgevingen toe te passen.

Gedrag (Humanware)

Bij de Stijl van het Huis horen, zoals vermeld, de kernwaarden *Vertrouwen, Innovatie, Samenwerking en (Maatschappelijk) Ondernemerschap*. Voor het bereiken van en handelen naar deze kernwaarden is een organisatie nodig waarin mensen de volgende kerncompetenties bezitten:

- Resultaatgericht: Het resultaat dat wij boeken in de stad is maatgevend voor onze prestaties. Op basis daarvan maken we heldere afspraken, geven elkaar feedback, evalueren expliciet geboekte resultaten en verbinden daar consequenties aan.
- Efficiënt: We zetten niet meer middelen in dan strikt noodzakelijk om een klus te klaren. We investeren alleen in die systemen die het resultaatgericht samen met elkaar werken aan producten vergemakkelijken.
- Flexibel: Als er een vraag of een behoefte van de buitenwereld is, dan gaan we daarmee aan de slag. We kunnen klussen (vragen, projecten en werkopdrachten) snel en creatief aanpakken. We zoeken per klus met wie (intern en extern) we deze klus het beste kunnen realiseren.

Het realiseren van deze waarden lukt als geïnvesteerd wordt in de medewerkers en als aandacht voor de mens voorop staat. De verworvenheden in *fysiek* en *virtueel* moeten mogelijk maken dat "het beste" uit de medewerkers én uit de organisatie wordt gehaald.

P&O Beleid

De ontwikkeling van de gewenste cultuur in de organisatie stelt hoge eisen aan de flexibiliteit van onze organisatie en mensen, en leidt tevens tot een voortdurende ontwikkeling van werkinhoud- en uitvoering. Het P&O-beleid en de beschikbare P&O-instrumenten moeten dit faciliteren. De verdere ontwikkeling van de volgende HRM-thema's komt aan de orde:

- Enschedese School;
- Loopbaanmanagement / talentontwikkeling;
- Strategische personeelsplanning in combinatie met een vacaturestop;
- Arbeidsmarktstrategie- en communicatie;
- Nieuw, flexibel functiegebouw.

Mediation

Het inzetten van mediationvaardigheden bij bezwaar werkt positief uit op de tevredenheid van zowel bezwaardenden als medewerkers. Er is een positief effect op het intrekken van bezwaarschriften, omdat het geschil met de gemeente naar tevredenheid is opgelost. Er worden voorbereidingen getroffen om alle medewerkers van de gemeente een basiscursus mediationvaardigheden aan te bieden, zodat het positieve effect zich al voordoet in een eerder stadium van contact met de burger. De verwachting is dat daarmee het indienen van een bezwaarschrift vaker kan worden voorkomen.

Daarnaast is er een pilot gaande waarbij interne mediators worden ingezet op moeilijke, langlopende zaken. Het doel hiervan is om meer van deze langlopende complexe kwesties toch op een bevredigende wijze tot een einde te brengen.

Eigen advocaat

De gemeente Enschede heeft per 1 september 2010 een eigen advocaat in dienst, die gemeentebreed wordt ingezet. Het doel is om binnen de organisatie tegen veel lagere kosten (dan extern) toegang te bieden tot de diensten van een advocaat (bijvoorbeeld voeren van procedures en incasso).

II. Bedrijfsvoering: resultaatgericht , efficiënt, flexibel

Generieke Taakstelling

Bij de Kadernota 2010 is besloten tot een generieke taakstelling op het ambtelijk apparaat. Deze taakstelling is gericht op het goedkoper laten werken van de organisatie zonder of met zo min mogelijk effect op beleidsoutput. Vanaf 2010 moest de organisatie 2 miljoen euro structureel goedkoper werken.

Dit onderdeel van de taakstelling is gerealiseerd. Vanaf 2012 moet de organisatie additioneel 2 miljoen euro structureel efficiënter gaan werken, en vanaf 2014 komt daar nog 2 miljoen euro structureel bij. In 2014 moet de ambtelijke organisatie dus in totaal 6 miljoen euro efficiënter werken ten opzichte van 2009.

In 2011 worden verdere maatregelen ontwikkeld ter invulling van de taakstelling vanaf 2012. De uitwerking van de hierboven geschetste kaders van 'De stijl van het huis' vormt daarbij het uitgangspunt. Ook gemeentelijke samenwerking wordt nadrukkelijk in de verkenning betrokken.

Inkoop

In 2010 is gestart met de Tenderboard. De board heeft als doelstelling sociaal- economische en maatschappelijke beleidsuitgangspunten te realiseren bij inkopen en aanbestedingen. De doorontwikkeling van de Tenderboard richt zich op het vroegtijdig in stelling brengen van de deelnemers en de inkoopende afdelingen op de strategische keuzes die gemaakt kunnen worden in het inkoopproces. De board is tevens gericht op het transparant maken van keuzes voor deelnemende leveranciers bij inkopen en aanbestedingen. Belangrijk hierbij is dat er een overzichtelijk en volledig inkoopplan beschikbaar is waarin alle komende aanbestedingen zijn opgenomen en een inkooprapportage met indicatoren. Denk hierbij aan de indicatoren met betrekking tot Social Return en het percentage inkopen en aanbestedingen ten gunste van de lokale economie en duurzaamheid.

Administratie, Loonkosten & Kostentoerekening: simpeler en flexibeler

Vanaf 2011 gaat de programmaorganisatie formeel van start en is het dienstenmodel losgelaten. De financiële administratie wordt toegespitst op de nieuwe organisatie, vereenvoudigd en werkwijzen worden geüniformeerd.

Met de start van de nieuwe organisatie wordt momenteel tevens besloten over de sturing op loonkosten. Goede sturing hierop is van belang, personeel is het belangrijkste "middel" waar omvangrijke budgetten mee gemoeid zijn. Het is de bedoeling dat we vanaf 2011 een normeringssystematiek formuleren die we in de gehele organisatie op uniforme wijze hanteren. Een ander belangrijk onderdeel van de herinrichting van onze administratie is de wijze waarop wij alle gemeentelijke kosten toerekenen aan onze producten. Hierbij staan eenvoud en uniformiteit voorop zonder daarbij concessies te doen aan een goede sturing van onze kosten. De gewijzigde systematiek wordt in 2011 ingevoerd.

Digitalisering factuurstroom

Speerpunt voor 2011 is het systematisch terugdringen van papieren inkoopfacturen. De voordelen voor leveranciers zijn evident: geen papier- en portokosten en leveranciers worden sneller betaald. Voor de gemeente wordt daarnaast het aantal administratieve handelingen terug gedrongen.

Najaar 2010 start de uitwisseling van digitale facturen middels webservices met één grote leverancier (Randstad). Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen rondom de Digipoort (Digipoort is het 'elektronische postkantoor' van de overheid voor bedrijven) en medewerking van leveranciers zal onze pilot met Randstad omgezet worden in berichtuitwisseling via de Digipoort. De overige leveranciers zullen vanaf 2011 successievelijk benaderd worden om aan te sluiten op de Digipoort en digitale facturen aan te leveren.

III. Regionale Samenwerking

Samenwerking gemeente Losser (bedrijfsvoering en dienstverlening)

Het college en de raad van Losser hebben de stap naar Enschede gezet, waarbij ervoor gekozen is om te onderzoeken of de gehele bedrijfsvoering van Losser door Enschede kan worden uitgevoerd. Het college van Losser heeft hiertoe besloten omdat zij van mening is dat met het oog op toekomstige ontwikkelingen het een zware en wellicht op onderdelen een onmogelijke taak is om goed en op niveau te blijven presteren en dit ook voor de toekomst te borgen. In 2010 is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd, gericht op de volgende doelen:

1. Verhoging van effectiviteit en efficiëntie, dat zich moet vertalen in lagere kosten voor de beide partijen;

2. Minimaal dezelfde kwaliteit van de dienstverlening voor de inwoners van Losser;
3. Waarborging van de continuïteit van de bedrijfsvoering binnen de gemeente Losser;
4. Het bieden van meer mogelijkheden/kansen voor functiemobiliteit voor medewerkers van beide gemeenten.

De resultaten van het haalbaarheidsonderzoek zijn beschikbaar. Naar verwachting voegt Losser zijn bedrijfsvoering en dienstverlening in 2011 samen met Enschede.

Shared service / Werk voor derden

In de bedrijfsvoering zoeken we actief naar mogelijkheden en kansen om samenwerkingsverbanden aan te gaan. Het gemeenschappelijke uitgangspunt ten aanzien van het samenvoegen van bedrijfsvoeringsonderdelen is dat er gestreefd wordt naar een balans tussen efficiency, het verhogen van kwaliteit en het verlagen van de kwetsbaarheid. Deze samenwerkingen vertalen zich in shared service centra zoals het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) en het uitvoeren van bedrijfsvoeringsactiviteiten voor derden zoals Losser, de ICT voorzieningen voor de Stadsbank Oost Nederland en mogelijk de regio en Borne.

In 2009 is een haalbaarheidsonderzoek gedaan naar samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering binnen Netwerkstad. Hieruit is naar voren gekomen dat de gebieden salaris- en personeelsadministratie, Inkoop, Financiën/Verzekeringen en treasury zich lenen voor intensieve samenwerking op korte termijn en voor samenvoeging op middellange termijn. ICT is een kansrijk gebied om op samen te werken. Voor overige onderdelen van bedrijfsvoering is aanvullend onderzoek nodig. Vanzelfsprekend blijft een gedeeld regionaal perspectief, urgentie en een samenhangend dienstverleningspakket (zonder versnipperde deelarrangementen) cruciaal. Daarbij kijken we niet alleen naar samenwerkingsverbanden met andere gemeenten maar zeker ook naar onze partners in de stad.

5.8 Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid

Inleiding

In deze programmabegroting geven we aan wat onze ambities zijn voor de komende vier jaar, wat onze doelen zijn en wat we willen gaan doen om deze te realiseren. Het formuleren van doelen en daarmee in de praktijk aan de slag gaan is belangrijk om ook zichtbare resultaten in de stad te zien. Daarbij is het ook goed om tussentijds of achteraf te onderzoeken of onze inspanningen en de behaalde resultaten ook daadwerkelijk het gewenste maatschappelijke effect hebben gehad (doeltreffendheid) en of dat ook met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen is gebeurd (doelmatigheid). Met deze kennis kunnen we de kwaliteit van onze prestaties en dienstverlening waar nodig verbeteren en zo nog scherper werken aan de opgaven die we als stad hebben.

In onze gemeente worden meerdere onderzoeken gehouden naar doelmatigheid en doeltreffendheid. Zo heeft de Raad de mogelijkheid om op eigen initiatief via de Rekenkamer periodiek onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van gemeentelijk beleid. Verder heeft de Raad nog het enquêterecht en kan ze daarmee ook op elk gewenst moment een onderzoek (laten) uitvoeren. Daarnaast is in de Gemeentewet vastgelegd dat het college van iedere gemeente periodiek onderzoek moet doen naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van haar gevoerde bestuur en daarover de Raad moet informeren. Daarover gaat dit onderzoeksplan.

In de 'Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Enschede 2009' heeft de Raad hierover nadere regels gesteld. Een van die regels is dat het college jaarlijks bij de programmabegroting een onderzoeksplan naar de Raad stuurt met daarin benoemd de in het volgende jaar uit te voeren onderzoeken. In dit onderzoeksplan wordt per onderzoek aangegeven wat wordt onderzocht, wat de reikwijdte is van het onderzoek, de onderzoeksmethode, de doorlooptijd en de wijze van uitvoering. De onderzoeken richten zich daarbij op programma's, paragrafen, organisatie-eenheden of de uitvoering van taken. Bij de jaarrekening en volgende programmabegroting wordt aan de Raad gerapporteerd over de voortgang van de onderzoeken en daaruit voortvloeiende verbeterplannen.

Leeswijzer

Hierna rapporteren we dan ook eerst over de onderzoeken die in 2009 en 2010 zijn uitgevoerd en afgerond en de stand van zaken van de relevante verbeterplannen. Vervolgens gaan we in op het meerjarig onderzoeksplan voor 2011-2014 en ten slotte geven we alvast meer concreet aan welke onderzoeken we in 2011 willen uitvoeren.

Voortgang lopende onderzoeken 2009 en 2010

Programma	Onderwerp	Planning	Voortgang
Economie en Werk	Armoedebeleid	2010	U
Economie en Werk	Begeleid werken DCW	2010	U
Economie en Werk	Bezoek binnenstad	2010	NS
Opgroeien en Ontwikkelen	Voetbalkunstgrasvelden	2009	P
Stedelijke ontwikkeling	Particuliere woningbouwverbetering	2009	NS
Bestuur en Middelen	Afhandeling bezwaarschriften	2009	P
Bestuur en Middelen	Gemeentebrede inkoopfunctie	2010	NS

NS = niet gestart; U = in uitvoering; A = afgerond; P = publicabel (verstuurd naar raad en rekenkamer)

Economie en Werk: Armoedebeleid

Verwey Jonker Instituut levert het rapport in november 2010 op.

Economie en Werk: Begeleid werken DCW

Het onderzoek naar begeleid werken is in juli met een aftrapbijeenkomst opgestart en zal eind augustus verder worden opgepakt. Naar verwachting opleverdatum eind 1^e kwartaal 2011.

Economie en Werk: Bezoek binnenstad

Op dit moment wordt onderzocht hoe dit onderzoek op de meest efficiënte wijze uitgevoerd kan worden met gebruikmaking van alle reeds uitgevoerde onderzoeken en beschikbare gegevens. Dit leidt tot een conceptplan van aanpak in het 4^e kwartaal van 2010.

Opgroeien en Ontwikkelen: Voetbalkunstgrasvelden

Doelstelling van het onderzoek was om te beoordelen in hoeverre de voetbalkunstgrasvelden in Enschede op doelmatige en doeltreffende wijze worden ingezet, onderhouden en geëxploiteerd ten behoeve van verenigingssport en medegebruik door de wijk. De uitkomsten van het onderzoek zijn in augustus ter kennisname verstuurd naar Raad en Rekenkamer. Het onderzoek gaf een aantal verbeterpunten aan die de komende periode worden opgepakt (zie paragraaf voortgang verbeterplannen).

Stedelijke Ontwikkeling: Particuliere woningbouwverbetering

In 2009 is besloten om een onderzoek te (laten) doen naar de praktijk van de particuliere pandverbetering in Enschede. De onderzoeksvragen zijn vervolgens geformuleerd. In 2009 en de eerste helft van 2010 was er echter geen capaciteit voor de verdere uitvoering beschikbaar, maar inmiddels is de draad weer opgepakt en verwachten we het onderzoek in de tweede helft van 2010 uit te voeren.

Bestuur en Middelen: Afhandeling bezwaarschriften

De resultaten uit het onderzoek Afhandeling bezwaarschriften en Vastgoedportefeuille zijn medio 2010 besproken door het College. Deze verbetervoorstellen en onderzoeken zijn vervolgens ter kennisgeving aan de Raad en Rekenkamer aangeboden.

Bestuur en Middelen: Gemeentebrede inkoopfunctie

Het onderzoek naar de gemeentebrede inkoopfunctie is niet gestart aangezien hiervoor het rekenkameronderzoek "Evaluatie inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Enschede" in de plaats is gekomen.

Voortgang van de verbeterplannen bij de onderzoeken uit 2008-2009

Programma	Onderwerp	Onderzoek uit
Opgroeien en Ontwikkelen	Sluitende aanpak VSV	2008
Opgroeien en Ontwikkelen	Voetbalkunstgrasvelden	2009
Leefomgeving	Onderhoudsplannen groenbeheer	2008
Bestuur en Middelen	Vastgoedportefeuille	2008
Bestuur en Middelen	Gebruik geo-informatie	2008
Bestuur en Middelen	Afhandeling bezwaarschriften	2009

Opgroeien en Ontwikkelen : Sluitende aanpak VSV

In de afgelopen schooljaren is de prioriteit gelegd bij het opsporen van verzuim op het VO en MBO. Vanuit de afdeling Leerplicht wordt dit actief ondersteund met het uitvoeren van prikacties op aanwezigheid en waar nodig inzet van dwang-, en drangmaatregelen. Verder zijn er steeds meer mogelijkheden voor bestandsvergelijking waardoor er meer gevallen van verzuim en voortijdig schoolverlaten kunnen worden opgespoord en afgehandeld.

Een cruciaal moment in de schoolloopbaan van jongeren is de overstap van vmbo naar een vervolgopleiding. In samenspraak met het ROC van Twente, AOC Oost en de vmbo's

wordt in de zogenoemde aansluitingsnetwerken gewerkt aan het stroomlijnen van de processen zodat jongeren zo vroeg mogelijk worden geïnformeerd over een vervolgopleiding, een keuze maken en zich tijdig aanmelden. Daar waar nodig wordt door de scholen een passende begeleiding gegeven.

Sinds 2009 neemt Jarabee als structurele partner deel aan het Actieteam VSV. Een deel van de jongeren zonder startkwalificatie probeert zich te onttrekken aan de VSV-aanpak. Het betreft hier een relatief groot aantal risicoleerlingen, dat zorgmijndend gedrag vertoont. Deze groep onwilligen/onbereikbaren heeft vaak te kampen met problematiek op diverse leefgebieden. In het kader van de bemoeizorg tracht Jarabee door middel van een outreachende aanpak, alsnog met deze jongeren in contact te komen met als doel deze, i.s.m. de overige professionals, alsnog te begeleiden naar opleiding, werk en/of zorgtraject. Door een gecoördineerde inzet van diensten door UWV-werkbedrijf, de gemeente (vanuit de Wet Investeren in jongeren) en hulpverleningsinstellingen vallen er minder jongeren tussen wal en schip. De toevoeging van Jarabee aan het Actieteam heeft geleid tot een sluitender aanpak op het gebied van voortijdig schoolverlaters.

Naast de toetreding van Jarabee heeft ook de introductie van een gezamenlijk informatiesysteem (Mens Centraal) binnen het Actieteam de integrale ketensamenwerking nog verder verbeterd. Dit systeem heeft niet alleen tot gevolg dat er meer jongeren tijdiger in beeld komen, maar ook dat de diverse interventies van de professionals beter op elkaar afgestemd worden.

Opgroeien en Ontwikkelen: Voetbalkunstgrasvelden

Er zijn 13 aanbevelingspunten naar voren gekomen in het verbeterplan voetbalkunstgrasvelden. Er is sprake van een grote diversiteit aan aanbevelingen en er is geen prioriteit aan meegegeven. Een top drie is dus wat arbitrair, maar de volgende drie maatregelen worden hier belicht:

1. Oplossing zoeken voor het feit dat 90% van het areaal aan kunstgrasvelden op incidentele wijze wordt gefinancierd. Structurele middelen zijn nodig om de voorzieningen in stand te houden. Opnemen in de meerjarenbegroting.
2. Vergroting inzicht in exploitatiemogelijkheden door gestructureerde verzameling van informatie over gebruik, ontwikkelingen en kosten.
3. In overleg met verzekeringsdeskundige maatregelen bekijken om vernieling van velden tegen te gaan, zonder dat dit ten koste gaat van de toegankelijkheid van de velden voor het onderwijs en de buurt. Dit wordt opgepakt met de verzekeringsdeskundige.

Leefomgeving: Onderhoudsplannen groenbeheer

De belangrijkste aanbeveling uit het doelmatigheidsonderzoek onderhoudsplannen groenbeheer is om de beheer informatie te bundelen in een expliciet beheerplan dat als basis kan dienen om te sturen en te beheren. De beheer en onderhoudsmaatregelen zijn inmiddels opgenomen in het beheersysteem. Daarnaast is de groenagenda opgesteld. Hierin zijn de ontwikkelingen en prioriteiten op het gebied van groen weergegeven (zoals ook vermeld in de brief d.d. 07-01-2010 kenmerk:14305) Hierin geven we ook aan dat we wijkbeheerplannen gaan opstellen. Een wijkbeheerplan beschrijft hoe we (bewoners, ondernemers, partners en Gemeente Enschede) samen de openbare ruimte van de wijk schoon, heel en veilig houden. Het gaat hierbij om het dagelijks onderhoud, periodiek onderhoud en herinrichtingen van groen, speelplekken, straatmeubilair en wegen. Uiterlijk het eerste kwartaal van 2011 hebben alle stadsdelen op initiatief van Beheer Openbare Ruimte (BOR) voor één wijk een integraal wijkbeheerplan met een doorlooptijd van vier jaar opgesteld.

Bestuur en Middelen: Vastgoedportefeuille

In het doelmatigheidsrapport wordt gewezen op de mogelijkheid om annuïtair af te schrijven in plaats van lineair. Dit is door VBE al eerder onderzocht. In het najaar van 2009 is besloten niet te streven naar een annuïtaire methodiek. Om twee redenen is besloten de lineaire afschrijving te handhaven:

- Door de kostendekkende huurprijsmethodiek, waarbij over 30 jaar een neutrale exploitatie wordt aangehouden met een lagere aanvangshuur dan de aanvangskosten, treedt het zelfde effect op als bij een annuïtaire afschrijving.
- De kosten over 30 jaar bij een annuïtaire afschrijving zijn hoger dan een lineaire afschrijving doordat meer rente wordt betaald in de beginjaren.

Uiteraard heeft lineair afschrijven wel een neveneffect, er treedt een cumulatief negatief exploitatieresultaat op, die moet worden opgevangen door de egalisereserve. Dit veroorzaakt een negatieve egalisereserve bij het VBE. Dit heeft een tijdelijk negatief effect op het weerstandsvermogen van de gemeente Enschede. Om dit effect te verminderen worden in de strategische vastgoednota hiervoor aanvullende maatregelen voorgesteld. De strategische vastgoednota wordt in november 2010 behandeld door het College, waarna het ter vaststelling wordt voorgelegd aan de Raad.

Bestuur en Middelen: Gebruik geo-informatie

Uit het onderzoek naar het gebruik van geo-informatie zijn vijf hoofdpunten voor verbetering naar voren gekomen:

1. Zorg voor een door het kader en de lijn vastgesteld en aangedragen kader: Binnen het programma Dienstverlening is de nieuwe afdeling Informatiehuishouding gevormd, waaronder Vastgoedinformatie valt. Een gedragen beleidskader zal worden aangegeven in de nieuwe afdeling.
2. Zorg voor een betere organisatorische inbedding: De afdeling Vastgoedinformatie is organisatorisch overgegaan naar het programma Dienstverlening binnen de afdeling Informatiehuishouding. Deze nieuwe afdeling bestaat daarnaast uit Gemeente basisadministratie en Documentaire dienstencentrum.
3. Realiseer een kennisplatform: Geo-informatie heeft inbedding gekregen in Informatiemanagement door de taak op te nemen in de betreffende afdeling Informatiemanagement. Daarmee is het kennisplatform geborgd.
4. Meer pro-actieve rol voor de geo-adviseurs: Deze aanbeveling is verwerkt in de RGA's van de medewerkers. Daarnaast is de taak Geo-informatie ook belegd bij de adviseurs Informatiemanagement.
5. Onderzoek nog meer waar doelmatigheidswinsten behaald kunnen worden: Een belangrijke behaalde doelmatigheidswinst is de invoering van een 'one-manstation' in de auto's van Vastgoedinformatie. Daardoor hoeven niet meer 2 medewerkers de meting uitvoeren, maar volstaat 1 persoon. Dit heeft geresulteerd in een bezuiniging van 1 formatieplaats (als onderdeel van de generieke taakstelling). Naast interne besparingen wordt ook gekeken naar externe opbrengsten. De expertise op het gebied van Geo-informatie kan buitenshuis worden ingezet zoals bijvoorbeeld bij het vliegveld Twente en de gemeente Losser.

Bestuur en Middelen: Afhandeling bezwaarschriften

De belangrijkste aanbevelingen uit het doelmatigheidsrapport liggen op het vlak van betere uitnutting en intensivering van de samenwerking met de vakafdelingen en de Commissie bezwaarschriften, het verhogen van de bestuurlijke sensitiviteit en het bevorderen van de regionale samenwerking. Dit alles met het doel om de zeefwerking (= zoveel mogelijk voorkomen dat zaken uiteindelijk bij de rechter belanden) verder te vergroten. Op bovenstaande aanbevelingen is inmiddels invulling gegeven door de alternatieve geschillenafdoening verder uit te rollen o.a. door het benaderen en in gesprek gaan met de indiener van een bezwaarschrift met als doel het intrekken van het bezwaarschrift voordat dit in de bezwaarschriftencommissie komt en het toepassen van het instrument van mediation. De effecten van de alternatieve geschillenafdoening op de burgers tevredenheid zijn gemeten in een onderzoek van het ministerie van BZK, het rapport wordt dit najaar ter kennisname aangeboden aan het College. Hiermee wordt gelijktijdig invulling gegeven aan de aanbeveling om meer het contact op te zoeken met het bestuur om (succesvolle) beleidsbijstellingen onder de aandacht te brengen en te houden.

Onderzoeksprogramma 2011-2014

We hebben ervoor gekozen voor de komende jaren die doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken uit te voeren die de kern raken van het coalitieakkoord, aansluiten bij onze informatiebehoefte in het kader van de verdere uitwerking van de innovatieve business cases of bijdragen aan de uitwerking van zoekrichtingen en verdiepingsvragen van de ombuigingsrichtingen. Bij de onderzoeken voor de komende periode zullen we ook expliciet kijken naar de veranderende rol en positie van de gemeente en de ruimte die we willen geven aan bewoners, ondernemers, verenigingen en andere partijen.

Onderzoeksplan 2011

In de volgende paragraaf (1.5) worden deze onderzoeken voor 2011 voorzien van een globale beschrijving.

Programma	Soort onderzoek	Onderwerp
Economie en Werk	Doeltreffendheid	Vrijtijdseconomie
Economie en Werk	Doeltreffendheid	Waardering ondernemersklimaat
Opgroeien en Ontwikkelen	Doelmatigheid	Beheer wijkaccommodaties
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	Doelmatigheid en doeltreffendheid	Informele zorg
Leefomgeving	Doelmatigheid en doeltreffendheid	Beheer en onderhoud openbare ruimte

Onderzoeksplan 2012-2014: longlist

Programma	Soort onderzoek	Onderwerp
Economie en Werk	Doeltreffendheid	Arbeidsmarktbeleid
Economie en Werk	Doeltreffendheid	Armoedebeleid
Opgroeien en Ontwikkelen	Doeltreffendheid	Natuureducatie
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	Doelmatigheid	Zorgloket
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	Doelmatigheid en doeltreffendheid	Verslavingszorg en Maatschappelijke opvang
Stedelijke Ontwikkeling	Doeltreffendheid	Anticiperen op veranderende markt (bijv. Usseleres, Willem Wilmink, Spoorzone)
Stedelijke Ontwikkeling	Doeltreffendheid	Citymarketing
Leefomgeving	Doeltreffendheid	Gescheiden inzameling van afval
Leefomgeving	Doelmatigheid en doeltreffendheid	Integrale handhaving openbare ruimte
Leefomgeving	Doelmatigheid	Gladheidsbestrijding
Leefomgeving	Doelmatigheid en doeltreffendheid	Oprachtgever - opdrachtnemer
Leefomgeving	Doeltreffendheid	Duurzaamheidscampagne
Leefomgeving	Doelmatigheid	Omgevingsvergunning
Dienstverlening	Doelmatigheid	Gemeentelijk ContactCentrum
Dienstverlening	Doelmatigheid	Zaakgericht werken
Bestuur en Middelen	Doeltreffendheid	Verbonden partijen (bijv. Alfia, Bibliotheek)
Bestuur en Middelen	Doeltreffendheid	Inspraak en burgerparticipatie
Bestuur en Middelen	Doeltreffendheid	Innovatiefonds

Onderzoeksplan 2011

Hieronder volgt een globale beschrijving van de onderzoeken die in 2011 worden uitgevoerd. Voor elk onderzoek wordt een plan van aanpak opgesteld met een nadere uitwerking van het onderzoeksdoel, onderzoeksvraag, de te hanteren normen, specifieke onderzoeksmethoden en organisatie en planning.

Titel	Doeltreffendheid beleid vrijetijdseconomie
Programma	Economie en werk
Opdrachtgever	Marianne Dijcks
Opdrachtnemer	Marjolein van Alken
Onderwerp	Om de effecten van het vrijetijdsbeleid in kaart te kunnen brengen is het essentieel om de ontwikkelingen in deze sector te monitoren. In de vrijetijdsmonitor worden 3 verschillende onderzoeken gebundeld: de binnenstadsmonitor (aantallen bezoekers binnenstad, uitgaven per bezoek) de evenementenmonitor (aantal bezoekers en waardering) en de toerisme- en recreatiemonitor (aantal bezoekers van toeristisch-recreatieve voorzieningen, aantal overnachtingen etc.).
Reikwijdte	De vrijetijdsmonitor wordt jaarlijks opgesteld. Betrokken programma's binnen gemeentelijke organisatie zijn Economie en Werk, Stedelijke Ontwikkeling, Opgroeien en Ontwikkelen. Betrokken organisaties en bedrijven: detailhandel, toeristisch recreatieve voorzieningen, Stichting Enschede Promotie, evenementenbureaus en festivalorganisatoren.
Onderzoeksmethode	Tellingen, enquêtes en interviews. Op een aantal onderdelen vindt benchmark met andere gemeenten plaats. (Groningen, Maastricht, Tilburg, Zwolle)
Doorlooptijd	Periodieke metingen over het jaar
Wijze van uitvoering	Onderzoek tbv de vrijetijdsmonitor wordt uitgevoerd door I&O.

Titel	Doeltreffendheid beleid verbetering ondernemingsklimaat
Programma	Economie en werk
Opdrachtgever	Marianne Dijcks
Opdrachtnemer	Ellis Immerzeel
Onderwerp	Om een beeld te krijgen van de waardering van ondernemers op het ondernemingsklimaat wordt ondernemers gevraagd naar hun mening op de belangrijkste elementen van het ondernemingsklimaat. Het gaat hierbij om een groot aantal aspecten, waarvan de belangrijkste zijn: beschikbare ruimte, bereikbaarheid per auto, parkeermogelijkheden, veiligheid omgeving bedrijfshuisvesting, startersbeleid, promotie en acquisitiebeleid, communicatie door de gemeente, duidelijkheid gemeentelijk beleid en regelgeving.
Reikwijdte	De benchmark gemeentelijk ondernemingsklimaat heeft in de periode 2005-2010 3 keer plaatsgevonden onder de zogenaamde G32. Dit in het kader van het Grote Steden beleid. In 2010 is de eindmeting geweest. Op dit moment wordt overleg gevoerd met de G32 over een vervolg van deze benchmark. Vooralsnog is niet zeker of er ook daadwerkelijk een vervolg komt. Mocht dit niet het geval zijn, dan zal het onderzoek op Enschedees niveau plaatsvinden. Daarmee vervalt de meerwaarde van de benchmark.
Onderzoeksmethode	Enquêtes en interviews.
Doorlooptijd	2011
Wijze van uitvoering	Onderzoek werd uitgevoerd door Ecorys. Voor vervolgonderzoek zijn nog geen afspraken gemaakt. Mocht dit niet gebeuren, dan zal het onderzoek op Enschedees niveau plaatsvinden.

Titel	Doelmatigheid beheer wijkaccommodaties
Programma	Opgroeien en Ontwikkelen
Opdrachtgever	Coen Luttkhuis
Opdrachtnemer	N.n.t.b.
Onderwerp	Doelmatigheidsonderzoek naar de matching van activiteiten en accommodaties op basis van inhoudelijke programmering. Met de oprichting van het Exploitatiebedrijf Maatschappelijk vastgoed heeft de gemeente de wijkcentra (voorheen Alifa) in exploitatie, beheer en onderhoud gekregen. Door middel van dit onderzoek wordt gekeken naar de ruimtevraag vanuit activering en welzijn en het aanbod vanuit de wijkcentra. Dit in relatie tot het aanbod van ruimte dat vanuit de markt gegenereerd wordt (verenigingsgebouwen, woningcorporatie, etc.). Een en ander moet uiteindelijk leiden tot een duidelijk overzicht op basis waarvan de strategie m.b.t aanbod van ruimte door de gemeente (accommodatiebeleid) verder vorm en inhoud kan krijgen.
Reikwijdte	Periode van 1 jaar. Betrokken partijen zijn in ieder geval ambtelijk: het EMV en vastgoed bedrijf Enschede. Daarnaast zal worden gekeken naar de Enschedese corporaties, verenigingen, scholen en makelaars. In eerste instantie één stadsdeel, uitbouw naar overige vier.
Onderzoeksmethode	Inventarisatie, interviews, factsheet.
Doorlooptijd	1 ^e kwartaal 2011 tot uiterlijk eerste kwartaal 2012
Wijze van uitvoering	Pojectleider binnen programma Opgroeien en Ontwikkelen, betrokkenheid van clustermanager sportaccommodaties, afdelingshoofden vastgoed en Huisvesting & Services, stadsdeelmanagement. Diverse externe verhuuraanbieders.

Titel	Doelmatigheid / doeltreffendheid informele zorg
Programma	Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn
Opdrachtgever	Hans Weggemans
Opdrachtnemer	Liselot Reversma
Onderwerp	Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek naar het effect van de door de gemeente Enschede verstrekte subsidies binnen het product informele zorg. Met de invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning heeft de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers een wettelijke basis gekregen. De Raad heeft in 2010 de Nota 'informele zorg' vastgesteld, waarin een visie op de ondersteuning van mantelzorgers vrijwilligers wordt uitgewerkt. De gemeente Enschede onderhoudt met een aantal uitvoerders van informele zorg een subsidierelatie. Onderzocht zal worden in welke mate de door de gemeente verstrekte subsidies bijdragen aan de in de visie gestelde doelstelling, nl dat het op de basisfuncties informele zorg gebaseerde ondersteuningsaanbod de mantelzorger in staat stelt zijn zorg te kunnen blijven verlenen en overbelasting tegengaat.
Reikwijdte	Onderzoek wordt uitgevoerd bij de volgende partners: Stichting Informele Zorg, Humanitas VOC-Tandem, Mediant vriendendienst Hoor'ns en Leendert Vriel. De periode die onderzocht wordt is (2009) 2010 en 2011.

Onderzoeksmethode	Onderzoek wordt uitgevoerd middels een combinatie van documentonderzoek en interviews.
Doorlooptijd	Het onderzoek start in de tweede helft van 2011 en loopt door tot in het eerste kwartaal van 2012 (moment dat de activiteitenverslagen en verzoeken om subsidievaststelling binnen zijn).
Wijze van uitvoering	Het onderzoek wordt bij voorkeur uitgevoerd in samenwerking met een externe partij die gespecialiseerd is in doelmatigheidsonderzoek.

Titel	Onderhoud openbare ruimte
Programma	Leefomgeving
Opdrachtgever	Djoerd de Vos-Koelink
Opdrachtnemer	Henk Spijk en Bertus IJdens
Onderwerp	Binnen de openbare ruimte zijn diverse partijen aan het werk, waarbij de gemeente altijd verantwoordelijk is, maar verschillende rollen kan hebben. We willen onderzoeken of de huidige werkwijze doelmatig en doeltreffend is (nb: kan worden gekoppeld aan de toezegging dat de organisatie BOR/OE na twee jaar zou worden geëvalueerd).
Reikwijdte	Periode van een jaar, vraag of het regiemodel (BOR/OE) een doeltreffende methode is om de openbare ruimte doelmatig te beheren en onderhouden.
Onderzoeksmethode	Inventarisatie, interviews., documentenonderzoek.
Doorlooptijd	1 jaar
Wijze van uitvoering	Binnen de openbare ruimte zijn diverse partijen aan het werk, waarbij de gemeente altijd verantwoordelijk is, maar verschillende rollen kan hebben. We willen onderzoeken of de huidige werkwijze doelmatig en doeltreffend is (nb: kan worden gekoppeld aan de toezegging dat de organisatie BOR/OE na twee jaar zou worden geëvalueerd).

5.9 Lokale heffingen

Lokale heffingen hebben tot doel dat de gemeente door het verwerven van eigen middelen dekking vindt van haar uitgaven in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen dient door middel van een door de gemeenteraad vast te stellen verordening te geschieden. De definitieve vaststelling van de tarieven voor het jaar 2011 door de gemeenteraad vindt plaats in het najaar van 2010.

Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is. De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op beide. Ongebonden lokale heffingen (OZB, hondenbelasting en precariobelasting) worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend.

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de diverse gemeentelijke belastingen en de consequenties daarvan voor de inwoners van Enschede en is als volgt opgebouwd:

- Ontwikkelingen;
- Tariefsaanpassingen;
- Overzicht gemeentelijke belastingopbrengsten;
- Woonlasten (lokale lastendruk), uitgangspunten en een vergelijking met Overijsselse gemeentes;
- Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

Beleidsmatige ontwikkelingen

Hieronder worden in hoofdlijnen de belangrijkste ontwikkelingen benoemd voor de belastingdruk voor 2011 en volgende jaren.

Wetsvoorstel verruiming lokale kwijtschelding

Op 9 februari 2010 is een wetsvoorstel ingediend dat ten doel heeft voor lokale overheden ruimere kwijtscheldingsmogelijkheden te creëren. Het betreft het kunnen toepassen van een hogere vermogensnorm en de mogelijkheid om onder voorwaarden aan ondernemers kwijtschelding te kunnen verlenen.

De voorgestelde wetswijziging biedt een grondslag om op decentraal niveau ook eigen regels te kunnen vaststellen met betrekking tot de wijze waarop het vermogen in aanmerking wordt genomen bij de verlening van gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van decentrale belastingen.

Los van dit wetsvoorstel zal in de nadere regels 'kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen' worden bepaald dat de regels voor het verlenen van kwijtschelding van lokale belastingen ook zullen gelden voor ondernemers die op bijstandsniveau leven. Dit geldt uitsluitend voor de privébelastingen.

Wetsvoorstel afvalstoffenheffing en kamerbewoning

Het kabinet heeft een wetsvoorstel ingediend waarin de problematiek bij het heffen van de afvalstoffenheffing in het geval van kamerbewoning wordt opgelost. Met dit wetsvoorstel wordt niet meer de verhuurder in de heffing betrokken, maar de afzonderlijke huurders. De inwerkingtreding is afhankelijk van het moment van publicatie in het Staatsblad op 1 januari 2011 of 1 januari 2012.

Overzicht heffingen op hoofdlijnen

Onroerende zaakbelasting (OZB)

De macronorm voor het begrotingsjaar 2011 is 3,5 procent over 2,961 miljard euro. Dit bedrag is de opbrengst van 2009 vermenigvuldigd met 3,25 procent. Hiermee wordt de grens bedoeld van de jaarlijkse stijging van de totale opbrengst OZB voor alle gemeenten bij elkaar. Het genoemde bestaat ondermeer uit 1,75 procent inflatie.

De OZB-tarieven worden verhoogd op basis van een percentage waarbij alleen naar de toekomst wordt gekeken, gebaseerd op de inflatiepercentages zoals die zijn opgenomen in de meicirculaire van het Gemeentefonds. Die percentages zijn éénduidig en navolgbaar. Ze leiden er bovendien toe dat zowel de grootste inkomstenbron (het Gemeentefonds) als de inkomsten uit de OZB met hetzelfde percentage groeien. Uit de meicirculaire 2010 van het Gemeentefonds blijkt dat de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (BBP) geraamd wordt op 0,5%.

Door het vervallen van de limitering van de onroerende-zaakbelastingen per 1 januari 2008 is het mogelijk de tarieven met meer dan de inflatiecorrectie te verhogen. De macronorm gaat uit van een groei van het BBP van 2%, terwijl de meicirculaire uitgaat van een groei van 0,5%. Gezien de huidige economische situatie wordt conform de besluitvorming bij de Kadernota 2011 voor de OZB een inflatiecorrectie gehanteerd van 1%.

Met ingang van 1 januari 2009 vindt jaarlijks hertaxatie plaats van de onroerende zaken. Voor 2011 geldt als waardepeildatum 1 januari 2010. De marktontwikkelingen geven over 2010 een verlaging van de waarde aan. Sinds jaren geldt het principe dat waardemutaties niet tot verhoging of verlaging van de belastingopbrengst OZB mag leiden. In dit stadium kan echter nog niets worden gezegd over eventuele financiële gevolgen voor de afzonderlijke categorieën onroerende zaken.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing 2011 daalt marginaal (24 eurocent) ten opzichte van 2010. Het tarief komt hiermee op 301,68 euro voor meerpersoonshuishoudens en voor éénpersoonshuishoudens op 267,72 euro. In het tarief voor 2011 is het effect van de ombuigingsmaatregel meegenomen, waarbij een deel van de kosten van zwerfafval wordt gefinancierd uit de afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Op 1 november is een randprogramma gepland, waarin nader op de rioolheffing wordt ingegaan. Hierna wordt de definitieve rioolheffing 2011 in de programmabegroting verwerkt.

Reclamebelasting

De raad heeft in december 2009 besloten reclamebelasting in te voeren voor het centrum van Enschede. Deze is gekoppeld aan de "Stichting Ondernemersfonds Centrum". De opbrengst van de reclamebelasting komt ten goede aan de ondernemers in het centrum van Enschede.

Omgevingsvergunning

De verwachting was, dat per 1 januari 2010 de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) in werking zou treden. De invoering van de WABO is met enige maanden uitgesteld en is ingevoerd per 1 oktober 2010. Deze omgevingsvergunning heeft tot doel de vergunningverlening te harmoniseren. Het gaat hierbij om één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu. Bij invoering van de omgevingsvergunning zijn de leges herzien.

Overige heffingen

De overige heffingen worden geraamd op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk wordt gestreefd naar 100% kostendekking. In de voorstellen waarbij de belastingverordeningen worden aangepast, houden we in het algemeen rekening met een nominale stijging van 1%. Eventuele afwijking hierop wordt toegelicht.

Maximering leges rijbewijzen

In maart 2009 hebben de minister van VenW en de staatssecretaris van BZK afgesproken dat er een maximumtarief voor de rijbewijsleges moet komen. Aanleiding is de bestaande tariefverschillen tussen gemeenten, variërend van ca. 20 euro tot ruim 60. euro

De verwachting is dat rekening houdend met de rijkskostencomponent, het maximumtarief zal uitkomen op circa 39 euro. En dat betekent dat wij de rijbewijsleges naar beneden moeten bijstellen. De beoogde inwerkingtreding van het maximumtarief is 1 januari 2011.

Overzicht lokale lasten

Omschrijving lokale lasten	Realisatie 2009	Raming 2010	Raming 2011	Kostendekking
Huwelijk en geregistreerd partnerschap	137.771	145.000	150.000	47,7%
Documentatie bevolking	60.000	76.000	69.000	67,2%
Legitimatie- en reisdocumenten, rijbewijzen, enz.	2.561.000	2.524.000	2.822.000	85%
Naturalisatie	86.000	76.000	72.000	40,64%
Overige producten Burgerzaken	34.000	48.116	59.000	53,6%
Overige Publiekszaken	220.000	153.000	236.000	53,6%
Overige verrichtingen archief	8.117	8.000	30.000	11,3%
Leges bouwvergunningen, sloopverg., verkl. bestemm. en gebr., kapverg., aanlegverg., evenementen en overige verg. verklaring bestemming en gebruik, Evenementenvergunningen en overige vergunningen	2.571.000	4.260.000	4.260.000	79%
Kort parkeren garages en abonnementen en vrijuitrijkaarten (niet fiscaal) (MPP 2009-2019)	5.605.000	5.260.000	5.045.000	100%
Fiscale vergunningen	517.000	477.000	521.000	n.v.t.
Fiscaal straat en terreinen parkeren	2.185.000	2.379.000	2.379.000	n.v.t.
Fiscaliseren (naheffing)	649.000	758.000	773.000	n.v.t.
Begraafplaatsrechten	444.000	575.000	510.000	43,0%
Havengelden (+ 3,5%)	29.000	52.270	29.092	41,0%
Marktprecariobelasting	606.000	620.000	620.000	100%
Leges winkelsluiting	510	550	550	58%
Leges telecommunicatie (%)	35.400	24.108	35.400	35%
Afvalstoffenheffing	19.616.811	19.117.000	19.175.000	100%
Afvalstoffenheffing - kwijschelding	-2.142.323	-2.300.000	-2.250.000	n.v.t.
Afvalstoffenheffing -oninbaar				
Rioolrecht (netto, incl. grootverbruik) (+3%)	10.419.795	9.796.921	11.787.626	100%
Rioolrecht - kwijschelding	-1.099.423	-1.283.430	-1.574.842	n.v.t.
Rioolrecht – oninbaar en verminderingen		-320.393	-564.242	n.v.t.
Gebruiksvergunning*	Nvt.	24.000	Nvt.	100%
Hondenbelastingen	688.300	715.000	722.000	n.v.t.
Precariobelastingen	268.182	250.000	252.500	n.v.t.

*) De gebruiksvergunningen zijn met ingang van 1 oktober ondergebracht bij de omgevingsvergunningen

Omschrijving OZB	Realisatie 2009	Raming 2010	Autonome groei (1%)	Nominale stijging (1%)	Raming 2011
OZB Eigenaren woningen	15.939.300	17.150.431	135.687	167.093.	17.012.120
OZB Eigenaren niet-woningen	10.399.698	9.986.371	112.943	107.848	11.005.562
OZB Gebruikers niet-woningen	7.488.994	7.583.602	91.305	78.963	8.066.611

* De nominale stijging is gebaseerd op de verwachte netto opbrengsten in 2010. Overigens kan hier nog een correctie op plaatsvinden als gevolg van de waardeontwikkeling. Dit heeft overigens geen effecten voor de woonlasten.

Voor een woning met een gemiddelde waarde van 178.940 euro in 2011 ontstaan de volgende gemeentelijke woonlasten. In verband met de nog lopende hertaxatie kan voor 2011 nog geen gemiddelde woningwaarde worden berekend.

Woonlastenontwikkeling	2008	2009	2010	2011
OZB Eigenaar (COELO) (2011: maximaal 1% lastenverhoging)	229,37	238,38	243,64	246,08
afvalstoffenheffing (meerpersoons)	308,64	308,64	301,92	301,68
Rioolrecht/heffing	146,00	150,00	154,44	Volgt
TOTAAL	684,01	697,02	700,--	Volgt

Bedragen in euro's

Kwijtscheldingsmogelijkheden

Voor de riool- en voor de afvalstoffenheffing is volledige kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen woonlasten betalen. Met ingang van 2010 wordt voor de hondenbelasting geen kwijtschelding meer verleend.

6. Financiële begroting

De financiële begroting bestaat uit een overzicht van baten en lasten en de uiteenzetting van de financiële positie. Opgenomen zijn een aantal financiële overzichten en specificaties van zaken die in de programma's opgenomen zijn.

Overzicht van baten en lasten

Dit deel van de begroting geeft een totaaloverzicht van de lasten en baten per programma zoals deze ook onder de kop 'Wat mag het kosten?' per programma zijn opgenomen. De bedragen die in dit overzicht zijn opgenomen worden geautoriseerd door de raad.

Uiteenzetting financiële positie

Dit onderdeel van de begroting is primair gericht op het inzicht geven in de financiële positie van de gemeente. Hierbij worden de volgende onderwerpen behandeld:

- investeringen
- reserves
- voorzieningen

Tevens is in dit onderdeel een specificatie opgenomen van de te verstrekken subsidies. Ook wordt inzicht gegeven in het zogenaamde EMU-saldo.

6.1 Grondslagen

Voor de begroting 2011 zijn de volgende grondslagen en uitgangspunten gehanteerd:

Omschrijving	Grondslag 2011
Lonen en sociale lasten	1,5 %
Prijzen	0 %
Algemene uitkering	Septembercirculaire 2010
Onroerendzaakbelasting	1 %
Overige lokale heffingen:	
- Afvalstoffenheffing	0 %
- Overig	1 %
Tarieven	Kostendekkend
Omslagrente	5 %
Rekenrente	5 %
Aantal inwoners	157.052
Aantal woningen (excl. recreatie)	68.134

6.2 Overzicht van baten en lasten

Hieronder is het totaaloverzicht van alle lasten, baten, dotaties en onttrekkingen opgenomen. Zoals te zien, zijn zowel de begroting 2011 als de ramingen voor de drie jaren daarna sluitend. Onder de kop 'Wat mag het kosten?' in elk programma is een overzicht van de baten en lasten op productniveau opgenomen. De dotaties en onttrekkingen aan de reserves worden verder in dit hoofdstuk en de bijlagen gespecificeerd.

<i>bedragen x € 1.000</i>	Realisatie	Begroting				
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lasten						
Bestuur en Middelen	88.483	90.021	90.315	86.547	86.686	86.043
Dienstverlening	8.032	7.661	7.680	7.368	7.012	7.012
Economie en Werk	228.888	237.619	213.505	212.253	212.071	212.094
Leefomgeving	74.434	85.305	71.796	69.808	69.454	69.840
Opgroeien en Ontwikkelen	62.130	65.049	62.844	57.567	57.432	55.712
Stedelijke Ontwikkeling	87.757	76.170	60.475	53.732	49.595	56.629
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	69.660	70.593	65.846	61.977	61.969	61.969
<i>Totaal</i>	<i>619.383</i>	<i>632.419</i>	<i>572.460</i>	<i>549.252</i>	<i>544.219</i>	<i>549.299</i>
Baten						
Bestuur en Middelen	-314.096	-296.060	-297.057	-289.481	-289.866	-289.859
Dienstverlening	-3.978	-3.504	-3.105	-3.105	-3.105	-3.105
Economie en Werk	-192.587	-189.139	-180.861	-180.477	-181.553	-181.640
Leefomgeving	-37.988	-40.436	-37.143	-37.380	-37.734	-37.915
Opgroeien en Ontwikkelen	-26.829	-17.980	-16.056	-12.392	-12.392	-12.392
Stedelijke Ontwikkeling	-42.100	-33.224	-19.405	-14.277	-13.341	-21.441
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	-19.586	-8.818	-3.486	-5.984	-5.984	-5.984
<i>Totaal</i>	<i>-637.164</i>	<i>-589.160</i>	<i>-557.112</i>	<i>-543.095</i>	<i>-543.975</i>	<i>-552.335</i>
Resultaat voor bestemming	-17.781	43.259	15.348	6.157	244	-3.036
Dotaties aan reserves	72.342	18.299	24.434	18.550	18.017	19.208
Onttrekkingen aan reserves	-65.204	-61.559	-39.782	-24.707	-18.261	-16.172
Resultaat na bestemming	-10.643	0	0	0	0	0

Algemene Dekkingsmiddelen	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
<i>bedragen x € 1.000</i>	2009	2010	2011	2012	2013	2014
OZB	33.828	34.720	36.034	36.385	36.739	36.739
Hondenbelasting	733	715	715	715	715	715
Precariobelasting	264	250	250	250	250	250
Overige alg. dekkingsmiddelen	18.330	0	0	0	0	0
Subtotaal	53.156	35.685	36.999	37.350	37.704	37.704
Gemeentelijke kortingen	0	0	0	0	0	0
Kwijtschelding	-45	0	0	0	0	0
Netto belastingopbrengsten	53.111	35.685	36.999	37.350	37.704	37.704
Algemene uitkering	183.979	194.781	194.878	189.341	190.532	190.307
Dividenden	2.208	1.725	1.726	1.727	1.728	1.729
Saldo financieringsfunctie	12.435	7.927	10.226	8.886	7.708	7.516
Saldo BTW Compensatiefonds	0	0	0	0	0	0
Saldo	251.733	240.118	243.829	237.303	237.673	237.256

6.3 Uiteenzetting financiële positie

Zoals hierboven reeds gezegd, bevat de uiteenzetting van de financiële positie een aantal nadere specificaties van met name onderwerpen die hierbij van belang zijn: reserves, voorzieningen en investeringen. Tevens is in dit onderdeel per programma een overzicht opgenomen van te verstrekken subsidies. Voor een nader inzicht in de (meerjarige) budgettaire ruimte en de aannames die hieraan ten grondslag liggen, wordt verwezen naar het hoofdstuk "Actualisatie middelenkader" van deze begroting.

Reserves

Heroverweging reserves

Bij de kadernota 2011-2014 is aangegeven dat er dekking gevonden moest worden voor het tekort van 12,06 miljoen euro op de Majeure Stedelijke Investeringsopgaven. Daarnaast heeft de Raad bij de behandeling van die kadernota een motie aangenomen tot herschikking van de bestemmingsreserves in het Financieel Addendum.

De Raad heeft het college opdracht gegeven om een heroverweging van de bestemming van reserves uit te werken in de programmabegroting 2011-2014.

Gezien de recente ontwikkelingen, herprioritering woningbouw, herijking risico's, Majeure Stedelijke Investeringsopgaven, de effecten van de miljoenennota en septembercirculaire is de vrijval uit deze heroverweging betrokken bij het incidentele middelenkader.

Bij de heroverweging zijn de reserves beoordeeld op basis van harde criteria en ingedeeld in drie categorieën namelijk:

- verplichting;
- géén harde verplichting;
- technische vrijval.

De categorie verplichting bevat de reserves waarvoor verplichtingen zijn aangegaan conform begroting, reserves waarvan de middelen beschikbaar zijn om vastgesteld beleid (nota, verordening) uit te voeren en reserves waarvan de middelen beschikbaar zijn voor tariefsegalisatie of kapitaallasten (vervangings)investeringen. Aan deze laatste categorie ligt een meerjarenplan ten grondslag.

Technische vrijval houdt in dat voor deze reserves geen verplichtingen zijn aangegaan en dat deze middelen zonder budgettaire consequenties ingezet kunnen worden voor andere doelen. Ook doet deze vrijval geen afbreuk aan de bestuurlijke doelstellingen.

Voor een aantal reserves, waarvoor nog géén harde verplichting was aangegaan, is een beleidsmatige afweging gemaakt om te beoordelen of de reserve in stand gehouden moest worden of kon vrijvallen. Deze bestuurlijke afweging is apart toegelicht in deze bijlage. Alle vrij te vallen reserves zijn opgeschoond en de afgeroomde gelden zijn gebundeld in één concernreserve, die onderdeel is van het incidentele middelenkader in deze programmabegroting.

De uitkomst van de heroverweging is een totale vrijval van 17,1 miljoen euro. In onderstaande tabel is de vrijval gespecificeerd en onderverdeeld naar technische vrijval en vrijval na beleidsmatige afweging.

Naam reserve	Bedrag x € 1000
Technische vrijval:	
- Suppletie-uitkering OZB	1.931
- Opbrengst aandelen BNG	397
- Burgemeesterfonds	2
- Stelposten concern	590
- Nog te bestemmen rekeningresultaat voorgaande jaren	91
- Communicatie	3
- Wet WOZ	293
- Stedelijk Hart	178

- Herstructurering sportaccommodaties	3
- Steunmaatregelen Alifa	40
- Knelpunten 2009-2012	366
- Incidenteel middelenkader	4.780
- Strategische opgaven	4.774
	13.449
Vrijval na beleidsmatige afweging:	
- Verbetering stad	1.300
- Integraal arbeidsmarktbeleid	195
- Strategische Opgaven, reservering binnenstad	1.385
- Strategische Opgaven, kennisspinnerij	41
- Strategische Opgaven, starters	291
- Strategische Opgaven, knelpunten infrastructurele kunstwerken	306
- Strategische Opgaven, versnelling: Project uitvoering programma binnenstadskern	150
	3.668
Totale vrijval	17.117

Toelichting op de vrijval uit reserves na beleidsmatige afweging:

Verbetering stad:

Voor een bedrag van 2,6 miljoen euro uit de reserve zijn geen verplichtingen aangegaan. In 2010 is daarnaast nog een storting begroot van 800.000 euro, waarmee dit bedrag uitkomt op 3,4 miljoen euro. Er is de keuze gemaakt om een bedrag van 1,3 miljoen euro vrij te laten vallen. Er is dan per 31-12-2010 beschikbaar (zonder verplichtingen) 2,1 miljoen euro. Voor dit bedrag kunnen dan onttrekkingen uit de reserve plaatsvinden in overeenstemming met de richtlijnen volgens de nota reserves en voorzieningen 2009.

Integraal arbeidsmarktbeleid

Deze reserve is voorheen aangewend om tegenvallers op de WWB (bijstand) op te vangen. Door recente ontwikkelingen, enerzijds een forse neerwaartse aanpassing van het rijksbudget en anderzijds een mogelijke hogere MAU-bijdrage van het Rijk, zal dit tekort fors toenemen of mogelijk fors teruglopen. Als het tekort op de bijstand fors toeneemt, is het bedrag van de reserve niet toereikend om het tekort op te lossen. Daarom is ervoor gekozen dit restantbedrag vrij te laten vallen.

Binnenstad: en programma binnenstadskern

Ten tijde van de heroverweging waren er geen harde verplichtingen aangegaan voor het budget reservering binnenstad en het versnellingsbudget en was de vraag of er op korte termijn ook door de partners wel de bereidheid zou zijn grote investeringen te doen. Een raadsvoorstel voor het actieprogramma binnenstad is in voorbereiding en komt in het 4^e kwartaal 2010. De afweging is gemaakt om de reserve vrij te laten vallen en geplande investeringen te dekken uit de reserve verbetering stad.

Kennisspinnerij

Binnen het project kennisspinnerij is voor een bedrag ad 41.439 euro geen verplichting aangegaan, dit bedrag kan vrijvallen en voor een bedrag ad 125.000 euro is een mondelinge verplichting aangegaan voor uitvoering van het project FabLab. Er is de afweging gemaakt dat het stopzetten van Fablab betekent dat onze geloofwaardigheid verloren gaat bij een partner uit de stad voor innovatie, economie en onderwijs. Daarom is het budget voor FabLab (125.000 euro) gehandhaafd.

Starters

Het budget startersbegeleiding is bestemd voor de uitvoering van de MKB-voucherregeling, een vorm van ondernemersondersteuning van het midden en klein bedrijf. Er zijn nog geen verplichtingen aangegaan voor dit project daarom is de keuze gemaakt om het project niet te starten en de middelen vrij te laten vallen.

Infrastructurele kunstwerken

Dit budget is gereserveerd voor knelpunten m.b.t. onderhoud van en een inhaalslag aan infrastructurele kunstwerken. Voor 144.000 euro zijn wel plannen maar is nog geen verplichting aangegaan. Voor de resterende 306.000 euro zijn nog geen plannen en nog geen verplichtingen aangegaan. De beslissing is genomen om de 144.000 euro te handhaven en in te zetten voor geplande werkzaamheden, zodat de onderhoudsachterstand niet groter wordt. Het restant ad 306.000 euro is vrijgevallen.

Verwerking motie en heroverweging

Bij de kadernota is een motie ingediend tot herschikking van drie bestemmingsreserves in het Financieel Addendum ('knelpunten PB/Kadernota 2009-2010', 'incidenteel middelenkader' en 'Strategische Opgaven'). De niet verplichte middelen uit deze reserves zijn conform de motie tezamen met de vrijgevallen gelden uit de heroverweging in één concernreserve opgenomen. Voor aangegane verplichtingen zijn de lasten opgenomen in de programmabegroting. Tevens zijn er middelen ter beschikking gesteld voor verschillende knelpunten binnen verschillende programma's. De lasten zijn opgenomen bij de betreffende programma's. De dekking van deze knelpunten vindt plaats uit algemene middelen. Ter voorkoming van de vorming van diverse subreserves en een doelmatig beheer van deze middelen blijven de niet vrijgevallen

middelen van deze reserves op concernniveau gerangschikt onder het programma Bestuur en middelen. Er wordt hiervan een aparte specificatie bijgehouden zodat begroting en realisatie inzichtelijk zijn.

Verloopoverzicht reserves

In een bijlage is een specificatie opgenomen van de reserves ingedeeld naar programma's. Dit verloopoverzicht is van een kolom voorzien waarin de indeling naar soort reserve conform de verslaggevingsvoorschriften is opgenomen (ALG: Algemene Reserve, BR: bestemmingsreserve waarvan een extra uitsplitsing is gemaakt voor Bestemmingsreserve Kapitaal, Bestemmingsreserve Tariefegalisatie en Overige bestemmingsreserves (BR Kap, BR Tarief en BR OV)). Hieronder treft u een totaaloverzicht aan.

Bedragen * € 1.000	Stand per 1-1-2011	Onttrek- king 2011	Storting 2011	Stand per 31-12- 2011	Stand per 31-12- 2012	Stand per 31-12- 2013	Stand per 31-12- 2014
Algemene reserves	-24.265	715	-2.565	-26.115	-26.823	-27.289	-27.309
Bestemmingsreserves			0				
- kapitaallasten	-18.652	11.072	-8.832	-16.412	-13.899	-11.764	-10.019
- egalisatie	-6.064	1.158	-532	-5.438	-5.141	-4.960	-4.813
- overig	-77.954	30.871	-15.938	-63.021	-58.488	-59.637	-63.912
	-102.669	43.101	-25.302	-84.870	-77.529	-76.362	-78.744
			0				
	-126.934	43.816	-27.867	-110.985	-104.352	-103.651	-106.053

Programma (Bedragen * € 1.000)	Stand per 1-1-2011	Onttrek- king 2011	Storting 2011	Stand per 31-12- 2011	Stand per 31-12- 2012	Stand per 31-12- 2013	Stand per 31-12- 2014
Bestuur en middelen	-88.801	29.237	-20.091	-79.655	-78.819	-81.241	-84.899
Dienstverlening	-443	258	0	-185	-29	-29	-29
Economie en werk	-698	550	-565	-713	-476	-331	-248
Leefomgeving	-8.374	690	-293	-7.977	-7.884	-7.898	-8.016
Opgroeien en ontwikkelen	-11.405	171	-704	-11.939	-12.124	-12.280	-12.656
Stedelijke ontwikkeling	-15.386	12.764	-6.073	-8.695	-3.212	-82	1.570
Wijkontwikkeling, zorg en welzijn	-1.828	148	-142	-1.822	-1.807	-1.790	-1.776
Totaal	-126.934	43.816	-27.867	-110.985	-104.352	-103.651	-106.053

Tariefsegalisatiereserves zijn ingesteld om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht. De reserves Kapitaal dienen ter dekking van kapitaallasten van (vervangings)investeringen. De overige bestemmingsreserves betreffen middelen waaraan de gemeenteraad uiteenlopende bestemmingen heeft gegeven. Aan bestemmingsreserves kan een andere bestemming gegeven worden, maar niet zonder gevolgen voor het uit te voeren beleid.

Voorzieningen

Programma (Bedragen x € 1.000)	Stand per 1-1-2011	Stand per 31-12-2011	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2013	Stand per 31-12-2014
Bestuur en middelen	-10.868	-11.763	-13.208	-14.972	-16.674
Dienstverlening	0	0	0	0	0
Economie en werk	-4.906	-2.475	400	523	398
Leefomgeving	-1.332	-1.879	-2.375	-2.514	-2.655
Opgroeien en ontwikkelen	-5.332	-5.337	-5.341	-5.346	-5.351
Stedelijke ontwikkeling	-26.504	-26.261	-26.261	-26.461	-26.661
Wijkontwikkeling, zorg en welzijn	-455	-455	-455	-455	-455
Totaal	-49.398	-48.170	-47.240	-49.225	-51.398

Voor een nadere specificatie per voorziening wordt verwezen naar de Staat van Voorzieningen die is opgenomen in de Bijlagen.

Investerings

In onderstaand overzicht is per programma een investeringsoverzicht opgenomen voor de jaren 2011 tot en met 2014. De investeringen zijn ingedeeld in:

- *Investerings met Economisch nut*
Hiervan is sprake indien de investering leidt tot een goed dat in de markt verhandelbaar is (gebouwen, auto's) of waarmee middelen kunnen worden gegenereerd (riolering).
- *Investerings met Maatschappelijk nut*
Dit betreft investeringen in de openbare ruimte die maatschappelijk nut genereren maar niet verhandelbaar zijn zoals wegen en openbare verlichting.

Het is niet de bedoeling dat met het vaststellen van deze Programmabegroting dat alle opgenomen investeringen worden vrijgegeven. Voor de omvangrijke investeringsplanningen zoals onderwijshuisvesting, riolering en wegen worden separate voorstellen gedaan.

Investeringsoverzicht per programma 2011-2014

Programma (bedragen x € 1.000)	2011	2012	2013	2014
Economie en Werk - totaal	4.500	2.000	1.000	200
- Economisch nut				
Investerings DCW	4.500	2.000	1.000	200
- Maatschappelijk nut	-	-	-	-
Opgroeien en ontwikkelen - totaal	15.864	8.643	8.922	6.416
- Economisch nut				
Onderwijshuisvesting	13.278	8.391	8.375	6.000
Sport	2.586	252	547	416
- Maatschappelijk nut	-	-	-	-
Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn - totaal	-	-	-	-
- Economisch nut	-	-	-	-
- Maatschappelijk nut	-	-	-	-
Stedelijke Ontwikkeling - totaal	8.021	250	250	250
- Economisch nut	-	-	-	-
- Maatschappelijk nut				
Auke Vleerstraat	6.371	-	-	-
Mobiliteitsplan	1.650	250	250	250
Leefomgeving - totaal	39.997	27.242	16.923	18.055
- Economisch nut				
Gemeentelijk rioleringsplan	35.600	22.800	13.200	13.200

Programma <i>(bedragen x € 1.000)</i>	2011	2012	2013	2014
Overige investeringen	753	700	380	1.512
- Maatschappelijk nut				
Openbare verlichting	1.069	1.167	768	768
Beheer wegen	2.575	2.575	2.575	2.575
Dienstverlening - totaal	35	-	-	35
- Economisch nut				
Publieksdienstverlening	35	-	-	35
- Maatschappelijk nut	-	-	-	-
Bestuur en middelen - totaal	7.848	4.185	4.905	4.574
- Economisch nut				
ICT meerjarenplan	3.046	2.979	3.621	3.399
Huisvesting & Services	100	100	100	100
Vastgoedbedrijf	4.519	1.000	1.000	1.000
- Maatschappelijk nut				
Brandweer	183	106	184	75
- Maatschappelijk nut	-	-	-	-
Totaal investeringen - economisch nut	64.601	38.328	28.407	25.937
Totaal investeringen - maatschappelijk nut	11.665	3.992	3.593	3.593

Vervangingsinvesteringen

In bovenstaand overzicht zijn geen vervangingsinvesteringen opgenomen. Met het vaststellen van deze begroting wordt de raad gevraagd in te stemmen met het doen van de opgenomen vervangingsinvesteringen. Het overzicht met vervangingsinvesteringen is opgenomen in de Bijlagen.

Subsidies

Hieronder is per programma een overzicht opgenomen van de subsidies die in het kader van dat programma worden verstrekt (bedragen in hele euro's).

Economie & Werk	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Fonds Bijzondere Noden Enschede, st.	123.347	80.123	81.027
SDWE St. Dienstverl. Welzijn E'de	0	26.439	26.439
SMD Enschede-Haaksbergen	142.116	144.415	146.044
Verz.subs.Armoedepact_NadK	65.000	70.000	70.000
Verz.subs.Schoolkostenregeling_NadK	550.000	550.000	550.000
Wijkwelzijn Enschede Alifa	0	132.000	132.000
Stichting Enschede Promotie	817.000	400.000	400.000
Stichting Omroep Enschede	0	116.000	116.000
Totaal Economie & Werk	1.697.463	1.518.977	1.521.510

Opgroeien & Ontwikkelen	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Cie van Beheer G. J. van Heekpark	0	12.217	0
IVN Ver. v. natuur en milieueducatie	1.885	1.852	1.852
Marathon Enschede, stichting	81.300	79.901	79.901
Military Boekelo	55.000	7.618	7.618
NIVON Enschede	4.103	4.031	4.031
NV Enschedese zwembaden	827.823	891.782	899.216
Olympisch Steunpunt Twente	10.000	10.581	10.581
Verz.subs.Alg.vrijwill.werk:maatschapp.stages	63.400	0	0
Verz.subs.Algemeen vrijwilligerswerk	0	35.175	35.572
Verz.subs.Sport:alg.beh:vitale sportvereniging	0	50.000	50.000
Verz.subs.Sport-algemeen:evenementen	23.100	16.000	16.050
Verz.subs.Sport-algemeen:stimuleringsubsidie	3.154	0	0

Opgroeien & Ontwikkelen	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Verz.subs.Sport-algemeen:subs. sportvereniging	820.992	823.295	823.295
Verz.subs.Sport-algemeen:uitvoeren sportnota	25.000	0	0
Verz.subs.Vrijwilligerscentrale	130.536	0	0
Verzamelsubsidie sporttechn.kader	25.089	26.062	26.128
Volksuniversiteit Enschede, st.	330.953	334.915	337.616
Educare Stichting	46.911	51.900	26.795
GGD Regio Twente	0	181.967	184.020
Halt Twente Stichting	39.392	60.489	61.171
Humanitas Onder Dak Twente, st.	0	0	80.000
Jarabee, jeugdzorg in Twente, st.	382.310	296.991	297.981
Mediant GGZ	0	57.365	0
SES Stichting Enschedese Speeltuinen	59.259	62.455	62.455
SMD Enschede-Haaksbergen	0	884.242	884.242
Tactus, instell. v. verslavingszorg	0	10.000	0
Vereniging Humanitas District Oost	0	176.700	101.750
Verz.subs.Actieve school in de buurt	1.092.575	379.957	379.957
Verz.subs.Actieve school in de buurt VO	0	30.000	30.000
Verz.subs.BDU CJG onderdeel 2 WMO	369.125	0	0
Verz.subs.Centra jeugd en gezin accres	97.825	0	0
Verz.subs.Coll.gezond:JGZ 0-19 jaar Maatwerk	69.317	125.702	127.120
Verz.subs.Maatschappelijke stages	55.825	0	0
Verz.subs.OCW Integr uitk combinatiefuncties	415.500	253.800	253.800
Verz.subs.Onderwijsproj. Onderwijskundige ontw	45.000	0	0
Verz.subs.Onderwijsproj.:R.M.C.	779.074	787.877	787.877
Verz.subs.overige:zwemonderwijs/zwemvangnet	172.185	172.185	192.975
Verz.subs.Peuterspeelzaalwerk algemeen	0	0	264.170
Verz.subs.Preventieve aanpak probleemgezinnen	0	125.000	0
Verz.subs.Schoolbegeleiding Expertis	352.285	371.717	375.910
Verz.subs.Specifiek: jeugdparticipatie	2.673	40.915	41.377
Verz.subs.Vrijwilligers jeugdwerk subsidies	37.316	49.289	49.845
Verz.subs.VVE bevorderen taalbeheersing SO	0	560.000	699.000
Verz.subs.Wet jeugdzorg (WJZ)	0	56.701	56.701
Wijkwelzijn Enschede Alifa	2.577.429	4.959.981	3.171.029
Artikel 1 Overijssel(vh AntDiscBur)	115.936	105.441	121.889
EHBO vereniging	0	7.843	7.931
SIVE St. Intern. Vrouwencentrum E'de	43.910	44.620	45.123
Stichting Synagoge Enschede	0	15.088	0
Verz.subs.Emancipatie allochtone vrouwen	50.000	0	0
Verz.subs.Emancipatie: overige activiteiten	11.400	12.046	12.182
Verz.subs.Integr uitk homo emancipatiebeleid	3.250	0	0
Verz.subs.Integratie: Overige Activiteiten	28.000	54.751	55.369
Verz.subs.Integratie:welzijnswerk migranten	53.130	89.320	90.328
Wijkwelzijn Enschede Alifa	108.794	110.536	111.783
Totaal Opgroeien & Ontwikkelen	9.410.756	12.428.307	10.864.640

Stedelijke ontwikkeling	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
AKI Akademie v. Beeld. Kunst & Vormg	19.597	24.601	24.601
Atak	1.747.500	1.639.166	1.652.609
Concordia Kunst & Cultuur	1.520.377	1.463.257	1.462.370
Deutekom concours	14.283	14.033	14.033
Enschedese Carnavalsraad	2.890	4.139	4.139
Enschedese Dansvereniging, st. (SED)	9.567	13.480	13.480
EZB Enschedese Zangersbond	68.138	66.946	66.946
FEDS Fed. Enschedese Drum en Showbands	46.998	46.176	46.176
FEM Fed. Enschedese Muziekver.	95.902	94.224	94.224

Stedelijke ontwikkeling	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Fotogalerie Objektief	15.000	15.116	15.244
Jazz, stichting	15.843	15.566	15.566
Koninginnedag Lonneker	721	808	808
Kunst in het Volkspark	10.000	20.000	20.000
Kunstabende Overijssel	1.811	1.779	1.779
Literaire Manifestaties Enschede	3.769	3.703	3.703
Melita, Stichting	2.693	2.646	2.646
Muziekschool Twente	2.263.128	2.329.216	2.354.980
Nationale Reisopera	291.073	224.261	226.158
Openbare Bibliotheek Enschede	3.438.916	3.472.604	3.511.451
Oranjecomite Boekelo	721	808	808
Oranjevereniging Enschede	10.586	25.000	25.000
Orkest van het Oosten	69.344	71.050	72.052
Planet Art, Stichting	37.649	62.789	62.897
Prinses Christina Concours	7.614	7.481	7.481
SDO/Oostcultuur	15.680	15.406	15.406
Sint Nicolaas Comité	2.197	3.009	3.009
Sonnevanck, Jeugdtheater	35.217	34.601	34.601
St Kunst en Cultuurpartners Enschede	400.000	399.475	399.475
St. Geuzenpop	0	10.000	10.000
St. Herdenk. Gevallenen ZO Azie 1941	2.500	2.543	2.543
St. Medialab	72.500	80.621	81.303
St. Tetem Kunstruimte (vh St. Medialab)	0	977.900	292.100
St. Piano Competition	6.400	6.349	6.349
St.Kunst op Straat/Buitenkans	20.000	19.650	19.650
St.Willem Wilmink Festival	79.804	20.000	20.000
Stadsdichter	1.500	3.063	3.063
Twents Gitaar Festival	4.000	3.930	3.930
Twentse Schouwburg nv	4.722.380	4.976.398	5.106.310
Twentse Welle	1.612.994	1.392.216	2.005.565
Verz.subs.Amateur.kunstbeoef: huur/subsidie	9.640	9.892	9.892
Verz.subs.Amateur.kunstbeoef: Open dag	11.060	10.866	10.866
Verz.subs.Amateur.kunstbeoef: Operetteverenig.	13.150	12.920	12.920
Verz.subs.Amateur.kunstbeoef: ov.verenigingen	14.085	14.052	14.052
Verz.subs.Amateur.kunstbeoef: stimulering	34.080	33.298	33.298
Verz.subs.Amateur.kunstbeoef: toneelverenig.	5.380	6.888	6.888
Verz.subs.Beeldende kunst verord presentaties	50.651	58.950	58.950
Verz.subs.Beeldende Kunst: diverse subsidies	0	98.250	98.250
Verz.subs.Carillon subsidies	0	275	275
Verz.subs.Culturele activiteiten	94.753	94.011	94.011
Verz.subs.Cultuureducatie primair onderwijs	0	58.824	58.824
Verz.subs.Cultuurparticipatie	160.876	174.558	174.558
Verz.subs.Cultuurparticipatie SO	0	50.000	0
Verz.subs.Evenementen Groot	0	14.365	0
Verz.subs.Evenementen Groot Strat Opg	0	60.000	60.000
Verz.subs.Mondiale bewustwording	425	0	0
Vestzaktheater	53.000	55.711	56.182
Villa de Bank	12.756	35.272	35.570
Volksfeest Glanerbrug	947	1.080	1.080
Totaal Stedelijke ontwikkeling	17.130.095	18.353.222	18.428.071

Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
ANGO Alg. Nederl. Gehandicapten Org.	11.250	11.890	12.024
B.E. Blauwe Vogels	170	522	528
Carint Reggeland Groep	0	119.352	0

Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Coördinatiecentrum Mensenhandel	36.000	0	0
De Blauwe Reigers	284	522	528
Dierenopvang Centrum Enschede	269.036	270.412	273.462
Elixer jeugdwerk projecten	0	25.000	0
Gemeente Haaksbergen	0	4.899	0
GGD Regio Twente	1.849	15.445	0
Humanitas Onder Dak Twente, st.	1.952.824	2.146.018	0
Informele Zorg Twente	0	207.000	209.335
Jarabee, jeugdzorg in Twente, st.	269.607	363.200	0
Kerstherberg Enschede, stichting	2.650	5.790	5.855
Leger des Heils, Centr. v. Maat. Opv	2.729.670	2.924.936	0
Livio	0	101.771	102.918
LOGE, Lokaal Overl. Gehandic. E'de	2.723	2.846	2.878
Mediant GGZ	674.500	1.135.961	241.624
MEE Twente	7.636	7.760	7.848
Openbare Bibliotheek Enschede	18.535	18.835	18.968
Reclassering Nederland	0	165.435	0
Reuma Patiëntenvereniging Enschede	1.025	1.046	1.058
SES Stichting Enschedese Speeltuinen	447.770	467.057	418.310
Slachtofferhulp Nederl. Regio Twente	25.808	36.387	36.797
SMD Enschede-Haaksbergen	2.018.032	3.114.342	2.935.314
St. Boerderij de Viermarken	0	0	5.748
Stichting Leendert Vriel	0	14.000	14.158
Stichting RIBW Twente	0	32.960	0
Stichting Welzijn Doven Twente	2.520	3.574	3.614
Surplus projecten	30.000	30.000	0
SWO Stichting Welzijn Ouderen	374.408	0	0
Tactus, instell. v. verslavingszorg	3.425.383	4.013.839	271.354
Telefonische Hulp & Dienstverl. O.N.	3.918	3.981	4.026
Vereniging Humanitas District Oost	36.365	43.860	0
Verz.subs.Aanvullend ouderenbeleid	6.650	13.070	13.217
Verz.subs.Aanvullende subsidies WMO	427.333	100.000	173.312
Verz.subs.Act.gehand.:vrije tijdsbesteding VTB	43.785	5.342	5.342
Verz.subs.Activiteiten voor ouderen	0	19.562	29.895
Verz.subs.Advies en steunpunt huiselijk geweld	116.364	0	0
Verz.subs.Amb.beg.:Algemeen	0	0	2.103.341
Verz.subs.Beleidsplan WMO: mutatie reserve	3.764	0	0
Verz.subs.Coord.vrijw.thuiszorg en mantelzorg	456.758	93.000	94.049
Verz.subs.Dagbest.: Algemeen	0	0	757.787
Verz.subs.Gezinscoaching GSB III	400.000	0	0
Verz.subs.Inloopv.: Algemeen	0	0	867.893
Verz.subs.Maatsch.opv.: diverse subsidies	3.000	0	317.064
Verz.subs.Middelen OGGz	35.475	0	0
Verz.subs.Ondersteun.begeleid.psycho-sociaal	0	0	68.694
Verz.subs.Opv.: Algemeen	0	0	1.901.270
Verz.subs.Plaatselijke ouderenorganisaties	98.531	67.960	83.896
Verz.subs.Prev: Algemeen	0	0	251.787
Verz.subs.Preventie GGZ	351.045	0	0
Verz.subs.Sociale agenda bev. leefbaarheid SO	31.900	0	0
Verz.subs.Specifiek: SMD schoolgericht MW	264.103	0	0
Verz.subs.Uitvoering beleidsplan WMO	76.493	0	0
Verz.subs.VO ondersteunende begeleiding	0	0	220.075
Verz.subs.Vrijwill.proj.ondersteun.thuisadmin.	0	252.600	0
Verz.subs.Vrouwenopv.: diverse subsidies	86.602	24.657	349.905
Verz.subs.Zorg: Algemeen	0	0	2.283.173
VOC Tandem, Vrijw. Onderst. Contact	40.209	200.000	202.256

Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
Vrouwenopvang Overijssel, stichting	1.650.858	1.976.546	1.450.001
Wijkwelzijn Enschede Alifa	4.575.712	3.593.851	3.549.689
Zorgbelang Overijssel	4.715	4.791	4.845
Zorggroep Manna	36.450	72.9410	0
Burgerparticipatie subsidie	124.000	250.000	250.000
Wijkbladen	38.000	38.000	38.000
Wijkraden	54.000	60.000	60.000
Totaal Wijkontwikkeling, Zorg & Welzijn	21.267.710	22.717.429	19.641.838

	Rekening 2009	Begroting 2010	Begroting 2011
TOTAAL SUBSIDIES	49.506.021	54.361.466	50.456.059

EMU-saldo

In het verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een aangesloten land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Het EMU-tekort wordt bepaald door een gezamenlijk tekort van het Rijk, lokale overheden en sociale fondsen. Gemeenten dienen in de begroting een raming van het eigen EMU-saldo op te nemen. De Nederlandse gemeenten mogen gezamenlijk maximaal 0,5% van het tekort veroorzaken.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2010	2011	2012
Exploitatiesaldo voor toevoeging c.q. onttrekking reserves	42.720	15.238	61.750
Afschrijvingen ten laste van exploitatie	22.893	14.695	15.239
Dotaties aan voorzieningen	6.497	5.460	5.633
Uitgaven aan investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	56.427-	64.601-	38.328-
Ontvangen bijdragen op investeringsuitgaven van derden	-	-	-
Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa	-	-	-
Te verwachten boekwinst op desinvesteringen	-	-	-
Uitgaven aan aankoop van grond, de uitgaven aan bouw- en woonrijp maken	46.764-	40.865-	19.802-
Verkoopopbrengsten van grond (tegen verkoopprijs)	39.148	47.408	46.197
Te verwachten boekwinst op grondverkoop	-	-	-
Betalingen (onttrekkingen) ten laste van de voorzieningen	11.487-	6.689-	6.563-
Betalingen die niet via exploitatie lopen en rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht	-	-	-
Betalingen die niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-
Boekwinst verkoop deelnemingen en aandelen	-	-	-
Berekend EMU-saldo	3.420-	29.354-	64.126

Voor alle gemeenten in Nederland is een zogenaamde referentiewaarde bepaald om ervoor te zorgen dat de hierboven genoemde 0,5% zo gelijkmatig mogelijk over de gemeenten verdeeld is. Overigens worden deze berekeningen hooguit als benchmarkgegevens gebruikt en niet als norm. Over- of onderschrijdingen hebben derhalve ook geen gevolgen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat ons EMU-saldo 29.300.000 euro is, dit is 800.000 euro boven de voor de gemeente Enschede bepaalde referentiewaarde. Hierin is overigens nog geen rekening gehouden met de woningbouwprioritering en het opvangen van de gevolgen voor het Grondbedrijf (deze maatregelen beperken de overschrijding).

7. Bijlagen

A. Staat van reserves

Bedragen * € 1.000		Stand per 31-12- 2010	Rente- toevoeging	Onttrekking 2011	Storting 2011	Stand per 31-12- 2011	Stand per 31-12- 2012	Stand per 31-12- 2013	Stand per 31-12- 2014
Bestuur en middelen									
Algemene Reserve	ALG	-5.538	0	427	-41	-5.152	-5.152	-5.152	-5.152
Weerstandvermogen	ALG	-18.727	0	288	-2.524	-20.963	-21.671	-22.137	-22.157
Reserve verbetering stad	BR ov	-2.850	-126	0	0	-2.976	-3.088	-3.196	-3.342
Suppletie-uitkering	BR ov	0	0	1.741	-1.941	-200	-2.055	-4.038	-6.026
Resultaat Concernrapportage Najaarsn	BR ov	-2.004	0	2.832	-875	-46	2	-5	-30
reserve stelposten concern	BR ov	5	0	5	0	9	14	18	23
Rekeningresultaat lopend jaar	BR ov	-4.781	0	2.170	0	-2.611	-1.411	-411	-411
Reserve kapitaallasten	BR kap	-1.317	0	0	0	-1.317	-1.317	-1.317	-1.317
Strategische opgaven	BR ov	-12.852	0	5.892	-470	-7.430	-7.305	-7.180	-7.180
Knelp. PB 2009-2012	BR ov	-5.021	0	2.235	118	-2.668	-2	-2	-2
Majeure inv. opgaven	BR ov	-21.177	-536	0	0	-21.712	-22.180	-22.622	-23.215
Inc mid kad PB10-13	BR ov	-7.436	0	1.606	-1.741	-7.571	-7.325	-7.152	-7.152
Innovatiebudget	BR ov	0	0	0	-3.000	-3.000	-6.000	-9.000	-12.000
Reserve concern	BR ov	0	0	574	-574	0	0	0	0
Invest. ext. activiteiten	BR kap	-209	-9	0	0	-218	-226	-234	-245
RES Gem.brede software (DV*) en Verv. IC	BR kap	-1.424	-27	3.643	-3.654	-1.462	-1.450	-1.606	-1.798
H&S / Werkplekinrichting	BR kap	-513	-10	536	-443	-430	-344	-256	-168
H&S / Leegstandsreserve	BR ov	-904	-17	566	-236	-591	-600	-609	-621
Vastgoed	BR kap	-3.933	-249	6.698	-3.736	-1.220	1.366	3.712	5.926
Res. Investering Brandw	BR kap	-121	0	24	0	-98	-75	-53	-32
Res. Onderzoeksbudget	BR ov	1	0	0	0	1	1	1	1
Totaal Bestuur en middelen		-88.801	-974	29.237	-19.117	-79.655	-78.819	-81.241	-84.899
Dienstverlening									
PD Digitaal Archief	BR ov	-415	0	258	0	-157	-1	-1	-1
Gemeente archief vuurwerkramp	BR ov	-29	0	0	0	-29	-29	-29	-29
Totaal Dienstverlening		-443	0	258	0	-185	-29	-29	-29
Economie en werk									
Reserve egal exploitresult bedr.verz	BR ov	-641	-12	550	-550	-653	-413	-265	-178

Bedragen * € 1.000		Stand per 31-12- 2010	Rente- toevoeging	Onttrekking 2011	Storting 2011	Stand per 31-12- 2011	Stand per 31-12- 2012	Stand per 31-12- 2013	Stand per 31-12- 2014
Egalisatiereserve Markten	BR ov	-57	-1	0	-2	-60	-63	-66	-69
Totaal Economie en werk		-698	-13	550	-552	-713	-476	-331	-248
Leefomgeving									
Egalisatiereserve riolering	BR egal	425	8	508	-8	933	1.100	1.146	1.170
Reserve egal exploitresult bouwvergu	BR ov	-6	0	0	0	-6	-6	-7	-7
Onderhoud havens	BR ov	-4.908	-217	0	0	-5.125	-5.318	-5.504	-5.756
Aanpassing Oosterbegraafplaats	BR ov	0	0	2	-2	0	0	0	0
Reserve egalisatie afvalstoffenheffi	BR egal	-3.885	-74	180	0	-3.779	-3.660	-3.534	-3.424
Totaal Leefomgeving		-8.374	-283	690	-10	-7.977	-7.884	-7.898	-8.016
Opgroeien en ontwikkelen									
Egalisatiereserve onderwijshuisvest.	BR kap	-1.607	-102	0	0	-1.709	-1.801	-1.891	-2.015
Sportpark Boekelo	BR kap	-3.022	-191	15	0	-3.198	-3.158	-3.108	-3.109
Aanpas honk/softb Kroedkotten kred	BR kap	-130	-8	14	0	-125	-118	-111	-106
Egalis.res kaplst verv.invest sport	BR kap	-83	-5	16	0	-72	-60	-49	-52
Egalis.res kaplst atl.baan Wessbr	BR kap	-267	-17	32	0	-252	-235	-218	-204
Res haalbaarh Olymp.SP/Vuelta	BR ov	-270	0	0	0	-270	-270	-270	-270
Egalisatieres kaplst Scholingsboul	BR kap	-4.875	-308	0	0	-5.183	-5.462	-5.734	-6.110
Egalis.res.kunstgr uit BTW	BR kap	-1.151	-73	95	0	-1.129	-1.018	-899	-790
Totaal Opgroeien en ontwikkelen		-11.405	-704	171	0	-11.939	-12.124	-12.280	-12.656
Stedelijke ontwikkeling									
Reserve rente jaarl. bijdr. BWS	BR ov	-1.844	0	320	0	-1.524	-1.234	-974	-744
Reserve grondexploitatie	BR ov	1.264	80	902	-1.809	438	858	1.479	1.558
Niet geleverde output 2005	BR ov	-236	0	236	0	0	0	0	0
Projecten mobiliteitsplan 2004-2015	BR ov	-6.825	0	6.000	-3.000	-3.825	-825	-526	-662
Reserve Stadsrandzones	BR ov	-50	0	0	0	-50	-50	-50	-50
Landinrichting	BR ov	-662	0	1.500	0	838	1.232	1.500	1.500
Reserve parkeren	BR egal	-2.604	12	470	-470	-2.592	-2.582	-2.572	-2.559
Reserve Sparen voor Bereikbh & Mobil	BR ov	-2.852	0	1.000	-784	-2.636	-1.920	-904	-88
Reserve Muziekfonds	BR ov	-70	-7	0	0	-76	-83	-89	-98

Bedragen * € 1.000		Stand per 31-12- 2010	Rente- toevoeging	Onttrekking 2011	Storting 2011	Stand per 31-12- 2011	Stand per 31-12- 2012	Stand per 31-12- 2013	Stand per 31-12- 2014
Reserve stadsverfraaiing	BR ov	-390	-17	110	-77	-374	-341	-303	-269
Reserve rentebaten PBR	BR ov	-1.118	0	2.225	0	1.107	1.732	2.357	2.982
Totaal Stedelijke ontwikkeling		-15.386	68	12.764	-6.140	-8.695	-3.212	-82	1.570
Wijkontwikkeling, zorg en welzijn									
Reserve SECA-3	BR ov	-112	0	0	0	-112	-112	-112	-112
Res. Buurt in Actie	BR ov	-194	0	118	-123	-199	-199	-199	-199
Reserve gemeent. sociale huisvesting	BR ov	-195	-19	30	0	-184	-170	-153	-139
Reserve WMO	BR ov	-233	0	0	0	-233	-233	-233	-233
Reserve Vrouwenopvang	BR ov	-159	0	0	0	-159	-159	-159	-159
Reserve Maatschap.opvang.verslav.	BR ov	-934	0	0	0	-934	-934	-934	-934
Totaal Wijkontwikkeling, zorg en welzijn		-1.828	-19	148	-123	-1.822	-1.807	-1.790	-1.776
Totaal		-126.934	-1.925	43.816	-25.942	-110.985	-104.352	-103.651	-106.053

B. Staat van voorzieningen

Programma (Bedragen * € 1.000)	Stand per 1-1-2011	Stand per 31-12-2011	Stand per 31-12-2012	Stand per 31-12-2013	Stand per 31-12-2014
Bestuur en middelen					
Voorziening fisc en jurid procedures	-789	-789	-789	-789	-789
Voorziening Bedrijfsvoering	-190	-190	-190	-190	-190
Vrz. mobiliteit medewerkers	-66	-66	-66	-66	-66
Vrz. fac. crisibehoor	-31	-31	-31	-31	-31
Vrz. oud wethouders (pensioen)	-3.167	-3.167	-3.167	-3.167	-3.167
Vrz. Inactieven	-625	-625	-625	-625	-625
Vrz. Oud wethouders (wachtgeld)	0	-382	-764	-1.146	-1.528
Vrz. personeel	-1.120	-834	-554	-299	-63
Voorziening BTW	-35	-35	-35	-35	-35
H&S vrz. onderhoud	-1.172	-743	-704	-289	-356
VBE Vrz. Onderhoud Vastgoed	-2.207	-3.678	-5.235	-7.389	-8.981
Voorzieningen Compagnie Zuid	-86	-86	-86	-86	-86
Voorziening inactieven	-1.381	-1.139	-963	-861	-759
Totaal Bestuur en middelen	-10.868	-11.763	-13.208	-14.972	-16.674
Economie en werk					
Voorz stadecon niet fysiek	-76	-76	-76	-76	-76
Voorz Efro gelden Stedelijk Hart	-218	-343	-468	-593	-718
Voorz. integraal arbeidsmarktbeleid	1.312	1.312	1.312	1.312	1.312
Voorziening WWB-Werkdeel	-4.658	-2.158	842	1.090	1.090
Voorz. RIF, verbindende schakels	-552	-552	-552	-552	-552
Schuldhelpverlening Jongeren	-31	-31	-31	-31	-31
Taakcoaches	-75	-19	-19	-19	-19
Inburgeringsagenda	-50	-50	-50	-50	-50
Voorz DCW	-558	-558	-558	-558	-558
Totaal Economie en werk	-4.906	-2.475	400	523	398
Leefomgeving					
Voorz onderh/exploit huurwoning	0	1	-4	-115	-230
Voorz herstr goedkope won voorr	1	1	1	1	1
Voorziening ISV 1	-733	-733	-733	-733	-733
Voorziening ISV II BDU fysiek	16	16	16	16	16
BWS soc hr/kp won/IGV	-450	-997	-1.489	-1.516	-1.543
Voorz Grondwatermonitoring	-166	-166	-166	-166	-166
Totaal Leefomgeving	-1.332	-1.879	-2.375	-2.514	-2.655
Opgroeien en ontwikkelen					
Voorz. gr.onderh. atl.baan Wesselerh	-29	-34	-38	-43	-48
Voorz. regel.uitbr. kinderopvang	-464	-464	-464	-464	-464
Voorz. inburgering educatiecomponent	-4.378	-4.378	-4.378	-4.378	-4.378
Voorz. overschr. uitk. bijz. basisow	466	466	466	466	466
BOS-Gezond bewegen door jeugd	-353	-353	-353	-353	-353
BOS-Kom in beweging voor jezelf	-109	-109	-109	-109	-109
Opvoedingsondersteuning 2005-2007	-6	-6	-6	-6	-6
Voorziening Cultuurber.2005-2008	-46	-46	-46	-46	-46
BKV 05-08 Stim.Kunst.initiatieven	-20	-20	-20	-20	-20
BKV 05-08 Ateliers	-62	-62	-62	-62	-62
Pilot No Risk Polis 2e kans B.O.	0	0	0	0	0
Preventief Jeugdbeleid RSU-JGZ	-141	-141	-141	-141	-141
BOS-Glanerbrug Zuid Sport en Bewegen	-35	-35	-35	-35	-35
Nat Actieplan Sport&Bewegen	-155	-155	-155	-155	-155
Totaal Opgroeien en ontwikkelen	-5.332	-5.337	-5.341	-5.346	-5.351
Stedelijke ontwikkeling					
Voorz Planschade-uitkeringen	0	0	0	-200	-400
Onderhoud parkeergarages	-1.174	-931	-931	-931	-931
Voorzieningen	-25.330	-25.330	-25.330	-25.330	-25.330
Totaal Stedelijke ontwikkeling	-26.504	-26.261	-26.261	-26.461	-26.661
Wijkontwikkeling, zorg en welzijn					
Voorziening Rijksgelden	-449	-449	-449	-449	-449
Adv.steunpunt huiselijk gew. WWS	-7	-7	-7	-7	-7
Totaal Wijkontwikkeling, zorg en welzijn	-455	-455	-455	-455	-455
Totaal	-49.398	-48.170	-47.240	-49.225	-51.398

C. Staat van investeringen

Programma	Omschrijving	Kredietbedrag
Economie en werk	Investeringsfonds DCW: vervoermiddelen	100.000
	Investeringsfonds DCW: machines en installaties	2.250.000
	Investeringsfonds DCW: bedrijfsgebouwen	2.150.000
	Subtotaal	4.500.000
Opgroeien en ontwikkelen	Sport:buitensport gator/aanhangwagen	12.000
	Sport:buitensport houtversnipperaardrainagerein.	27.000
	Sport:buitensport 2 maaimachines	140.000
	Sport:buitensport-renovaties velden	72.000
	Sport:buitensport-hekwerken/verharding	82.000
	Sport:binnensport inventarissen sporthallen	17.000
	Subtotaal	350.000
Leefomgeving	Vervoermiddelen SDB	175.000
	Vervoermiddelen OE	331.000
	Vervoermiddelen IBE	25.000
	Materieel OE	96.000
	Subtotaal	627.000
Dienstverlening	Publieksdienstverlening: pinautomaten	35.000
		35.000
Bestuur & middelen	ICT: Gemeentebrede software 2011	630.000
	ICT: Vervanging TIS 2011	971.000
	ICT: Vervanging PC Licenties 2011	149.000
	ICT:Vervanging PC configuratie 2011	343.000
	ICT: Vervanging telefonie 2011	25.000
	ICT: Vervanging Laptopconfiguratie 2011	43.000
	ICT: Vervanging licenties TIS 2011	435.000
	ICT: Vervanging Randapparatuur 2011	164.000
	ICT: Dienstverlening SON 2011	158.000
	ICT: Hosting Dimpact 2011	128.000
	Huisvesting & Services: Inrichting werkplekken raamkrediet 2011	100.000
	Vastgoedbedrijf: raamkrediet 2011	1.000.000
	Vastgoedbedrijf: akoestiek gymlokalen/sporthallen	127.000
		4.273.000
	Totaal	9.785.000

D. Verbonden partijen

Regio Twente	Informatie
1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
2. Doel	De Regio Twente heeft met inachtneming van wat in deze regeling is bepaald, tot doel in de betreffende regio de volgende belangen te behartigen: openbare orde en veiligheid, volksgezondheid, milieu en afvalverwerking, ruimtelijke ontwikkeling, verkeer en vervoer, sociaal- economische ontwikkeling, recreatie en toerisme, grensoverschrijdende samenwerking, arbeidsvoorziening, volkshuisvesting en grondbeleid. Bijna alle programma's zijn betrokken bij dit samenwerkingsverband.
3. Partijen	14 Twentse gemeenten.
4. Bestuurlijk belang	Een tweetal collegeleden van de gemeente maken deel uit van het algemeen bestuur en het dagelijkse bestuur. Daarnaast maakt een raadslid deel uit van het algemeen bestuur.
5. Financieel belang	In de begroting van de Regio Twente wordt het geraamde bedrag van de gemeente opgenomen en in de jaarrekening van de Regio Twente wordt het werkelijk verschuldigde bedrag van de gemeente vastgesteld. De bijdrage is afhankelijk van het aantal inwoners.
6. Prestaties – effecten	Veel (boven)gemeentelijke taken vragen een gezamenlijke en duurzame benadering. Gemeenten maken hierover afspraken met elkaar om die vervolgens in eigen huis verder vorm te geven. Ze bereiken daardoor een groter financieel en maatschappelijk rendement voor het gebied. De Regio Twente heeft in dit proces vooral een ondersteunende en faciliterende rol. Ze brengt gemeenten samen, initieert, maakt verbindingen, stimuleert nieuwe initiatieven en ondersteunt de uitvoering. Daartoe onderhoudt ze nauwe relaties met de rijksoverheid, de provincie en Brussel. De Regio levert op verzoek van de gemeenten producten en diensten op de eerder genoemde gebieden. Daarmee leveren ze een bijdrage aan een vitaal Twente, een gebied waar het gezond en veilig wonen, werken en recreëren is.
7. Voortgang	De bijdrage voor 2011 is verlaagd vanwege een ombuigingsoperatie. De Regio is een taken- en ambitieschouw gestart dat moet uitmonden in een bestuursprogramma 2011-2014, inclusief bezuinigingsvoorstellen. De uitvoering van de werkzaamheden in het kader van de Veiligheidsregio worden in 2011 voortgezet.
8. Risico's en kansen	Wellicht worden de ombuigingen niet gehaald en daalt de bijdrage van de gemeente aan de regio minder dan verwacht.
9. Ontwikkelingen	In 2011 doen zich naar verwachting geen wetswijzigingen of andere mutaties in de regelgeving voor die van invloed zijn op de regio.

Stadsbank Oost Nederland	Informatie
1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling.
2. Doel	Schuldhelpverlening aan burgers.
3. Partijen	Gemeenschappelijke regeling samen met andere 13 gemeenten in Twente en in Oost-Gelderland.
4. Bestuurlijk belang	De gemeente Enschede heeft een zetel in het algemeen bestuur en een zetel in het Dagelijks bestuur van de Stadsbank. Voor de periode 2010-2014 wordt deze zetel ingevuld door de wethouder van de gemeente Enschede (M. Koomen). M. Koomen is voorzitter van het DB en het AB van de Stadsbank Oost Nederland.
5. Financieel belang	De gemeente Enschede is de grootste afnemer van producten schuldhelpverlening van de gemeenschappelijke regeling. De gemeente Enschede neemt voor ruim 1/3 (2,5 miljoen euro) van de jaarlijkse exploitatie van de Stadsbank voor haar rekening. De aangesloten gemeenten zijn, overeenkomstig de wet gemeenschappelijke regeling, gezamenlijk verantwoordelijk voor de overschotten en de tekorten van de Stadsbank Oost Nederland.
6. Prestaties – effecten	De raad ontvangt jaarlijks de ontwerpbegroting en de jaarrekening en het jaarverslag met de prestaties en effecten.
7. Voortgang	Volgen van de voortgang door maandelijkse managementrapportages.
8. Risico's en kansen	Verwachting is dat in 2011 de wet gemeentelijke schuldhelpverlening in werking zal treden. Welke gevolgen dit heeft voor het dienstverleningspakket (minimale variant) van de Stadsbank Oost Nederland is momenteel nog niet duidelijk.
9. Ontwikkelingen	Zie bij risico's en kansen.

Crematoria Twente	Informatie
1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.
2. Doel	Het stichten en exploiteren van één of meer crematoria.
3. Partijen	13 deelnemende gemeenten.
4. Bestuurlijk belang	Het college benoemt uit zijn midden één lid en één plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur. Dit lid kan ook lid zijn van het Dagelijks Bestuur.
5. Financieel belang	Het jaarlijkse dividend wordt uitgekeerd naar rato van aantal crematies van ingezetenen.
6. Prestaties – effecten	De meerjarenbegroting 2011-2014 laat een positief beeld zien waarbij jaarlijks winst wordt gemaakt.
7. Voortgang	De activiteiten voor 2011 zijn onder andere: a) Start bouw crematorium in Oldenzaal, beoogde opening in 2012.

	b) Onderzoeken van de mogelijkheden van het openen van een crematorium in Gronau. c) Verbetering bestaande crematoria.
8. Risico's en kansen	De risico's inzake de Crematoria Twente zijn voornamelijk financieel. Voor de gemeente betekent een lagere winst van de Crematoria Twente dat wellicht een lager dan begrote dividenduitkering wordt ontvangen.
9. Ontwikkelingen	De concurrentie op de markt voor crematies neemt toe. Met name vanuit de uitvaartverzekeraars. Onderzocht zal gaan worden of het beheren van crematoria nog wel als publieke taak te beschouwen is.

Regionaal Bedrijventerrein	Informatie
1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.
2. Doel	Het doel van het openbaar lichaam is om het grootschalige bedrijventerrein te ontwikkelen ten behoeve van de (boven)regionale vraag naar kavels voor bedrijven die veel ruimte vragen om op deze wijze de Twentse economische structuur te versterken.
3. Partijen	De gemeenten Almelo, Hengelo, Borne en Enschede participeren hierin samen met de provincie Overijssel. De gemeente Oldenzaal, die zich later bij de netwerkstad Twente heeft aangesloten participeert niet, maar heeft wel de doelstellingen en daaraan verbonden consequenties onderschreven.
4. Bestuurlijk belang	De gemeente Enschede heeft een zetel in het algemeen bestuur en een zetel in het dagelijks bestuur. Deze worden ingenomen door de wethouders M. van Hees en J. Hatenboer.
5. Financieel belang	De gemeente draagt 23% van het financiële resultaat, positief of negatief.
6. Prestaties – effecten	De Raad ontvangt jaarlijks de ontwerpbegroting en de jaarrekening en het jaarverslag met de prestaties en effecten.
7. Voortgang	De eerste kavels zijn verkocht en jaarlijks wordt de Raad geïnformeerd over de voortgang.
8. Risico's en kansen	Op basis van de risicoanalyse van de grondexploitatie, is het negatieve risico dat is berekend afgedekt.
9. Ontwikkelingen	Zie risico's en kansen.

GR Luchthaven Twente	Informatie
1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.
2. Doel	De bestemming van het gebied van de voormalige luchthaven te wijzigen in toekomstbestendige bestemmingen die een belangrijke bijdrage zullen leveren aan de economie, ecologie en leefbaarheid van de regio. De gebiedsontwikkeling moet

	bijdragen aan een economisch sterker en duurzamer Twente.
3. Partijen	De Gemeente Enschede en de provincie Overijssel, elk voor 50%.
4. Bestuurlijk belang	Collegeleden van de gemeente maken – op aanwijzing van de gemeenteraad - deel uit van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
5. Financieel belang	Het aandeel in eventuele tekorten en risico's bedraagt voor de gemeente Enschede 50%.
6. Prestaties – effecten	In 2011 zal de aanbestedingsprocedure worden opgestart. De Raad is hierbij vooraf betrokken net als bij die besluiten binnen de GR waarvan het college van B&W besluit deze eerst met de Raad te overleggen.
7. Voortgang	In 2011 worden de de structuurvisies per deelgebied uitgewerkt in plannen van aanpak en wordt de aanbestedingsprocedure voor de exploitatie van de luchthaven begonnen.
8. Risico's en kansen	Bij de aanbesteding is er het risico van het al dan niet slagen van de aanbesteding, terwijl er ook kansen zijn dat deze financieel gunstiger uitvalt dan voorzien. Ten aanzien van de andere ontwikkelingen (met name woningbouw) spelen dezelfde risico's en kansen als bij andere woningbouwprojecten in de gemeente.
9. Ontwikkelingen	In 2011 zal wellicht reeds een luchthaven besluit kunnen worden genomen. Het Rijk (Verkeer en Waterstaat) is hiervoor verantwoordelijk.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Informatie
1. Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling.
2. Doel	Het heffen en invorderen van gemeentelijke belastingen en de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken.
3. Partijen	Nu nog de gemeenten Borne, Enschede en Hengelo. Per 1 januari 2011 treedt Losser toe.
4. Bestuurlijk belang	Twee collegeleden van de gemeente maken deel uit van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
5. Financieel belang	De gemeente draagt naar rato bij in de kosten.
6. Prestaties – effecten	De ambitie is om eind 2014 te functioneren op eenzelfde kostenniveau als vergelijkbare samenwerkingsorganisaties.
7. Voortgang	De activiteiten in 2011 zullen zijn: • Het verder verbeteren van de efficiency om zo de kosten te drukken. • Proberen om het aantal deelnemers verder uit te breiden.
8. Risico's en kansen	De kansen om het aantal deelnemers uit te breiden nemen toe in deze tijden van grote bezuinigingen. Gemeenten moeten

	steeds efficiënter gaan werken en samenwerking is vaak een oplossing.
9. Ontwikkelingen	Er worden geen majeure ontwikkelingen op het gebied van de belastingheffing verwacht in 2011.

Twentse Schouwburg	Informatie
1. Rechtsvorm	Naamloze vennootschap.
2. Doel	Het exploiteren en beheren van gelegenheden voor podiumkunst en andere ontspanning evenals het uitvoeren van een horeca-onderneming.
3. Partijen	100% en dus enige aandeelhouder.
4. Bestuurlijk belang	De directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.
5. Financieel belang	De gemeente bezit 100% van de aandelen zijnde 776.418 aandelen B à 1 euro per aandeel.
6. Prestaties – effecten	Afspraken omtrent aantal voorstellingen en bezoekers. Afspraken omtrent te benaderen doelgroepen en aard voorstellingen gezien de doelstellingen van Enschede, Muziekstad.
7. Voortgang	Ook in 2011 zullen de activiteiten zich richten op programmering omtrent theater, dans, muziek, cabaret, etc.
8. Risico's en kansen	Gevolgen van de economische recessie door tegenvallende bezoekersaantallen en achterblijvende sponsoropbrengsten.
9. Ontwikkelingen	Bij de Twentse Schouwburg is men bezig met het werven van een nieuwe directeur die vanaf 2011 zijn/haar stempel op de organisatie moeten gaan drukken.

Enschedese Zwembaden	Informatie
1. Rechtsvorm	Naamloze vennootschap.
2. Doel	Het beheren en exploiteren van zwembaden evenals al wat met een of ander verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.
3. Partijen	100% en dus enige aandeelhouder.
4. Bestuurlijk belang	De bestuurders worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.
5. Financieel belang	Jaarlijkse exploitatiebijdrage. Waarde aandelen afgewaardeerd naar 1 euro op de balans.
6. Prestaties – effecten	Gevolgen van de ontwikkelingen rondom Het Slagman.
7. Voortgang	Het voorbereiden en de renovatie van Het Slagman.
8. Risico's en kansen	Exploitatie is de verantwoordelijkheid van de zwembaden. Door de rol als aandeelhouder is er betrokkenheid en dus ook

	een mogelijk risico.
9. Ontwikkelingen	-

Bank Nederlandse Gemeenten	Informatie
1. Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap.
2. Doel	De NV heeft ten doel de uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden.
3. Partijen	Het Rijk bezit 50% van de aandelen. De overige 50% zijn in bezit van 11 provincies, 1 hoogheemraadschap en 416 gemeenten.
4. Bestuurlijk belang	Aandeel van Enschede bedraagt 0,3%.
5. Financieel belang	De gemeente bezit 200.343 aandelen à 2,50 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	De activiteiten voor 2011 zijn onder andere: • Het blijven bieden van dienstverlening in het kader van het maatschappelijk belang, ook onder moeilijke marktomstandigheden. • Het handhaven van de excellente status van kredietwaardigheid (AAA-rating).
8. Risico's en kansen	De winst van de onderneming staat nog steeds onder druk als gevolg van de financiële crisis. Voor de gemeente kan het gevolg zijn dat een lagere dividendopbrengst wordt ontvangen dan begroot.
9. Ontwikkelingen	Zie risico's en kansen.

Enexis	Informatie
1. Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
2. Doel	De NV heeft ten doel: • Het (doen) distribueren en het (doen) transporteren van energie, zoals elektriciteit, gas, warmte en (warm) water. • Het instandhouden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie- en transportnetten met annexen voor energie. • Het doen uitvoeren van alle taken die ingevolge de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet zijn toebedeeld aan een netbeheerder zoals daarin bedoeld. • Het binnen de wettelijke grenzen ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten.
3. Partijen	6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,21%.

5. Financieel belang	323.314 aandelen à 1 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	De activiteiten voor 2011 bestaan ander andere uit: • Het uitvoeren van vier grote duurzaamheidsprojecten. • Het doorvoeren van procesverbeteringen om te komen tot kostenbesparingen.
8. Risico's en kansen	In 2011 wordt de invoering van een nieuw tariefregulering verwacht. De inhoud van het besluit kan gevolgen hebben voor de omzet van Enexis.
9. Ontwikkelingen	Zie bij risico's en kansen.

Vordering op Enexis	Informatie
1. Rechtsvorm	Besloten Vennootschap.
2. Doel	Deze BV is in het leven geroepen om de aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren. Deze lening aan het netwerkbedrijf is, in het kader van de splitsing en de verkoop van het productiebedrijf aan RWE, door de Verkopende Aandeelhouders van Essent overgenomen. De lening is, kort gezegd, ontstaan bij de interne verkoop van de gas- en elektriciteitsdistributienetwerken van Essent. De lening is opgedeeld in 2 deelleningen met verschillende looptijden waarvan de langste 10 jaren bedraagt.
3. Partijen	6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,21%.
5. Financieel belang	0,21% van 20.000 euro, dus 43 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	-
8. Risico's en kansen	Het enige risico is dat van het niet kunnen voldoen aan de rente- en aflossingsverplichting van de aandeelhouderslening door Enexis.
9. Ontwikkelingen	Zie bij risico's en kansen.

Verkoop Vennootschap	Informatie
1. Rechtsvorm	Besloten Vennootschap.
2. Doel	Deze BV is in het leven geroepen voor een efficiënte afwikkeling van de rechten en verplichtingen van de Verkopende Aandeelhouders van Essent N.V.. Bij afronding van de verkoop heeft Verkoop Vennootschap daartoe alle rechten en verplichtingen overgenomen van de Verkopende Aandeelhouders. Voor RWE is deze vennootschap het centrale aanspreekpunt voor het benaderen van de Aandeelhouders. Verkoop Vennootschap heeft toegang tot alle

	transactiedocumentatie. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst (escrow) gedurende een bepaalde tijd op een aparte bankrekening wordt aangehouden. Het beheer hiervan wordt gedaan door Verkoop Vennootschap.
3. Partijen	6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,21%.
5. Financieel belang	0,21% van 20.000 euro, dus 43 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	In 2011 valt 50% van het escrow vrij. Dit bedrag wordt uitgekeerd minus de openstaande claims.
8. Risico's en kansen	De risico's voor de gemeente zijn het uitbetalen van een lagere escrow dan wordt verwacht. Voorzichtigheidshalve is gerekend op een nihile uitbetaling.
9. Ontwikkelingen	Zie bij risico's en kansen.

Attero	Informatie
1. Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap.
2. Doel	Dit is de voormalige Essent Milieu Holding N.V. die zal optreden als houdstermaatschappij van Essent Milieu B.V. Essent Milieu maakte geen onderdeel uit van de verkoop van Essent N.V. aan RWE. Een separate verkoop wordt beoogd. De doelstelling van Essent Milieu is het deelnemen in vennootschappen die werkzaam zijn op het gebied van de afvalverwijdering en –verwerking, recycling/verwerking en het geschikt maken van afval tot producten voor hergebruik en energieopwekking.
3. Partijen	6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,21%.
5. Financieel belang	0,21% ter waarde van 1 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	De activiteiten voor 2011 zijn onder andere: • Beginnen met het implementeren van de in 2010 geherijkte strategie voor Attero. • Adequaet inspelen op de fluctuerende volumes van de afvalstromen en de onder stuk staande prijzen voor afvalstromen.
8. Risico's en kansen	Het risico is in financieel opzicht voor de gemeente gering. De onderneming staat voor slechts 1 euro op de gemeentelijke balans. Bij verkoop is de opbrengst een voordeel voor de gemeente. Er worden geen dividendopbrengsten begroot voor Attero, juist

	omdat het in de lijn der verwachting ligt dat de onderneming binnen afzienbare tijd wordt verkocht aan een derde. Hiervoor is overigens geen tijdlijn vastgelegd.
9. Ontwikkelingen	De wet- en regelgeving voor afvalverwerking is momenteel sterk in beweging. Zo wordt gedacht aan een heffing van belasting op verbranding van afval. Dergelijke wetswijzigingen zullen gevolgen hebben voor de onderneming.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie	Informatie
1. Rechtsvorm	Besloten Vennootschap.
2. Doel	Hier is het aandeel van 50% van Essent N.V. in de NV Elektriciteit Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) opgenomen. EPZ is onder meer eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Dit naar aanleiding van de uitspraak van de rechter dat dit aandeel (voorlopig) niet mag worden verkocht aan RWE.
3. Partijen	6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,21%.
5. Financieel belang	0,21% ter waarde van 1 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	Uiterlijk eind 2010 wordt een vervolguitspraak verwacht van de rechter of de mogelijke verkoop aan RWE.
8. Risico's en kansen	Afhankelijk van de lopende procedures bij de rechter zal het aandeel in EPZ wel of niet kunnen worden verkocht aan RWE.
9. Ontwikkelingen	Zie bij risico's en kansen.

CBL Vennootschap	Informatie
1. Rechtsvorm	Besloten Vennootschap.
2. Doel	In het kader van de transactie met RWE is een eventueel te verwachten claim in verband met de afwikkeling van de Cross Border Leases (CBL) en belastingclaims door Essent N.V. hierin ondergebracht. De doelstelling is de vertegenwoordiging van de verkopende aandeelhouders bij de afwikkeling van de claims.
3. Partijen	6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,21%.
5. Financieel belang	0,21% van 20.000 euro dus 43 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	-
8. Risico's en kansen	De risico's bestaan uit: • De afkoop van de CBL-contracten valt hoger uit dan

	verwacht. • De belastingclaims vallen hoger uit.
9. Ontwikkelingen	Zie bij risico's en kansen.

Claim Staat Vennootschap	Informatie
1. Rechtsvorm	Besloten Vennootschap.
2. Doel	In deze BV is de lopende procedure tegen de Staat inzake een aantal bepalingen uit de splitsingwet ondergebracht. Ook Delta, Nuon en Eneco zijn partij in deze procedure. Totdat de rechter uitspraak doet is dit een slapende vennootschap.
3. Partijen	6 provinciale en 130 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,21%.
5. Financieel belang	0,21% van 20.000 euro, dus 43 euro.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	-
8. Risico's en kansen	-
9. Ontwikkelingen	-

Vitens	Informatie
1. Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap.
2. Doel	De uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf daaronder begrepen de winning, productie, transport, verkoop en distributie van water, evenals het verrichten van alles wat met de publieke watervoorziening verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.
3. Partijen	3 provinciale en 106 gemeentelijke aandeelhouders.
4. Bestuurlijk belang	Het aandeel van de gemeente Enschede bedraagt 0,7%.
5. Financieel belang	De gemeente bezit 46.329 (1,04%) gewone aandelen à 1 euro nominaal.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	De activiteiten voor 2011 bestaan onder andere uit: • Het onderzoeken van de mogelijkheden tot integratie van de waterketen. • In samenwerkingsverbanden werken aan innovatieve projecten.
8. Risico's en kansen	De afronding van de volledige integratie van de fusieonderdelen van Hydron en Vitens zal nog duren tot 2015.
9. Ontwikkelingen	-

Twente Milieu	Informatie
1. Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap.
2. Doel	Namens en ten behoeve van haar aandeelhouders in het algemeen belang werkzaam te zijn op het gebied van gemeentelijke taken, zoals inzameling van huishoudelijk afval, straatreiniging, rioolreiniging en gladheidbestrijding evenals op het gebied van andere milieuvelden, evenals het werkplaatsbeheer voor het onderhoud van gemeentelijke voertuigen en machines, een en ander in de ruimste zin. De omschreven doelstelling dient te worden bereikt tegen zo laag mogelijke kosten.
3. Partijen	Gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo, Hof van Twente, Lossen en Oldenzaal.
4. Bestuurlijk belang	Dit betekent dat de gemeente een zeggenschap heeft van 29,9% in NV Twente Milieu. De directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.
5. Financieel belang	De gemeente bezit 620 aandelen à 453,78 euro (1.000 gulden). De totale balanswaarde bedraagt 281.000 euro.
6. Prestaties – effecten	Momenteel wordt gewerkt aan een nieuw strategisch bedrijfsplan voor het bedrijf.
7. Voortgang	Voor 2011 staan onder andere gepland: • Herijking van het kostprijsmodel. • Verbetering van de dienstverleningsovereenkomst.
8. Risico's en kansen	De kansen zijn: • Twente Milieu kan groeien naar de rol van ondersteuner voor de gemeente in het beheer van de openbare ruimte. • Groei van de werkgelegenheid in samenwerking met de DCW.
9. Ontwikkelingen	Er worden geen relevante wijzigingen in de regelgeving verwacht in 2012.

Enschede Ontwikkeling	Informatie
1. Rechtsvorm	Besloten Vennootschap.
2. Doel	Het ontwikkelen en financieren van bedrijventerreinen, kantoorlocaties en woongebieden gelegen binnen het plangebied Zuiderval te Enschede voor eigen rekening, dan wel in samenwerking met of ten behoeve van een daarvoor opgerichte rechtspersoon.
3. Partijen	100% aandeelhouder met aandelenkapitaal van in totaal 20.000 euro
4. Bestuurlijk belang	De directeuren en commissarissen worden benoemd, geschorst en ontslagen door de algemene vergadering van aandeelhouders.

5. Financieel belang	De gemeente bezit 100% van de aandelen met een totale nominale waarde van 20.000 euro. Enschede Ontwikkeling bezit 50% van de aandelen van Grondexploitatie Maatschappij Zuiderval Beheer BV. Genoemde BV's hebben met Bridico BV de CV Grondexploitatie Zuiderval opgericht.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	-
8. Risico's en kansen	-
9. Ontwikkelingen	-

Dimpact	Informatie
1. Rechtsvorm	Coöperatie.
2. Doel	Het ontwikkelen en leveren van oplossingen voor de gemeentelijke digitale dienstverlening van publiekrechtelijke instellingen. De coöperatie heeft geen winstoogmerk.
3. Partijen	20 gemeenten.
4. Bestuurlijk belang	Alle leden hebben een gelijke stem in de algemene ledenvergadering. De leden van de raad van commissarissen worden benoemd door de ledenvergadering.
5. Financieel belang	De gemeente Enschede is lid. De jaarlijkse bijdrage aan de coöperatie is 1.000 euro. De bijdrage voor het gebruik van de producten van Dimpact is 4,19 euro per inwoner per jaar.
6. Prestaties – effecten	-
7. Voortgang	-
8. Risico's en kansen	-
9. Ontwikkelingen	-

Administratiekantoor Dataland	Informatie
1. Rechtsvorm	Stichting.
2. Doel	De Stichting Administratiekantoor DataLand heeft tot doel om aandelen in het kapitaal van de besloten vennootschap DataLand te houden. DataLand is het centrale loket voor gemeentelijke vastgoedinformatie. Namens de aangesloten gemeenten maakt DataLand deze gegevens toegankelijk voor het bedrijfsleven en de overheid.
3. Partijen	-
4. Bestuurlijk belang	-
5. Financieel belang	De deelname van de gemeente Enschede heeft een omvang van 8.000 euro.
6. Prestaties – effecten	-

7. Voortgang	-
8. Risico's en kansen	-
9. Ontwikkelingen	-

Twence	Informatie
1. Rechtsvorm	Besloten Vennootschap (vanaf 1 juni 2011).
2. Doel	Het doel van de vennootschap is: • Het vanuit de zorgtaak van deelnemende overheden beheren en exploiteren van milieuvorzieningen en het verlenen van diensten op het gebied van milieubeheersing in het algemeen en het bewerken en verwerken van huishoudelijk afval en bedrijfsafval in het bijzonder. • Het produceren en leveren van (duurzame) energie; • Het deelnemen in, het voeren van beheer over, het verlenen van diensten aan en het financieren van andere ondernemingen en vennootschappen, alsmede al hetgeen met een en ander verband houdt of daarvoor bevorderlijk is.
3. Partijen	14 Twentse gemeenten en de gemeente Berkelland, Attero (voorheen Essent Milieu) en Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen.
4. Bestuurlijk belang	Enschede verkrijgt 24,2% van de gewone aandelen.
5. Financieel belang	Enschede zal 205.467 aandelen à 1 euro verkrijgen.
6. Prestaties – effecten	Vanaf 1 juni 2011 wijzigt het aandeelhouderschap in Twence naar een individueel aandeelhouderschap. Besluit wordt in voorjaar 2011 voorgelegd aan de Raad.
7. Voortgang	• Naar verwachting wordt de eerste warmte geleverd aan de warmtekrachtcentrale in Enschede in de winter van 2010/2011. • De vergistingsinstallatie voor de verwerking van organische stromen zal medio 2011 op volle toeren draaien.
8. Risico's en kansen	Door de economische crisis is er sprake van minder brandbaar afval. Door onder meer deze ontwikkeling in de vuil- en energiemarkt kan momenteel het zogenaamde superdividend voor 2011 niet zeker worden gesteld.
9. Ontwikkelingen	Zie risico's en kansen.

E. Businesscases

A. Een duurzame aanpak van de woningvoorraad

Beschrijving business case en maatschappelijke effecten

Het maatschappelijk vraagstuk dat aan de orde is, in diverse facetten:

- Tal van (rijks)bezuinigingen raken sectoren en burgers diep, zeker de komende tijd. De recessie hakt er in. Mensen die het al moeilijk hebben, zullen met nog meer moeite de eindjes aan elkaar moeten knopen. De gemeentelijke overheid kan en wil geen volledig vangnet bieden voor al die komende bezuinigingen. Niets doen is ook geen optie.
 - Jaarlijks wordt een groot bedrag aan gemeenschapsgeld ingezet om bewoners van Enschede te ondersteunen: werkloosheids- en bijstanduitkeringen, kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen, huursubsidie, schuldsanering, etc. Jaarlijks een bedrag van ca 200 miljoen euro.
 - Enschede heeft ca 10.000 niet werkende werkzoekenden. Een groot arbeidspotentieel dat nu niet / onvoldoende wordt benut.
 - In de gemeente staan 67.000 woningen, particulier eigendom en huurwoningen. Een groot aantal van deze woningen (schatting 50%) is ouder dan 40 jaar. Qua energiegebruik is de kwaliteit te beoordelen als matig tot slecht. Van deze woningen zijn er 33.000 in bezit van woningcorporaties. Deze zijn alle gelabeld qua energieverbruik:
 - 6.200 woningen hebben label A of B
 - 20.000 woningen hebben label C of D
 - 6.800 woningen hebben label E, F of G
- Het gemiddelde label van deze huurwoningen is label D. Naar de huidige inzichten, en rekening houdend met de doelstellingen “Nieuwe energie voor Enschede” is een gemiddeld label B de opgave waar we voor staan. De energiesituatie van de particuliere woningen is niet bekend. De verwachting is reëel dat de gemiddelde energiesituatie niet beter is dan in huurwoningen en zo mogelijk nog slechter. Anders gezegd: veel bewoners van de slechtere woningen, met name de labels D, E, F en G hebben te maken met hoge energierekeningen: vaak mensen die het al niet breed hebben.
- In het vastgestelde beleid “Nieuwe energie voor Enschede” is aangegeven dat we in 10 jaar tijd 30% minder CO₂ uitstoot moeten realiseren. De grootste bijdrage in Enschede aan de CO₂-uitstoot komt uit de woningvoorraad (40%). Indien we er de komende jaren in slagen de bestaande woningvoorraad op gemiddeld label B (zo mogelijk op A) te brengen, “maken we echt meters”. Dan gaat het met name om woningisolatie van en verbeterde installaties in naar schatting 40.000 woningen (huur en particulier eigendom). Op basis van het huidige instrumentarium (o.a. energiearrangement) lijken deze aantallen bij lange na niet te worden gehaald (voor 2010 lijken we net de 500 woningen (particulier eigendom) te halen). De woningcorporaties geven aan gemiddeld C in een aantal jaren te kunnen halen, maar zeker niet B.
 - Door de raad is aangegeven dat de eigen gemeentelijke organisatie en de scholen al in 2015 klimaatneutraal dienen te zijn. Dat is een grote opgave, die veel maatregelen vraagt. In 2010 zijn de eerste stappen gezet (o.a. Frisse en Duurzame Scholen, verbetering eigen vastgoed), maar op dit moment is nog niet concreet te maken of dergelijke stappen ook in 2011 en verder zijn te maken.
 - Ook is in het kader van het beleid “Nieuwe energie voor Enschede” vastgesteld dat 20% van de energiebehoefte van Enschede in 2020 duurzaam moet zijn opgewekt (zon, wind, bodem, biomassa). Op dit moment is die duurzame energie-opwekking in Enschede nog marginaal.
 - De bouwsector in Enschede en in de regio ligt op zijn gat. Opdrachten blijven uit, personeel wordt ontslagen en bedrijven vallen om.
 - Twente kent veel innovatieve bedrijven, ook in de bouw. Toepassing van die innovaties in de praktijk blijkt mede door de stagnerende markt, problematisch.

Probleem- en doelstelling

De aanpak van deze problematiek vraagt om een onorthodoxe benadering.

Een onorthodoxe aanpak:

De uitdaging is om een business case te ontwikkelen die als maatschappelijk effect heeft dat:

- a. met name in de bouw- en installatiebranche in de regio meer opdrachten, meer werkgelegenheid wordt gerealiseerd
- b. meer innovaties in de praktijk worden toegepast, waarmee ook de kennis daaromtrent –in samenhang met het onderwijs en onderzoek op UT en Saxion- wordt versterkt
- c. werkzoekenden de kans krijgen (inclusief opleidingstrajecten) werkervaring op te doen en (weer) deel uit te maken van de arbeidsmarkt
- d. bewoners minder geld kwijt zijn aan hoge energierekeningen, meer wooncomfort krijgen en daarmee ook de kwaliteit en toekomstwaarde van de woningen stijgt
- e. een substantiële bijdrage wordt geleverd om de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid (30% minder CO2-uitstoot en 20% duurzame energie-opwekking) te halen.

Vervolgproces

Hoe verder? Op korte termijn:

- a. Een bestuurlijke opdracht (A-portefeuille)
- b. Het met enkele sleutelfiguren uit Enschede en externen (benutten inzichten en ervaringen elders) op hoofdlijnen uitwerken van de business case (werkbijeenkomst)
- c. De hoofdlijnen van de business case bespreken en aanvullen / verder uitwerken in gesprek met partners (intern gemeentelijk, bedrijfsleven, financiers/banken, andere overheden).
- d. Business case vaststellen en opstart organisatie.

B. Ontmoeten en verbinden: de vitale sportvereniging Rigtersbleek als (sportief) hart in de wijk

Probleem- en doelstelling

De wijk Tweekelerveld is een volkswijk, met relatief veel lagere inkomens. De afgelopen tijd is er sterk geïnvesteerd in fysieke ontwikkelingen. Zo is er een nieuw gezondheidscentrum tot stand gekomen, vindt nieuwbouw van het winkelcentrum plaats, worden nieuwe appartementen en woningen toegevoegd voor verschillende doelgroepen, heeft woningcorporatie de Woonplaats onlangs het plein West-Indië gerenoveerd en staan er investeringen in een nieuw groenbeheerplan (leefomgeving) op stapel. De wijk Pathmos is eveneens een volkswijk met relatief veel lagere inkomens. Ook Pathmos is recent helemaal gerenoveerd, dit heeft natuurlijk gevolgen voor de sociale cohesie onder de buurtbewoners. Woningcorporaties de Woonplaats en Domijn willen fysiek nog verder investeren, bijvoorbeeld in het toevoegen, uitbreiden of multifunctioneel maken van accommodaties. Er ligt in beide wijken daardoor een uitgelezen kans om parallel sociaal te investeren, de positieve effecten van de ingrepen te vergroten, en de negatieve te verminderen. De wijkbrandings die in het kader van de sociale agenda's met bewoners in de wijk hebben plaatsgevonden én de aanwezigheid van een sportvereniging die zich maatschappelijk uitzonderlijk stevig wil profileren versterken deze kans om het mes aan twee kanten te laten snijden.

Doel

Rigtersbleek wil een sportvereniging zijn waar men zich naast sport en bewegen, ook richt op het versterken van de samenleving. Alifa zal in haar nieuwe rol ondersteuner en coach zijn. Hierdoor kunnen zij het bindmiddel in de wijk Tweekelerveld, Stadsveld en Pathmos zijn. Dit betekent dat het sportpark Rigtersbleek zich gaat ontwikkelen tot een voorzieningsknooppunt (of cluster) waar alles bij elkaar komt en waar verbinding wordt gelegd met de verenigingen, wijkactiviteiten, zorg, spinnerij Oosterveld (de ondernemers in de wijk).

Alifa zal deze plek uit laten groeien tot een stimulerende, uitdagende, innovatieve ontmoetingsplek in de wijk waar alle bewoners van de betrokken wijken graag gezien worden.

Omschrijving business case

De gemeente Enschede wil naar wijken waar het goed wonen is, mensen zich prettig voelen en gekend worden. In zo'n wijk kan een stap gezet worden op de verschillende maatschappelijke ladders; wonen, werken, scholing, leefbaarheid, maar bijvoorbeeld ook sport en bewegen.

Voetbalvereniging Rigtersbleek staat midden in de samenleving en biedt een plek voor alle bewoners, niet alleen van de direct omliggende wijken, maar ook verder. Zij wil een plek in de samenleving zijn waar mensen zich prettig voelen. Mensen kunnen hier uitgedaagd worden, zich ontwikkelen en ontplooiën.

Sport is belangrijk. Niet alleen omdat het een populaire manier van vrijetijdsbesteding is, maar ook omdat sport een wezenlijke bijdrage levert aan de samenleving. Sport kent duidelijke waarden en normen. Daarnaast verbetert bewegen de gezondheid. Ook vergroot sport de samenhang in en de binding met de maatschappij en (top)sport is een bron van nationale trots en uitstraling.

Het sportcomplex Rigtersbleek is een unieke plek in Enschede Noord. Dit is een goede sportvoorziening. Maar deze plek kan meer bieden dan alleen sport. Het is een plek waar bewoners en leden van de vereniging elkaar kunnen vinden en ontmoeten, een verdere uitbouw van functies biedt kansen. Dit sportcomplex kan dan een voorzieningenknooppunt in de wijk worden. Door andere voorzieningen toe te voegen krijgt het een stimulerende en activerende rol.

Het project is geen gemeentelijk project (we zijn geen 'eigenaar'), maar een project dat door VV Rigtersbleek en Alifa in combinatie met de corporaties wordt gedragen, uiteraard met ondersteuning van de gemeente Enschede. Wij kiezen in het project de rol van "faciliterende partner".

Stakeholders

- Wijkbewoners: nabijheid van laagdrempelige voorzieningen die op een uitnodigende, slimme en makkelijk toegankelijk manier zijn verknoopt met de sportvereniging
- VV Rigtersbleek: toekomstbestendigheid sportvereniging met intensieve wijkverbinding op terreinen
- Alifa: productinnovatie en doorontwikkeling van de organisatie inclusief hernieuwd welzijnsprofiel
- Woningcorporaties: bevorderen leefbaarheid van de wijken waar zij woningbezit hebben en maatschappelijk verantwoord ondernemen
- Gemeente: maatschappelijke effecten (effectiviteit, efficiency) o.a. in het kader van het beleid op de gebieden van sport, zorg & welzijn, opgroeien & ontwikkelen, economie & werk.

Stand van zaken en vervolgproces

Het project bevindt zich in de opstartfase, die moet leiden tot het opstellen van een business-case. De initiatiefnemers hebben inmiddels diverse gesprekken gevoerd met verschillende organisaties. In de business-case wordt het vervolgproces (incl. planning) beschreven.

C. Pathmos

Projectkader

We willen Pathmos (inclusief Stevenfenne) als proeftuin voor de vernieuwende arbeidsmarktaanpak gaan inrichten. Met als doelstelling: 'Pathmos werkloosheidsvrij'. Het gaat hier dan om alle mensen met een WWB-, WW- en Wajong uitkering, Wij-voorziening en SW-ers op de wachtlijst die in Pathmos wonen. Dit kunnen we alleen bereiken als we intensief gaan samenwerken met onze partners, zoals woningbouwcorporaties, UWV werkbedrijf en het ROC. Daarnaast is het zelforganiserend vermogen van de bewoners van beide wijken een belangrijk element. We willen met het project inzetten op netwerkvorming

tussen de bewoners van Pathmos. Verder is de samenwerking met het bedrijfsleven cruciaal. Hiermee kiezen we voor een integrale benadering vanuit werkgevers, onderwijs, groen en zorg.

In Pathmos gaan we ook deelnemen aan de landelijke pilots om te gaan werken met de systematiek van loonwaarde en loonkostendispensatie (vooruitlopend op de invoering van de voorstellen van de commissie de Vries). Hierna is de eerste inventarisatie van wat de (verwachte) maatschappelijke kosten en baten zijn van de aanpak in Pathmos in een businesscase in kaart gebracht.

Probleem- en doelstelling

Pathmos en Stevenfenne zijn wijken die zich kenmerken door een lage participatiegraad. Het doel van het project Pathmos 'Werkloosheidsvrij' is om dit structureel te doorbreken en daarmee te zorgen voor een duurzame verhoogde participatiegraad. Het doel van het bereiken van deze hogere participatiegraad is om doorstromen naar regulier werk te bevorderen. Als dat (permanent of tijdelijk) niet kan, is een baan met loonkostensubsidie dan wel loonkostendispensatie of een functie als vrijwilliger met maatschappelijk nuttige taken een optie.

We willen een generatiedoorbraak forceren door de focus op de groep van 2 tot 27 jaar te richten inclusief het systeem waarin ze functioneren. Van deze groep mag niemand in een uitkering blijven of belanden. Dat betekent dat ook ouders, burens, de buurt etc in beeld komen. Uiteindelijk bereiken we dan bijna iedereen. Participatie wordt als breed begrip gehanteerd. Voorbeeld: kinderen gaan naar school mét ontbijt. Juist door het insteken op kinderen/jongeren wordt een duurzame aanpak toegepast. Het is reëel te veronderstellen dat over 5 tot 7 jaar de arbeidsmarkt zodanig is, dat er een beter perspectief op regulier werk is. Dit betekent niet dat er geen aandacht is voor ouderen. Ook zij kunnen en moeten hun bijdrage leveren (bijv. bijdragen aan buurtdiensten en leefbaarheid van de buurt, oppas-opa/oma).

Beoogd resultaat

Van de doelgroep zit binnen 2 jaar de ene helft op trede 4 of hoger van de participatieladder. De andere helft is tenminste één trede gestegen op de participatieladder. Na 2 á 3 jaar is de doelgroep nog steeds actief op dezelfde of op een hogere trede van de participatieladder; met andere woorden er is sprake van duurzame participatie.

Het resultaat moet zijn dat meer mensen vanuit de bijstand werkervaring opdoen en banen vinden in wijk servicediensten, persoonlijke zorg, huishoudelijke hulp, buurt- en burendiensten.

Stakeholders

De verwachte baten van het werkloosheidsvrij maken van de wijk Pathmos komen (in)direct ook ten gunste van onze maatschappelijke partners en stakeholders. Een lagere zorgconsumptie zorgt er bijvoorbeeld voor dat zorgverzekeraars minder zorgkosten hoeven uit te keren. Daarnaast willen we scholing inzetten om ervoor te zorgen dat de bewoners van Pathmos duurzaam stijgen op de participatieladder. Dit vraagt om een goede samenwerking met het ROC. Het is om die reden verstandig om deze maatschappelijke partners al vroeg te betrekken in het project. Aansluiting van deze partners kan zorgen voor een multidisciplinaire aanpak en een vergrote (financiële) slagkracht. Maar ook moet op de partners een beroep kunnen worden gedaan voor een bijdrage in de kosten.

Beschrijving kwalitatieve effecten voor alle stakeholders

Op dit moment is een eerste inventarisatie gemaakt van de te verwachten kosten en baten van het project 'Pathmos Werkloosheidsvrij'. Deze inventarisatie krijgt nog een nadere uitwerking en verdieping in het najaar van 2010. Een voorbeeld dat nog nadere uitwerking vergt is de inzet van WWB'ers voor het uitvoeren van Wmo-taken en bij het beheren van de openbare ruimte.

De eerste inventarisatie is hieronder weergegeven. De in deze inventarisatie genoemde maatschappelijke baten zijn kwalitatief en worden voornamelijk gerealiseerd op lange termijn bij een duurzaam verhoogde participatiegraad. In het overzicht worden daarnaast de verwachte kwantitatieve kosten en baten van de organisatie van het project 'Pathmos Werkloosheidsvrij' weergegeven.

Overzicht kosten en baten van het project 'Pathmos Werkloosheidsvrij

KOSTEN	BATEN
Maatschappelijke (kwalitatieve) kosten • Gevaar negatieve beeldvorming wijk • Gezonken kosten reguliere gemeentelijke inzet. Kwantitatieve kosten • Personeel • Huisvesting • Communicatie	Maatschappelijke (kwalitatieve) baten • Verhoging welzijnsniveau (m.n. door verhoogde veiligheid) • Toename consumptiekracht • Verbeterd stadslandschap • Afname inzet gemeentelijke activiteiten gericht op ondersteuning Kwantitatieve baten • Verlaging inzet re-integratiemiddelen • Vermindering uitkeringslasten • Vermindering zorgconsumptie

D. Businesscase Wmo: Terugdringen professionele zorg

Beschrijving business case

Het doel van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is mensen zo zelfstandig mogelijk laten deelnemen aan de samenleving. Met de invoering van de Wmo heeft het welzijnswerk steeds meer aandacht gekregen. Gemeente Enschede wil het welzijnswerk meer vraaggericht, effectief en efficiënt organiseren. Dit sluit aan op het landelijke programma 'Welzijn Nieuwe Stijl'. Met dit programma hebben het ministerie van VWS en de VNG een richtinggevend kader gegeven voor het beleid en de uitvoering van het welzijnswerk. Dit kader bestaat uit de volgende acht bakens: vraaggericht werken, 'direct er op af', eigen kracht van de burger, collectief versus individueel, integraal werken, resultaatgerichtheid, ruimte voor de professional en informele zorg versus formele zorg.

Woonzorgdiensten

Woonzorgdiensten zijn diensten die op wijk- en buurtniveau beschikbaar zijn en door iedereen kunnen worden ingekocht. De diensten kunnen worden aangeboden door marktpartijen, welzijn- en vrijwilligersorganisaties, de DCW etc. Bij de uitvoering van de diensten worden onder andere professionals, vrijwilligers, buurtbewoners, vrijwilligers en mensen met een WWB-uitkering betrokken. Voor het inkopen van de verschillende diensten kan gedacht worden aan een systeem van dienstencheques.

In het voorjaar van 2011 wordt de business case voor woonzorgdiensten uitgewerkt. De benodigde gegevens worden verzameld aan de hand van vergelijkbare pilots die elders in het land zijn uitgevoerd (o.a. in de gemeente Tilburg). Het uitwerken van de businesscase vormt de basis voor het besluit om op wijk- en buurtniveau woonzorgdiensten (al of niet gekoppeld aan de dienstencheques) aan te bieden. Van de woonzorgdiensten wordt verwacht dat ze een bijdrage leveren aan het voorkomen of uitstellen van professionele zorg. Het nieuwe kabinet is voornemens de functie begeleiding over te hevelen naar de gemeenten. De verwachting is dat woonzorgdiensten kunnen bijdragen aan het terugdringen van de vraag naar zowel Hulp bij het huishouden als Begeleiding.

Probleem- en doelstelling

Door een infrastructuur van woonzorgdiensten en dienstencheques willen we bereiken Enschedeërs zo zelfstandig mogelijk kunnen blijven deelnemen aan de samenleving. Lichte vormen van ondersteuning en begeleiding kunnen flexibel worden opgevangen door diensten die worden aangeboden door particulieren, de inzet van vrijwilligers, mensen uit de WWB etc.

Maatschappelijke effecten

Binnen het terrein van de maatschappelijke ondersteuning willen wij de komende jaren een kanteling realiseren. De uitdaging is om samen met alle organisaties nog meer vanuit bewoners te denken en te handelen, nog beter maatwerk te leveren en bewoners meer zeggenschap te geven over zaken die hen aangaan. Deze kanteling moet bijdragen aan een samenleving waarin mensen meer zelf verantwoordelijkheid nemen. De inzet van ondersteuning en begeleiding wordt daarbij steeds meer gefocust op de mensen die het niet op eigen kracht redden.

Het herijken van het welzijnswerk en het ontwikkelen van woonzorgdiensten dragen bij aan deze kanteling en moet leiden tot een meer effectieve en efficiënte opdrachtverlening. Uiteindelijk draagt deze kanteling bij aan het voorkomen of uitstellen van professionele zorg. Concreet betekent het dat we de toename van de instroom in de professionele zorg (Wmo en AWBZ) willen afremmen. Nu ontvangt 23% van de inwoners enige vorm van professionele ondersteuning of zorg. We zullen in deze business case ook een doel stellen om de toename in de instroom (nieuwe klanten) met een percentage te laten afnemen.

Stakeholders

De genoemde kanteling vraagt een andere denk- en werkwijze van alle organisaties waarbij de vraag van bewoners meer centraal komt te staan. De volgende stakeholders worden bij deze businesscase betrokken:

Extern

- Het zorgkantoor, als financier van de AWBZ;
- Zorgorganisaties, waaronder de leveranciers van Hulp bij het huishouden;
- Woningcorporaties;
- Welzijns- en vrijwilligersorganisaties;
- Maatschappelijke organisaties;
- Kennisinstituten voor de monitoring en onderbouwing van de effecten.

Intern

- Programma Werk & Inkomen;
- Programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn;
- Programma Ontwikkelen en Opgroeien.

Stand van zaken en vervolgproces

Het afgelopen jaar is onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheid of activiteiten, die vallen onder de indicatie Hulp bij het huishouden, georganiseerd kunnen worden als algemene voorziening. Onder deze activiteiten vallen bijvoorbeeld: boodschappen doen, maaltijden bereiden, het huis schoonmaken, kleding wassen, licht poetswerk. Onderdeel van dit onderzoek was een kostenbaten-onderzoek van een was- en strijkservice. Uit het onderzoek is gebleken dat er op wijk- en buurtniveau veel verschillende diensten worden aangeboden. Er is vooral een coördinatievraagstuk, waaronder de vraag hoe vraag en aanbod met elkaar gematcht kunnen worden. Een concept van woonzorgdiensten gekoppeld aan een systematiek voor dienstencheques kan uitkomst bieden.

Voorjaar 2011 wordt een businesscase uitgewerkt voor de woonzorgdiensten. In de business case worden gegevens verzameld van vergelijkbare pilots in het land. Op basis van de kosten en baten kan besloten worden tot de ontwikkeling van woonzorgdiensten.

E. Businesscase Wmo en mobiliteit

Beschrijving business case

Mobiliteit is een belangrijke voorwaarde voor mensen om daadwerkelijk te kunnen deelnemen aan de samenleving. Een grotere mobiliteit leidt tot een grotere zelfredzaamheid (iemand kan zijn eigen boodschappen doen) en het biedt mogelijkheden voor maatschappelijke participatie (doordat je bijvoorbeeld mensen kunt ontmoeten en een sociaal netwerk kunt opbouwen/onderhouden).

In het kader van de Wmo heeft de gemeente een compensatieplicht voor beperkingen die mensen ervaren op het gebied van zelfredzaamheid en/of maatschappelijke participatie. Het resultaat van deze compensatieplicht is dat mensen met een beperking in staat zijn zich lokaal per vervoermiddel te kunnen verplaatsen.

Het gemeentelijk beleid is er op gericht dat mensen op eigen kracht zoveel mogelijk gebruik kunnen maken van eigen vervoer of het openbaar vervoer. Om deze reden worden voorwaarden gesteld aan de toegankelijkheid van bussen en wordt gewerkt aan het ophogen van de busstations. Indien nodig kan compensatie plaatsvinden door het verstrekken van een individuele vervoersvoorziening vanuit de Wmo. Voor het beschrijven van deze business case is vanuit de Wmo vooral de Regiotaxi Twente van belang. Regiotaxi Twente is een vorm van openbaar vervoer waarbij gereisd kan worden van deur tot deur. De Regiotaxi is goed toegankelijk voor rolstoelgebruikers en mensen met een andere mobiliteitsbeperking. Vanuit de Wmo kan daarom een vervoerspas worden verstrekt waarmee met korting gereisd wordt met de Regiotaxi Twente.

Probleem- en doelstelling

Naast het reguliere openbaar vervoer bestaan er op dit moment verschillende vervoerssystemen die als doel hebben mensen met of zonder beperking te laten reizen van A naar B. De verschillende vervoerssystemen worden gefinancierd door verschillende organisaties. Zie onderstaande tabel voor een toelichting:

Taxisysteem	Doelgroep	Financiering
Regiotaxi Twente	OV-reizigers en Wmo doelgroep	Gemeente (Wmo) Kosten circa 2,7 miljoen
Leerlingenvervoer	Vooraf leerlingen met een beperking	Gemeente Kosten circa 2 miljoen
AWBZ-vervoer	Mensen met indicatie begeleiding	Zorgkantoren (AWBZ)
Zittend ziekenvervoer	Noodzakelijk vervoer in kader van behandeling (ZVW of AWBZ)	Zorgverzekeraars (ZVW)
Valys	Mensen met een mobiliteitsbeperking	Ministerie van VWS

Naast bovenstaande taxisystemen bestaan er de buurtbussen. Buurtbussen kunnen rijden vooral in gebieden waar de reguliere ov-lijnen niet komen. Buurtbussen zijn een aanvulling op het reguliere ov, en geen concurrent. De buurtbussen kunnen hooguit acht personen meenemen. De bussen worden bestuurd door vrijwilligers die lid zijn van een buurtbusvereniging. Deze vereniging bepaalt in overleg met Connexion de route en frequentie. In Enschede rijdt alleen een buurtbus in Enschede zuid.

Kortom: er bestaan verschillende systemen naast elkaar die gefinancierd worden door verschillende organisaties. Een situatie die leidt tot onderbenutting van de vervoerscapaciteit, onnodige piekbelasting binnen de verschillende systemen met als gevolg kwaliteitsverlies voor de reiziger.

Doel

Het doel is het uitwerken van mogelijke scenario's die leiden tot een verbetering van de huidige vervoerssystemen. Het doel is het ontwikkelen van een eenvoudig fijnmazig en integraal vervoerssysteem, welke gekenmerkt wordt door een grotere mobiliteit, een verbetering van de kwaliteit tegen lagere uitvoeringskosten.

De uitwerking van de business case bestaat uit twee fases:

- Fase 1 bestaat uit het verzamelen van alle relevante gegevens van de verschillende vervoerssystemen. Op basis hiervan wordt bovenstaande doelstelling geconcretiseerd.
- In de tweede fase worden verschillende scenario's uitgewerkt en worden voor de kansrijke scenario's de haalbaarheid van de business case onderzocht. Voor de verschillende scenario's kan gedacht worden aan:
 - a. Het combineren van leerlingenvervoer en de Regiotaxi Twente, zodat er sprake is van een betere spreiding van de vervoersbehoefte.
 - b. Een integraal vervoerssysteem waarbij alle vervoerstypen gebundeld worden. Gemeente, zorgaanbieders en zorgverzekeraars worden gezamenlijk opdrachtgever.
 - c. Een nieuw vervoersconcept gebaseerd op het principe van de buurtbus, waarbij de bus bestuurd wordt door een vrijwilliger. Een dergelijk systeem zou ook aanvullend kunnen zijn op bestaande taxisystemen.

Maatschappelijke effecten

We zijn op zoek naar nieuwe vormen voor een efficiënt en integraal vervoerssysteem. Hiervoor worden komend jaar in samenwerking met stakeholders verschillende scenario's uitgewerkt. De scenario's moeten bijdragen aan de volgende maatschappelijke effecten:

- Een grotere kwaliteit van de verschillende vervoerssysteem, door meer eenvoud en samenhang.
- Betere en meer flexibele benutting van de beschikbare vervoerscapaciteit (de piekbelasting in de capaciteit kan beter worden gespreid. Daarnaast kan de capaciteit buiten deze pieken flexibel worden ingezet voor andere doelgroepen).
- Meer samenhang in de verschillende vervoerssystemen moet leiden tot een meer inclusieve benadering van het openbaar vervoer zodat iedereen hiervan gebruik kan maken.
- Een verbeterde mobiliteit leidt tot een grotere kwaliteit van leven, doordat er sprake is van een grotere zelfstandigheid en meer mogelijkheden om te participeren in de samenleving.

Benoeming stakeholders

Externe stakeholders

- De huidige vervoerders van de verschillende taxisystemen;
- Reguliere ov-vervoerder (op dit moment Connexxion en Syntus)
- De mensen die gebruik maken van de verschillende vervoerssystemen;
- Regio Twente, OV-autoriteit voor openbaar vervoer in Twentse gemeenten en medeopdrachtgever voor Regiotaxi Twente;
- Regiogemeenten, gezamenlijk met Regio Twente verantwoordelijk voor product Regiotaxi Twente
- Menzis zorgkantoor, financier voor vervoer in het kader van functie begeleiding AWBZ;
- Zorgorganisaties, opdrachtgever voor taxivervoer voor cliënten met functie begeleiding AWBZ;
- Zorgverzekeraars, financier en opdrachtgever voor zittend ziekenvervoer in het kader van ZVW en AWBZ;
- Ministerie van VWS, financier en opdrachtgever voor Valys, bovenregionaal vervoer.

Interne stakeholders:

- Programma Wijkontwikkeling Zorg en Welzijn;
- Programma Stedelijke Ontwikkeling;
- Programma Opgroeien en Ontwikkelen.

Beschrijving kwalitatieve effecten voor stakeholders

Op dit moment bestaan de verschillende vervoerssystemen naast elkaar, waardoor samenwerking tussen financiers en opdrachtgevers niet aan de orde is. Er zijn veel

verschillende scenario's denkbaar die qua impact zullen variëren. Samen met stakeholders worden kansrijke scenario's uitgewerkt en de kosten en baten voor de verschillende partners in beeld gebracht. Daarbij moet per scenario bepaald worden of de noodzakelijke investeringen (ook in samenwerking, capaciteit) opwegen tegen de verwachte kwalitatieve- en financiële effecten voor de stakeholders en hun doelgroep.

Stand van zaken en vervolgproces

Er worden gesprekken gevoerd met de verschillende stakeholders. Op basis hiervan worden verschillende scenario's uitgewerkt. Voor elk van deze scenario's worden de kosten en baten voor de verschillende stakeholders in kaart gebracht.

Voor het uitwerken van de scenario's wordt gestart met het in kaart brengen van de relevante gegevens over de verschillende vervoerssystemen. Hierbij gaat het onder andere om gegevens over :

- De grootte van de verschillende doelgroepen;
- De kosten voor de vervoerssystemen;
- De gehanteerde contractvormen met de vervoerders;
- Systeemkenmerken van het vervoerssysteem;
- De beschikbare vervoerscapaciteit en bezettingsgraad (mankracht, voertuigen en reizigerscapaciteit);
- Ritkenmerken.

Op basis van deze inventarisatie worden mogelijke scenario's uitgewerkt die worden beoordeeld op onder andere haalbaarheid, de afweging tussen kosten en baten, de bereidheid van de stakeholders om op dit terrein samen te werken.

Er wordt een projectleider aangesteld die in het voorjaar 2011 de kenmerken en gegevens van de verschillende vervoerssystemen in kaart brengt en op basis hiervan met de stakeholders mogelijke scenario's uitwerkt. Onderdeel hiervan vormt het bepalen van de haalbaarheid van de businesscase. Het gekozen scenario wordt vervolgens uitgewerkt in een plan van aanpak, waarmee geëxperimenteerd wordt in een pilot. Deze pilot zal plaatsvinden voor het beëindigen van de huidige contracten voor het leerlingenvervoer en de Regiotaxi Twente (31 januari 2013).

F. Maatschappelijke businesscase fysio team Glanerbrug

Probleem- en doelstelling

Het Fysio team heeft een kavel gekocht aan de Schoolstraat 13 te Glanerbrug. Op deze kavel wil het Fysio team een fysiotherapiepraktijk realiseren en enkele ruimtes voor eventuele verhuur ter vervanging van hun huidige pand. Voor de ontwikkeling van het pand (inclusief de aankoop van grond) heeft het Fysio team financiering nodig. Uit taxatierapporten van Ten Hag en DTZ Zadelhoff blijkt dat de onderhandse verkoopwaarde van het gebouw (incl. grond) dat het Fysio team wil realiseren de helft is van de totale stichtingskosten. Hiermee komt het Fysio team voor een probleem te staan omdat de banken slechts het bedrag van de onderhandse verkoopwaarde willen financieren en het Fysio team het dubbele nodig heeft.

Met Fysio Team is overeengekomen dat zij de kavel aangeboden krijgt tegen een gereduceerde prijs onder een aantal voorwaarden. Naast de voorwaarde dat de bestemming beperkt wordt tot maatschappelijke doeleinden wordt met Fysio team in het kader van "social return on investment" afgesproken dat in ruil voor de korting Fysio team zich verplicht tot het creëren van twee extra voltijds arbeidsplaatsen voor WIJ kandidaten, (langdurig) werkzoekenden en/of WSW-ers voor een periode van twee jaar. Bij het niet voldoen aan deze verplichtingen wordt een boete in rekening gebracht.

De bouwkavel t.b.v. de praktijkruimte wordt geleverd door het grondbedrijf. Door de bestemming wonen van de kavel te verwijderen als ook een korting aan te bieden i.c.m. de eerder genoemde maatschappelijke verplichtingen voor Fysio team is de oorspronkelijke grondprijs voor de kavel substantieel verlaagd. Voor het Complex Verspreide Gronden

betekent dit een afwaardering. Anderzijds bespaart de gemeente de kosten van twee uitkeringen. Dit zijn echter verschillende geldstromen.

In deze case is de gedachtegang dat het inschakelen van 2 werkzoekenden leidt tot een besparing op de uitkeringen. In de dagelijkse gang van zaken kan er geen geld worden overgeboekt naar het grondbedrijf als opbrengst. Het genomen verlies op de grond wordt derhalve niet gecompenseerd. Een afspraak in deze situatie zou kunnen zijn dat we momenteel niet genoeg hebben aan het geld dat we vanuit het rijk krijgen voor het i-deel. Vanuit de algemene middelen komt daar een stevig bedrag bij. Als we op die bijdrage uit de algemene middelen het bedrag in mindering gaan brengen en dat geld vrij laten vallen in de richting van het grondbedrijf. Of dit begrotingstechnisch en juridisch mogelijk is moet worden uitgezocht. Over de bestuurlijke wenselijkheid van een dergelijke insteek dient echter ook een uitspraak te worden gedaan. Een alternatief zou kunnen zijn om het maatschappelijk rendement dat behaald wordt als subsidie te verstrekken aan de klant, waarbij de voorwaarden waaronder de subsidie verstrekt worden in een overeenkomst met de klant vast te leggen. Voor de klant zou dan de marktconforme prijs worden betaald. Hiermee worden risico's die borging van het gelijkheidsbeginsel aan kunnen tasten, en precedentwerking voorkomen. De komende periode wordt onderzocht in hoeverre deze handelwijze vaker toegepast kan worden.

Indirecte effecten/maatschappelijke baten

Wanneer een dergelijke handelwijze vaker toegepast kan worden, zijn er naast de directe, in geld weer te geven effecten ook indirecte effecten te verwachten door de creatie van extra arbeidsplaatsen. Deze effecten zijn minder goed/niet in euro's uit te kwantificeren:

- Stijging op de sociale ladder
- Stijging op de participatieladder
- Verbetering van de leefomgeving
- Versteving van het ondernemersklimaat
- Een mogelijke besparing op het W deel van W&I in relatie tot de loonkostensubsidies: er worden geen kosten gemaakt i.h.k van scholing- of andere trajecten. (niet gekwantificeerd)
- Langjarig effect op het werkloosheidscijfer als de geplaatste werknemer niet na 2 jaren terugvalt in uitkeringssituatie. (niet gekwantificeerd)

G. Maatschappelijke Businesscase Openbare Ruimte

Probleem- en doelstelling

De centrale probleemstelling voor het opstellen van de businesscase was: Groenonderhoud, wie voert wat uit tegen welke prijs? Deze probleemstelling is verbreed naar "onderhoud openbare ruimte". Groenonderhoud is budgettair gezien slechts een beperkt deel van het product stadsdeelbeheer, waardoor het interessanter is om naar alle budgetten rond fysiek beheer en onderhoud van de openbare ruimte te kijken. De doelstelling hierbij is om te beoordelen "aan welke knoppen gedraaid kan worden" en welk maatschappelijk en financieel effect dit kan hebben.

Maatschappelijke effecten van de businesscase

De maatschappelijke effecten van de businesscase betreffen voornamelijk:

- De arbeidsmarkttoeleiding (DCW/ O.E.): Meer of minder inzet van middelen door de gemeente in de openbare ruimte leidt direct tot meer of minder inzet van medewerkers met een grotere achterstand tot de arbeidsmarkt. Enerzijds zijn dit gedetacheerde medewerkers van de DCW, anderzijds zijn dit de ambtelijk medewerkers in de lagere schalen bij Onderhoud Enschede. Ook de laatste groep is moeilijker bemiddelbaar op de arbeidsmarkt.
- De bedrijvigheid (ondernemers/ leveranciers): Meer of minder wegzetten in de markt bij ondernemers en leveranciers heeft effect op hun omzet. In tijden van crises in de bouwindustrie wordt gepoogd meer werk weg te zetten in deze branche. Van de budgetten voor openbare ruimte wordt momenteel een substantieel deel weggezet in

de regionale en lokale markt (voornamelijk voor wegen, riolering en openbare verlichting). Andere keuzes hebben meteen invloed op de omzet in deze markt.

- Inwoners en bezoekers van Enschede (dus ook leisure): Indien de kwaliteit van het onderhoud verhoogd of verlaagd wordt, heeft dit invloed op de beleving van inwoners en bezoekers van Enschede. Niet alleen de inrichting maar ook het onderhoud is het visitekaartje van de (binnen)stad. De inwoner van Enschede ervaart de openbare ruimte elke dag en ingrepen in de (kwaliteit van) de openbare ruimte zijn in de regel direct merkbaar voor de Enschedeër. Ook hebben de inrichting en de beleving van de openbare ruimte invloed op de waarde van het vastgoed in de stad.
- Maatschappelijke partners zoals Twentemilieu en woningbouwstichtingen: Binnen de openbare ruimte wordt veel samengewerkt met partners als Twentemilieu en woningbouwstichtingen. Meer of minder opdrachten voor Twentemilieu zorgen voor meer of minder uitkering aan de aandeelhouders en/of prijs- en solvabiliteitsstijgingen bij Twentemilieu. Meer of minder investeren in de openbare ruimte heeft ook effect op de samenwerking met woningbouwstichtingen.
- Leefbaarheid: De kwaliteit van de openbare ruimte heeft ook direct effect op de leefbaarheid van de leefomgeving. Hierbij moet gedacht worden aan: (sociale) veiligheid door bijvoorbeeld toepassing en onderhoud van openbare verlichting; bereikbaarheid door het adequaat onderhouden van wegen; veiligheid en volksgezondheid middels het adequaat onderhouden van het rioolstelsel. sociale cohesie ; door inrichten en onderhouden van ontmoetingsplaatsen en speelvoorzieningen.

Benoeming stakeholders

- DCW
- Partwerk en Surplus
- Bewoners(verenigingen/commissies)
- Twentemilieu
- Woningbouwstichting
- Ondernemers

Beschrijving kwalitatieve effecten voor alle stakeholders

De kwalitatieve effecten zijn afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden; aan welke knoppen wordt gedraaid en hoever. Daarbij is sprake van communicerende vaten. Verandering van één onderdeel heeft effect op (meerdere) andere onderdelen. In hoofdzaak kunnen de elementen “geld”, “inzet arbeid van stakeholders” en “leefbaarheid” worden genoemd. Verandering van het element geld heeft invloed op de inzet van arbeid (door bijvoorbeeld DCW/Partwerk of ondernemers) en op de leefbaarheid. Minder geld leidt tot afname van de hoeveelheid arbeid en afname van de leefbaarheid. Zo heeft ook een andere verdeling van arbeid invloed op de stakeholders. Meer inzet van DCW of Partwerk gaat ten koste van reguliere arbeidsplaatsen, indien de andere randvoorwaarden hetzelfde blijven.

Stand van zaken en vervolgproces

In eerste instantie zijn de varianten of knoppen benoemd waaraan kan worden gedraaid en waarmee de huidige wijze van beheer en onderhoud van de openbare ruimte kan worden aangepast of bijgestuurd. Deze knoppen zijn:

- 1) Beïnvloeden onderhoudniveau
- 2) Vergroten inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (DCW/partwerkers)
- 3) Vergroten van inzet van burgers en partners
- 4) Beïnvloeding van onderhoudsareaal

Vervolgens is per onderhoudselement bepaald aan welke van deze knoppen kan worden gedraaid. Daarbij is onderscheid gemaakt naar “mogelijk”, “beperkt mogelijk” of “niet mogelijk” en zijn wettelijke kaders aangegeven. Vervolgens is een aanzet gemaakt om alle mogelijke combinaties te beoordelen op de onderdelen: ‘invloed op middelen’, ‘aantrekkelijkheid stad’, ‘werkgelegenheid’, ‘waarde vastgoed’, ‘onderhoudstoestand’. Dit moet nog verder worden uitgewerkt en worden gekwantificeerd.

De volgende stap is het verder uitwerken van alle mogelijke combinaties van knoppen en onderhouds elementen. Deze worden dan tevens gekwantificeerd. Bijvoorbeeld wat levert het

op in geld en wat kost dat in arbeidsplaatsen. Hierna vindt overleg plaats met de betrokken stakeholders. Uiteindelijk leidt dit tot de beschrijving van een aantal scenario's. Deze scenario's zullen voor de kadernota 2012-2015 gereed zijn.

F. Indicatoren in Beeld | Programma Economie en Werk (1/2)

Indicator	Toename werkgelegenheid kennisintensieve sector	Waardering ondernemersklimaat	Aantal resultaatgerichte plaatsingen bij klein-, midden- en grootbedrijf per jaar
Relevantie	Deze indicator geeft de toename aan van het aantal werkzame personen in de Kennisintensieve Sector en is daarmee een indicator van de effectiviteit van het innovatiebeleid.	Deze indicator geeft een rapportcijfer weer over het algehele oordeel met betrekking tot het ondernemersklimaat binnen Enschede. Het gaat hierbij om een groot aantal aspecten, waarvan de belangrijkste zijn: beschikbare ruimte, bereikbaarheid per auto, parkeermogelijkheden, veiligheid omgeving bedrijfshuisvesting, startersbeleid, promotie en acquisitiebeleid, communicatie door de gemeente, duidelijkheid gemeentelijk beleid en regelgeving.	Het is uitdrukkelijk het doel om werkgevers in Enschede meer te betrekken bij de aanpak van de werkloosheid in Enschede. Een van de beschreven acties is om te komen tot resultaatgerichte afspraken met bedrijven over de plaatsing van uitkeringsgerechtigden.
Beïnvloedbaarheid	Matig.	Goed.	Goed.
Bron	Monitor economische ontwikkeling.	De benchmark gemeentelijk ondernemingsklimaat heeft in de periode 2005-2010 3 keer plaatsgevonden onder de zogenaamde G32. Dit in het kader van het Grote Steden beleid. In 2010 is de eindmeting geweest. Op dit moment wordt overleg gevoerd met de G32 over een vervolg van deze benchmark. Vooralsnog is niet zeker of er ook daadwerkelijk een vervolg komt. Mocht dit niet het geval zijn, dan zal het onderzoek op Enschedees niveau plaatsvinden.	Eigen organisatie.
Frequentie	Jaarlijks	Tweejaarlijks (2011, 2013)	Jaarlijks
Benchmark	N.n.t.b.	Ja, benchmark gemeentelijk ondernemingsklimaat	Nee.

Indicatoren in Beeld | Programma Economie en Werk (2/2)

Indicator	Percentage Social Return On Investment bij inkoop- en aanbestedingstrajecten > 100.000 euro	Stijging op de participatieladder
Relevantie	In brede zin moet Social Return On Investment (SROI) worden gezien als een instrument om het rendement van maatschappelijke investeringen in economische en sociale zin meetbaar en zichtbaar te maken. In dit kader gaat het bij SROI om een engere benadering waarbij het gaat om het opnemen van sociale bepalingen, eisen en wensen in inkoop- en aanbestedingstrajecten, zodat leveranciers een bijdrage leveren aan de uitvoering van het Enschedese arbeidsmarktbeleid.	De participatieladder is een meetinstrument dat aangeeft hoe ver iemand verwijderd is van regulier werk. De stijging op de participatieladder is daarmee een goede indicatie van de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid. Bij de analyse van de stijging op de participatieladder zullen ook de indicatoren "uitstroom uit de bijstand" en "percentage regulier werkenden WSW" worden betrokken. Het percentage regulier werkenden WSW geeft het aantal personen aan dat regulier is geplaatst.
Beïnvloedbaarheid	Voldoende. De resultaten ten aanzien van de inzet van mensen uit de WWB zijn afhankelijk van de hoogte van inkoop en aanbestedingen. Vervolgens moeten die resultaatafspraken nog gerealiseerd worden. De indicator geeft aan dat de komende jaren gewerkt moet worden naar een percentage van 5% van de bruto opdrachtwaarde (voor opdrachten > 100.000 euro) dat door de aannemende partij wordt geïnvesteerd in iemand met een afstand tot de arbeidsmarkt. De invulling hiervan kan plaatsvinden door het realiseren van reguliere banen, leerwerkplekken, stageplekken en ervaringsplaatsen.	Voldoende. Om uitstroom uit de bijstand te bevorderen is stijging op de participatieladder belangrijk. Stijging op de participatieladder kan de gemeente zelf beïnvloeden. Uitstroom naar werk is door de gemeente niet (volledige) autonoom beïnvloedbaar, maar wordt wel zichtbaar in de participatieladder omdat trede 6 van de ladder "regulier werk" is.
Bron	Eigen organisatie.	Om terug te rapporteren aan de raad wordt ervoor gekozen om een vaste groep (cohort) van 600 personen te volgen die op 1-11-2010 een WWB-uitkering ontvingen. Het totale bestand met een WWB-uitkering is dynamisch, omdat er in- en uitstroom plaatsvindt. Een jaarlijks statisch overzicht van de indeling op de participatieladder geeft daardoor de dynamiek binnen het bestand niet weer. Het cohort dient nog exact bepaald te worden en dient een, middels a-selectie steekproef, afspiegeling te zijn van het totale bestand. Wij streven naar een omvang van 10%, circa 600 personen.
Frequentie	Jaarlijks.	Jaarlijks.
Benchmark	Nee.	Nee.

Indicatoren in Beeld | Programma Opgroeien en Ontwikkelen (1/2)

Indicator	Aantal beschikbare VVE-plaatsen in kinderopvang en peuterspeelzaalwerk.	Aantal meldingen van VSV'ers onder 23 jaar	Aandeel van de bevolking (6 - 79) dat sport beoefent
Relevantie	Aan de hand van deze indicator monitort het Rijk of de gemeente aan haar wettelijke verplichting tot het creëren van voldoende plaatsen voldoet.	De gemeente vindt het van groot belang dat jongeren een startkwalificatie halen, omdat ze daarmee meer kans hebben op een baan en op een duurzame plek op de arbeids	Deze indicatoren behoren bij doelstelling bevordering sportdeelname inclusief invulling van de maatschappelijke (wijkgerichte) functie van sportverenigingen.
Beïnvloedbaarheid	Redelijk. Het Rijk schrijft een minimum aantal plaatsen voor. De gemeente heeft zeggenschap over het aantal plaatsen dat bovenop die norm gecreëerd wordt.	Redelijk. Door goede (samenwerkings)afspraken te maken met het onderwijs kan er vroegtijdig geïntervenieerd worden om schooluitval te voorkomen. Leerplicht ondersteunt tevens de zorgstructuur binnen het onderwijs. Jongeren zonder startkwalificatie die gemeld worden bij Leerplicht/RMC worden weer bemiddeld met als eerste doel herplaatsing naar school.	Matig.
Bron	Via de subsidiebeschikking is bij de gemeente bekend om hoeveel plaatsen bij welke organisaties het gaat. De gemeente op haar beurt neemt deel aan de landelijke monitor die in opdracht van het Rijk uitgevoerd wordt door Sardes.	Het Rijk registreert het aantal nieuwe vsv-ers dat in een schooljaar zonder startkwalificatie de school verlaat.	EnschedePanel (voorheen stadspeiling)
Frequentie	Als peilmomenten zijn 1 april en 1 oktober genomen.	Het Rijk meet per maand het aantal vsv-ers. Leerplicht/RMC doet dit ook maandelijks. Het totaalcijfer is een cijfer per schooljaar. Het cijfer dat bij 2009 is genoemd, betreft het schooljaar 2009/2009 (enzovoort).	1x per jaar, september
Benchmark	Via de landelijke monitor kan Enschede haar prestaties benchmarken. De benchmark wordt door Sardes aangeleverd.	De Enschedese cijfers zijn te vergelijken met VSV-cijfers van andere gemeente.	We gebruikten de RSO-richtlijn, waardoor uitkomsten vergelijkbaar zijn met landelijke en lokale uitkomsten.

Indicatoren in Beeld | Programma Opgroeien en Ontwikkelen (2/2)

Indicator	Aantal Enschedese zorgaanpakken bij Bureau Jeugdzorg Overijssel
Relevantie	Deze indicator geeft aan hoeveel individuele kinderen via BJZ een indicatie krijgen voor hulp.
Beïnvloedbaarheid	Indien het lukt om ouders en kinderen via preventief jeugdbeleid (opvoed- en opgroei-ondersteuning) tijdig de juiste ondersteuning te bieden, zal er een afname te zien zijn van de zwaardere, duurdere vorm van ondersteuning via een indicatie van BJZ.
Bron	Cijfers zijn te ontleen aan de jaarrapportages van BJZ Overijssel.
Frequentie	Cijfers zijn jaarlijks beschikbaar, maar zondig ook vaker opvraagbaar.
Benchmark	Cijfers zijn te vergelijken met instroomcijfers uit andere gemeenten in Overijssel.

Indicatoren in Beeld | Programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn (1/2)

Indicator	Mate van tevredenheid inwoners over hun leefomgeving	Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt <i>(Zie ook Bestuur en Middelen: Veiligheid)</i>	Percentage huishoudens met ondersteuning uit de AWBZ en WMO
Relevantie	De mate van tevredenheid geeft weer of bewoners prettig wonen in hun buurt. Tevredenheid over je eigen leefomgeving kan de zelfredzaamheid en participatie van bewoners versterken en zorgt voor leefbare wijken.	Bewoners die zich in eigen woonomgeving niet veilig voelen, wonen niet prettig. Vanuit Stadsdeelmanagement wordt ingezet op leefbaarheid en veiligheid in de wijken.	Met deze indicator monitoren we de gevolgen van het Enschedese beleid, en meer specifiek de gevolgen van het implementeren van het compensatiebeginsel. ¹

¹ Momenteel vindt een analyse plaats op basis waarvan de indicator over de huishoudens met AWBZ/Wmo wordt gedefinieerd (op basis van bijvoorbeeld de keuze om de regiotaxipas uit te sluiten), en daarbij de AWBZ-gegevens van het Zorgkantoor ook benodigd zijn. Deze hebben dit nog niet kunnen leveren. Dit betekent dat de huidige score van 23% ook mogelijk wordt aangescherpt.

Beïnvloedbaarheid	Matig/redelijk. Gemeente kan zorgen voor faciliteiten (bijv. goede verlichting, voorzieningenniveau) en i.s.m. partners inzetten op actieve en leefbare wijken. Tevredenheid wordt echter bepaald door diverse (externe) factoren.	Matig. Gemeente kan zorgen voor faciliteiten (bijv. goede verlichting) en i.s.m. politie en partners plannen opstellen. Externe factoren die onveilig gevoel veroorzaken echter niet in de hand.	Nauwelijks. Hoewel we als gemeente niet gaan over het beleid in de AWBZ heeft de Wmo toch tot doel vergroten van zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie en daarbij de inzet professionele ondersteuning te voorkomen of uit te stellen. Bovendien meten we met deze indicator de gevolgen van beleidswijzigingen in de AWBZ. Hierbij is de sterke verwachting dat taken uit de AWBZ worden geschrapt of overgeheveld naar de Wmo. Door het gebruik van beide indicatoren brengen we gevolgen van specifiek Enschedees beleid in beeld en meten we bovendien de mate van professionele ondersteuning van alle Enschedeërs.
Bron	Leefbaarheid & Veiligheidsonderzoek/WENS (I&O Research), Enschede Panel.	Enschede panel, research I&O. WENS.	Door de gegevens van het Zorgloket over individuele voorzieningen te vergelijken met de gegevens van het Zorgkantoor kunnen we deze indicator zelf berekenen.
Frequentie	WENS iedere 4 jaar. Vanaf 2009 jaarlijks in Enschedepanel.	WENS cyclus van 4 jaar. Jaarlijks in Enschedepanel	Vast moment met als peildatum 31 mei van elk kalenderjaar.
Benchmark	Via website www.waarstaatjegemeente.nl vergelijk te maken met andere gemeenten.	Nee.	N.n.t.b.

Indicatoren in Beeld | Programma Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn (2/2)

Indicator	Mate waarin wordt voldaan aan de maximale verblijfsduur maatschappelijke opvang van 9 maanden
Relevantie	De gemeente en de samenwerkende partners vinden het van groot maatschappelijk belang de leefomstandigheden te verbeteren van mensen die, door het ontbreken van stabiele huisvesting, in opvangvoorzieningen verblijven of op straat, in een leegstaand pand of bij familie of vrienden. Dit geldt ook voor de slachtoffers van huiselijk geweld en hun kinderen. Daarbij heeft de gemeente ook de wettelijke plicht om voor voldoende opvangmogelijkheden te zorgen.
Beïnvloedbaarheid	<i>Maatschappelijke opvang</i> Het realiseren van voldoende opvangplekken is mede afhankelijk van een goed preventiebeleid (b.v. vroegtijdig reageren bij huurachterstand), voldoende uitstroombmogelijkheden en de kwaliteit van de ondersteuning tijdens het verblijf in een opvanginstelling. Het aantal cliënten bij de maatschappelijke opvang kan beïnvloed worden door het beleid van o.a. de gemeente om in een zo vroeg mogelijk stadium in te grijpen bij problemen, en bij uitstroom zorg te dragen voor voldoende ondersteuning en begeleiding. <i>Vrouwenopvang</i> Enerzijds zijn we afhankelijk van het beleid in andere gemeenten, vrouwen worden nl. uit veiligheidsoverwegingen opgevangen in andere regio's. Tegelijkertijd kunnen we het zelf beïnvloeden door beleid dat gericht is op het voorkomen dat slachtoffers in de opvang terecht komen, denk aan tijdelijk huisverbod, AWARE (mobiel veiligheidssysteem) en nazorg.
Bron	Monitor dak- en thuislozen Onderzoeksbureau Intraval levert de monitor op, Gegevens van de vrouwenopvang.
Frequentie	Jaarlijks
Benchmark	In het kader van het plan van aanpak maatschappelijke opvang zijn met het rijk voor de periode 2008-2011 de prestaties afgesproken. Deze prestaties worden in opdracht van het ministerie van VWS jaarlijks gemonitord door het Trimbos instituut. Als centrumgemeente heeft Enschede ook de verantwoordelijkheid voor voldoende opvang en preventie in haar regiogemeenten.

Indicatoren in Beeld | Programma Stedelijke Ontwikkeling (1/2)

Indicator	Bezoekersaantallen binnenstad	Imago	Gemiddelde reistijd Enschede-Centrum / Enschede-West
Relevantie	De bezoekersaantallen voor de binnenstad is een van de belangrijkste indicatoren, als het gaat om de aantrekkelijkheid van de Binnenstad voor diverse doelgroepen	Imago meting geeft belangrijke informatie over de aantrekkelijkheid van Enschede bij de volgende doelgroepen: bewoners, bedrijven, bezoekers en bollebozen. Vorig jaar heeft de nulmeting plaatsgevonden. Wanneer de volgende meting gaat plaatsvinden is nog niet bepaald.	Bereikbaarheid wordt voor een zeer belangrijk deel bepaald door de reistijd. Het indexcijfer voor de gemiddelde reistijd op de belangrijkste invalswegen is in dat opzicht een relevante indicator.
Beïnvloedbaarheid	Redelijk	Matig, pas op een termijn van een aantal jaren kan een verschuiving te zien zijn. Imago-verandering wordt bepaald door inzet van een groot aantal actoren in de stad	De waarde van de indicator is ten dele beïnvloedbaar. Door infrastructurele maatregelen, dynamisch verkeersmanagement en/of het bevorderen van alternatieve routes of fiets- en/of busgebruik, wordt getracht de reistijden voor het autoverkeer zo beperkt mogelijk te houden. Door wegwerkzaamheden kan de indicator tijdelijk negatief beïnvloed worden. De indicator wordt echter ook sterk beïnvloed door de autonome groei van het autoverkeer en economisch-ruimtelijke ontwikkelingen.
Bron	Onderzoek door I&O	Extern onderzoek	De indicator zal worden berekend op basis van gegevens uit diverse geautomatiseerde systemen, zoals onder meer lussen bij verkeersregelinstallaties en kentekencamera's. De samenstelling van het indexcijfer zal nog nader moeten worden bepaald.

Frequentie	Eenmaal per jaar	N.n.t.b.	Permanent. De basisgegevens zijn vrijwel permanent beschikbaar; de frequentie van de doorrekening naar het indexcijfer is nader te bepalen, maar zal naar verwachting in beginsel ook permanent kunnen zijn.
Benchmark	Nee.	Onderzoek laat benchmarkgegevens zien met onder andere referentiesteden.	De indicator vormt geen onderdeel van een benchmark.

Indicatoren in Beeld | Programma Stedelijke Ontwikkeling (2/2)

Indicator	Waardering voor stedelijke ruimtelijke kwaliteit
Relevantie	De ruimtelijke kwaliteit wordt vanuit het programma SO beïnvloedt op verschillende wijzen. Deze indicator geeft dan ook een breed beeld van de waardering van de burgers over de resultaten van ons werk. Overigens hebben de activiteiten uit andere programma's (leefomgeving) ook invloed op deze indicator.
Beïnvloedbaarheid	Redelijk
Bron	Deze indicator wordt jaarlijks gemeten door een extern onderzoeksbureau met enquêtes onder de bevolking. Daarbij wordt een aantal vragen gesteld die samen tot het rapportcijfer van de indicator leiden.
Frequentie	Eén keer per jaar.
Benchmark	De indicator is geen onderdeel van een benchmark

Indicatoren in Beeld | Programma Leefomgeving (1/2)

Indicator	Schouwresultaten (schoon, heel, veilig)	Waardering voor het openbaar groen in buurt en wijk	Gerealiseerd percentage CO ₂ reductie per jaar in de <i>gemeentelijke organisatie</i> en <i>stadsbreed</i>
Relevantie	Deze indicator meet de (objectieve) resultaten die we behalen bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte op de onderdelen schoon, heel en veilig. Daarmee meten we of we de afgesproken kwaliteitsniveaus halen. Sluit aan bij doelstelling om de leefomgeving(schoon, heel en veilig te onderhouden.	Deze indicator meet of een schone, hele, veilige openbare ruimte ook bijdraagt aan de waardering van de burger voor diezelfde openbare ruimte.	<i>Gemeentelijke organisatie</i> Sluit aan bij doelstelling om energietransitie voor de eigen gemeentelijke organisatie te realiseren <i>Stadsbreed</i> Sluit aan bij doelstelling om energietransitie in de stad te realiseren.
Beïnvloedbaarheid	Goed. Door meer (of minder) menskracht/budget in te zetten, wijzigt het kwaliteitsniveau.	Matig. De feitelijke onderhoudssituatie hoeft niet per definitie een hogere waardering op te leveren. Wellicht dat betrokkenheid van de burger leidt tot meer waardering, maar daar zijn nog geen gegevens over beschikbaar.	<i>Gemeentelijke organisatie</i> Goed. Eigen gebouwen isoleren, energie uitsparen en opwekken en inkopen duurzame energie. <i>Stadsbreed</i> Matig / nauwelijks. Als gemeente zijn we regisseur, stimulator, soms medefinancier
Bron	Onderzoek door Oranjewoud i.o.v. gemeente.	Klantenmonitor I&O / Enschede Panel.	<i>Gemeentelijke organisatie</i> Energieverbruik, percentage duurzame energie (oa. groene stroom), zelf (facturen, slimme meters) en ism energieleveranciers. <i>Stadsbreed</i> Energieverbruik: netbeheerders Percentage duurzaam: CBS / Planbureau voor de leefomgeving / Agentschap NL (is landelijk nog in ontwikkeling)
Frequentie	Jaarlijks	Eenmaal per jaar gemeten.	Jaarlijks
Benchmark	Nee.	Nee	Nee

Indicatoren in Beeld | Programma Leefomgeving (2/2)

Indicator	Percentage bewoners dat daadwerkelijk actief deelneemt aan beheer en onderhoud van de openbare ruimte	Doorlooptijd bouwgerelateerde vergunningen	Naleefgedrag milieugerelateerde handhaving
Relevantie	Monitort of we er in slagen actieve en leefbare wijken te stimuleren.	De doorlooptijd is van belang in verband met wettelijke termijnen die voor een aantal vergunningen geldt en richting klanten is het een belangrijk indicator om aan te kunnen geven binnen welke termijn men een besluit van de gemeente kan verwachten.	
Beïnvloedbaarheid	Matig. Wij kunnen bewoners niet opleggen wat ze moeten doen, wel enthousiasmeren. Door de verdiepingsvragen (zie bij "bron") kunnen we wel zien op welke gebieden we het meest succesvol zijn en waar nog niet.	Redelijk te beïnvloeden door termijnen te bepalen voor de adviezen van derden die worden gevraagd en te blijven zoeken naar mogelijkheden om slimmer/efficiënter te werken. Verder is het afhankelijk van de snelheid waarmee klanten gevraagde, noodzakelijke, aanvullingen leveren.	
Bron	Is er nog niet, dit is een nieuwe indicator die we willen gaan meten via het Enschede Panel. Daarvoor denken we aan het opnemen van een algemene vraag, maar ook aan een aantal verdiepingsvragen die het mogelijk maken het cijfer beter te interpreteren en te beïnvloeden.	De bron voor de meting is BWT/DIZIT, hierin zijn aanvraag- en beschikkingsdata opgenomen, de meting wordt door de afdeling bedrijfsvoering van het cluster gedaan	
Frequentie	Plan is om dit eenmaal per jaar te gaan meten.	De meting vindt 2 keer per jaar plaats, in de maanden maart en september.	
Benchmark	Nee.	De indicator maakt deel uit van een benchmark die jaarlijks onder de naam benchmark-publiekszaken wordt gedaan.	

Indicatoren in Beeld | Programma Dienstverlening

Indicator	Klanttevredenheid per kanaal (balie, telefoon, e-mail, internet, post)
Relevantie	In dienstverlening is per definitie van het groots belang wat de “klant” ervan vindt. De bestaande meting van klanttevredenheid blijft hiervoor de voornaamste maatstaf, hiervoor is ook al een tijdreeks beschikbaar. In de kop van de programmatekst van Dienstverlening staat een trendgrafiek van het gebruik van de verschillende kanalen. Daaruit blijkt mede het (relatieve) belang van de indicator.
Beïnvloedbaarheid	Redelijk. Door transparantie te geven in formulieren, door heldere reacties te produceren, door snel reageren, door de goede toon naar de burger te vinden en aan te houden is in de normale <i>running business</i> de beïnvloeding aanzienlijk. Bij wijzigingen van wetgeving of van maatregelen van de gemeente zelf of andere “verstoringen” wordt de beïnvloeding meer onvoorspelbaar.
Bron	De indicator heeft als bron de klantenmonitor en voor sommige aspecten komen gegevens uit benchmarking en uit continue meting.
Frequentie	Dit varieert per kanaal. 2x per jaar een omnibusenquête door een extern onderzoeksbureau; benchmarks in de regel eens per jaar; andere meting zelfs per maand en bijvoorbeeld voor e-mail continu.
Benchmark	Standen uit www.overheid.nl , www.benchmarking-publiekszaken.nl , www.waarstaatjegemeente.nl , en de <i>burgerservicecode</i> : (http://www.burger.overheid.nl/wat_wij_doen/burgerservicecode/de_tien_punten_van_de_burgerservicecode) worden bijgehouden en daarover wordt gerapporteerd. Deze <i>rankings</i> zijn geen doel op zich, wel geven ze een indruk over de inspanning die de gemeente levert. Intern worden vele gegevens bijgehouden over het functioneren van de <i>frontoffice</i> van de gemeente in het GCC. Servicenormen zijn vastgesteld (zoals afdoeningstermijn van een brief) en deze zijn gepubliceerd op de website van de gemeente Enschede

Indicatoren in Beeld | Programma Bestuur en Middelen (1/2)

Indicator	Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt. (Zie ook <i>Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn</i>)	Positie veiligheid van Enschede ten opzichte van de overige elf gemeenten met meer dan 150.000 inwoners	Opkomstpercentage waarbij de Brandweer na een melding tijdig ter plaatse is.
Relevantie	Bewoners die zich in eigen woonomgeving niet veilig voelen, wonen niet prettig. Vanuit Stadsdeelmanagement wordt ingezet op leefbaarheid en veiligheid in de wijken.	Deze indicator geeft de mate van veiligheid aan van Enschede ten opzichte van gemeenten met een vergelijkbare grootte.	Deze indicator geeft inzicht in het percentage van inzetten, waarbij de afgesproken opkomsttijden worden behaald.
Beïnvloedbaarheid	Matig. Gemeente kan zorgen voor faciliteiten (bijv. goede verlichting) en i.s.m. politie en partners plannen opstellen. Externe factoren die onveilig gevoel veroorzaken echter niet in de hand.	Deels beïnvloedbaar, hangt samen met de prestaties van andere gemeenten.	Redelijk. Er bestaat een landelijk richtlijn opkomsttijden. Bestuurlijk afwijken behoort tot de mogelijkheden. De hoogte van de norm heeft gevolgen voor het aantal kazernes en benodigde personeel en materieel.
Bron	Enschedepanel, research I&O. WENS.	Door middel van deelname aan de landelijke veiligheidsmonitor.	De indicator wordt theoretisch bepaald en in praktijk door de regionale alarmcentrale gemeten en in een maandelijkse rapportage verwerkt.
Frequentie	WENS cyclus van 4 jaar. Jaarlijks in Enschedepanel.	Elke vier jaar	Maandelijks
Benchmark	Nee.	De indicator kan vanaf 2011 vergeleken worden met de gegevens van andere gemeenten die ook aan de landelijke veiligheidsmonitor deelnemen.	Er bestaat een landelijke richtlijn opkomsttijden brandweer

Indicatoren in Beeld | Programma Bestuur en Middelen (2/2)

Indicator	Percentage hercontroles dat de Brandweer verricht na het constateren van ernstige overtredingen	Aantal loze alarmen ten opzichte van het aantal instellingen/bedrijven aangesloten op automatische brandmeldsysteem.	Score duurzaam inkopen / aanbesteden conform landelijke criteria (AgentschapNL)
Relevantie	Deze indicator geeft inzicht in het nalevingsgedrag van gebruikers met betrekking tot de voorschriften uit het gebruiksbesluit. Bij ernstige overtredingen controleert de inspecteur of de gebreken zijn hersteld.	Loze alarmen hebben een aantal nadelige effecten: ➤ kosten voor de eigen organisatie ➤ naleefgedrag door gebruikers bij echte alarmen vermindert ➤ loze uitrukken veroorzaken onnodig nadelige effecten op verkeersveiligheid en geluidsoverlast	Duurzaam inkopen draagt bij aan de doelstellingen van maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen de gemeente.
Beïnvloedbaarheid	Matig. De indicator is aan de voorkant te beïnvloeden door middel van voorlichting, om de gebruiker te stimuleren zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van brandveilig gebruik te nemen. Aan de achterkant is de indicator te beïnvloeden door middel van handhaving.	Redelijk. Door middel van voorlichting en handhaving is het aantal loze meldingen de afgelopen jaren teruggedrongen.	Goed.
Bron	Deze indicator is te meten met behulp van de overzichten van controles en hercontroles bij Brandweer Enschede. Vanaf volgend jaar zal DiZiT deze gegevens genereren.	Eigen systemen.	Meting wordt gecoördineerd door BMO binnen en wordt uitgezet naar de betreffende afdelingen waar de productgroepen ingekocht worden.
Frequentie	Drie keer per jaar bij de voortgangsrapportages.	Drie keer per jaar bij de voortgangsrapportages.	Het ministerie van VROM meet elke twee jaar de voortgang van de doelstellingen voor duurzaam inkopen. De eerste meting heeft in 2006 en de tweede in 2008 plaatsgevonden.
Benchmark	Geen	Geen	Nee, er is geen sprake van een officiële benchmark. Wel worden alle deelnemers gerankt op hun score.

G. Majeure Stedelijke investeringsopgaven

Majeure Stedelijke Investeringsopgaven: 10 projecten

In 2008 is in de Kadernota 2009 en in de Programmabegroting 2009 -2012 voor het eerst door uw Raad een tiental projecten aangewezen als majeur en urgent voor de ontwikkeling van de stad. Daarbij heeft u ingestemd met het instellen van een investeringsfonds (reserve MSI) om deze opgaven te voorzien van gemeentelijke (co-) financiering.

Tot de majeure projecten behoren vier herstructureringsprojecten

1. Wesselerbrink-Noord (Bijvank/'t Lang)
2. Velve-Lindenhof
3. Boswinkel Oost
4. Stroinkslanden

en zes ontwikkelingsprojecten

5. Revitalisering Havengebied
6. Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente
7. Kennispark
8. Verdubbeling Auke Vleerstraat (inclusief 3e ontsluiting Kanaalzone)
9. Stadsweide voor Kennis, Technologie & Zorg
10. Spoorzone.

De betekenis voor onze stad

Deze 10 majeure projecten zijn van grote betekenis voor de ontwikkeling van onze stad. Ze leveren een substantiële bijdrage aan de voor de stad noodzakelijke economische en werkgelegenheidsdoelen en zijn daarmee zeker in de huidige economische situatie van majeur belang. De projecten hebben ook een belangrijk maatschappelijk en sociaal rendement. In de fiches van de projecten wordt dat concreet aangegeven.

Het maatschappelijk rendement van die investeringen is groot: het verhoogt de kwaliteit van de woon- en leefomgeving, het verbetert de bereikbaarheid, het draagt bij aan de verleiding van partners om investeringen te doen en het laat daarmee die investeringen ook voor de stad in zijn geheel meer tot zijn recht komen. Door gerichte toevoeging van onder meer sociaal -economisch beleid en milieu- en duurzaamheidsbeleid wordt het maatschappelijk rendement verder versterkt. Concreet gaat het hier dan bijvoorbeeld om stimuleren van ondernemerschap in de wijk, wijkcoaches of het ontwikkelen van speciale jeugdvoorzieningen (meer gedetailleerde informatie hierover is opgenomen in de afzonderlijke fiches). De majeure investeringsprojecten leveren daarmee een onmisbare bijdrage aan het versterken van de sociaal-economische positie van de stad en haar inwoners.

Hefboom voor private investeringen

Met de majeure projecten is naar schatting een investering gemoeid van in totaal meer dan € 1,4 miljard.

De gemeentelijke bijdrage aan de vier *herstructureringsprojecten* bedraagt rond de € 40,0 mln.; dit is 10% van de totale investering in de herstructureringsprojecten. De voor de zes *ontwikkelingsprojecten* noodzakelijke bijdrage ligt rond de € 94,0 mln. (9%).

In het merendeel van de projecten is een gemeentelijke bijdrage een voorwaarde voor de investering door de partners. De gemeentelijke bijdrage draagt er toe bij dat partners gaan investeren en daarmee wordt de maatschappelijke investering per gemeentelijke euro bijna

vertienvoudigd. In de herstructureringsprojecten gaat het vooral om de corporaties, in de ontwikkelingsprojecten gaat het voor het merendeel om andere (markt)partners, van de UT tot vastgoedontwikkelaars en van bedrijven in het havengebied tot het MST in de binnenstad. In de realisatie van de verschillende opgaven investeren de partners vooral in vastgoed; in voorkomende gevallen financieren zij mee aan sociale- en economische (deel)projecten. De gemeente investeert in de herstructurering- en ontwikkellocaties vooral in het opnieuw inrichten van de openbare ruimte. Voorts gaat het om investeringen in wegen en parkeervoorzieningen om de bereikbaarheid op peil te houden. Vanzelfsprekend investeert de gemeente ook in het sociaal-economisch beleid (toeleiden naar werk, welzijnsactiviteiten, etc.) en de daarmee gepaard gaande apparaatskosten. Deze zijn deels afkomstig uit de reguliere begroting. Tot slot moet worden voorzien in het eigen deel van de plankosten en, wanneer van toepassing, andere onderdelen van een grondexploitatie, als slopen, ruimen, bodemsanering en bouwrijp maken. Het betreft in alle gevallen collectieve voorzieningen die noodzakelijk zijn om het geheel van investeringen op het beoogde kwaliteitsniveau te krijgen. Het is de overheid die door deze investeringsinzet, de investeringen van de partners en als een resultaat de stad in zijn geheel, 'tot zijn recht' laat komen.

Instellen Reserve Majeure Stedelijke Investeringsopgaven

De *hiervoor genoemde gemeentelijke bijdrage* bestaat voor het overgrote deel uit extern verkregen financieringen, waaronder ISV, BIRK-gelden, subsidies en bijdragen van het Rijk en Provincie en Europese gelden.

Deze externe financieringsbronnen zijn echter niet toereikend voor de totale benodigde gemeentelijke bijdrage. U hebt daarom in 2009 besloten om voor het resterende benodigde gedeelte te gaan sparen in de Reserve Majeure Stedelijke Investeringsopgaven (reserve MSI).

In 2009 is ook daadwerkelijk gestart met het sparen in de reserve MSI. In de Programmabegroting 2010-2013 is vanuit het incidenteel middelenkader hiervoor een eerste bedrag van € 12,5 mln aan de reserve MSI toegevoegd. Tegelijk is besloten een bedrag van € 5,0 mln aan te wenden vanuit het Grondbedrijf ter dekking van de Majeure Stedelijke Investeringsopgaven. Dit bedrag is gereserveerd voor de Spoorzone.

Jaarlijks actualiseren

Voor de majeure projecten is bepaald dat jaarlijks bij de Kadernota een geactualiseerd (financieel) totaaloverzicht wordt opgesteld. Bij de Kadernota 2011-2014 hebben wij u de meest recente actualisatie van de projectfiches (peildatum 1-1-2010) en een daarbij behorende notitie ter inzage gelegd. Daarin wordt ook inzicht geboden in de met de projecten gepaard gaande investeringen (prijsspeel 1 januari 2010) en in het bedrag waarvoor moet worden gespaard in de reserve MSI om te voorzien in de totale ontbrekende dekking voor de majeure projecten. Voor de actualisering is per afzonderlijke fiche aangegeven wat de voortgang in de afgelopen periode is geweest en indien relevant zijn de beleidsinhoudelijke en financiële gegevens in het fiche hierop aangepast. De fiches en bijbehorende notitie zijn ter inzage gelegd.

Nog benodigd bedrag

Bij de Kadernota 2011-2014 hebben wij u gemeld dat het totaal nog benodigde bedrag voor de majeure projecten (voor de planperiode 2010-2015) € 18,4 mln. bedraagt. In de projecten zijn de bijdragen uit andere financieringsbronnen zoals ISV-3, subsidies of cofinanciering door derden al verwerkt.

Voor de meeste majeure projecten zal in 2010 of 2011 besluitvorming plaatsvinden of zullen bindende afspraken met partners worden gemaakt. Op dat moment moet er zekerheid zijn over de dekking van het nog aanwezige projecttekorten.

Een incidenteel bedrag van € 18,4 mln is echter niet beschikbaar. Ons financieel kader is daarvoor niet toereikend.

Verder faseren en temporiseren

Wij hebben onderzocht op welke wijze wij zodanig verder kunnen faseren en temporiseren dat **nú** met een minder groot budgettaire beslag kan worden volstaan. Wij hebben die vraag integraal betrokken bij het proces van de prioritering van de woningbouw en “van code oranje naar groen” (Grondbedrijf), waarover wij u in onze brief van 6 oktober j.l. hebben geïnformeerd. Wij hebben daarbij gevolg gegeven aan de motie “Ombuigingsrichtingen binnen het programma Stedelijke Ontwikkeling” (motie 32 bij de Kadernota 2011-2014), waarin u ons opdraagt de ombuigingsmogelijkheden voor de majeure investeringsprojecten te betrekken bij de totale ombuigingsoperatie. Dat heeft geleid tot het volgende, waarmee we een deel van de noodzakelijke bijdrage (van € 18,4 mln) kunnen faseren (uitstellen naar een later moment).

Door de sterk verminderde marktvraag, hebben wij in goed overleg met de woningbouwcorporaties besloten tot het twee jaar uitfaseren van **Boswinkel Oost**. In de periode tot 2015 wordt een aantal grote, reeds lopende, herstructureringsprojecten gerealiseerd. Met name gezien de beperkte marktvraag voor koopwoningen, is Boswinkel Oost daar niet aan toegevoegd, maar gepland voor de periode vanaf 2015. Wij delen uw overweging dat het noodzakelijk is dat ook Boswinkel Oost wordt aangepakt. De corporaties zijn ook onverminderd van plan de herstructurering ter hand te nemen en wij zullen daarin samen met hen optrekken. De marktomstandigheden leiden er echter toe dat die aanpak nu nog niet kan plaatsvinden en twee jaar wordt opgeschoven. Zoals het er nu uit ziet zal de sloop in 2014 aanvangen. Uiteraard hebben wij samen met de corporaties veel aandacht voor het op peil houden van de leefbaarheid tot die periode.

Om deze redenen is het nu niet opportuun om uit de “heroverweging reserves” middelen voor Boswinkel Oost ter beschikking te stellen, waartoe u ons in de motie “Heroverweging temporisering Boswinkel-Oost” verzoekt (motie 5 bij de Kadernota 2011-2014).

Verder reserveren wij nu nog geen geld voor de **extra plankosten** die gemoeid zijn met aanpak van de herstructureringswijken voor de periode 2013-2015. Wij zullen in 2012 bezien wat daarvoor nodig is en laten de raming vooralsnog wel staan.

Voor het project **Spoorzone** is de actuele situatie als volgt. De deelgebieden Boddekamp, 1^e fase Middengebied en Stationstunnel zijn na het vaststellen van de RO-/Binnenstadsvisie medio 2009 verder in ontwikkeling genomen. Zo heeft intensief overleg met de Provincie Overijssel en andere partijen plaatsgevonden over financiële bijdragen en zijn marktpartijen benaderd, waaruit partijen zijn geselecteerd voor de ontwikkelingsfase.

Het resultaat daarvan is dat er goede plannen liggen, er nu forse financiële bijdragen (vrijwel) zeker zijn gesteld en dat met de binnen de reserve MSI gereserveerde middelen een sluitende exploitatie mogelijk is. Met uitzondering van extra gelden voor duurzaamheid en hogere verdiepingsvloeren. Wij willen eerst de discussie met u voeren over de aanpak en de ambitie, voordat wij de omvang van extra gelden bepalen en daarvoor beschikbaar stellen. Wij hebben onlangs bij het proces om het Grondbedrijf weer een gezonde kleur te laten krijgen, als één van de maatregelen opgenomen om Roombeek samen te voegen met de

projectorganisatie voor Boddenkamp en 1e fase Middengebied. Daarmee ontstaat een goede basis om de afronding van Roombeek in de komende jaren efficiënt te borgen én om de aansluiting van Roombeek op het omliggende gebied en de binnenstad te realiseren. Wij zullen daarbij ook de grondexploitaties van de genoemde deelgebieden samenvoegen. Dit levert voordelen op in het Grondbedrijf voor de risicovoorziening en het weerstandsvermogen. Op het moment dat de deexploitatie voor de 1^e fase van het Middengebied wordt geopend, kunnen de gronden en opstallen die nu nog in het complex verspreide gronden (CVG) van het Grondbedrijf zijn ondergebracht, worden overgeboekt. Daarmee wordt het Grondbedrijf ontlast van de grote boekwaarde van die eigendommen.

Wij hebben verder in de eerste deelprojecten van de Spoorzone bij de prioritering van de woningbouw een beperkte fasering meegenomen. Een deel van de woningen wordt na de eerste periode 2010-2014 op de markt gebracht.

Ook hebben wij onderzocht wat geheel stoppen met de 1^e fase Middengebied Spoorzone zou betekenen. Dat levert aan zogeheten exit-kosten een bedrag op van € 7,2 mln en een verlies aan subsidie van € 7 mln. Bij de exit-kosten gaat het voor het grootste deel om het afwaarderen van gronden en opstallen die in eigendom zijn (zoals de Sanderslocatie). Voor de aanpak van de deelprojecten van de Spoorzone zullen wij nog in 2010 voorstellen aan u doen. Dat betreft het Ambitiedocument dat samen met marktpartijen is opgesteld, het vaststellen van de stedenbouwkundige en financiële kaders en het openen van grondexploitaties.

Ook voor de **andere projecten** hebben wij onderzocht of nog gestopt kan worden en wat de exit-kosten zijn. Menig project is al in uitvoering, waardoor stoppen feitelijk niet meer aan de orde is. De herstructurering laten we hierbij buiten beschouwing, omdat u en wij daaraan hoge prioriteit geven. Helemaal stoppen is daarom niet aan de orde.

De exit-kosten bij volledig stoppen zijn respectievelijk:

Havengebied: € 2,3 mln. (afboeken eigendommen en plankosten) en € 6 tot 10 mln. subsidies;

Vliegveld: apart traject met eigen afwegingsmomenten

Auke Vleerstraat: in uitvoering

Stadsweide: met MST zijn vergaande afspraken gemaakt; stoppen is niet meer aan de orde

Spoorzone: Middengebied, zie hiervoor;

Stationstunnel, ca € 0,3 mln. (plankosten) en € 8,25 mln. subsidies

Kennispark (1^e fase): in uitvoering

Wij doen u alles afwegend geen voorstellen tot stoppen. De projecten zijn van grote betekenis voor onze stad en met onze bijdragen komen forse private investeringen op gang.

Effect faseren: nú geen € 18,4 maar € 12,1 nodig

De faseringsmaatregelen voor de drie hiervoor genoemde onderdelen (Boswinkel Oost, extra plankosten herstructurering en Spoorzone (hogere verdiepingsvloeren en duurzaamheid)), vermindert het nog benodigde bedrag waarvoor **nú** dekking moet worden gevonden van € 18,4 mln. tot € 12,1 mln. (het totale bedrag dat nog nodig is voor de majeure projecten blijft € 18,4 mln.).

In de bijlage bij deze bijlage is het overzicht van de MSI-projecten opgenomen met de investeringen en MSI-bijdragen.

Veel majeure projecten in uitvoering

Van de 10 majeure stedelijke investeringsprojecten komen er steeds meer in uitvoering. Dat geldt voor de herstructureringsprojecten Stroinkslanden en Velve-Lindenhof, voor de verdubbeling van de Auke Vleerstraat en voor het Kennispark (1^e fase), die alle in uitvoering zijn. In het Havengebied is de herstructurering ook al geruime tijd in gang en wordt u binnenkort een volgend omvangrijk uitvoeringskrediet voorgelegd. Ook voor twee deelgebieden van de Spoorzone leggen wij nog dit jaar voorstellen aan u voor. De voorbereidingen van de herstructurering in Wesselerbrink-Noord (Bijvank) en van Stadsweide zijn vergevorderd; onze verwachting is dat de uitvoering daarvan in 2011 ter hand kan worden genomen.

Spelregels

Reservering van gelden in de reserve MSI leidt niet automatisch tot toekenning van financiële middelen per afzonderlijk project. Uw Raad reserveert dekking voor de genoemde bedragen uit de reserve Majeure Stedelijke Investeringsopgaven. Over de aanwending van de middelen zijn bij de programmabegroting 2009-2012 door uw Raad de volgende *twee harde uitgangspunten* vastgesteld:

1. Projecten en deelprojecten worden alleen in uitvoering genomen als er voldoende zekerheid is over de plannen en de financiële dekking. Voor de afzonderlijke projecten vindt zoals gebruikelijk steeds afzonderlijke besluitvorming plaats, middels fasedocumenten en bijbehorende grondexploitaties.
2. Projecten en/of deelprojecten worden alleen in uitvoering genomen wanneer deze op zichzelf maatschappelijk rendement genereren. Niet als ze een verplichting in zich dragen om de volgende fase in uitvoering te moeten nemen. Dat betekent onder meer dat elke fase ruimtelijk zodanig wordt afgerond, dat een op zichzelf staand en acceptabel eindbeeld ontstaat.

De *risico's* die met de majeure stedelijke investeringen samenhangen, zijn en worden aan de orde gesteld en belegd op het moment dat er een raadsbesluit over het specifieke project wordt genomen. Voor Stroinkslanden en Velve Lindenhof zijn daarover besluiten genomen. Voor de verdubbeling van de Auke Vleerstraat en de 1^e fase Kennispark (reconstructie Hengelosestraat) zijn de risico's in het project meegenomen.

Voor de majeure Investeringsprojecten waarvoor nog bindende afspraken gemaakt dienen te worden, zoals bijvoorbeeld de Spoorzone, zijn deze conform uw wens "on hold" gezet (motie 39 bij Kadernota 2011-2014). Na de besluitvorming over de programmabegroting zullen deze afspraken verder worden voorbereid.

Tenslotte

De majeure stedelijke investeringsprojecten kunnen ook in deze economisch moeilijke tijden worden voortgezet. Sterker nog, ze dragen daarmee fors bij aan het verdere economische herstel van de Enschedese en Twentse economie. Mede door onze bijdragen kunnen onze partners investeren in de herstructurering en ontwikkeling van onze stad. Wij blijven daarin wel scherp aan de wind varen en zullen samen met de partners meer dan ooit blijven sturen op het beheersen en beperken van de kosten en risico's. Meerkosten in projecten zullen dan ook

allereerst in de projecten zelf moeten worden opgevangen. Wij zullen voor de methodiek van de reserve MSI op dit punt nog aanvullende spelregels ontwikkelen.

Overzicht MSI

Actualisatie Majeure Projecten 2010

Naam project	Totale investerings- waarde	Bruto tekort vóór dekking	Zekere dekking opbrengst/ subsidies			Onzekere dekking/opbrengst		Restant te dekken gemeente oorspronkelijk	Restant te dekken gemeente aangepast voorstel
			Subsidies	ISV-3	Bijdrage vanuit reserve MSI 2009	Subsidies	ISV-3		
Wesselerbrink-Noord/Bijvank/'t Lang	115.456.000	8.056.000	3.970.000	1.530.000		2.000.000	-	556.000	556.000
Velve Lindehof	156.150.000	15.700.000	8.900.000	1.950.000		2.800.000		2.050.000	2.050.000
Boswinkel Oost	73.300.000	4.700.000	-				3.100.000	1.600.000	-
Stroinkslanden 2015	69.940.000	11.730.000	9.030.000	1.400.000		800.000	-	500.000	500.000
			-					-	-
Subtotaal herstructurering	414.846.000	40.186.000	21.900.000	4.880.000	-	5.600.000	3.100.000	4.706.000	3.106.000
Revitalisering Havengebied	19.200.000	5.100.000	-		1.500.000	3.500.000		100.000	100.000
Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente	115.100.000	-	-			-		-	-
Kennispark	368.000.000	36.000.000	13.500.000		2.500.000	20.000.000		-	-
Auke Vleerstraat Fase 1 (incl. 3e ontsluiting)	14.500.000	14.500.000	10.400.000		1.500.000	2.500.000		100.000	100.000
Stadsweide voor Kennis Technologie & Zorg	406.300.000	9.300.000	-		4.000.000			5.300.000	5.300.000
Spoorzone								-	-
stationstunnel+entree noordzijde	11.000.000	11.000.000	1.800.000			6.450.000		2.750.000	2.750.000
stationstunnel zuidzijde	-	-	-			-		-	-
middengebied	97.800.000	15.800.000	-	-	7.000.000	7.000.000		1.800.000	1.800.000
spoorzone overig	3.250.000	3.250.000	-			-		3.250.000	-
Subtotaal ontwikkelingsprojecten	1.035.150.000	94.950.000	25.700.000	-	16.500.000	39.450.000	-	13.300.000	10.050.000
Totaal Majeure Projecten	1.449.996.000	135.136.000	47.600.000	4.880.000	16.500.000	45.050.000	3.100.000	18.006.000	13.156.000
Bij: extra plankosten 2008-2012					1.000.000			1.400.000	1.400.000
Bij: extra plankosten 2013-2015								1.500.000	-
Af: te activeren kosten								2.500.000	2.500.000
Nog te dekken totaal tekort Majeure Projecten					17.500.000			18.406.000	12.056.000

H. Lijst met afkortingen

AO	Administratieve Organisatie
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten
BDU	Brede Doeluitkering
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BUIG	Bundeling Uitkering Inkomensvoorziening Gemeenten
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor Statistiek
CEO's	Chief Executive Officer (algemeen directeur)
CJG	Centra voor Jeugd en Gezin
DMO	Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
DPGO	Dienstverlening voor Publiek en Gemeentelijke Organisatie
DSOB	Dienst Stedelijke Ontwikkeling en Beheer
EZ	Economische Zaken
Fte	Full Time equivalent
GBA	gemeentelijke basisadministratie
GBT	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
GCC	Gemeentelijk ContactCentrum
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GRP	Gemeentelijk Rioleringsplan
GSB	Grotestedenbeleid
HBO	Hoger beroepsonderwijs
HOV	Hoogwaardig Openbare Verbindingen
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
LEA	lokale educatieve agenda
Ltd	Langdurigheidtoeslag
mBC	Maatschappelijke business cases
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MKB	Midden en Klein Bedrijf
MPG	Meerjaren Perspectief Grondbedrijf
MSI	Majeure stedelijke investeringsopgaven
MST	Medisch Spectrum Twente
NCW	Netto Contante Waarde
OKE	Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie
OZB	Onroerende Zaak Belasting
PB	Programma Begroting
PGB	Persoonsgebonden Budget
PMBE	Project Management Bureau Enschede
PUB	Preventie Unit Binnenstad

RO	Ruimtelijke Ordening
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
ROZ	Regionaal Orgaan Zelfstandigen
SDM	Stadsdeelmanagement
SE	Subsidie Eenheden
SMD	Stichting Maatschappelijke Dienstverlening
SSMP	Strategisch Sturen met Programma's
SW	Sociale werkvoorziening
TOS	Twentse Ondernemers Sociëteit
UT	Universiteit Twente
UWV	Uitvoering Werknemers Verzekeringen
VBE	Vastgoedbedrijf Enschede
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VRI/DVM	Verkeers Regel Installatie / Dynamisch Verkeers Management
vsv	voortijdige schoolverlater
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
W&B	Werk en Bijstand
WMO	Wet Maatschappelijke Ontwikkeling
WOZ	Wet Waardering onroerende Zaken
WSNS	Weer Samen Naar School samenwerkingsverbanden
WW	Werkloosheidswet
WWB	Wet Werk en Bijstand
WWI	Wonen, wijken en integratie (ministerie)
WZV	Wijkontwikkeling, Zorg en Welzijn
ZVW	Zorgverzekeringswet